

דני דור

על זחלים לביירות

גדוד 74 במלחמת לבנון הראשונה

דני דור

על זחלים לביירות

גדוד 74 במלחמת לבנון הראשונה

© כל הזכויות שמורות לעמותת יד לשריון
תצלום השער: כפר סיל – בוקר 13.6.82, אחרי הקרב

התמונות בספר: באדיבות לוחמי גדוד 74 חטיבה 188

אין להעתיק, לשכפל, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע או להפיץ ספר זה או קטעים ממנו בשום צורה ובשום אמצעי, אלקטרוני, אופטי או מכני (לרבות צילום, הקלטה, אינטרנט ודואר אלקטרוני), ללא אישור בכתב מבעלי הזכויות.

תחקיר: רחל נחושתאי
עריכה לשונית: רות חזנוביץ'
עיצוב הספר והעטיפה: סטודיו שוקי דוכובני
הדפסה וכריכה: רבגון

נרפס בישראל 2025

דני דור

על זחלים לביירות

גדוד 74 במלחמת לבנון הראשונה

תוכן העניינים

7	פתח דבר
9	המג"ד מת, המג"ד מת.....
11	"188 זו חטיבת המוות - 7 זו חטיבת החיים"
17	בין יאיר נפשי לעמירם לוין
20	"יש גודד מבורדק בחטיבה - קח אותו עליך"
25	"עד עמירם היינו עוד גודד בחטיבה"
36	"הופתעתי לטובה. הם לא פחות טובים מהסיירת"
40	שנה שלמה מתכוננים למלחמה
44	דילמת המפקד: עם אלו מ"פים יוצאים לקרב?
47	אחד שקט, אחד מרובע ואחד נוקשה
54	לקראת מלחמה
59	"תחנות ולזל כאן קודקוד, יוצאים לעשות סדר במזרח התיכון"
62	פגז בקנה, מקלעים דרוכים
71	טנק הפוך במרכז הכפר
77	היתקלות ראשונה: ג'יפ מחבלים בחניון לילה
82	מכלי דלק בוערים בזהרני
88	עין אל-חילוה: "התקדמנו 200 מטר בארבע שעות"
96	מול ילדי אר-פי-ג'י בצידון
101	כניסה שנייה לעין אל-חילוה
107	צומת המוות
110	לחלץ את יובל
117	יובל הראל
121	"משנה 'חיה' נפגע, משנה 'חיה' חטף"

133	"קשה לי לקבל שהבן שלי נהרג בשעריה של עיר זרה"
138	"רק אחרי עין אל-חילוה וצידון התחלנו לפחד"
142	חסימה בדרך לביירות
146	זוועה על ציר "בוקיטו"
150	להפתיע את הסורים מאחור
157	"נתקלנו. יש כאן טנקים"
168	"שמע ישראל"
173	הקרב של אליהו יעיש
178	בועז ולטר נפגע
	"המילים האחרונות ששמעתי מבוועז:
181	'מזהה את הנק"ל מהחלון? תירה'.
187	זחילות וחוויות
198	"תגידו לאמא שאני בסדר..."
201	"אלוהים לא פוסח על פלוגה ו'"
206	עין אחת נשארה בביירות
211	מה שהציל את עמירם זה המא"ג שלו
218	ארבעה באוגוסט השחור
223	קשה להיכנס לנעליים הגדולות של עמירם
225	חזרה לביירות
228	מה עשתה לי המלחמה
231	סיום
233	תחקיר מפקדת הגדוד, אוגוסט 1982
264	שיבוץ קרבי משוחזר - 6.6.82

לזכר חברינו שנפלו במלחמה

שמעון שחר ז"ל

יובל הראל ז"ל

בועז ולטר ז"ל

דוד סקלר ז"ל

פתח דבר

הספר שלפניכם איננו היסטוריה צבאית ואיננו תחקיר הקרבות הרבים של גדוד 74 במלחמת לבנון הראשונה. זהו סיפורם וחוויותיהם האישיות של חבורת צעירים וצעירות שבתורם לשרת את המדינה בחרו בשרות הקרבי ונקלעו למלחמה.

זהו סיפורה של חבורה שבנתה וליכדה את עצמה באימונים, בהווי הצבאי של גדוד שריון ויצאה מלוכדת וחסונה למלחמה.

בכוונת מכוון נתנו דרור לתחושות, לזיכרונות ולזוויות המבט האישיות מבלי לחפש אמת אחת, זאת מתוך מחשבה שהאמת המלאה והסיפור האנושי של חבורת גדוד 74, הוא זה שאפשר לגדוד להצטיין במלחמה, להתגבר על פחדים בקרבות, לחלץ במהירות את פצועינו והרוגינו מטנק בוער ותחת אש.

מלחמה כשפורצת היא תמיד חדשה ומפתיעה, בוודאי לנערים בני 18 ומפקדים צעירים הנקלעים אליה לראשונה בחייהם. לכן בסיפורים הרבים של הלוחמים והמפקדים הצעירים עולה שוב ושוב תחושת חוסר ההכנה וההפתעה "מהמלחמה האמיתית" שלא דמתה כמעט לשום דבר אליו התכוננו או דמיינו.

32 טנקי גדוד 74 יצאו על זחלים מרמת הגולן, חצו את הגבול ולאחר כשבוע ויותר מ-80 קילומטרים עמוסים בקרבות, הובילו 30 טנקי הגדוד על זחלים את צה"ל לתוך ביירות.

את ההצלחה הזו יכול היה לבצע רק גדוד שמוכן היטב, שכלל מרכיבי ההכנות היוו ביחד תשתית איתנה להתמודדות עם אימי המלחמה וההפתעות שהמלחמה, כל מלחמה, מזמנת.

אנחנו, שנשארנו לספר את סיפור הגדוד, מקדישים את הספר לבועז ולטר, דוד סקלר, יובל הראל ושמעון שחר שנפלו בקרבות ולא זכו לספר את סיפורם, אבל היו ונשארו חלק מחבורתנו.

הספר מהווה סוף סוף הזדמנות עבורי להביע הערכה ותודה עצומה לחבורה מופלאה שהייתי חלק ממנה במלחמה, ומשנגזר עליי לצאת למלחמה לא יכולה הייתה להיות טובה ממנה.

עמירם לוין – בורג בגדוד

המג"ד מת, המג"ד מת...

"משנה, טיל בכיוון שלך" הזהיר בצעקה יובל בכרך, מ"פ ו', ברשת הקשר הגדודית את מאיר גחטן, סגן מפקד גדוד 74. הטנק של יובל עמד צמוד לשני הטנקים של מפקדי הגדוד, עמירם לוין ומאיר גחטן. מג"ד וסמג"ד, והוא מזהה שאחד מטילי הסאגר הרבים שנורו מהבניינים הגבוהים ממול, מבורג' אל-ברג'נה אשר ממזרח לנמל התעופה של ביירות, עומד לפגוע בטנק סמג"ד 74.

גחטן שמע את הקריאה ברשת הקשר. "איפה?" שאל, אבל הטיל לא כוון אליו. המטרה היתה מטרים אחדים ממנו, הטנק של מפקד הגדוד. עמירם לוין.

כמה דקות קודם לכן, עוד לפני שנורו טילי הסאגר הראשונים לעבר הטנקים של גדוד 74, ניצל עמירם לוין כמה דקות של הפוגה וביקש מראובן סבג, טען בטנק של אודי בן-ארי, מ"פ ז', שעמד לא רחוק מהם, שיכין קפה לצוות.

"איך המלחמה עד עכשיו?" שאל.

"קשה מאוד, המג"ד", ענה סבג.

"זו המלחמה הראשונה שלא נפגעתי בה", התגאה מג"ד 74, "כל הגוף

שלי שרוף ממלחמות קודמות. הפעם הטנק שמר עלי. לא נפגעת".

"המג"ד, אל תפתח עין הרע", ביקש סבג.

דני הופמן, תותחן בטנק המג"ד: "עמדנו בעמדה. מולנו בניינים גבוהים וכל השטח מרושת בחוטים של טילי סאגר. הנהג הרגיש שאנחנו עומדים יותר מדי זמן במקום אחד והוריע למג"ד שכדאי לזוז אחורה. איך שאמר את זה, הגיע הטיל. עמירם נפגע. עשה סלטה לאחור והתגלגל למטה מהטנק. הייתי בהלם מהעובדה שעמירם נפגע. פתאום ראיתי אותו מלא דם על האלונקה. הרגשתי שהקרקע נשמטת לי מתחת לרגליים. עד אז הרגשתי שאני חסין לכול כי אני איתו בטנק. פתאום קורה דבר כזה".

בטנק הסמוך של אודי בן-ארי, ראובן סבג לא מפסיק לצרוח: "המג"ד מת... המג"ד מת..."

צביקה רם, הרופא הגדודי שנמצא לא רחוק מהטנק הפגוע, נזעק מיד לטפל במפקד הגדוד ולפנות אותו לתאג"ד מאחור.

לאחר הפינוי המהיר, יובל בכרך הרים מהקרקע את השעון של עמירם, שנשמט מידו ככל הנראה ברגע הפגיעה ועצר מלכת: 08:32. 4.8.1982. יום ד', ט"ו באב לפי התאריך העברי. יום האהבה.

188" זו חטיבת המוות - 7 זו חטיבת החיים"

תשע שנים קודם לכן.

כמה ימים אחרי הפסקת האש בחזית הצפון במלחמת יום הכיפורים, ובעיצומה של מלחמת ההתשה במובלעת הסורית, עמוס כ"ץ, שקיבל את הפיקוד על חטיבה 188, פנה אל יאיר נפשי, מג"ד 74 במלחמה, והציע לו להיות הסגן שלו. התשובה הפתיעה אותו: נפשי העדיף להישאר אצל יָנוּש, בחטיבה 7.

עמוס כ"ץ מאוד רצה שיאיר נפשי יחזור לחטיבה. נפשי, גיבור אמיתי ומפקד כריזמטי, שקיבל את עיטור העוז לאחר המלחמה, היה מהיחידים שמבין בכירי חטיבה 188 שנותר בחיים לאחר המלחמה, ועמוס כ"ץ קיווה שסייע לו גם לשקם את החטיבה וגם לבנות סביבו את מורשת הגבורה של 188 וגדוד 74. נפשי חזר לחטיבה 188 רק לאחר כחצי שנה, כסגן מפקד החטיבה. בהמשך מונה למפקדה.

יאיר נפשי, אחד מגיבורי קרב הבלימה בצפון רמת הגולן, בעמק הבכא,

תחת חטיבה 7, לא היה היחיד שהעדיף להישאר בחטיבה. המשימה להקים את חטיבה 188 מחדש לא היתה קלה. קצינים וחיללים מגדוד 74 שלחמו לצדו של יאיר נפשי לא רצו לחזור. "חטיבה 188 זו חטיבת המוות - 7 זו חטיבת החיים" הם הסבירו לקצין השלישות החטיבתי שביקש להחזירם אל חטיבת האם.

זו היתה המשימה של עמוס כ"ץ, מפקד החטיבה החדש: להקים חטיבה כמעט מאפס. לשקם את הגוף ואת הרוח, שנפגעו אנושות במלחמה.

חטיבה 188 הוקמה בשנת 1969 על בסיס חטיבה 45, חטיבה ממוכנת, שני גדודי חי"ר וגדוד טנקי שרמן, עליה פיקד משה בריל (בר כוכבא). חובבי ההיסטוריה הצבאית הולכים אחורה, למלחמת השחרור ולחטיבת כרמלי, אחת מחטיבות החי"ר שהוקמו מיד עם תחילת המלחמה. עם סיום המלחמה קיבלה החטיבה את המספר 18. תשע שנים מאוחר יותר, לאחר מבצע קדש, אוקטובר 1956, שונה הייעוד מחטיבת חי"ר לחטיבה ממוכנת, חטיבה 45. במלחמת ששת הימים לחמה החטיבה מול טנקי פטון ירדניים עדיפים בצפון הגדה המערבית, בעמק דותן ובג'נין, ובסיום המלחמה הוחלט לפרקה. בריל, אחד ממפקדי השריון המיתולוגיים של צה"ל, הצליח לשמר גדוד אחד ולהחליף את טנקי השרמן המיושנים בטנקי צנטוריון שאותם אסף אליו בסבלנות מן הגורן ומן היקב. בסד"כ הצה"לי נרשם גדוד צנטוריונים חדש: גדוד 74, ומפקדו - סגן-אלוף אורי ברז.

ועדיין - אין מדובר בחטיבה אלא בגדוד טנקים אחד, ובמפקד, בריל, שמתוסכל מכך שלמרות בקשותיו אינו מצליח לשכנע את המטה הכללי שצה"ל וחיל השריון זקוקים לחטיבת טנקים נוספת.

השינוי המיוחל הגיע רק שנתיים מאוחר יותר, בשנת 1969, עם תחילת מלחמת ההתשה בחזית הדרום. חטיבה 7 שהחזיקה את הקו ברמת הגולן הורדה לסיני, ומפקדה, שמואל גורודיש, התבקש באדיבות לוותר על גדוד טנקים אחד, גדוד 53, לטובת בריל. חטיבה חדשה, שני גדודי סדיר, 74 ו-53, ובהמשך גם גדוד מילואים, גדוד 39, קיבלה החל מאפריל 1969 את משימת ההגנה על רמת הגולן. משימה חדשה וגם מספר חטיבה חדש.

בריל, מפקד החטיבה, ביקש לחזור למספר המקורי, 18, שניתן לחטיבה מיד לאחר מלחמת השחרור, אבל בגייסות השריון הסבירו לו שאין כבר חטיבות עם שתי ספרות ובריל הוסיף עוד 8 אחד למורשת: חטיבה 188.

חטיבת הקו ברמת הגולן נכנסה לשגרה. פעילות מבצעית, אימונים, הצטיינות בימי קרב יזומים ברמת הגולן ובדרום לבנון, והרבה בקבוקי שמפניה שחולקו ביד נדיבה לאחר כל טנק סורי שהשמידה. מלחמת ההתשה בדרום הסתיימה באוגוסט 1970, אבל בצפון הסורים המשיכו להעז ולזוז ימי קרב לאורך קו הגבול. מולם התייצבה חטיבה צעירה שלוחמיה ומפקדיה התגאו בהיותם היחידים שעדיין יורים אש חיה ולא לעבר מטרות אימון. בין לבין תרגלו ביום ובלילה הגעה מהירה למוצבים שאותם איישו לוחמי חי"ר, בעיקר צנחנים וגולני, למדו להכיר את הרמפות הצופות לעבר הגבול שאליהן הם אמורים להגיע כשיידרשו. הטנקים "חרשו" את רמת הגולן. כל גבעה, תל, דרך עפר. חטיבה צעירה בגיל, אבל בטוחה בעצמה ומאמינה במפקדיה.

בשנת 1971 העביר משה בריל את הפיקוד לאברהם ברעם, שהעביר כעבור שנה את החטיבה לאהרון פלד (פד'לה), וביוני 1973 קיבל יצחק בן שהם את הפיקוד על חטיבה 188. בגדוד 74 העביר אורי ברוז את הפיקוד לידי בנצי כרמלי, אחריו הגיע לגדוד אהרון טל. בקיץ 1972 קיבל יאיר נפשי את הפיקוד על גדוד 74 ובפסח 1973 - סיבה למסיבה וגאווה גדולה לאחר שמכל צה"ל הגדול, היה זה גדוד 74 שנבחר לארח בבסיס הקבע בנפת את ליל הסדר הצה"לי.

יומיים לפני ראש השנה, 26 בספטמבר 1973, בעקבות החלטת של יצחק (חקה) חופי, אלוף פיקוד צפון, להגביר את הכוננות בצפון ואישור הרמטכ"ל להעלות את גדוד 77, חטיבה 7, בפיקוד אביגדור קהלני לרמת הגולן, עברה חטיבה 188 למערך חדש. עד אז כל הגזרה, ממורדות החרמון בצפון ועד אל-חמה בדרום, הוחזקה בידי גדוד אחד כשהגדוד השני נמצא מאחור, במחנה הקבע. בעקבות הכוננות וההיערכות החדשה, נפרסו שני גדודי החטיבה לכל אורך הגזרה. יאיר נפשי, מג"ד 74 שהחזיק עד ראש השנה את כל הגזרה, נשאר בצפון רמת הגולן, העיר קונייטרה וסביבתה,

עם פלוגה אורגנית אחת ושתי פלוגות מהגדוד השני. גדוד 53, בפיקוד עודד ארז, מג"ד צעיר שהחליף זמן קצר לפני המלחמה את יוסי בן חנן, התמקם בגזרה הדרומית והמרכזית, עם פלוגה אורגנית אחת ושתי פלוגות מגדוד 74; ערבוב פלוגות שהתבקש עקב המעבר המהיר משגרה לכוננות והחלטה שלא להזיז צפונה את שתי הפלוגות של גדוד 74 שהושארו בגזרה הדרומית והמרכזית ועברו תחת פיקודו של עודד ארז.

עם פרוץ המלחמה חולקה האחריות על גזרת רמת הגולן בין שתי החטיבות. ינוש, מפקד חטיבה 7 קיבל אחריות על הגזרה הצפונית, ותוך כדי כך גם את הפיקוד על גדוד 74, ובן שוהם, מפקד חטיבה 188, קיבל אחריות על הגזרה הדרומית ואליו הופנה גדוד 82. בפועל, המאמץ המרכזי של הסורים ומרבית עוצמת הצבא הסורי הופנו לכיוון דרום רמת הגולן, בו היו פרוסים באותו זמן פחות משני גדודים.

שלוש הפלוגות האלו, עתה גדוד 53, התמודדו ב-24 השעות הראשונות מול מאות טנקי אויב. עיקר עוצמתו של השריון הסורי שפרץ דרך צומת רפיד, נערך לכבוש את נפח, מפקדת אוגדה 36, ולהתקדם לכיוון הכנרת. בצפון רמת הגולן, יחד עם הטנקים של חטיבה 7, עצרו לוחמי של יאיר נפשי מגבעת הבוסטר עוד ועוד התקפות של דיוויזיות השריון הסוריות שאיימו לחדור את קו ההגנה האחרון של צה"ל ולגלוש לגליל. מחיר לחימת הגבורה של חטיבה 188 היה כבד. כל מפקדי החטיבה, המח"ט אלוף-משנה איציק בן שהם, הסמח"ט סגן-אלוף דוד ישראלי, קצין האג"ם החטיבתי רב-סרן בני קצין, נהרגו בשעות הצהריים של יום הלחימה השני. מפקדים נוספים נהרגו או נפצעו ובשטח נותרו מחלקות מפוזרות, ללא פיקוד מכווין וטנקים בודדים שניסו לעצור בגבורה את שטף הדיוויזיות הסוריות. 79 לוחמים איבדה חטיבה 188 במלחמה. 40 מהם חללי גדוד 74.

חטיבה 188 סיימה את המלחמה מוכה וכואבת. אף שהיתה הכוח היחיד שהיה פרוס לכל אורך הגזרה, וספג את גל המתקפה של עיקר הצבא הסורי, לוחמים ומפקדים בחטיבה חשו במשך שנים תחושת כשלון על שלא הצליחו לבלום את הצבא הסורי ושגזרתם נפרצה. גם העובדה שצמרת הפיקוד נהרגה בתחילת המלחמה תרמה לתחושה זו. המבנה הארגוני

החטיבתי נשבר, ורבים מלוחמי החטיבה מצאו עצמם נלחמים כמחלקות, כצוותים, ולעתים כבודדים שסופחו ליחידות אחרות. לא נותרה שדרה אורגנית של החטיבה שתאסוף את חיילי היחידה ואת מורשתה ולמעשה, החטיבה הוקמה כמעט מחדש. במצב זה נשכחה לחימת הגבורה, מעטים מול רבים כל כך, ובאתוס הצה"לי נרשם רק שם אחד: חטיבה 7. ינוש, קהלני, גדוד 77 ושאר גיבורי התהילה שהצילו את עם ישראל. בתוך ערפל הקרב הקשה, נשכח גם חלקו של גדוד 74 שהיה ערוך ולחם ללא הפסקה עד שבירת המתקפה הסורית בעמק הבכא.

לאחר נפילתו בקרב של אלוף-משנה איציק בן שהם, מונה יוסי בן חנן למפקדה החדש של החטיבה. בן חנן, שנסע עוד לפני המלחמה להתאווור במזרח הרחוק קודם שיקבל תפקיד חדש, מיהר לחזור ונפצע קשה בקרב לכיבוש תל א-שמס במובלעת הסורית. במקומו מונה דני ורדי, שפיקד על גדוד 53 לפני בן חנן. יומיים לאחר שמונה למפקד החטיבה עלה הג'יפ שבו נסע מפקד החטיבה הטרי יחד עם סגנו עודד ארז על מוקש במובלעת הסורית ושניהם נפצעו קשה. ביש מזל לכל אורך הדרך. מלאכת שיקום החטיבה הוטלה עתה על עמוס כ"ץ, קצין שריון מנוסה שחזר גם הוא מהשתלמות בחו"ל עם תחילת המלחמה. חיים ברק, שפיקד במלחמה על גדוד 82 בחטיבה 7, עד לפציעתו ביום הלחימה השני, מונה למפקדו החדש של גדוד 74. גדוד כמעט ללא צוותים ומפקדים, עם פחות מעשרה טנקים. המשימה והאתגר היו רבים: גם להקים גדוד שריון, גם לאסוף את האנשים, גם לאמן אותם ולהחזיר את גדוד 74 לכשירות של גדוד לוחם - ולא פחות חשוב, לשקם את רוח הגדוד. והכול במהלך מלחמת התשה קשה בצפון.

תשע שנים לאחר מכן, במלחמת לבנון הראשונה, נחת במפתיע מסוק הרמטכ"ל בעיירה דאמור על חוף הים בפאתי ביירות, לשם עבר הגדוד להתארגנות קצרה לאחר הקרבות הקשים. רפול אסף את מפקדי הגדוד לשיחה קצרה: "גדוד 74", אמר בסגנון ה"רפולי" וכלי לפרט יותר מדי, "היה הגדוד שפעל הכי טוב במלחמה. הרבה יותר טוב משאר גדודי השריון והחי"ר שהשתתפו בקרבות".

תשע שנים באיחור, זכה הגדוד להכרה לה היה ראוי כבר מימי '73...

את ההכרה הזו היטיב לתאר עופר רונן, מפקד מחלקה בפלוגה ו', במלחמת לבנון הראשונה: "לקראת סיום קורס הקצינים היתה ישיבת שיבוץ. כל צוער נשאל לאן הוא רוצה להגיע. היה ביקוש גדול לחטיבה 188 ובמיוחד לגדוד אחד בחטיבה - גדוד 74. כולם רצו להגיע לשם. שמעו על הגדוד המיוחד, ועל המפקד החדש עמירם לוין. היתה תחרות גדולה... למזלי, משהי מהמושב שלי שהיתה בשלישות גייסות השריון סידרה לי שאֶכנס ראשון לישיבת השיבוץ. קיבלתי את מה שרציתי. גדוד 74".

בין יאיר נפשי לעמירם לוין

החזרתם הכבוד שהוטבע בה במהלך המלחמה, המשיך ללוות את חטיבה 188 בשנים הבאות. גם בתפקידו הבא, כמפקד אוגדה 36, ינוש, מגיבורי קרב הבלימה בצפון רמת הגולן, לא הסתיר את חיבתו והערפתו לחטיבה 7, כפי שהעיד עמרם מצנע שהוזמן יום אחד ללשכתו של אלוף פיקוד צפון, רפול, והתבשר על ההחלטה למנותו למפקד חטיבה 188. מצנע לא התלהב מהקידום המובטח: גדלתי בחטיבה 7 ואני רוצה לפקד על חטיבה 7, הגיב מיד, ורפול מיהר להסביר: ינוש, מפקד האוגדה לא אוהב את חטיבה 188, אבל ינוש מאוד אוהב אותך ואם תקבל את החטיבה - ינוש ילמד לאהוב אותה...

וינוש למד... אולי בזכות העובדה שגם שני המפקדים הבאים של 188 היו אנשים שלו: יאיר נפשי ויום-טוב תמיר. אחריהם עבר הפיקוד ליור'קה פלד, גולנצ'יק שעשה הסבה לשריון לאחר מלחמת יום הכיפורים, ובספטמבר 1980 מונה יוסי מלמד למח"ט 188. מלמד, שאת רוב שירותו הצבאי עד אז עשה בחטיבה 7, עד תפקיד סמג"ד בגדוד החרמ"ש של החטיבה, עבר לאחר מלחמת יום כיפור הסבה לטנקים, ונכנס לתפקידו

כשהצפון בער; קטיושות שנורו שוב ושוב על קריית שמונה ויישובי הצפון. פעם אחר פעם ירדו הטנקים של החטיבה לשטחי כינוס ונערכו לכניסה ללבנון, שלא הגיעה. יובל בכרך, מ"פ ו' בגדוד: "יוסי מלמד הכין את החטיבה למלחמה. ידענו מה המשימות שלנו במלחמה, אם תפרוץ, ולאן אנחנו צריכים להגיע. לצערו, הוא עזב את התפקיד ארבעה חודשים לפני המלחמה והעביר את הפיקוד למאיר דגן. אני בטוח שעד יומו האחרון מלמד הצטער שהוא לא פיקד על החטיבה במלחמה".

יוסי מלמד, מספרים ותיקי הגדוד, התאהב בחטיבה 188, חטיבת ברק, וגם לאחר שסיים את הפיקוד עליה, בתפקידים הבאים שביצע, שם הקוד שלו ברשת הקשר היה "קודקוד ברק".

גם מפקדי גדוד 74 התחלפו עם השנים: חיים ברק, אמציה (פאצי) חן, דורון יזרעאלי, עוזי קרן ועוזי דיין – טעימה ראשונה ממפקד גדוד שריון שהגיע מסיירת מטכ"ל.

איתן ברקאי היה חייל בגדוד 74 כשעוזי דיין קיבל את הפיקוד. "בהרבה דברים הוא מאוד דמה לעמירם לוין. הסתובב בגדוד בלי דרגות, שיחק איתנו כדורסל בשבתות שבהן נשאר בבסיס. היתה תחושה שמשמעת זה לא בדיוק הדבר החשוב ביותר אצלו". פעם ראשונה שהגדוד מקבל מפקד שלא צמח בשריון, הגיע מסיירת מטכ"ל והביא איתו קונספט חדש של פיקוד דרך מנהיגות. שונה כל כך מרוח השריון בה המנהיגות שלובה עמוקות בהיררכיה, בתרגולות ובפקודות.

ללא קשר, בשנת 1980 נהרגו בגדוד חמישה חיילים: קצין שנהרג מירי טנק אחר במהלך תרגיל מחלקתי (שמעון שחר ז"ל היה תותחן הטנק שירה), נהג שנהרג בתאונת דרכים בירידה בלילה מהחרמון, קצין נוסף שנכנס עם ג'יפ לשדה מוקשים, שני חיילים שהתאבדו. לאחר שנה בתפקיד עוזי דיין עזב את הגדוד, חזר לסיירת מטכ"ל והתמנה למפקד היחידה ב-1980.

שלום חוטר, המפקד החדש, היה ההפך הגמור מעוזי דיין, שהיה לפניו, ומעמירם לוין, שבא אחריו. חוטר שירת בסיירת הצנחנים, השתחרר בשנת 1969, חזר לצבא הקבע לאחר מלחמת יום כיפור ועבר הסבה לשריון. קצין שאמון על משמעת והקפדה על קלה כחמורה. תלבושת, סדר, דאגה מופרזת מכך שביקורות של החטיבה והאוגדה יעברו ללא תקלות. "היינו

פלוגת צמ"פ", שחזר אחד מקציני הגדוד, "עם טנקים מיושנים יותר, פלוגת טנקי שוט ב' האחרונים בגדוד, לעומת טנקים מאוד חדשים שהיו בפלוגות האחרות. הגיעה ביקורת מטכ"לית, והיה מי שהחליט שאסור שיבדקו את הטנקים שלנו שהיו ישנים ועם הרבה בעיות. התבקשתי להסתיר את הטנקים של הפלוגה מחוץ לבסיס, בשטח מת, וחוטר, המג"ד, עמד על אחד הגגות וכיוון אותי למקום המתאים..."

"מבחינה מקצועית חוטר לא היה פחות טוב מאלה שהיו לפניו", שחזר עוד אחד מקציני הגדוד, "אבל הנהיג משמעת קפדנית והיו לא מעט חיילים שנכנסו לכלא על דברים פעוטים. שטויות.

האווירה בגדוד לא היתה טובה. משמעת חמורה, דיסטנס בין מפקד הגדוד לבין קצינים וחיילים. בטח בהשוואה למי שהיה לפניו, עוזי דיין, ולמי שהגיע אחריו - עמירם לוין".

"יש גדוד מבורדק בחטיבה - קח אותו עליך"

עמירם לוין, בן קיבוץ להבות הבשן, לא תכנן לעבור לשריון. לפחות לא בשלב הזה. לאחר שנתיים כמפקד סיירת מטכ"ל (הוא התמנה לתפקיד ביולי 1976, יום לאחר נפילתו של יוני נתניהו בפעולה לשחרור בני הערובה באנטבה), הוא יצא לשנת השתלמות בבית הספר לפיקוד ומטה של צבא ארצות הברית. לאחר סיום ההשתלמות נשאר עוד כמה חודשים בארצות הברית כדי להשלים תואר שני במסלול מואץ במנהל עסקים ב-MIT, אבל חזר לישראל לאחר שני סמסטרים בלי שהשלים את התואר וזאת בעקבות שיחת טלפון מאלוף בר כוכבא (בריל), אז קצין שריון ראשי: "שמענו עליך דברים טובים. אנחנו רוצים אותך בשריון. תעשה הסבה, תקבל חטיבת טנקים. בשלב הראשון חטיבת מילואים ולאחר מכן חטיבה סדירה".

עמירם הסכים לחזור מיד לישראל, אבל שיחת טלפון נוספת, הפעם מינוש בן גל, אלוף פיקוד צפון, שינתה במקצת את התוכניות. ינוש הסביר לעמירם שיש לו גדוד מבורדק בחטיבה 188, גדוד 74, והוא היה רוצה

לראות אותו מפקד על הגדוד שנה אחת בלבד, ולאחריה הוא מיד יקבל חטיבה. עמירם לוין: "אהבתי את ינוש. הוא היה מפקד אוגדה בצפון ואחר כך אלוף הפיקוד, אני מפקד הסיירת והכרתי אותו במבצעים משותפים שהיו לנו. סמכתי עליו והסכמתי".

עמירם סיים את הפיקוד על גדוד 74 לאחר שנה, אבל לא בשל מימוש ההבטחה של ינוש, אלא "הודות" לטיל סאגר שהתביית על הטנק שלו... אבל לפני הכול, הסבה לשריון. הסבה מלאה, ללא הנחות שהיו מנת חלקם של קצינים בכירים אחרים. צמ"פ, קורס מפקדי טנקים וקורס קציני שריון. עמירם: "זה היה השלב הראשון שלי במעבר לשריון. העניין המקצועי. לא טכניקות לחימה. קודם כול להבין איך המכונה הזאת עובדת. איך מטפלים בטנק, איך מפעילים את הטנק, איך שולטים בטנק. טכנולוגיה והנדסה מאוד עניינו אותי ולמרות שהייתי כבר סגן-אלוף מאוד ותיק, נשכבתי שוב ושוב מתחת לטנק. ראיתי איך עובדת מערכת הזחלים, מהיכן ולאן מגיע הדלק, איך הגוף הגדול הזה, 60 או 70 טונות, רץ קדימה ולא מתפרק. טקטיקות ואסטרטגיות פחות עניינו אותי. ידעתי שאיתן לא תהיה לי בעיה. רציתי להכיר את המכונה. להכיר ולהבין עוד לפני שקיבלתי את הגדוד 'המבורדק', כפי שהסביר לי ינוש".

רק לאחר שסיים את ההסבה הגיע לגדוד 74.

מאיר נוריאני, מ"פ מפקדה בגדוד 74 עד המלחמה, לא שוכח את המפגש הראשון של הפלוגה עם מפקד הגדוד החדש. "גדוד שריון זה קודם כול משמעת. על זה גדלנו. ומשמעת באה לידי ביטוי בכל מיני דברים - בין השאר במסדרי בוקר. וזה מה שעשינו. כל הפלוגה עומדת במגרש המסדרים, בסמוך למגורי הקצינים, ויוצא משם מישוהו עם מכנסיים קצרים בדרך למקלחת, אווז בידיים חבילת בגדים ומסותובב בין החיילים. 'בוקר טוב, אני המג"ד... בוקר טוב, אני המג"ד...' הסתכלתי עליו. לא הבנתי מאיפה זה בא והדבר הראשון שעלה לי בראש היה - הלך עלינו..."

גם דני הופמן, תותחן בפלוגה ז' ובהמשך תותחן בטנק של עמירם במלחמה, לא ישכח את המפגש הראשון שלו עם מפקד הגדוד החדש: "הודיעו לכל הפלוגה שמפקד הגדוד רוצה לפגוש אותנו. כולם נמתחו כשהוא נכנס לחדר. 'שלום חבר'ה, שבו בבקשה', הוא אמר מיד. הייתי ממש בהלם.

עד אז רוב השירות שלי בגדוד היה תחת שלום חוטר. בתקופה שלו היה כאן דיסטנס מטורף. אי אפשר בכלל להגיע למג"ד. יש לך בעיה? – לך למפקד המחלקה ואחר כך לסמ"פ, למ"פ, לסמג"ד ורק אחרי שעברת את כולם וחלפו כמה שבועות, אולי מפקד הגדוד יקבל אותך. ועכשיו – שלום חבר'ה, שבו בבקשה... בשריון התעסקו כל הזמן במשמעת. נעליים מצוחצחות, כובע שמונח כמו שצריך על הראש, טנקים שעומדים בקו ישר. פלס. את עמירם זה ממש לא עניין. זה פשוט לא היה חשוב לו".

לימים, במפגש עם לוחמי 74 לציון 30 שנה למלחמה, יגיד עמירם לוין את הדברים הבאים: בעשרות השנים שלי במדים ובשלל תפקידים, היו שלושה אירועי פיקוד מאוד מיוחדים בקריירה שלי: הראשון זה סירת מטכ"ל, השני זה גדוד 74 והשלישי – פיקוד צפון והלחימה מול חזבאללה.

לו הבחירה היתה בידיו, ספק רב אם יוסי מלמד, מח"ט 188, היה בוחר בעמירם לוין לפקד על גדוד 74. מלמד, שריונאי טיפוס, צריך עתה לעכל את מפקד הגדוד החדש שהוצנח לחטיבה. לעכל את מה שנראה לו כפריקת משמעת כללית – עד שהמ"פ שלך לא יפסיק לקרוא לך עמירם במקום המג"ד, ימשיך הברדק בגדוד, אמר לעמירם לאחר אחת הביקורות הקטלניות שנערכה ב-74 – ואת העימותים הרבים במהלך תרגולות ותרגילים. עמירם לוין: "יוסי מלמד היה בחור נהדר, אבל שריונאי טיפוס. הרבה תרגולות, משמעת וסדר. זה מה שחשוב... כל מ"פ צריך היה לשנן את התרגולות שעשו עשרות פעמים לפניו, ומי שלא שינן – נשאר שבת... שכל אחד יכיר את המסלול שלו לרמפות גם אם יעירו אותו באמצע הלילה. השאלה היא אם דרך ההטמעה הזו נכונה. לי היתה דעה אחרת. לא תמיד זהה לזו של מפקד החטיבה.

"היו ברמת הגולן תרגילים של מסגרות שונות. פלוגה וגדוד. בתרגילים כאלה אתה צריך ללמוד את השטח, לעשות הערכת מצב, ולכנות תוכנית שלמיטב הבנתך, כמוכן במגבלות של בטחון כוחותינו ובטחון באימונים, תהיה הטובה ביותר. לפעמים שונה מהתרגולות שנעשו בעבר. מי אמר שחייבים לאגף את 'האויב' בתרגיל דווקא במקום שתמיד הגיעו משם? זה לא עבד אצל יוסי מלמד. אם לא ביצעת בדיוק כפי שתורגל פעמים רבות

קודם לכן, עם אותן פקודות באותם מקומות – זה פשוט לא התאים. מפקד החטיבה ייכנס לרשת הקשר ויחזיר אותך לאחור. ותמיד קיימת הדילמה אם להתכופף, להשתלב, או לעשות את מה שאני מבין כנכון".

יובל בכרך, מ"פ ו' במלחמה: "באחד הימים נערכנו לתרגיל גדודי ברמת הגולן. עמדנו בנקודת תצפית, ויוסי מלמד מבקש מעמירם שיסביר לו איך הוא רוצה לכבוש את ה'מערבית'. עמירם מסביר לו שהוא יבוא מהצד הזה ויוסי מלמד שם את הידיים על הראש: 'אבל עמירם, כבר שנים כובשים את המערבית מהכיוון הזה. מה פתאום אתה בא עכשיו מכיוון אחר?' עמירם חשב אחרת ואני לא בטוח שכולם רצו להתמודד עם זה".

מאיר גחטן, סגן מפקד הגדוד: "אותי הביאו לגדוד כדי לשמור על השריונאות... הטנקאות. חשבו שצריך לשים איזה שריונר אחד ליד עמירם, כנראה עוד לא לגמרי סמכו עליו בכל מה שקשור לשריון. בדרך כלל המג"ד הוא זה שעוסק בכל התחום המבצעי, והסמג"ד בעיקר במנהלה ובלוגיסטיקה. אצלנו זה היה אחרת. עסקתי בלוגיסטיקה אבל הייתי גם מבצעי. עמירם נתן לי ואני לקחתי. הייתי מעורב בכל ההכנות למלחמה והשתתפתי בכל שלבי הלחימה. דאגתי ללוגיסטיקה, דאגתי שהדלק והחימוש יגיעו לפלוגות, אבל הייתי תמיד קדימה. עם הכוחות הלוחמים".

אין ספק, מדגיש עמירם לוין, שזו בדיוק היתה הסיבה לכך שבתוכניות המבצעיות של חטיבה 188 לקראת המלחמה בלבנון, יוסי מלמד קבע שגדוד 74 יעבור תחת פיקוד חטיבת גולני. מבחינתו של מלמד זו היתה החלטה מתבקשת, מסביר עמירם לוין. אם צריך להעביר גדוד מהחטיבה שלך לחטיבה אחרת, סביר שזה יהיה הגדוד שאתה הכי פחות מסתדר איתו. גדוד שאתה הכי פחות מעריך את מפקדו מבחינה מקצועית.

עמירם: "וכך, כל המלחמה הגדוד היה ת"פ חטיבת גולני. מפקד החטיבה היה ארווין לביא. מח"ט גולני לא טיפוס: מבטא רומני של עולה חדש שהוא לא הצליח לשנות אותו. מפקד שקט. לא צועק. בלי אגו. לא מאלה שאומרים עליהם שגדלו עם כפית של דבש והקריירה שלהם מובטחת כנסיכים. אצלו זה התבטא בעבודה קשה וביסודיות. לא הכרתי אותו קודם לכן והיחסים בינינו היו מצוינים. אני מלא הערכה אליו. גם בהכנות

למלחמה וגם באירועים עצמם. בהרבה מקרים הוא שמע בעצתי, ולא כפה עלי דברים. זה לזכותו. הוא היה קר רוח, תמיד קדימה. מח"ט מעולה.

"הראייה הצבאית שלי היתה שונה מזו של מפקדים בשריון. מהנסיון הצבאי שלי ידעתי שקרבות מכריעים בטווחים קצרים, לא בארוכים, ואחד הדברים הכי חשובים והכי קשים זה לבצע את ההסתערויות הקרובות. לתת לחיילים ולמפקדים בטחון שזה הדבר הנכון. שיראו את העוצמה האמיתית של טנק מסתער, לא רק יורה מרחוק.

"אבל בכל התרגילים שעשו אז בשריון לא חשבו על זה. בתרגילים כמעט ואין פגזים להסתערו. רק להצגת ירי מטווחים של 2,000 ו-3,000 מטר. להראות לגנרלים שאנחנו פוגעים יפה. ההוראות שקיבלתי בתרגילים שעשיתי היו ברורות: יורים רק לטווח רחוק. אני התחכמתי ותמיד השארתי שליש מהפגזים לטווח הקרוב וזה תמיד נגמר בנזיפה, או אצל מפקד החטיבה או בג'וליס אצל קצין שריון ראשי. שניהם דאגו להסביר לי שאני לא מבין איך העסק עובד בשריון.

"מהיום הראשון שלי בתפקיד, המטרה היתה לנטוע באנשים את התחושה שהם ילכו אחרי גם כשיהיה קשה ודברים לא יסתדרו כמו בתרגולות. לטעת בטחון בעצמם ובמפקדים שלהם. גם בי. לא להתייחס לפקודים שלך כמובן מאליו. לבנות מוטיבציה, נכונות להסתכן, נכונות לעבוד אחד עם השני. לשכנע שכדי לנצח בקרב, לנצח במלחמה, צריך קודם כול לנצח בתרגילים. לנצח בתחרויות. לנצח בכל דבר. להיאבק על כל דבר. אם אתה כמפקד חושב שקיבלת פקודה לא נכונה, צריך שיהיה לך בטחון לשנות אותה וצריך שלאנשים יהיה בטחון בהחלטות שאתה מקבל. רק כך בונים גדוד מנצח".

בגדוד 74, תחת עמירם כמג"ד, נבנתה תרבות ארגונית שונה. למפקדים היה בטחון להביע דעה ולחלוק במידת הצורך על המפקד. כדי לבנות את זה, המפקד צריך להסכים לשנות לפעמים את דעתו והנחיותיו כשפקודיו מעלים טענות מוצקות.

"עד עמירם היינו עוד גדוד בחטיבה"

מתי הבינו בגדוד 74 שזכו במפקד מזן אחר? מהר מאוד, כפי שמעידים מפקדי ולוחמי הגדוד, ולא רק בגלל ה"שבו חבר'ה" ועוד גינונים דומים שלא היו רגילים להם בשריון. צביקה אביגדור, מ"פ ח' במלחמה: "מהר מאוד קיבלתי את התחושה שכאשר אתה נמצא ליד עמירם, אתה בטוח. אתה יכול לסמוך עליו. יש לך גיבוי מלא ממנו והוא, כמפקד, מקבל על עצמו אחריות על כל מה שקורה בגדוד. הוא לעולם לא יעביר את האחריות לאחרים. ממנו הבנתי באופן הברור ביותר מה ההבדל בין חייל ללוחם. בין אדם רגיל ללוחם. חייל מבצע את המשימה שהוטלה עליו - לוחם יוזם את המהלכים שמקדמים את המטרה. חייל נקלע לאירועים - לוחם מייצר אותם. אצל עמירם, המעבר מחייל ללוחם הוא מהיר. עניין של שניות. ברגע שהוא נכנס לאירוע של לחימה, הוא יחסל את הגורם שמולו הוא עומד. אין שום דרך אחרת.

"באחד הלילות הקפיצו אותנו לתרגול. קמב"ץ של החטיבה נכנס לגדוד, דרך את הנשק והרביץ צרור באוויר. ברמת הגולן זה היה דבר מקובל להקפיץ יחידות לתרגילים ולבדוק את המוכנות. כמה שניות אחר כך,

עמירם כבר היה עם הנשק שלו בראש של הקמב"ץ. יחף, עם גופייה ותחתונים, אבל מוכן ללחוץ על ההדק. הוא לא קלט שזה תרגול. מבחינתו אין מצב שמישהו נכנס לגדוד ופותח באש. 'חתיכת אידיוט', הוא אמר לו, 'הייתי יכול להרוג אותך'!"

אבל זה לא רק המעבר מחייל ללוחם. כל האווירה בגדוד השתנתה מהרגע שהגיע המפקד החדש. עד עמירם, בגייסות השריון התייחסו לגדוד 74 כעוד גדוד בחטיבה. מבורדק על פי ההגדרה של ינוש, אלוף הפיקוד. איתו, הכול השתנה. אמיר מידרוני, לוחם ותיק ורס"פ בפלוגה ו': "שריון זה החיל הכי מרובע שיש. הכול צריך להיעשות על פי מתכונות קבועות מראש. יש פק"ל לכל דבר ופתאום מגיע משהו שמשחרר הכול, אבל נותן לך תחושה ברורה שהוא סומך עליך: תעשה מה שאתה רוצה ואיך שאתה רוצה - אבל תעשה מה שצריך. אל תשתולל ואל תשכח שמה שחשוב זו התוצאה. כשאתה מבין את הדברים, ההתייחסות שלך להחלטות של מפקד כזה שונות לחלוטין לעומת התייחסויות למפקד אחר. עד עמירם היינו עוד גדוד בחטיבה. עם עמירם, הכול השתנה. התייחסנו לעצמנו אחרת. עמירם הטמיע בגדוד ערכים שהביא איתו מהסיירת.

"עשינו תרגיל ברמת הגולן. הייתי כבר ותיק בפלוגה עם שם ומעמד טוב. במהלך התרגיל החבר'ה שברו שמירה או שבכלל לא התעוררו. עמירם נעצר לידי עם הטנק. אני יוצא מנומנם מתוך השק שינה ומהצריח והוא אומר לי: 'מידרוני, חודש אתה נשאר פה' וממשיכים בתרגיל והכול ברוח הכי טובה והכול בסדר כי אני מודע לכך שהייתי לא בסדר ומגיע לי עונש. לרגע לא חשבתי להתווכח. אם זה מה שעמירם אמר - כך זה צריך להיות".

גיורא זלץ, מ"פ ז' עד המלחמה, ובן קיבוץ להבות הבשן, הקיבוץ שבו עמירם גדל: "עמירם היה מג"ד מסוג אחר לגמרי. מפקד מסוג אחר לגמרי. נכון שנושא סדר ומשמעת לא היה התחום החזק שלו, אבל מהר מאוד כשיושבים ומדברים איתו מבינים שהאיש חד, חריף. מג"ד שלא חוששים ממנו כמו שלפעמים מפחדים ממפקדים בשריון. ברגע שהיה ברור לנו שיוצאים למלחמה ושומעים איך הוא מנתח את הקרקע, מנתח תמונת מצב, מהר מאוד מבינים שאם אנחנו בדרך למלחמה, טוב שמי שמוביל

אותנו זה עמירם".

נדב רודניק, מט"ק בפלוגה ז' לפני המלחמה: "הייתי סמל ומאוד הופתעתי שעמירם ידע מי אני. אחריו, בתפקידים השונים שעשיתי, אני לא זוכר עוד מקרה כזה שמג"ד הכיר את הסמלים שלו. אבל זה היה עמירם. הוא הסתכל לאנשים בגובה העיניים. מאוד היה חשוב לו להכיר אישית כל אחד. גם אנשי צוות ומפקדים זוטרים".

איתן ברקאי, סמ"פ ו' במלחמה: "תמיד רציתי להגיע לשריון. בבקו"ם רצו שאלך למבדקי טיס. כשאמרתי שאני מעדיף שריון, כמעט שלחו אותי לפסיכולוג. עברתי מקצועות וצמ"פ בגדוד 74 ומיד קורס מט"קים וזימון ישיר לקצינים. אחרי קורס קצינים שיבצו אותי לחטיבה 7. להעביר הסבה לטנקי מרכבה. ישבנו ארבעה קצינים צעירים עם מפקד החטיבה, שהפליא בסיפורים על חטיבה 7. בסיום ההרצאה הארוכה הוא שאל מי לא רוצה להיות בחטיבה 7. הרמתי יד. הוא ממש נפגע ממני ומיד התקשר למח"ט 188 ואמר לו שיש כאן משוגע אחד שלא רוצה להיות בחטיבה 7. יופי, ענה לו מח"ט 188, גם אצלי יש משוגע שלא רוצה להיות ב-188... וכך התחלפנו. הוא הגיע ל-7 ואני לגדוד 74 ב-188.

"לא הכרתי את עמירם עד שהגיע לגדוד. הייתי קצין צעיר, קיבוצניק מיפעת, ואחד החברים מהקיבוץ שהיה בסיירת מטכ"ל שאל אותי יום אחד אם זה נכון שעמירם לוין יגיע לפקד על הגדוד. אמרתי לו שכן, והוא עשה מין וואאאו כזה שממנו הבנתי שלא מדובר במינוי רגיל. ובאמת, מדהים איך אדם אחד הצליח לגרום לכל כך הרבה דברים לקרות. ליצור אמון חסר תקדים; לגרום לכך שאנשים ילכו אחריו, ילכו לפניו, יעשו הכול... מפקד שרואה לא רק את האויב שמולו אלא גם את החייל הבודד שהוא אחראי עליו.

"היה סיפור עוד לפני המלחמה שכולנו שמענו עליו. מתי חן ציון, מ"מ בפלוגה ז', ישב עם מחלקת טנקים במוצב החרמון. יותר מחודש הוא לא יצא הביתה, עד שעמירם החליט שזהו זה. חייבים להוציא אותו. הוא עלה עם הרכב שלו, רום כרמל, עד למוצב, הביא קצין מחליף והוריד את מתי לגדוד. יום שישי אחר הצהריים, מתי בחור דתי, אין סיכוי שהוא יגיע הביתה לפני שבת, והוא מחליט להישאר בגדוד. עמירם לא מוותר,

ממש מכריח אותו להיכנס לרכב. נסיעה מטורפת מרמת הגולן למרכז, תחרות מול השעון ושעת כניסת השבת. מגיעים לצומת רעננה ומתי, שגר אז ברמת גן, מבקש לרדת ולהמשיך מכאן ברגל. רק לא לחלל שבת. עמירם לא עוצר: 'כאן ברכב אני אלוהים. רק אני מחליט מתי כניסת שבת'. ממשיכים הלאה עד אלוף שדה. כמה דקות הליכה ברגל מהבית. רק כאן עמירם מתרצה ומסכים להוריד את מתי מהרכב."

מאיר נוריאני: "הייתי הרבה שנים בצבא, בהרבה תפקידים, אבל את התקופה שבה הייתי בגדוד 74 אני תמיד זוכר כתקופה הכי יפה והכי משמעותית שלי. וזה לא רק עמירם. זה משהו שקשה לתאר אותו. היתה שם חברות טובה ועמוקה של כל שרשרת הפיקוד בגדוד. כשמדברים על עמירם מדברים על ההילה, אבל זה לא רק עמירם. זה האנשים שהיו בגדוד. עמירם הוביל אותם, אבל כל אחד מהם תרם משהו משמעותי לגדוד. אם הם לא היו כאלה - הם לא היו נשאים."

איתן ברקאי: "האווירה שעמירם יצר בגדוד לא היתה יכולה להתקיים בלי האנשים. זה משהו שיצרנו ביחד. הקצינים, מפקדי הפלוגות, כולם. חזן מהמטבח, נוריאני, מ"פ מפקדה. כל האנשים האלה קיבלו רוח גבית מההתנהלות של עמירם. הרוח שהוא הביא לגדוד מאוד התאימה לנו. אני מאמין שאם עמירם היה מגיע לגדוד אחר בחטיבה, זה לא היה אותו דבר."

קצין בגדוד: "נוצר כאן תמהיל של סגל מאוד מיוחד וההגעה של עמירם רק העצימה את זה. היתה אווירה מאוד מיוחדת. הבנה שבכל פורום שיש, אתה לא רק יכול - אתה חייב להגיד את דעתך. בכל פעילות של המחלקה, הפלוגה והגדוד אתה חייב להשקיע את כולך. כולנו היינו שותפים לתחושה שמקור הסמכות היה ביכולת. במקצועיות. ובזה הוכחנו את עצמנו. באיזשהו מקום היה ברור לנו שאנחנו ממשיכים את אלה שלחמו בגדוד ב-1973. ביום כיפור. הם עשו את שלהם - עכשיו תורנו. כך גם לגבי המלחמה בלבנון. היה ברור לנו שחייבים לעשות את זה ואנחנו נהיה שם."

מוסכמות? חוקים וכללים שנקבעו? אין שום דבר קדוש... נורמות של שנים נשברו בבת אחת. בוקר אחד, צרור באוויר ליד אפסנאות הנשק. כולם מזנקים מהחדרים ומגלים שזה עמירם. מפקד הגדוד קיבל נשק

חדש, יצא מהחדר וירה צרור. צריך הרי לנסות את הנשק... ככה עושים בסיירת, הסביר ולא הבין ממה כולם מתרגשים.

עופר רונן, קצין צעיר בגדוד: "יום חמישי, אמצע הלילה, אנחנו באוהלים בשטח 100 ופתאום צרור באוויר. כולם מזנקים החוצה. עמירם עומד ליד הטנקים ומודיע שעוד חצי שעה תחרות אלונקות גדודית. הפלוגה שמנצחת יוצאת שבת. היו שלוש פלוגות, ו', ז', ופלוגת מפקדה. עמירם לוקח את האלונקה של פלוגת המפקדה ולא עוזב אותה. רק צועק כל הזמן שגם מאחורה צריך שיהיה מישוהו שירוץ בקצב שלו. כמו שאומרים - נכנס כולו מתחת לאלונקה... זו היתה ריצת אלונקות של כמה קילומטרים וסיימנו אותה עם תחושה של לכידות ומוכנות. אירוע שחזיק את ההבנה שזכינו במפקד יוצא דופן. אני לא מאמין שאצל מג"דים אחרים זה היה קורה".

ארוחת ערב ביום שישי בבסיס. ימים ראשונים של עמירם בגדוד. כולם מגיעים עם מדים, נעליים, גומיות במכנסיים וכל מה שצריך. עמירם במדים ונעלי בית... אומר בתיאבון לכולם, מתיישב ומתחיל לאכול. בשבוע שלאחר מכן כמעט כולם כבר הגיעו בסנדלים. השינוי הוא לא רק בסנדלים ובגומיות במכנסיים. כולם הסתכלו על עמירם בהערצה. במהלך המלחמה, לאחר הקרב בכפר סיל, הגדוד ירד לכמה ימי התארגנות בדאמור. נופש על שפת הים. טיפול בכלים ולא מעט מנוחה. יום אחד, שעת בוקר מאוד מוקדמת, רואים את עמירם רץ על החול. מכנסיים קצרים, בלי חולצה ונשק בהצלב. למחרת בבוקר, בלי שאף אחד הורה על כך, חצי גדוד יצא לריצה על שפת הים.

מאיר נוריאני: "היתה סופת שלגים ברמת הגולן. היה בלתי אפשרי להתאמן, ועמירם קורא לי אליו ללשכה: 'יש לי רעיון, נוציא היום את כל הגדוד לטיול'.

"רעיון מצוין'. הסכמתי.

"תביא אוטובוסים'. ביקש.

"מה זה תביא אוטובוסים?"

"אוטובוסים לקחת את הגדוד... שיהיו פה בשעה 12'.

"זה לא הולך ככה. זה הזמנות, הובלה, תקציבים. זה דברים שחייבים לתאם שבועיים מראש'.

"מה אתה מדבר שטויות. אני בסירת מזמין בטלפון אוטובוס ושואלים אותי רק באיזה צבע אני רוצה אותו..."

"בסוף יצאנו לטיול. במשאיות. עמירם הבין שלא כל דבר אפשר לסדר.

"יום אחד עמירם שוב קורא לי אליו לחדר. 'תקשיב, הגדוד שלנו שמן מדי. הם לא מצליחים לעלות לטנקים. צריך לחתוך להם באוכל'.

"ניסיתי להסביר שזה לא פשוט כל כך. יש לוח מזון לכל יחידה. צריכים לתת ככה וככה חלבונים, ככה וככה פחמימות.

"עמירם לא שמע על פחמימות וחלבונים וזה גם לא עניין אותו. 'אתה חותך את האוכל. הרבה סלטים, בלי הרבה לחם או תפוחי אדמה'.

"הודעתי לחזן, רס"ר מטבח, שצריך לקצץ בחצי את כל האוכל שנותנים בגדוד. חזן כמעט הרג אותי. בסוף הסתדרנו. הורדנו קצת מכל דבר. רק שעמירם יהיה מבסוט".

בהמשך עמירם קרא לקצין החימוש הגדודי וביקש ממנו שיכנה מתח בכניסה לחדר האוכל. לפני כל ארוחה כל פלוגה עושה מתח. יום אחד, וזה קרה כמה שבועות לאחר שקיבל את הפיקוד על הגדוד, עמירם טיפס על אחד הטנקים, שלף חבל עבה וקשר אותו לגג אחת הסככות בבסיס. מעכשיו נוסף אימון חדש להתעמלות הבוקר: טיפוס על חבל בעזרת הידיים בלבד.

ראובן סבג, טען-קשר בפלוגה ז': "באחד הלילות אני שומר במגורי הפלוגה. אמצע הלילה, ערפל, גשם, קור אימים ואני שומע רעשים. הסתתרתי בין הטנקים, דרכתי את הנשק ופתחתי נצרה: 'עצור או שאני יורה' צעקתי.

"עמירם יצא מהחשכה. אני המג"ד, הרגיע אותי, תעיר את כל הפלוגה. אחרי כמה דקות כל הפלוגה בחוץ. עמירם משבח אותי בפני כולם, לוקח את כולנו לחבל שהוא תלה בסככה ואומר לי לטפס למעלה.

"ניסיתי ולא הצלחתי.

"אתה לא יכול, וזו הצדה..." עמירם טיפס במהירות עד לקצה החבל.
 "נסה שוב". אמר.

"ניסיתי. הגעתי עד אמצע החבל וזהו.

"עד שאתה לא עולה עד למעלה, אין יציאה הביתה. מהיום, מי שלא עולה - לא יוצא הביתה'.

"אחרי כמה ימים הצלחתי להגיע לקצה החבל. לא רק בגלל שרציתי לצאת הביתה. רציתי להראות לעמירם שאני יכול."

רקפת לוין, קצינת החינוך החטיבתית, הסתובבה הרבה בגדוד. בעיקר כדי לפגוש את אחד הקצינים, יובל בכרך, לימים בן זוגה. "פגשתי הרבה חיילים וראיתי איך כולם מדברים בהערצה על המג"ד החדש. לא רק המפקדים. חיילים מן השורה. סיפרו לי שלפני אחד התרגילים הוא הגיע עם מכונת מלאה אבטיחים וחילק לכולם. ראיתי שבגדוד נוצרת אווירה שהיא לא אווירה של השריון. יותר של סירת מטכ"ל. משהו מיוחד קרה בגדוד 74".

זו היתה תחושה של רבים. חיילים צעירים, ותיקים, מפקדים. תחושה של סירת. משהו משמעותי השתנה במערכת ההיררכית שמאוד ייחודית לשריון. מג"ד חדש שמהר מאוד נתן תחושה מאוד בטוחה. גם מקצועית וגם אנושית. תחושה שאם זה האיש שיוביל את הגדוד למלחמה - אפשר לסמוך עליו. "פתאום קיבלנו מוטיבציה", שחזר יחיעם דרוקר, טען-קשר בפלוגה ח', "קיבלנו בטחון. זה הורגש בכל הגדוד. הגענו מג'וליס, בית ספר לשריון. גומיות, כובעים, הצדעות ופתאום הכול הפוך מגדוד שריון גיל".

דורית טלמור, בת קיבוץ יגור ומש"קית ת"ש בגדוד, זוכרת היטב את המעבר מחוטר לעמירם לוין. "עד שעמירם הגיע היתה משמעת רצינית, כמו בשריון. ופתאום הכול השתחרר. הסתובבנו עם חולצות לבנות בבסיס והיתה הרגשה של חופש. יום אחד מפקד האוגדה, קהלני, הגיע לבסיס, ראה אותנו בלי מדים וחטפנו עונשים. עמירם מיהר לעדן את הדברים. היתה אווירה נהדרת בגדוד. יצאתי הביתה אחת לשלושה שבועות, אפילו אחת לחודש, אבל זה לא הפריע לי. היה למען מי ולמען מה להישאר".

אחד מקציני הגדוד: "בכל חדרי המגורים בגדוד היו מקלחות ומים חמים, חוץ ממגורי המג"ד והסמג"ד שהיו האחרונים בגדוד שחוברו למים החמים. בכל פעם שעמירם רצה להתקלח הוא הלך למגורי הקצינים. יחף, מכנסיים קצרים בלי חולצה, מחזיק ביד את המגבת. בדרך חזרה מהמקלחת הוא פגש חייל מהפלוגה שלנו.

"נכון שאתה אמור להישפט אצלי?" שאל.

"כן המג"ד."

"אתה מוכן להישפט בפני?"

"כן המג"ד."

"יש לך שבועיים ריתוק..."

"ככה, עם המגבת, בלי חולצה ויחף, בדרך חזרה מהמקלחת, הוא שפט את החייל".

אפשר לכתוב פרק שלם רק על עמירם כשופט צבאי...

אריאל פלג, לימים תת-אלוף, מח"ט 188 וסגן מפקד אוגדה, שובץ כתותחן בפלוגה ח', פלוגת צמ"פ. הוא הגיע לגדוד כמה חודשים בלבד לפני המלחמה. רצה להיות נהג טנק, אבל צה"ל החליט שיהיה תותחן. לילה אחד, לאחר פעילות לילה וכדי לסיים מהר את הטיפול בטנק וללכת לישון, הוא הגביה את התותח בלי שווידא שאין סכנה לצוות. מהמהירות או מהעייפות הוא לא שם לב שרגלו של הטען-קשר נמצאת בדיוק שם. הרגל נשברה. זו עבירת בטיחות חמורה ומודיעים לו שיתקיים בירור אצל מפקד הגדוד. מבחינתו של פלג, שחלם כבר אז על קריירה צבאית, המשמעות ברורה: אין קמ"ט, אין קורס קצינים, יש רק דבר אחד שמחכה לו - כלא צבאי.

אריאל: "הייתי צעיר בגדוד. לא הכרתי את עמירם. זה היה המפגש הראשון שלי איתו. אנחנו בלשכה שלו ואני מסביר מה קרה. עמירם מקשיב ומסתכל על המט"ק: 'אתה הסברת לתותחן שאסור לעשות דבר כזה?' שאל.

"לא הסברתי'.

"היית עם הצוות בטנק?"

"לא. הייתי בישיבה'.

"אז אתה אשם. לא הוא..."

"עמירם פונה אלי: 'אתה תלך לתרום דם בקריית שמונה, עונש על זה ששברת לטען את הרגל ואתה' - הוא פונה למט"ק - 'לא תהיה יותר מט"ק'".

גם שלומי אפריאט, תותחן בפלוגה ח', הכיר את המסלול מהבסיס ברמת הגולן למשרד של מד"א בקריית שמונה. אירוע דומה, צידוד תותח ללא הודעה לצוות, רק שהפעם זה הסתיים בלי רגל שבורה. שלומי: "עמירם, שבמקרה היה עד למקרה, שלח אותי ברגל לקריית שמונה. שש שעות ברגל. לא הפריע לי, אני מקריית שמונה... אבל היה עונש נוסף, יותר משמעותי שקיבלתי מעמירם. לילה אחד שברתי שמירה, ניקרתי ועמירם תפס אותי. קיבלתי עונש מיוחד: אתה לא שומר יותר, הודיע לי מפקד הגדוד. אי אפשר לסמוך עליך, הפקרת את החברים שלך. על פניו, עונש נהדר. משוחרר משמירה. אבל המשמעות ברורה: החבר'ה שומרים יותר. אחרי כמה ימים ביקשתי מעמירם שיוותר לי. אני מוכן לשמור כל לילה שעתיים. רק תחזיר אותי. 'בסדר', הוא אמר, 'למדת את הלקח שלך. אתה יכול לחזור לשמור'.

אודי בן-ארי, מ"פ ז' במלחמה: "בסמוך להגעתי לגדוד מחטיבה 460, נסעתי עם גיורא זלץ, שנינו סמ"פים, עם ג'יפ חדש להציב מטרות בשטח. היה חורף, גשם, רוח, הכול רטוב. בלית ברירה לקחתי קצת בנזין מתוך מכל הדלק כדי להדליק גוזניקים של מטרות למטווח לילה - מט"ז (מטווח זעיר) בשטח 120 מערבית לגדוד. לא שמתי לב שהבנזין טפטף לאורך כל הדרך מהג'יפ וכשהדלקתי את הגוזניק, תוך כמה שניות האש הגיעה לג'יפ שנשרף כולו. כמובן שעשו מזה עניין גדול, ובצדק. הגיעו אנשי משטרה צבאית שרצו לעצור אותי באותו ערב. עמירם הודיע להם מיד שזה לא יקרה, שהוא אחראי להגעתי ככל שאדרש למצ"ח גדות. על פניו כנראה שקצין אחר בדרגת סגן-אלוף לא היה מעז לסלק את שוטרי מצ"ח בצורה

דומה. בהחלט מעיד על הבנת המהות והאנושיות המאפיינת את עמירם. אבל היה בלתי אפשרי לא להתייחס לאירוע. היה משפט בבית דין צבאי, מונה סנגור. עמירם העיד לטובתי; עמי מורג, מפקד חטיבה 460 שממנה הגעתי ל-74 זמן קצר לפני האירוע, העיד עדות אופי לטובתי, ויצאתי אשם אבל רק עם עונש כספי ועל תנאי".

שמוליק רוזנפלד, מפקד מחלקה בפלוגה ז', נשלח עוד לפני המלחמה עם שלושה טנקים לחרמון. "הגיעו משפחות לבקר את החיילים. מישהו עלה על זה ובישרו לי שזו עבירה חמורה. אסור להכניס אזרחים למוצב ואני עומד להישפט על כך. הבנתי שמי שישפוט אותי זה סגן מפקד חטיבת החרמון שנתקלתי בו כמה ימים קודם לכן כשהוא הגיע לביקורת ולא הצדעתי לו... הוא התרגז, מצא קנה רזרבי של מקלע עם חלודה עליו והוציא דוח חמור עם השם שלי שהופץ בכל החטיבה. מאוד נפגעת, ועכשיו פחדתי שהוא יהיה השופט ויכניס אותי לכלא. בגלל ההצדעה שלא היתה.

"התקשרתי לעמירם, סיפרתי לו מה קרה, והוא מיד עלה בעצמו לחרמון כדי לשפוט אותי לפני שאגיע לידיים של סגן מפקד חטיבת החרמון. יצאתי בזול. נזיפה בלבד. סיפרתי לעמירם שמאוד נפגעתי מכל סיפור ההצדעה והוא מיד הרגיע אותי שזה בסדר. לא צריך לקחת ללב דברים כאלה. גם קיבלתי עונש קל, נזיפה, וגם קיבלתי הרבה עידוד ממפקד הגדוד".

משה אלישע, מט"ק בפלוגה ח': "אחרי המלחמה ישבנו על כביש ביירות-דמשק. לדעתי, עמירם כבר היה מפקד החטיבה. תפסנו קו מול הסורים. עשינו הרבה סיורים והזהירו אותנו שחייבים להקפיד לבדוק כל פעם את המנוע. כנראה שלא הקפדתי והמנוע הושבת. החליטו שאני אשם. עמירם זימן אותי לשיחה. 'אני מכיר אותך. שמעתי עליך רק דברים טובים', אמר לי, 'אז תדע שאני לא רוצה לשפוט אותך, רק להסביר שמה שצריך לעשות - צריכים לעשות...' אני משוכנע שמישהו אחר כבר מזמן היה שופט אותי. זה עמירם".

עמית ברקן, מפקד מחלקה בפלוגה ו' במלחמה: "היתה תחושה שהולכים אחרי עמירם באש ובמים. זה לא היה ככה בגדודים אחרים בחטיבה שבהם

הייתי עד שהגעתי ל-74. הגיע חי"רניק מסיירת מטכ"ל ובכת אחת שינה את כל מה שחשבנו על משמעת והתנהלות בשריון. יש אולי כאלה שאמרו שזה גדוד מבודד, אבל היינו כל כך רחוקים מזה. למלחמה יצאנו מוכנים. פלוגה לא יכולה לצאת טוב יותר. סגל מגובש, צוותים מאומנים, טנקים מטופלים ומטופחים. היתה אווירה מיוחדת. כשלא כופים עליך משמעת עיוורת, כשנותנים לך להיות אחראי שהדברים ייעשו כמו שצריך, כל ההתייחסות שלך היא אחרת. כל הדברים הטובים יוצאים החוצה ולא רק מבצעת.

"באחד הימים היינו בשטחי כינוס ליד איילת השחר, שטח 100, והגיעו חבר'ה מהקיבוץ שלי, מעיין ברוך, חבר'ה ותיקים שהשתייכו להגנה המרחבית ובאו לעשות מטווחים. הם רצו לראות איך נראה טנק מבפנים. העליתי אותם לטנק שלי, אבל רק אחרי שהורידו נעליים. בגרביים. לא רציתי שילכלכו את הטנק..."

זה לא שעמירם נתן הוראה כזו, אבל זה ריחף באוויר. זו היתה האווירה בפלוגה, בגדוד. עם הטנקים האלה יוצאים למלחמה וחייבים לשמור עליהם.

"הופתעתי לטובה. הם לא פחות טובים מהסיירת"

לאחר יותר מעשר שנים בסיירת מטכ"ל וביחידות מודיעין נוספות, עמירם לוין, המג"ד החדש של 74, נערך להתמודד עם מציאות חדשה ואתגרים חדשים. אלה היו עשר שנים שבהן שירת בתנאי חממה: העלית שבועלית. מיטב הלוחמים, מיטב המפקדים, מיטב האמצעים. "הגעתי ל-74 ומאוד הופתעתי לטובה כבר בימים הראשונים. מצאתי אנשים, במיוחד המפקדים, שלא נופלים מהסטנדרטים שהכרתי. נכון שהאווירה היתה שונה, לגדוד לא היה שם טוב, שלא ברור לי ממה זה נבע, אבל ידעתי שאת זה אוכל לשפר במהירות".

אחד הכללים שנקבעו בשריון של אחרי 1973 היה שאם קצין רוצה להתמנות לתפקיד סמ"פ, הוא חייב יתרת שירות של לפחות שנתיים, על מנת שיבצע גם תפקיד מ"פ. מי שלא חתם לא ימונה לסמ"פ ולא יצא לקורס מפקדי פלוגות. עמירם: "הנוהל הזה גרם לכך שאנשים טובים לא נשארו בצבא. חשבו על לימודים, משפחה, קריירה. הצבא הפסיד לא מעט אנשים טובים שיכלו להתקדם לתפקידים בכירים. הגישה שלי היתה

אחרת. חייבים להשאיר את הכי טובים. גם אם הם לא יחתמו לשנתיים. אם מישוהו יבוא אלי אחרי שנה ויגיד שהוא מצטער, אבל החליט שהוא לא נשאר – אדע להתמודד עם זה. כי יהיו לי עוד שלושה לא פחות טובים שיוכלו למלא את התפקיד.

"כמג"ד, תמיד באים אליך בדרישות: תעביר את הקצין הזה לפה ואת המט"ק הזה לשם. יש הכשרות ויש דרישות וסיכומים והבנות בין מפקד החטיבה לגייסות שריון וכו'. האינטרס שלך כמג"ד זה תמיד להשאיר אצלך את הכי טובים. לא תמיד זה פשוט. והשאלה שכל מג"ד או מפקד בכיר צריך לשאול את עצמו היא מיהו מ"פ טוב. האם זה שעושה יותר טוב מכולם את התרגילים השבלוניים? האם זה שמקבל את הציון הגבוה ביותר בבוחן החימוש? או שמ"פ טוב הוא זה שמטפח את רוח הפלוגה, את המוטיבציה, את הבטחון העצמי של הצוותים והמפקדים. אני חיפשתי תמיד את האחרונים. לא את אלה מהצד השבלוני. חיפשתי את אלה שיש להם את זה. חשבתי את מי הייתי רוצה לראות לידי בזמן מלחמה".

יובל בכרך, בן קיבוץ עין החורש, סיים קורס קצינים ונשאר מפקד מחלקה בגדוד במשך יותר משנה. "קיבוץ עין החורש זה קיבוץ של שריונרים והיה לי ברור שאני מגיע לשריון. תקופה ארוכה הייתי מפקד מחלקה. לא רציתי לחתום, לא הייתי בטוח שאני רוצה להיות מ"פ. השינוי הגדול היה מיד לאחר שעמירם הגיע לגדוד. ראיתי סגנון אחר של פיקוד שמאוד מצא חן בעיני. לא חתמתי, אבל התמנתי לסמ"פ ו', ועדיין לא שוכנעתי שאני רוצה להתמנות למ"פ.

"בסוף עמירם לקח אותי אל יוסי מלמד, מפקד החטיבה, שהודיע לי שאנחנו לא עוזבים את החדר עד שלא יוצא עשן לבן – עד שאסכים ללכת לקורס מ"פים; ויש גם צ'ופר – קורס צניחה בסוף. הסכמתי לצאת לקורס מ"פים, בלי הצ'ופר, ובסיום הייתי צריך לערב שוב את מפקד החטיבה כי רצו ממש בכוח לקחת אותי לקורס צניחה...."

עמירם לוי: "היה עוד דבר שהופתעתי לגלות בגדוד: הקשר בין הלוחם לבין ה"בית" שלו – הטנק. לא הכרתי את זה ביחידה. זה משהו מיוחד שמוצאים אותו רק בשריון. היה מקרה אחד מאוד בולט שהעיד על הקשר הזה: לאחר הקרב בכפר סיל, הלך ההינע בטנק שלי. ביקשתי שיכינו

לי מיד טנק חלופי. אודי בן-ארי, מפקד הפלוגה, הוריד הוראה לאחד המט"קים להעביר את הטנק שלו אלי. המט"ק הודיע חד-משמעית שזה לא יקרה. יכולים לירות בו, אבל את הטנק שלו הוא לא מעביר לאף אחד. לא למג"ד, לא למח"ט, לא למפקד האוגדה. זה הטנק שלו. הוא הכין אותו למלחמה ואף אחד לא ייקח אותו ממנו. מפקד הפלוגה שרתח, הודיע לאותו מט"ק שזה סירוב פקודה בזמן מלחמה והעונש יכול להיות חמור מאוד. אני, לעומתו, הרגעתי. 'מגיע לו צל"ש, לא משפט'. אמרתי. זה סימל בעיני את הקשר החיובי בין הלוחם לבין כלי המלחמה שלו. הבנתי שאנשי הצוות והמפקדים לא אוהבים לעבור מהטנק שלהם לטנקים אחרים. זה הטנק שלהם. הבית המוגן. הם מכירים כל בורג, יודעים איזה טיפולים הוא עבר, כמה השקיעו בו. מה פתאום שייתנו אותו למישהו אחר?"

אודי בן-ארי, מפקד הפלוגה: "עמירם קיבל טנק חלופי בסוף. טנק של קצין אחר שלא התעקש, למרות שהיה עם לא פחות מוטיבציה. נניח שכל אחד, כולל המ"פ, היה מסרב לפקודה להעביר טנק? מוטיבציית יתר היתה פה, אבל במסגרת צבאית, ההתנהלות הזאת היתה מורכבת, בלשון המעטה. בהחלט השתקף פה פער מחשבתי בין התנהלות שריונאית מתבקשת להתנהלות ביחידות אינטימיות יותר.

"40 שנה לאחר האירוע הזה, טרח אותו מט"ק להתנצל בפני על התנהלותו בנסיבות והסביר אותה ב'מוטיבציית יתר עיוורת'. התרגשתי ועשינו סולחה. הנושא הזה העיק על שנינו. האירוע הנ"ל, שלמרות האיזוטריות הגלומה בו, העסיק את כולנו עשרות שנים אחרי וממחיש שוב את אישיותו המיוחדת והמאוד אנושית של עמירם. לא פגשנו מפקדים דומים."

עמירם לוי: "קראתי על חטיבה 188 ועל גרוד 74 במלחמת יום הכיפורים וידעתי שזה אתגר בלתי רגיל לעמוד בסטנדרט שלהם. ביחידות המיוחדות, עם כל ההילה שסביבן, אתה עושה קרב אחד והולך לנוח... זו הצטיינות מקרית ברגע מסוים. מי שמכריע את הקרב, את המלחמה, זה מי שעומד קרב אחרי קרב וסופג כל הזמן, רואה את החברים שלו שנפגעו בטנקים לידו, נלחם באויב, בעייפות, בתחושה שהטנק הבא שיידלק יהיה הטנק שלו. זה היה החשש הגדול שלי כשקיבלתי את

הפיקוד על הגדוד. לא ידעתי אם אצליח לעמוד באתגר. זה היה חדש לי, הלחימה מתוך טנק. אני מודה שהופתעתי לטובה. הרגשתי שזה פחות מפחיד מאשר בחיל רגלים. היו לצדי מפקדים מעולים, צוותים מקצועיים, נחושים ובעלי מוטיבציה גבוהה."

קצין בגדוד: "עמירם לא גדל ולא שירת בשריון וכולנו הרגשנו את זה. לטוב ולרע. נכון שהוא תמיד חיפש דרך יצירתית, שונה ממה שכולם עשו, אבל לא תמיד דברים שהוא רצה לעשות היו בשריונאית. היו מקרים שיצאנו משיבת מטה מ"פים אצל עמירם, תדריך לקראת פעילות, בתחושה שהדברים לא סגורים עד הסוף, או לא יכולים לעבוד כפי שסוכם בתדריך. היינו ממשיכים את 'השיבה' בלעדיו, כי אסור לתת לעמירם ולגדוד להיכשל.

"במקביל ראינו לא פעם שמגיעים חבר'ה מסיירת מטכ"ל, או קצינים בכירים שהיו בסיירת, נכנסים ללשכה של עמירם סוגרים את הדלת ויושבים שם כמה שעות. הבנו שהרבה עולים אליו לרגל כדי להתייעץ ובטוח שזה לא היה על טנקאות..."

שנה שלמה מתכוננים למלחמה

החל מקיץ 1981 השאלה היתה לא אם צה"ל יצא למבצע צבאי גדול בלבנון, אלא מתי זה יקרה. אריק שרון נכנס למשרד הבטחון, רפול הרמטכ"ל וינוש אלוף פיקוד צפון. שלושתם ששים אלי קרב ומכינים את הצבא למלחמה. במהלך כל השנה היו כמה סבבי לחימה. אלפי קטיושות על יישובי הצפון, בהתמקדות על קריית שמונה, כוחות עולים ונערכים בשטחי כינוס, לא רק בפיקוד צפון. עמנואל סקל, מפקד אוגדה 252, אוגדת סיני, סיפר לימים שהאוגדה זכתה לכינוי חדש: "סינרמה" – כל הזמן עוברת מסיני לרמה ובחזרה... כך גם חטיבה 188. מגיעים עם הטנקים לשטחי כינוס, מכניסים אותם מתחת לרשתות הסוואה, בודקים כוננויות, המפקדים יוצאים לסיוורים בקו, ואחרי כמה ימים, כשהממשלה לא מאשרת כניסה ללבנון, חוזרים לרמת הגולן.

האירוע המשמעותי ביותר היה ביולי 1981, עשרה ימי לחימה שבמהלכה נורו כ-1,250 קטיושות ופגזי מרגמה לעבר יישובי הצפון. לאחר עשרה ימים, שבהם צה"ל מגיב בירי תותחים ותקיפות מהאוויר אך לא מצליח לעצור את הירי לעבר ישראל, מושגת הפסקת אש בתיווכו של פיליפ

חביב האמריקאי, שנשמרת עד יוני 1982.

זו שנה של היערכות לקראת מלחמה צפויה. המפקדים מכירים את הפקודות והתוכניות: "רב צפוני", "אורנים קטן", "אורנים גדול" - כולן פקודות מבצעות שדיברו על אותו הדבר: כניסת כוח צבאי גדול ללבנון. במקביל, לומדים צירים בתוך דרום לבנון. לא רק על מפות. מפקדים נכנסים עם רכבים לבנים, לא צבאיים, לשתי מובלעות בדרום לבנון שמוחזקות בידי צד"ל, ולומדים להכיר את השטח שאליו יישלחו ביום פקודה. מתרגלים בנהר הירדן מעבר מכשול מים כהכנה לחציית נהר הליטני, וטיפוס במבנה קרבי בציר הררי מהגליל העליון לרמת הגולן. הפקודה שעליה מתאמן גדוד 74 מאוד ברורה: כניסה ללבנון ליד קיבוץ יפתח, הגדוד יחצה את נהר הליטני על גשר עקייה, יתקדם לאורך ציר החוף הלבנוני וייתצב על השטחים השולטים על נמל התעופה של ביירות; כל זאת תוך 96 שעות מרגע הכניסה ללבנון. בדעיבר, כל מה שתוכנן - בוצע, אבל לא ב-96 שעות. בכמעט כפול זמן. ב-12.6.82, שבת, הגדוד היה בכפר סיל בפאתי נמל התעופה. בכל התוכניות - גדוד 74 פועל תחת פיקוד חטיבת גולני, כחלק מאוגדה 36, האוגדה הסדירה של פיקוד צפון.

קצין בגדוד: "הכרנו את כל התוכניות המבצעיות ללבנון. כמה חודשים לפני המלחמה, מאיר דגן, מח"ט 188 שהחליף בחודש מרס את יוסי מלמד, אסף את כל מפקדי הפלוגות של החטיבה והסביר להם למה אנחנו נערכים: חיסול הכוחות הסמי-צבאיים של הפלסטינים בלבנון, הוצאת הצבא הסורי מהמדינה, העברת השליטה לידי הנוצרים וחתימה על הסכם שלום עם לבנון. זו היתה המטרה בגדול ולקראת זה התאמנו. כל מפקד ידע בדיוק את מיקומו בסדר התנועה המתוכנן. התאמנו לבצע מעבר כוח בתוך כוח, פינוי נפגעים, פינוי צירים מכלים תקועים ועוד.

"היה עוד אירוע שכולם בפלוגה לא שכחו. קיץ 1981, שנה לפני המלחמה, נשארנו בכוננות בבסיס, אספו את כל הלוחמים של גדודי 74 ו-71 וינוש, אלוף הפיקוד, הגיע לדבר איתנו. שיחת מוטיבציה... עד כמה אנחנו ממשיכי חטיבה 188 במלחמת יום הכיפורים, נמצאים כאן כדי לסגור את החשבון עם הצבא הסורי שהרג במלחמה את מפקדי החטיבה. בסיום השיחה איתו, צעק המח"ט יוסי מלמד, 'הקשב' וינוש עצר אותו: 'יוסי,

זה לא זמן להקשב, זה זמן לקריאת 'עלה קרב', שיפיל את הש"ג הסורי בחרמון מהכיסא...."

חגי ריינמן, בן קיבוץ לביא, נהג טנק בפלוגה ח' ואחד החיילים הדתיים היחידים בה, די הופתע כששמע לראשונה לאן צריך להגיע במלחמה: "אולי המפקדים שלנו ידעו לאן שולחים אותנו. אני ידעתי רק שאנחנו אמורים להיכנס ללבנון. בשטח כינוס, עוד לפני שעלינו לכיוון הגבול, היתה שיחת מוטיבציה עם מפקד החטיבה שהסתיימה בכרכת 'להתראות בביירות...' זו היתה הפעם הראשונה שהבנתי שלא מדברים על צור וצידון. אין 40 קילומטר. אנחנו נגיע לביירות. מבחינת המפקדים ברור שהמטרה הרבה יותר רחוקה מ-40 קילומטר. את זה אנחנו, החיילים, לא ידענו כמובן."

בין התוכניות, הירידה לשטחי כינוס והחזרה לבסיס ברמת הגולן - ממשיכים להתאמן ולהחזיק את הקו מול הסורים. עמית ברקן, מפקד מחלקה בפלוגה ו' במלחמה: "לומדים תוכניות ללבנון, אבל האויב הגדול זה עדיין הצבא הסורי. חייבים לדעת איפה נמצאות הרמפות שלנו, לנסוע על הצירים בלילה, שכל טנק יכיר את העמדה שלו. בשבתות, כשנשארים בבסיס, לוקחים את החיילים לסיורי היכרות בגזרה. דואגים שיכירו כל תל, כל ציר, כל מוצב. היתה תקופה שהכרנו את רמת הגולן והאזור שקרוב לנו מעבר לגבול יותר טוב ממה שהכרנו את פנים הארץ. היינו מאוד מאומנים. מאוד בטוחים בעצמנו. כפלוגה."

בדצמבר 1981 החליטה הממשלה להחיל את החוק הישראלי ברמת הגולן ולחלק לדרוזים שחיים בארבעת הכפרים ברמה - מג'דל שאמס, מסעדה, בוקעתה ועין קניה - תעודות זהות ישראליות. הדרוזים לא התלהבו. בשלב הראשון הוחלט להקים מחסומים ביציאה מהכפרים ומי שאין לו תעודה ישראלית - אחורה פנה... במשך כמה שבועות כותרו כל הכפרים על ידי חיילי החטיבה. בשלב הבא הוחלט לחלק להם את התעודות ישירות בבתיהם. לצורך כך הוכנסו הכפרים לעוצר, וחיילים עברו מבית לבית לחלק את תעודות הזהות. גדוד 74 קיבל את האחריות לחלוקת התעודות במג'דל שאמס.

צביקה אביגדור, קמב"ץ 74 באותו זמן: "הביאו לנו מקלות מטאטא. חילקנו כל מקל לשלושה ועם זה נכנסנו לכפר. ירדנו מהמשאיות, כל אחד מחזיק ביד חתיכה ממקל של מטאטא ותוך חמש דקות התייצבו מולנו מאות דרוזים עם נבטים. 'אנחנו נראה לכם מה זה מקל...' "

"לנו גם יש נשק כמוכן והרגשנו שעוד רגע זה יסתיים לא טוב. כמעט הגענו לזה. למרבה המזל, שניות לפני שהתפתח אירוע קשה, יצאו כל המנהיגים הדתיים שלהם, עם הלבוש המסורתי, נעמדו לפני הצעירים ופשוט דחפו אותם חזרה לבתים. הכרזנו על עוצר בכפר למשך שלושה ימים, עברנו בית בית לפי רשימות שהיו לנו, דופקים על הדלת, נכנסים ומחלקים תעודות זהות. איך שאנחנו יוצאים, התעודות עפו מהחלון. כל הרחוב מלא בתעודות זהות שחילקנו. ביום השלישי, כשרף הלחץ כבר טיפס לגובה, מצא עצמו סמל מיחידה אחרת שתגברה אותנו מוקף עם הצוות שלו באוכלוסייה זועמת. הוא ירה באוויר, וכנראה שלא רק באוויר, כי אחד התושבים נפצע בבטן. התחושה היתה שעוד שנייה הכול עומד להתפוצץ ורק קור הרוח של עמירם, שהגיע במיידית לאירוע, הצליח להרגיע לפני שהתקרית יצאה משליטה.

"בכל האירועים בכפר, עקבתי אחר ההתנהלות של עמירם. מצד אחד שילוב של ראייה מאוד אנושית והומנית, לא רק כלפינו אלא גם כלפי הדרוזים, אבל זה לא בא על חשבון הנחישות לבצע את המשימה".

דילמת המפקד: עם אלו מ"פים יוצאים לקרב?

בתחילת 1982, חצי שנה לפני המלחמה, מפקדי הפלוגות בגדוד היו אריה טסלר מקבוצת יבנה, מ"פ ו' שנקראה "ונוס", גיורא זלץ מקיבוץ להבות הבשן, מ"פ ז' שנקראה "זאבים", ואודי בן-ארי, עירוני מהמרכז, מ"פ ח' שנקראה "חרב", פלוגת צמ"פ, הפלוגה הצעירה בגדוד, פלוגת ההכשרה של אנשי הצוות. זלץ וטסלר, קצינים ותיקים, עמדו להשתחרר בחודשים מרס ואפריל, ועמירם ארגן מחדש את הציוותים בגדוד: אודי החליף את גיורא זלץ בפלוגה ז' וחודש וקצת לאחר מכן יובל בכרך החליף את אריה טסלר בפלוגה ו'. לשניהם, אודי ויובל, זה תפקיד מ"פ שני בגדוד, לאחר שסיימו לפקד על פלוגת צמ"פ. צביקה אביגדור, חיפאי שעבר לקיבוץ מנרה, קיבל את פלוגה ח'. תפקיד מ"פ ראשון שלו.

כל שלושת מפקדי הפלוגות בגדוד - מינויים חדשים. פחות מחודשיים בתפקיד. לכל השלושה סגנים ותיקים: איתן ברקאי סמ"פ ו', בועז ולטר סמ"פ ז', שמעון שחר סמ"פ ח'.

צביקה אביגדור: "הייתי סמ"פ פלוגה ז', יצאתי לקורס מ"פים, חזרתי לגדוד ומוניתי לקמב"ץ של עמירם. חודש לפני המלחמה קיבלתי את פלוגה ח', פלוגת צמ"פ שלוחמיה היו כבר אחרי בוחן צוות. העברתי שבוע מחלקה ואז הוכרזה כוננות. אחת מני רבות. הקפיצו אותנו לשטח 100 ועמירם החליט לעשות רוורס: להחזיר אותי לתפקיד קמב"ץ, להחזיר את יובל לפלוגה ח' ואת טסלר, שהיה בחופשת שחרור או שכבר השתחרר, להחזיר לפלוגה ו'.

"מאוד נפגעת. שאלתי את עמירם אם הוא רואה בי מ"פ אימונים בלבד. אני טוב לאמן את הפלוגה אבל כשמתקרבים למלחמה מישוהו אחר יוביל? עמירם הסביר שזו סיטואציה מאוד מיוחדת ומצא פתרון: 'בשבוע הבא תעשה תרגיל פלוגה. אחרי שכבר תתרגל את הפלוגה כמ"פ - אין דרך חזרה'.

"ביום חמישי עשינו תרגיל פלוגה. תרגיל יום ואחריו תרגיל לילה. יומיים לאחר מכן נכנסנו ללבנון. אני מ"פ ח'".

גם אודי בן-ארי חווה תהליך דומה. גיורא זלץ השתחרר בסוף חודש מרס ואודי אמור היה לקבל את פלוגה ז', אחת משתי הפלוגות הוותיקות בגדוד. "היו כוננויות והיתה סבירות גדולה שהולכים למלחמה. הגדוד ירד לשטחי כינוס והבנתי שעמירם מתלבט בנוגע למינוי שלי. הודעתי לו שאני לא מתכוון לרדת לשטחי הכינוס עד שהוא לא מקבל החלטה סופית. תחליט. אם אני לא בעסק - אני פשוט הולך... בדיעבד, אני מבין את ההתלבטות. גם מג"ד שלא גדל בשריון וגם האפשרות שהוא יגיע למלחמה עם שלושה מפקדי פלוגות חדשים. אין לי טענות אליו. בסוף זה הסתדר. קיבלתי את פלוגה ז'".

ואחרון חביב - יובל בכרך: "קיבלתי את פלוגה ו'. היינו באימון בסינדיאנה, במרכז הרמה. ביום חמישי התנקשו בשלמה ארגוב, השגריר בלונדון, והיה ברור לכולם שזהו זה. הולכים למלחמה. ביום ראשון הייתי אמור לעשות תרגיל פלוגה, התרגיל הראשון שלי כמפקד הפלוגה. ביום שישי בצהריים עצרו את כל היציאות ועמירם רצה שאבוא איתו אל מאיר דגן, מפקד החטיבה. התירוץ - אישור תוכניות לקראת תרגיל פלוגה, אבל בדיעבד הבנתי שיש התלבטות אם להחזיר את אריה טסלר

שהיה כבר משוחרר או להשאיר אותי. זו היתה שיחה גלויה. הבנתי את ההתלבטות. בסופו של דבר החליטו שאשאר מ"פ ו'. את התרגיל פלוגה הראשון שלי עשיתי כבר במלחמה..."

עמירם: "היוזמה לשיחה עם יובל היתה של דגן. אני לא חשבתי שצריך לעשות את זה. כשאתה מוציא מ"פ אתה פוגע בו, אתה פוגע בפלוגה. פוגע במוטיבציה, בבטחון העצמי. נניח שהיינו עושים את ההחלפה ואריה טסלר היה נפצע במלחמה, וצריך להחזיר את יובל. מה אז? הוא מגיע בתור second best? ברירת מחדל? לי היה ברור שאסור לעשות דבר כזה. דגן התלבט. לי היתה דעה מאוד ברורה.

"לעומת זאת היתה טעות אחרת שעשיתי ואני מצטער עליה. במלחמה, ועוד קודם לכן במהלך האימונים לקראת, אנחנו צורפנו לחטיבת גולני, והייתי צריך להפריש פלוגה לטובת המשימות של גדוד 13 במלחמה. שלחתי את פלוגה ח', פלוגת צמ"פ בפיקוד צביקה אביגדור. חיילים צעירים ומ"פ שקיבל את הפלוגה רק חודש קודם לכן. הפלוגה הכי פחות מנוסה. זו היתה טעות. רציתי לשמור אצלי את שתי הפלוגות הוותיקות והמנוסות. נכון שבמלחמה הצוותים של פלוגה ח' עשו עבודה מצוינת, לא הרגישו שמדובר בחיילים שרק לא מזמן הגיעו לשריון, אבל זו היתה טעות. רק לאחר מכן חשבתי על כך".

אחד שקט, אחד מרובע ואחד נוקשה

ל-6 ביוני 1982, תחילת המלחמה, הגיע גדוד 74 עם שלושה מפקדי פלוגות שכל אחד מהם מתנהל בצורה שונה. גם מול הצוותים וגם מול מפקדת הגדוד. עופר רונן, קצין בגדוד: "אצל יובל, מ"פ ו', הכול זורם חופשי. יובל לא מדבר הרבה, אבל כולם יודעים שאם הוא כבר מדבר – יש לו מה להגיד. דוגמה: נכנסים כל לילה לתדריך. בפלוגה ו', עוד בתקופה של טסלר, מסיימים אחרי רבע שעה. מדברים מה הולך להיות מחר ומתפזרים. קצר ולעניין".

על אודי בן-ארי, מ"פ ז', אמרו מרגע שהגיע לגדוד שהגיע מפקד "מרובע" – אבל במוכן החיובי של המילה. מרובע בצורה אחרת. מתייחס לכל דבר בשיא הרצינות. הכול אצלו מסודר, ממוסמך, נרשם ונבדק ביצוע.

אודי בן-ארי: "הייתי גאה להיות 'מרובע'. כשהייתי מ"פ צמ"פ ביקשתי מגוריאני להכין הכול כמו שמקבלים צוערים בקק"ש, שם שירתי כשנה, וגם בהמשך בחטיבה 460 הסטנדרטים היו בהתאם. הוא היה בהלם, התלונן בפני הסמג"ד ואמר שאני חושב שהגדוד זה 'וסט פוינט'. כשהיה קובע איתי משהו הייתי תמיד דורש ש'יגיד שעה' ולא יחנטרש. תדריכים

אצלי היו שעות על גבי שעות. מרובע גאה. עושה מכל דבר עניין רציני". דני כרמי, תותחן בטנק מ"פ, פלוגה ז': "אודי זה מ"פ שחייב לדעת כל הזמן מה קורה. בטנק רגיל יש מכשיר קשר אחד עם מקלט עזר, אצלנו בטנק היו שני מכשירי קשר ושני מקלטי עזר. אודי חייב לשמוע את כל מה שקורה בפלוגה, בגדוד, בחטיבה, באוגדה, ובמקביל לנהל את הפלוגה שלו.

"במלחמה הרגשתי שאודי שמר על החיים שלי. הוא איש לא קל, לא 'סחבק' עם כולם, אבל בידע שלו, במקצועיות שלו, בטנקאות שלו, הוא גרם לאנשים לסמוך עליו. בכל רגע נתון הוא ידע מה לעשות. בקור רוח, בלי לחץ, בלי לשלוף מהמותן.

"אחרי המלחמה קראו לי לבית השריון בתל אביב כדי לשבץ אותי למילואים. שאלתי איפה משובץ אודי בן-ארי. אמרו לי והודעתי שאני רוצה שישלחו אותי לשם. אמרתי לעצמי שאם תפרוץ מלחמה נוספת, אני מעדיף להיות עם אודי".

אודי בן-ארי, מעידים בגדוד, היה איש העולם הגדול. בימים שחבריו טיילו בשדות, הוא ביקר בחו"ל. לאחר הקרבות בכפר סיל, סיפר יובל בכרך, ירדנו למנוחה וטיפולים בדוחא, שזה סוג של כפר שמריהו של ביירות. פרוור מטופח, וילות שלא היו מביישות את ישראל של אותן שנים. "נכנסתי לשירותים באחת הווילות. היתה שם אסלה פשוטה ולידה עוד משהו שלא הכרתי. לחצתי על ידית ופתאום זרם מים השפריץ לי לפנים.

"מה זה?" שאלתי את אודי.

"אתה באמת לא יודע?" חייך.

"לא'.

"זה בידה", אמר, והסביר לי למה בדיוק זה נועד".

קצינים מספרים שההיכרות של אודי עם המטבח הצרפתי סייעה מאוד בביקורים במסעדות בביירות. אף אחד הרי לא הבין מה כתוב בתפריט שהיה בצרפתית כמובן.

אבי מגדלר, נהג בפלוגה ח': "צביקה היה מפקד מאוד קפדן ונוקשה. הכול

אצלו צריך להיות על פי הספר. אין בערך. לפני המלחמה, כשהיינו בשטח אש 100, הוא שלח אותי למעצר חטיבתי כי שברתי שמירה. צביקה הגיע באמצע הלילה לבדוק. אני לא חושב שגם מ"פים אחרים היו באים באמצע הלילה לבדוק שמירה".

רם גלעד, לוחם בפלוגה ח': "את צביקה קיבלנו פחות מחודש לפני המלחמה. די חששנו. גם היה לו שם של קפדן וגם מטאטא חדש... אבל הוא היה מטאטא טוב. התפקוד שלו במלחמה היה מצוין. הרגשנו איתו מאוד בטוחים".

צביקה אביגדור אהב שהכול יהיה מסודר. מוקפד. לא תמיד ראה עין בעין עם קצינים אחרים בפלוגה. "הגענו, דני גבע כמ"פ ואני כסמ"פ לפלוגה ז', שבה היו שני קצינים ותיקים, כמעט שנה מפקדי מחלקות בפלוגה - שמעון שחר ומתי חן ציון, שהיו גם חברים קרובים מאוד. לא ראינו עין בעין את שגרת הפלוגה. מסדרים לא היו בדיוק בזמן; את האחריות של תפקיד קצין תורן הם חילקו ביניהם בצורה לא מוגדרת. היו לנו לא מעט עימותים ויום אחד שניהם הגיעו לעמירם והתלוננו שהם לא יכולים להסתדר עם שני משוגעים (דני גבע ואני). עמירם הקשיב ושלח אותי לקורס מ"פים".

אליעזר חזן, רס"ר מטבח ודמות מיתולוגית בגדוד: "הייתי שנים בגדוד. היו כאלה שליוויתי אותם מאז שהיו טירונים עד שהתמנו למפקדי הגדוד, גם למפקדי החטיבה. צביקה אביגדור היה אחד מהם. לימים, שנים לאחר המלחמה, צביקה סמג"ד ולאחר זמן גם מג"ד 74. יום אחד חזרתי לקראת הצהריים מחופשה. צביקה, שהיה אז הסמג"ד, עמד בפתח המשרדים, ראה אותי והצביע על השעון... כאילו - מה זה? נפגעתי וניגשתי אליו: 'הייתי כאן כשהיית טירון, לוחם, קצין צעיר, מ"פ, ועכשיו סמג"ד. כנראה שבאמת הגיע הזמן שאלך מכאן...' אבל צביקה שכנע אותי להישאר. הוא היה קצין מעולה, רק קפדן מדי".

גם 40 שנה לאחר המלחמה כמעט כולם זוכרים את האווירה המיוחדת בגדוד. משהו שמקריין מלמעלה למטה. דרך המג"ד עמירם למפקדת הגדוד, למפקדי הפלוגות ולמטה. באותה תקופה רוב הלוחמים בגדוד היו

מאזור הצפון. היה זמן שכל מפקדי הפלוגות היו קיבוצניקים. גם הרבה מפקדי מחלקות ומט"קים. קיבוצניקים ומושבניקים: אריה טסלר, גיורא זלץ, יובל בכרך, איתן ברקאי, שמעון שחר, נדב רודניק, עמית ברקן, אמוץ זרטל, עופר רונן, דוד לרון ועוד. וכמובן עמירם לוין, שעזב אמנם את להבות הבשן אבל נשאר קיבוצניק בנשמתו... היתה לכך השפעה גדולה על החברותא בגדוד.

איתן ברקאי, סמ"פ ו', בן קיבוץ יפעת: "דוגמה לאווירה המיוחדת בתוך הפלוגה, בין הסגל ובתוך הצוותים, דוגמה שעד היום מזכירים לי אותה: ירדנו כמה פעמים לשטחי כינוס ומשם היינו אמורים לעלות ללכנון. כל בוקר ב-05:30 אני נוסע לחנות מכולת בראש פינה, בסיבוב הגדול בעלייה לכיוון צפת, מחכה שתגיע המשאית של תנובה וחוזר לפלוגה עם ביצים, שמנת, גבינה צהובה. עושים חביתות לכל הפלוגה. כל אחד תורם משהו מהכיס. ככה זה כל בוקר עד שנגמרה הכוננות... היתה אווירה מיוחדת של ביחד. יכול להיות שההתנהלות של עמירם יצרה שרשרת כלפי מטה, אבל בסוף, זו חברות של אנשים. מאוד אהבנו זה את זה."

דוד לרון, נהג טנק בפלוגה ו', יצא לקורס מט"קים והמשיך מיד בזימון ישיר לקורס קצינים. המלחמה תפסה אותו בקק"ש. "הרגשתי לחץ גדול, שחלילה לא אשאר מחוץ למלחמה. גדוד הקק"ש נלחם משמעותית במלחמה, איבד את המג"ד, שני מ"פים ומספר צוערים. אחרי יומיים התבשרתי שאני מצטרף לאחת היחידות, ולשמחתי הצוות שלי היה לגדוד 74, פלוגה ו'. ככל הנראה איתן ברקאי, סמ"פ ו', ראה את השם שלי באחת מרשימות הממתינים לציוות ודאג שאגיע לפלוגה.

"הגעתי לפלוגה ביום שלישי, אחרי הקרבות בעין אל-חילווא. התחושה שלי היתה שחזרתי הביתה, למשפחה שלי. כמו לחזור לקיבוץ. היתה בפלוגה לכידות נהדרת, גם לכידות חברתית וגם בכל האווירה בין החיילים למפקדים. עברה יותר מחצי שנה מאז שעזבתי את הפלוגה ויצאתי לקורסים, וכולם קיבלו אותי כאילו עזבתי רק לכמה שבועות. זו לא רק לכידות. גם ערכיות גדולה. לא רק בפלוגה ו'. בכל הגדוד. ערכיות שנובעת מהאנשים והמפקדים. דוגמה: כאמור, הצטרפתי לפלוגה ו' אחרי עין אל-חילווא. הגדוד היה אז בחניון לילה. חלק מהטנקים עמדו על

הקצה של חלקת ירקות קטנה. עם כל הלחץ שבו הם היו אחרי שאיבדו לוחמים, גם במחנה הפליטים וגם בצידון, והצורך לתחזק את הטנקים, אסור היה לעלות על חלקת הירקות. ממש כך. אין דבר יותר ערכי ואנושי מזה. לשמור על סטנדרטים כאלה גם בזמן מלחמה".

צביקה אביגדור: "לגדוד 74 היתה תרבות מיוחדת. שונה מזו של גדודים אחרים בחטיבה. לאחר המלחמה פיקדתי על פלוגה ז', השלמתי חמש שנים בצבא והשתחררתי. ביקשו שאחתום קבע והודעתי שאני מוכן לחתום, אבל רק לשני תפקידים: סמג"ד ומג"ד בגדוד 74. רק שם. מתי שתצטרכו - תקראו לי, בינתיים אני בקיבוץ... אחרי שנה עמירם, שהיה מח"ט 188, התקשר לטלפון הציבורי בקיבוץ והציע לי להחליף את טסלר בתפקיד סמג"ד. חזרתי לשנה והשתחררתי.

"עברו שלוש שנים, אני בסוף השנה השנייה בטכניון, ומאיר דגן, שהיה אז מפקד אוגדה מילואים שבה הייתי סמג"ד, ועמד להתמנות למפקד אוגדה 36 הסדירה, התקשר והציע לי תפקיד מג"ד 53 בחטיבה.

"דגן, אמרתי לו, 'אני אהיה מג"ד רק בגדוד 74'.

"כולם בגדוד השתחררו, אתה כבר לא מכיר שם אף אחד'.

"יכול להיות, אבל אני אהיה מג"ד רק פעם אחת וזה יהיה בגדוד 74'.

"רק עכשיו נכנס לשם מג"ד חדש'.

"אין בעיה, אחכה שהתפקיד יתפנה'.

"שנה לאחר מכן, בין שנה שלישית לרביעית בטכניון התפנה התפקיד וחזרתי לגדוד 74. מפקד הגדוד. עמירם החליף את דגן באוגדה 36. הייתי אצל עמירם מ"פ כשהיה מג"ד, הייתי אצלו סמג"ד כשהיה מח"ט והייתי אצלו מג"ד כשהיה מפקד אוגדה. התעקשתי על גדוד 74. אם הייתי הולך לגדוד אחר - הייתי נכשל. לגדוד הזה יש רוח ויש תרבות שלא השתנו מהתקופה שהייתי מ"פ ועד שסיימתי תפקיד מג"ד: תרבות שאנחנו שותפים לבטחון מדינת ישראל. אנחנו עובדים למען בטחון מדינת ישראל.

"ועוד דבר חשוב שבנה וביסס את תרבות הגדוד: הצורך לנצח. תמיד. בתחרויות, בתרגילים. שלושה חודשים לפני המלחמה היה יום ספורט

חטיבת. גדוד 74 ניצח בכל התחרויות. בכל מקצוע אפשרי. ממחניים חיילות ועד 2,000 אלונקות חיילים. באמצע גם כדורסל וכדורעף. זה לא שהיה לנו כושר טוב יותר מאשר הגדודים האחרים, אבל זה גם לא משהו שאפשר להגדיר אותו כמקרי. זה הרצון לנצח שהיה חזק יותר אצלנו לעומת אחרים.

"אני אז קמב"ץ הגדוד ואחראי להרכיב את רשימת המשתתפים בתחרויות. לעמירם היתה רק הערה אחת: אין מספיק קצינים ב-2,000 אלונקות. בסוף רצנו שלושה קצינים, אייל בן ראובן, סמג"ד ולימים אלוף, קצין המודיעין, אני ושלושה חיילים. אנחנו בכלל לא היינו צריכים למשוך את האלונקה קדימה, רק להחזיק מעמד כי החיילים כל הזמן דחפו אותנו. זה היה מאוד משמעותי. הרצון החזק לנצח".

בחודש מרס 1982 התקיים טקס חילופי מפקדים בחטיבה 188. מאיר דגן מקבל את הפיקוד על החטיבה ויוסי מלמד מתמנה לסגנו של אביגדור קהלני באוגדה 36 הסדירה, שחטיבה 188 היא חלק ממנה. עמירם לויין מברך על המינוי החדש. שניהם, הוא ודגן צמחו ביחידות חי"ר מיוחדות. שניהם יצירתיים, מחפשים כל הזמן פתרונות לא שגרתיים ורואים עין בעין את הצורך להתנתק משבולונות ומדפוסי פעולה קבועים. בתוכניות המבצעות גדוד 74 נשאר תחת פיקוד חטיבת גולני, אבל עמירם מאמין שבשעת הצורך יקבל גיבוי ממפקד החטיבה.

מאיר דגן, לימים ראש המוסד שהוביל את הארגון למערכה נגד תוכנית הגרעין של איראן, שירת כלוחם וקצין בסיירת הצנחנים, השתחרר ולאחר מלחמת ששת הימים חזר לשירות קבע. בשנת 1970, בעיצומו של גל טרור ברצועת עזה, החליט אריק שרון, אלוף פיקוד דרום, להקים יחידה מיוחדת שתתמודד עם המחבלים ברצועה. מאיר דגן הקים אותה, סיירת "רימון", ופיקד עליה במשך כשנתיים. ל"רימון", שרוב הזמן אנשיה פעלו כמסתערבים בלב רצועת עזה, היה חלק חשוב במיגור גל הטרור ברצועה. לאחר מלחמת יום הכיפורים עשה דגן הסבה לשריון, ולאחר כמה תפקידים, ביניהם מפקד אד"ל, אזור דרום לבנון שבשליטת הנוצרים, מונה למפקד 188.

יוסי מלמד היה זה שהכין את החטיבה למלחמה. מאיר דגן הוביל אותה בקרבות בגזרה המערבית של לבנון ובמערב ביירות.

לקראת מלחמה

יובל הראל, טען-קשר בפלוגה ז', התלבט אם לצאת לחופשת סוף שבוע קצרה ב-4 ביוני. הוא החמיץ את החופשה הפלוגתית שבוע קודם לכן, מפני שרותק אחרי שפלט כדור מקלע במהלך תרגיל פלוגתי. בעקבות ההתנקשות בשלמה ארגוב, שגריר ישראל בלונדון ביום חמישי 3 ביוני, תגובת צה"ל שתקף יעדים בדרום לבנון, וירי מטחי הקטיושות לעבר קריית שמונה ויישובים נוספים לאורך הגבול, בוטלו כל אישורי היציאה. אוטובוסים שהגיעו לבסיס כדי להסיע חיילים לחופשה נשלחו בחזרה וחיילים שכבר יצאו לחופשה נקראו לחזור.

לקראת הצהריים, למרות הכוננות וביטול היציאות, אישרו ליובל לצאת הביתה לשבת קצרה ולחזור לבסיס במוצאי שבת. יובל התייעץ עם איתן סנדרס, חברו לפלוגה. החשש שלו היה שהשבת הקצרה תיחשב לו כחופשה לכל דבר ותפגע ביציאות עתידיות.

איתן סנדרס היה מאוד החלטי. אין מה להתלבט: "מה שנותנים לך בצבא - קח. ממה שלוקחים לך - ברח..."

ההתלבטות הסתיימה במהרה. גם החופשה הקצרה בוטלה. אין יציאות.

כוננות בכל החטיבה.

בבית משפחת הראל בירושלים צלצל הטלפון בליל שבת, קרוב לחצות. "יובל חייב לחזור מיד לבסיס".

"אבל הוא לא בבית". הגיבה מרים הראל, האם.

"אצלנו רשום שהוא יצא הביתה. הוא חייב לחזור מיד לבסיס".

מרים: "דאגנו כל כך. בצבא מתעקשים שהוא יצא הביתה. אולי חשבו שאנחנו לא רוצים להגיד לו לחזור לבסיס. התקשרנו מיד לחברים שלו. אולי החליט לעצור אצלם לפני הבית. רק לאחר שעה התקשרו מהצבא והודיעו לנו שהכול בסדר. הוא בבסיס. כלל לא יצא הביתה. ביקשתי שבגלל שטרטרו אותנו כל כך, שלפחות ייתנו לי עכשיו לדבר איתו שכן הוא לא היה בבית לפחות כמה שבועות. אי אפשר אמרו לי. יובל יצא למלחמה בלי שהספקנו אפילו לדבר".

איתן ברקאי ובוועז ולטר, הראשון סמ"פ פלוגה ו' והשני סמ"פ פלוגה ז', התחילו באמצע חודש מאי קורס מ"פים בבית הספר לשריון בג'וליס. שניהם מיועדים לקבל בהמשך פיקוד על פלוגות. ביום שישי בבוקר שניהם התייצבו בלשכתו של יוסף (יוס) אלדר, מפקד הקורס, והודיעו שהם עוזבים. חוזרים מיד לגדוד שלהם. איתן הספיק להגיע לקיבוץ יפעת, לארגן במהירות תיק וציוד, להיפרד מההורים ולמהר בטרמפים לסינדיאנה ברמת הגולן, שם הוא פגש את הפלוגה שבדיוק סיימה אימון פלוגתי. בוועז ולטר הצטרף לפלוגה ז' למחרת בבוקר, בשבת.

אריה טסלר, משוחרר טרי, הבטיח לעמירם לוין שאם יצטרכו אותו - הוא יגיע. ובשבת בבוקר הוא מבין שצריכים אותו ומתייצב ברמת הגולן. הוא כבר אזרח וחייב לעבור תהליך חיל. בגדוד הוא פוגש את מאיר גחטן הסמג"ד. "מאיר, אתה רואה, אני כאן. עכשיו תדאג לי לטנק". גחטן מסדר לו שלושה טנקים ואחריות על מחלקת המרגמות של הגדוד. מעתה ועד סיום המלחמה זה יהיה "כוח אריה".

גיורא זליץ החל להתרגל לחיי אזרח כשגדוד 74 התכונן למלחמה. "לא היתה תוכנית מסודרת, אבל לעמירם היה מאוד חשוב שגם אני וגם טסלר

נחזור לגדוד אם יצטרכו אותנו. בין אפריל ליוני היו כמה פעמים שחשבנו שהולכים למלחמה בלבנון ובכל פעם עמירם היה מתקשר אלינו ושואל אם אנחנו יכולים להגיע לגדוד. אני מקיבוץ להבות הבשן, הקיבוץ שעמירם גדל בו, עשר דקות נסיעה מהבסיס של הגדוד. אז אמרתי לעמירם שיפסיק לשגע אותי כל פעם. כשאתם נכנסים ללבנון תודיע לי ואני אצטרף.

"בשבת בלילה עמירם שלח את הנהג שלו עם ג'יפ לאסוף אותי. לבשתי מדים, לקחתי נשק ויצאתי מהבית. הגדוד כבר היה בדרך לגבול. פגשתי את כולם ליד קיבוץ מנרה. איתן ברקאי הזמין אותי להצטרף אליו לטנק כאיש צוות חמישי. על הטנק הזה נכנסתי ללבנון".

אסא נח, תותחן בפלוגה ז', אמור היה להשתחרר בחודש מאי, יחד עם כל בני המחזור שלו. כיוון שישב בכלא צבאי לאחר שסירב פקודה ונפקד מהגדוד, השחרור שלו התעכב בכמה שבועות. "היה לי מה שנקרא 'קבע דפוק' ושבוע לפני המלחמה יצאתי לחופשת שחרור. אני ממושב שתולה, על גבול הצפון, ובשבת, מיד כשהחלו הקטיושות על היישובים, החלטתי שאני חייב להגיע לגדוד. אני לא יכול להישאר מאחור כשנלחמים על הבית, ואצלי הבית זה שתולה שעכשיו יורים עליו מלבנון. לא קראו לי לחזור, אבל היה לי ברור שזה מה שאני צריך לעשות. הגעתי לגדוד בטרמפים, חתמתי על מדים ונשק, וצוותו אותי לפלוגה ח', של צביקה אביגדור. איתם יצאתי למלחמה".

ישראל שלום, היה במהלך שירותו תותחן של מ"פ ז' גיורא זלץ, ורכים ראו בו את התותחן הטוב ביותר בגדוד. הוא השתחרר בחודש מאי, אבל הגיע והצטרף לגדוד כבר בשטחי הכינוס ליד קיבוץ יפתח. רק לאחר המלחמה, כשהחל סבב החופשות הראשון, הוא השתחרר וחזר הביתה.

ההתנקשות בשגריר שלמה ארגוב האיצה את מהלכי המלחמה בצפון. למחרת ההתנקשות, ביום שישי, 4.6.82, תקף צה"ל מתקנים של אש"ף, גם בדרום לבנון וגם בביירות. בתגובה נורו מאות קטיושות ופגזי מרגמה לעבר יישובי הגליל. למחרת, שבת, נמשכה האש משני צדי הגבול והממשלה הורתה לצה"ל להיערך למבצע צבאי בלבנון. כבר בשבת החל גיוס מילואים נרחב וביום ראשון בבוקר, 6.6.82, צה"ל חצה את גבול הצפון.

מאיר גחטן, סמג"ד 74: "בתחילת השבוע אמור היה להיות תרגיל גדודי. כמובן שביטלו אותו. ביטלו גם את כל היציאות והתחלנו לארגן את הכלים. עמירם כל הזמן בקבוצת פקודות. אצל מאיר דגן, אצל ארווין מח"ט גולני, ואצל קהלני מפקד האוגדה. הבטיחו שיגיעו מובילים לטנקים. לא הגיעו כמובן. צריך לנסוע כל הלילה על הזחלים מרמת הגולן ועד קיבוץ יפתח, לפני הכניסה ללבנון. יצאנו בשש בערב, ליפתח הגענו בערך בשלוש לפנות בוקר. נסיעה לא פשוטה. נסענו דרך צומת גומא, המשכנו בעליות הקשות עד מצודת כ"ח, נבי יושע, ומשם ליפתח. כל הדרך - אני פוחד שאחד הטנקים יחליק לתהום. מסלול לא פשוט. ירידה קשה ואחר כך עלייה קשה, והטנקים עם זחלי המתכת לא נועדו לנסיעה על כבישי אספלט. הרבה קיבוצניקים עומדים בצדי הכביש, מניפים דגלים ומוחאים כפיים. בכל פעם עוד לוחם מהגדוד שגר באחד הקיבוצים באזור קופץ על אחד הטנקים. ביניהם גם גיורא זלץ שתפס טרמפ על הטנק של איתן ברקאי והודיע לי שהוא כאן. הגיע".

צביקה אביגדור: "סיימנו ביום חמישי תרגיל פלוגה, טיפלנו בלילה בטנקים, להחזיר אותם לכשירות לאחר התרגיל ובבוקר, יום שישי, הפלוגה היתה אמורה לצאת הביתה. בבוקר הודיעו לנו על ההתנקשות בשגריר בלונדון, עדכנו אותנו שחיל האוויר מפציץ בלבנון ולפי התגובה תתקבל החלטה איך ולאן ממשיכים. כמובן שהיציאה הביתה בוטלה.

"בשבת בוקר אנחנו מתחילים להכין את הטנקים לתנועה לכיוון לבנון. לפי מסלול הנסיעה שקיבלתי הבנתי שזו לא עוד הקפצה שתסתיים בלא כלום. אם מאשרים לנו לנסוע על כבישים ראשיים, ברור לי שהפעם זה שונה. לקראת היציאה עובדים כמו מטורפים. מרכיבים בלטים, אמצעי מיגון חיצוניים ומאוד סודיים שנועדו למנוע חדירה של מטען חלול לתוך הטנק, מרכיבים פלטות בזוקה, עוד אמצעי מיגון חיצוניים ויוצאים על זחלים לכיוון קיבוץ יפתח. הגענו בערך בחצות, חברנו לגדוד 13 שאליו יועדנו להצטרף בלחימה, ואז אני צריך לפתור בעיה אצלי בטנק שמאבד

הרבה שמן. טיפול לא פשוט. צריך להוריד מכסה מנוע, להחליף מניפות ולטפל בהזרקת השמן. עבדנו על זה כל הלילה והתוצאה – נכנסנו ללבנון לאחר לילה ללא שינה. תקלה מבצעית. אם לא ישנת בלילה, הערנות שלך נפגעת משמעותית.

”אני מגיע למלחמה לאחר פחות מחודש שבו אני מפקד על הפלוגה ובקושי הכרתי את החיילים. גם לא את הצוות שאיתי בטנק שאיתם עשיתי רק תרגיל אחד של שעתיים כמ”פ צמ”פ. ידעתי את השמות של אנשי הצוות שלי: רועי וייס מקיבוץ פרוד, אבי קדוש מצפת, יהודה ספירו מנצרת עלית, מהיכן כל אחד בארץ וזה הכול. לא ידעתי איך הם יתפקדו בקרב; על מי מהם אפשר לסמוך יותר. כולם חיילים צעירים, בני 18 וחצי לכל היותר, רק כמה חודשים בצבא. וכך נכנסנו בבוקר ללבנון”.

"תחנות זלזל כאן קודקוד, יוצאים לעשות סדר במזרח התיכון"

אין כמעט לוחם בגדוד 74 שלא זוכר עד היום את פקודת הקרב של עמירם, שעברה ברשת הקשר הגדודית כשהטנקים בשטחי כינוס לפני חציית גדר הגבול והכניסה ללבנון: "תחנות זלזל כאן קודקוד, יוצאים לעשות סדר במזרח התיכון. נוע נוע סוף". פקודה שהיום, ממרחק של ארבעה עשורים, מתוכם 18 שנות התבוססות בבוץ הלבנוני, מקבלת משמעות שונה.

עמירם לוי: "בריעבד זו היתה כמוכן שטות גדולה, אחת השטויות הכי גדולות שאמרתי במלחמה, אבל באותו רגע אתה חושב מה אתה צריך כדי לתת לחיילים שלך את המוטיבציה והאומץ לקראת הקרב הראשון שיגיע בקרוב. זה התפקיד שלך. אתה לא נותן נאום לתקשורת. זה מה שיצא לי מהפה כדי לתת לאנשים תנופה. עובדה שכולם זוכרים את זה עד היום.

"הרגשתי שאני חייב להגיד משהו שידחוף אותם קדימה. כל מפקד מחפש את הדרך שלו לומר את הדברים. באחד המבצעים האחרונים שהיו בעזה, מג"ד גולני אמר בתדריך ללוחמים: אם לא תהיה ברירה אתם מפוצצים

את הרימון עליכם.

"ירדו עליו בתקשורת. חיילי צה"ל לא מתאבדים. אבל הוא רצה להגיד לחיילים שלו - אצלי לא נופלים בשבי. זה תפקיד המפקד. לטעת מוטיבציה ומורל, שזה חלק מאוד חשוב במלחמה. זה מה שהוא בחר להגיד ואם זה עבד - כל הכבוד.

"או אותו מח"ט גבעתי חובש כיפה, עופר וינטר, שבמבצע 'צוק איתן' בפקודת היום שלו ללוחמי החטיבה אמר בין השאר את המילים 'בעזרת השם' (הציטוט המדויק: 'אני נושא עיני לשמים וקורא עמכם' שמע ישראל, ה' אלוקינו, ה' אחד". ה' אלוקי ישראל היה נא מצליח דרכינו, אשר אנו הולכים ועומדים להילחם למען עמך ישראל כנגד אויב המנאץ שמך'. ד"ד) וכולם ירדו עליו. אם אתה חושב שזה מה שייתן לחיילים שלך את רגע המוטיבציה והאומץ לקרב הראשון - תעשה את מה שנראה לך נכון באותו רגע".

בועז כהן, טען-קשר בפלוגה ו', פחות זוכר את פקודת הקרב של מג"ד 74, ויותר דברים אחרים ששמע באותו זמן: "לפני שנכנסנו ללבנון, עמירם כינס את כל הגדוד ודיבר על הדברים הכי פשוטים שחיילים חווים במלחמה. דברים שלא ידענו ולא חשבנו עליהם. ההסתכלות שלי על המלחמה היתה של בחור צעיר, עוד לא בן 20 שאומר לעצמו - כל הזמן מכינים אותנו למלחמה והנה סוף-סוף יש מלחמה... זו היתה התחושה. עמירם אמר לנו שלא נלחמים כל הזמן. במלחמה יש זמן לאכול, יש זמן לישון. הוא מאוד הרגיע אותנו. נתן לנו להבין שגם במלחמה יש סדר. לפחות זה מה שהיה ב-82'. אולי בגלל הדברים האלה לא הרגשתי פחד כשחצינו את הגבול. אבל יש עוד דבר שאני זוכר. לפני שעברנו את הגבול, עוד בשטח הכינוס, הייתי בטנק של איתן ברקאי, סגן מפקד הפלוגה. ישבנו על הצריח והסתכלנו על כל הגדוד שפרוס לידנו. זו היתה עוצמה אדירה, ואז איתן פנה אלי: 'בועז, תסתכל פה על הגדוד. לא כולם יחזרו...' הרגשתי שהוא משתף אותי בתחושות שלו. זה גם היה רגע מטלטל. מצד אחד עמירם שמרגיע ומצד שני הידיעה שלא כולם יחזרו מהמלחמה".

יובל בכרך: "הנסיעה לשטח כינוס ליד קיבוץ יפתח היתה מאוד מרגשת. חצינו את כל עמק החולה ובכל מקום אנשים עומדים, מריעים ומנופפים

לשלום. בבוקר שיחת גדוד עם עמירם ואחר כך אני אוסף את כולם לשיחת פלוגה. סיימתי לדבר. אני יושב על הטנק. על הצנטוריון יש מה שנקרא כיפת מפקד, כשלוקחים אותה קצת אחורה אפשר להתרווח. ישבתי עם עצמי למשך כמה דקות והתחלתי להרגיש את האחריות שמוטלת עלי. אתה בסך הכול ילד, חשבתי לעצמי, בן 22. נכון שאתה מפקד פלוגה, אבל עדיין רק בן 22 ויודע שאתה יוצא למשהו שיכול להיות שלא כולם יחזרו ממנו. אלה היו המחשבות שלי באותו רגע, זמן קצר לפני שנכנסנו ללבנון. לא הרגשתי פחד. רק את גודל האחריות שלי כמפקד."

פגז בקנה, מקלעים דרוכים

ביום ראשון בבוקר, 6.6.82, קיבלו מפקדי האוגדות והחטיבות את פקודת היום שהוציא הרמטכ"ל, רב-אלוף רפאל איתן, רפול:

"לאחר תקופה ארוכה של מעשי רצח, חבלה והפגזות יישובים אזרחיים, פתח צה"ל בפעולות סריקה אחר מחבלים ובסיסיהם בדרום לבנון.

"מטרת הפעולה - הרחקת תותחי ומשגרי הרקטות של המחבלים מיישובינו האזרחיים.

"זכותנו לחיות בארץ ישראל חיים שקטים ושלווים, כמו כל עם אחר וכל מי שמתנכל לנו - נילחם בו עד חורמה.

"אין זו מלחמה בסורים ואין לנו כל רצון לפגוע ולשבש את חייהם של אזרחי לבנון שידם אינה במעל המחבלים.

"חיילי צה"ל אמונים על מטרות הפעולה ויודעים היטב אורח התנהגות מוסרית בשטח אויב.

"עיני כולנו מופנות בשעה זו לחיילי צה"ל הלוחמים למען כל העם בארץ ישראל והיהודים בתפוצות הגולה, אשר גם הם משמשים יעד

ומטרה למרצחים.

"נשלים המשימה ונחזור למולדתנו מחוזקים וישובו השקט והבטחון ליישובי הצפון".

6.6.82, יום הלחימה הראשון.

חמש אוגדות סדירות נערכו להיכנס ללבנון בשלוש גזרות לחימה: הגזרה המערבית, ציר החוף המוביל מראש הנקרה לכיוון ביירות, שבה פעלו שלוש אוגדות סדירות: אוגדה 91 בפיקודו של תת-אלוף איציק מרדכי, שחצתה את הגבול בשעות הבוקר המוקדמות מאזור שתולה ובירנית וכיתרה את העיר צור, עיר שבה חיו כ-35 אלף תושבים ועל פי הערכות אמ"ן, ישב בעיר גדוד פת"ח שבו כ-1,500 חמושים; אוגדה 36 הסדירה בפיקודו של תת-אלוף אביגדור קהלני, חצתה את הגבול באצבע הגליל ונעה בשני צירים לכיוון נהר הליטני, נבטיה והעיר צידון, כשכוח נוסף, סיירת גולני, התפצל לאחר מעבר הליטני וייערך בלילה לכבוש את מבצר הבופור; אוגדה 96 בפיקוד תת-אלוף עמוס ירון, הפליגה בנחתות מחוף פלמחים ונמל אשדוד כשהמשימה - נחיתה מהים בשפך נהר האוואלי מדרום לביירות כדי לחסום תגבורות מאזור ביירות, ולמנוע נסיגה של כוחות מהדרום לכיוון ביירות. הנחתת הכוחות תתחיל רק למחרת בבוקר.

האויב בגזרה המערבית, עד ביירות - בעיקר כוחות אש"ף. כ-15 אלף חמושים, מאורגנים בגדודים ומצוידים בנשק ארטילרי, מרגמות וכמה עשרות טנקים ישנים.

בגזרה המרכזית חצתה את הגבול אוגדה 162, אוגדה סדירה בפיקוד תת-אלוף מנחם עינן, כשהמשימה - הגעה לכביש ביירות-דמשק.

בגזרה המזרחית, מול כוחות גדולים של הצבא הסורי שהחזיק שתי רצועות הגנה, הראשונה מדרום לבקעת הלבנון והשנייה משיקה לכביש ביירות-דמשק, פעל גיס 446 בפיקוד אלוף ינוש בן גל, לשעבר אלוף פיקוד צפון. ביום הלחימה הראשון נכנסה רק אוגדה אחת ללבנון, אוגדה 252, אוגדה סדירה בפיקודו של תת-אלוף עמנואל סקל. בימים

הבאים תצטרפנה לגיס עוד שתי אוגדות מילואים, אוגדה 90 בפיקוד תת-אלוף גיורא לב ואוגדה 880 בפיקוד יום-טוב תמיר. בהמשך הוקמו עוד שני כוחות אוגדתיים משימתיים: "כוח ורדי" בפיקוד תת-אלוף דני ורדי ו"כוח יוסי" בפיקוד תת-אלוף יוסי פלד.

נוסף לכוחות הסוריים היו בגזרה המזרחית גם כ-3,000 מחבלים מאורגנים בשתי חטיבות: כראמה וירמוך.

משימת הגיס: להיכנס ללבנון מאזור הר דב והפתחלנד, להתקדם לעבר בקעת הלבנון, לחסום את כביש ביירות-דמשק ולהימנע בשלבים הראשונים מעימות מול הצבא הסורי.

גדוד 74 ת"פ חטיבת גולני, השלים ביום הלחימה הראשון את המשימות שהוטלו עליו והגיע ללא נפגעים וכמעט ללא היתקלויות לחניון לילה דרומית לנהר הזהרני.

(הנתונים – מאטלס של מחלקת הסטוריה שיצא לרגל 40 שנה למלחמה)

"עברנו את גדר הגבול", שחזר איתן סנדרס, נהג בפלוגה ז', הפלוגה שהובילה את טור הטנקים שנכנסו ללבנון. איתו בטנק שי לוי מפקד המחלקה, פאר צברי תותחן, ניסים סאסי טען-קשר. "איך שעברנו את הגדר, פאר צברי שאל את שי אם צריך להכניס פגז לקנה. שי חושב שנייה ומאשר מיד. כן. נוסעים עם פגז בקנה. זה היה הרגע שבו ירד לי האסימון. זו מלחמה. עד הרגע הזה מעולם לא נסענו עם פגז בקנה, אלא אם כן זה היה במהלך תרגיל אש. הפעם זה אמיתי. מלחמה".

שמוליק רוזנפלד, מפקד מחלקה בפלוגה ז', בטנק הראשון שמתקרב לגדר הגבול. הצוות כולו דרוך. בועז דרור בעמדת התותחן, יוסי אפשטיין טען-קשר, גדעון כהנר נהג הטנק. זה טנק "נוכרי" שמורכב בחזיתו מתקן כבד שנועד לפוצץ מוקשים ומטענים. שמוליק מוביל את השיירה הארוכה שחוצה אחריו את גדר הגבול ליד קיבוץ יפתח. גדוד 74 מוביל ואחריו הנגמ"שים של חטיבת גולני, גדוד 13. שיירה ארוכה ואינסופית. שמוליק רוזנפלד: "אני נווט טוב ואודי, מפקד הפלוגה, בחר בי להוביל את כל הכוח. טנק נוכרי תמיד ראשון ואחריו כולם. ידעתי שאני טנק מוביל ולמדתי היטב

את הציר. אלתרתי על הצריח למעלה קרש קטן ועליו שמתי את מפת הקוד. ניווט לא פשוט. גם צריך להיצמד לציר, גם צריך להיות כל הזמן דרוך לאפשרות שינסו לפגוע בנו, וגם לכוון כל הזמן את הנהג. הצריח מסתובב, וצריך לנווט עם מפת קוד מלאה בקשקושים. אבל סמכו עלי.

אני זוכר שני דברים מרגע חציית הגדר. הראשון – פגז בקנה. בחיים לא נסענו עם פגז בקנה. ראינו את זה רק בסרטי מלחמה. ועכשיו זה אנחנו. כשנוסעים עם פגז בקנה, סימן שנכנסים למלחמה. הדבר השני: הגעתי לגדר. היו שני שערים. יוסי אפשטיין ירד מהטנק ופתח את השער הראשון ואחריו את השני ונכנסתי ללבנון. התחלתי לנסוע והרגשתי שמהו נוסע איתי... הנוכרי שלי תפס חוט ברזל שהיה שם וכל הגדר התחילה לנסוע אחרי. ירדתי מהטנק עם מספרי תיל וחתכתי את החלק שנתפס בטנק. זו היתה הפעילות המבצעית הראשונה שלי על אדמת לבנון..."

כמה מאות מטרים מעבר לגדר – עמדת או"ם. כמה חיילי או"ם במדים כחולים וקסדות לבנות צופים במחזה. שתי בטונדות לבנות גדולות חוסמות את הכביש. הטנק של שמוליק מתקרב. האו"םניקים לא מתערבים. "מה עושים?" שואל שמוליק ברשת הקשר את אודי בן-ארי, מפקד הפלוגה שנמצא מאחוריו.

"מה עושים?" שואל מ"פ ז' את עמירם המג"ד שנמצא מאחוריו. "סע!" מורה עמירם. כאילו שיש ברירה אחרת ושתי הבטונדות הלבנות יכולות לעצור את טור השריון.

הטנק הראשון של גדוד 74 מפרק עם הנוכרי את שתי הבטונדות. הכביש פתוח. חיילי האו"ם לא מגיבים. רק ממשיכים להתבונן בעניין בטור הטנקים הארוך שעובר על פניהם.

איתן ברקאי, סמ"פ ו': "נכנסנו מאוד דרוכים. הרבה חששות מהלא נודע. ההתחלה די רגועה. בסך הכול אנחנו נוסעים בשטח שהכרנו. בשנה שקדמה למלחמה, נכנסנו הרבה מאוד פעמים ללבנון, למובלעת. הכרנו את השטח והרגשנו פחות מאוימים. לקראת אחר הצהריים אני שומע את קמ"ן הגדוד מודיע ברשת הקשר הגדודית שמעכשיו אמור להיות אויב. הודעה שמגבירה את הערנות. עם הטנק שלי אני סוחב את אמצעי הגישור

כי ידענו שנצטרך לחצות את הליטני דרך המים”.

בדרך עוברים בכפרי דרום לבנון. תושבים מקומיים מתקבצים כדי לראות את השיירה. זורקים אורז, מקבלים בקריאות שמחה את הטנקים הישראליים. צועקים “חראבין חראבין” ומנסים לעלות על הטנקים וללחוץ את ידי החיילים. חלקם סבלו לא מעט בשנים האחרונות מהפלסטינים החמושים שהפכו את דרום לבנון לאזור לחימה נגד ישראל ועתה, הם מאמינים, הגיעה הישועה. שמוליק רוזנפלד לא שקט. “את כל השטח עד הליטני הכרנו טוב. סיירנו בו לא פעם עם רכבים אזרחיים, אבל אף פעם אי אפשר לדעת אם מתוך הקהל המריע לא יקפוץ פתאום מישו עם אר-פי-ג’י. חייבים לשמור על ערנות מלאה. אף אחד לא הכין אותנו להבדלים בין הכפרים השונים בדרום לבנון. איפה יושבים נוצרים, דרוזים, מוסלמים סונים או מוסלמים שיעים ומה ההבדלים בין האוכלוסיות שם, אבל התחושה הכללית היתה ששמחים לראות אותנו. למרות זאת הורית לתותחן בועז דרור, שיבדוק כל הזמן מה קורה בכל אחד מהכפרים שלפנינו. שלא יפתיעו אותנו.

”נוסעים ואני כל הזמן ראשון. מוביל את הגדוד. מתקדם וכל הזמן חושב מאיפה זה יבוא אלי... תחושה מאוד מאוד לא נעימה וארוכה. ימים שאתה חשוף בצריח וחושב כל הזמן שבעוד שנייה עומדים לירות עליך. לי זאת היתה חוויה מאוד קשה – הציפייה מאיפה יירו עלי. ברגע שמתחילים לירות אתה נכנס לאוטומט, אבל עד הרגע של הירי עצמו אתה לא יודע מתי זה יגיע אליך. אתה מצפה שמתישו זה יקרה, אבל ממי? מאיפה? מסביב המון אזרחים. לפעמים גם ממש ליד הטנקים. האם אלה אזרחים תמימים? מחבלים בג’ינס?

מצד שני, נכנסתי ללבנון עם הרבה בטחון, גם בצוות שלי וגם בטנק. היכולת של הצוות לתפקד זה דבר מאוד קריטי. אם הטען לא מחליף פגז בזמן – ולא משנה אם הסיבה היא פחד, לחץ או סתם חוסר מקצועיות – ואם הנהג לא שומר על פקודות המפקד ועושה מה שהוא רוצה, או

סרקו והאזינו »

יום ראשון: בכפרים עדיין זורקים אורז על הטנקים

שהתותחן לא פועל כמו שצריך, זה לא יעבור. זה כמו מנגינה: אם אחד מזייף, כל התזמורת מפשלת. למזלי, הצוות שלי תפקד נהדר. ידעתי שאני יכול לסמוך עליהם ואני חושב שגם הם ידעו שאפשר לסמוך עלי. עם התחושה הזו נכנסתי ללבנון וגם עם תחושה - קצת דבילית בדיעבד - שהטנק באמת יכול להגן עלי מפני כל דבר. הטנק הגן עלינו מפני ארטילריה ונשק עד גבול מסוים, אבל הבנו שההגנה אינה מוחלטת. ראינו את זה בעין אל-חילוה כמובן, כשראיתי את הטנק של יובל הראל והבנתי שאנשים יכולים להיפגע."

בועז דרור, תותחן מ"מ, פלוגה ז': "נכנסתי ללבנון בתחושה שאנחנו הכי טובים בעולם. פלוגה מצוינת. איזון נכון בין צעירים וותיקים. לא היתה תחושה של פחד. להפך. הרגשתי כמו בסרט של המערב הפרוע. אנחנו הקאובויים שהולכים לתפוס את האינדיאנים..."

אבי מנדלר, נהג בפלוגה ח'. מפקד המחלקה הוא מתי אלקיים, איתו בטנק אמיר טל תותחן, וריאד ראמאח טען-קשר: "עבורי, חציית הגבול היה רגע מאוד מרגש. תחושה מיוחדת. חוצים את הגבול ויוצאים למלחמה. כולנו די ילדים. בני 18 וחצי. לא כל כך מבינים את המשמעות של מלחמה, אבל ברור שזו מלחמה צודקת. לא מרגישים פחד. הוא יגיע בהמשך, כשאתחיל להבין טוב יותר מה קורה לנו."

בשעות הצהריים מגיעים למכשול הראשון - נהר הליטני. נהר ארוך, 170 קילומטר, שמתחיל במזרח לבנון, בבקעה, סמוך לגבול הסורי, ונשפך לים התיכון מדרום לעיר צידון. נקודת המעבר נקבעה על גשר עקיה, במקום שנקרא "ברך הליטני", כארבעה קילומטרים מצפון לגבול, ממערב למבצר הכופור. ההוראה היא שלא לחצות את הנהר על הגשר מחשש שהמחבלים הספיקו למלכד אותו. מתי חן ציון, קמב"ץ הגדוד: "אני בטנק עם עמירם. הכרנו את המעבורות שהיו שם וידענו שנצטרך לחצות עליהן. לפני המלחמה תרגלנו כמה פעמים מעבר עם טנקים על גשר הדודות בירדן. הגענו קרוב לגשר, עמירם מבקש מהנהג לעצור, לוקח נשק וקופץ מהטנק. "עמירם, לאן אתה הולך?"

"אני הולך לבדוק משהו". אמר ונעלם לי מהעין.

"אנחנו עומדים במקום ומחכים. אחרי עשר דקות עמירם חוזר. 'אפשר לעבור' הוא מודיע".

עמירם לוי: "חודשיים לפני המלחמה הלכתי לבדוק את המקום שבו אנחנו צריכים לעבור. לא על הגשר. בתוך המים. החשש היה שהטנקים יגרמו למפולת בגדה ואחרי הטנק הראשון לא יהיה אפשר לעבור. מצאתי שיש שם סלע מתחת למים ואין כל בעיה לעבור עליו בלי להרוס את הגדה. חזרתי לאודי ואמרתי לו שהוא יכול לעבור. אין בעיה".

עמירם הוא עכשיו מג"ד טנקים, אבל עם דנ"א של חי"רניק, שלא מהסס לרדת מהטנק ולבדוק דברים ברגל. "אם יש נקודה קריטית שאתה לא בטוח בה, תמיד כדאי לרדת רגל מהטנק, לקחת מפה ומשקפת, לחפש נקודת תצפית ולבדוק את השטח, לשבת בשקט עשר דקות ולחזור לטנק".

אודי בן-ארי: "עד הרגע שבו עברנו את הגדר הייתי בטוח שלא תהיה מלחמה. שהאמריקאים לא ייתנו לזה לקרות. התברר שטעיתי. האמריקאים לא התערבו. עברנו את הגדר, פגז בקנה ומקלעים דרוכים. מלחמה.

"בתנועה אחרי הגדר אני טנק שני אחרי שמוליק רוזנפלד עם הנוכרי. כשהתקרבנו לליטני התחלפנו. הנוכרי היה ממוטט את הגדה. אני עובר ראשון. נוסע לאט ומתקרב למים. עמירם למטה, מכוון אותי בדיוק למדרגה. התחושה שלי שזה ממש על הקשקש. הגדה גבוהה מדי, אבל עברנו בשלום. עלינו למעלה ולא ירו עלינו. כל הפלוגה עברה אחרי בתוך המים. גם עמירם. בהמשך, לאחר שהתברר שהגשר לא ממולכד, חלק מהטנקים של הגדוד עברו עליו והמשכנו הלאה למקום שנקבע לחניון לילה".

הגשר כאמור, לא היה ממולכד. משני צדיו היו שתי עמדות של האו"ם וכמה חיילי או"ם שלא ניסו להתערב ולהפריע לכוחות העוברים.

עוברים את הליטני לפני השטח משתנים. זה כבר לא השטח הפתוח שמאפשר פריסת כוחות. ממשיכים עכשיו בציר הררי מהליטני לרמת נבטיה. בשנה שקדמה למלחמה הגדוד התאמן לא מעט בטיפוס ולחימה בציר הררי, התמודדות עם חוליות מחבלים שעלולות לארוב לכוחות

ולירות טילי נ"ט ממקומות מסתור, וטיפול במיקוש ובבורות ייקוש שבעזרתם ינסו המחבלים לחסום את צירי התנועה.

בטנק של אודי בן-ארי, מ"פ ז', נמצאים דני כרמי תותחן, יחד עם ראובן סבג טען-קשר, ודוד אונר הנהג. טנק המ"פ נע אחרי הטנק המוביל, ולאחר כשעתיים של נסיעה רגילה, מגיעים לציר הררי, גב ההר.

כרמי: "ציר מאוד צר, תלול ומפותל. אין אפשרות להתפרס. נוסעים בטור. כולם אחרי הטנק המוביל במה שנקרא 'פק"ל קנים': הקנה של הטנק הראשון תמיד קדימה וכל שאר הטנקים מכוונים את הקנים לצדדים. אחד ימינה ואחד שמאלה. לסירוגין. נסיעה לא קלה. הטנק מתקשה לנסוע על הכביש ובקושי לוקח את הסיכובים הקשים.

"לפני שיצאנו לדרך מילאנו את הטנק באוכל. בכל צנטוריון יש עשרה תאים. תשעה לזיוור ואחד גדול ששמרנו אותו לאוכל. לשם הכנסנו את כל מה שהכנו. בציר ההררי, כשהתותח כל הזמן מתנדנד מצד לצד, כל מה שהיה בתא - נמעך. נשארנו בלי אוכל בימים הראשונים. הדבר היחיד שנשאר, ולא בתא 10 של האוכל - זה קופסת בייסקוויטים של הצבא. קרקרים. כמה מאות בייסקוויטים, שתי קופסאות לוף, וקופסה של מלפפונים חמוצים. בתוך תא התותחן, מצד ימין, יש מין מדפון קטן ושם אני מכין את הקרקרים לצוות. פותח את הלוף, פורס עם המכסה פרוסת דקות, לוקח שני קרקרים, חתיכת מלפפון חמוץ ועושה מזה סנדוויץ'... את זה אכלנו ביומיים הראשונים. לא היה שום דבר אחר. וכמוכן - סיגריות. עישנתי כמו מטורף. חמש קופסאות ביום. אודי לא אמר מילה.

"ביום הראשון, ההרגשה היא שאנחנו בסוג של אימון. אף אחד לא יורה עלינו, אין סיכונים, לא רואים מחבלים. המתח שהיה בהתחלה נעלם. כך זה נמשך עד ההיתקלות הראשונה שהיתה לנו, בחניון הלילה הראשון. רק אחריה ירד לנו האסימון: זו מלחמה".

אריאל פלג, תותחן בפלוגה ח', לצדו יחיעם דרוקר טען-קשר, משה כהן נהג, ושמעון שחר סגן מפקד הפלוגה. "פלוגה ח' היא האחרונה בסדר התנועה הגדודי, שכן כבר בשטחי הכינוס של הגדוד הצטרפנו לגדוד 13 של גולני. ליד הגדר עוצר אותנו אבירם, הרס"פ שלנו, כדי להצטרף אלינו, כפי שסיכם עם שמעון. אנחנו הטנק האחרון של הגדוד. שמעון

שחר עוצר ואבירם מצטרף. אנחנו עכשיו חמישה על טנק ד'. מישוהו מאחור מצלם את הטנק. תמונה שנחקקה עמוק בזכרון. שמעון יושב גבוה מעל כולם ומסתכל לאחור, לכיוון המצלמה. אני מימינו, ומשמאלו אבירם, רס"פ ח".

אבירם: "אין סיכוי שלא הייתי משתתף בלחימה. כבר בשבת סגרתי עם שמעון שחר שאני נכנס איתו ללבנון. עוד לפני שהגעתי לקיבוץ מנרה עם המובילים, הכנתי ערכת קשר לאיש צוות חמישי בטנק. גחטן הסמג"ד ביקש שאשאיר עם מ"פ המפקדה. אמרתי לו שאני עולה עם שמעון בכל מחיר. הוא הבין אותי וכך היה".

צביקה אביגדור: "עד הליטני זו נסיעה בדרום לבנון. אין מתח מיוחד. אין לחימה. איתי בטנק אבי קדוש תותחן, רועי וייס מקיבוץ פרוד נהג, ויהודה ספירו מנצרת עלית טען-קשר. כולם צעירים מאוד. סיימו צמ"פ יומיים לפני המלחמה. 'תגיד לי', שאלתי את אבי קדוש, התותחן, 'בן כמה אתה?' 18 וחצי'. ענה. אני בן 22."

"עברנו את הגשר וממשיכים בתנועה עד נקודת הפיצול. הגדוד ממשיך בציר אחד ופלוגה ח' מצטרפת לגדוד 13 של גולני וממשיכה בציר נפרד. בפעם הבאה שנפגוש את הגדוד זה יהיה רק בכפר סיל, בעוד ארבעה ימים".

שי לוי, מפקד מחלקה בפלוגה ז': "זמן קצר לאחר שעברנו את הליטני, הטנק של עמירם נתקע. הטנק שלי היה הכי קרוב אליו. 1' תגיע אלי', הוא מודיע לי ברשת ואני מבין שהוא עובר לטנק שלי ומשאיר את מתי חן ציון הקמב"ן, בטנק התקוע עם צוות המג"ד. האמת, כעסתי עליו. אני מכין את עצמי למלחמה, יש לי צוות, יש לי תפקיד ואני אחראי על מחלקה. למה עמירם קורא לי ומצרף אותי אליו? כעסתי עליו צבאית; חשבתי שזה לא נכון. אתה לא יכול לקחת מ"מ בתור טנק חלופי. היה טנק חלופי בגדוד שנועד בדיוק למטרה הזו. אבל זה מה שעמירם החליט. עברתי כאיש צוות חמישי בטנק שלו והתמקמתי בעמדת הטען".

מעבר בין טנקים בשריון זהו פזמון חוזר מחויב המציאות. אולי צריך להכניס לתוכנית האימונים נושא של: "איך לוותר על הטנק שלך בעת לחימה..."

טנק הפוך במרכז הכפר

משה אלישע, מט"ק 1ב' בפלוגה ח', זוכר בעיקר את העייפות מיד לאחר מעבר הגדר והכניסה ללבנון. "היינו צוות מצטיין. שלומי אפריאט הנהג, שוקי פיל תותחן, ואמיר מבור טען-קשר. מפקד המחלקה צלי מליס. ולמה עייפות? הגענו לקיבוץ יפתח בערך בחצות ועד חמש בבוקר הכנו את הטנק לכניסה ללבנון. כולנו כבר אחרי 24 שעות ללא שינה, וכמה דקות לאחר שעברנו את גדר הגבול, נרדמתי... לא רק אני. חוץ משלומי הנהג, כולם בטנק נרדמו... כל אחד מחפש את התנוחה שלו. מקופל ונשען על משהו. אני יושב על הכיסא ונשען על הטען שנמצא מאחורי. גם התותחן מוצא את התנוחה שלו. גם בהמשך, כשאפשר היה לישון בחניוני לילה, כל אחד מצא את הברזל שעליו הניח את הראש".

כמה קילומטרים לאחר הגדר, הטנק של מפקד המחלקה פרס זחל. התרגולת ידועה: במקרה כזה המפקד עובר עם הצוות שלו לטנק הקרוב והצוות של אותו טנק נשאר ליד הטנק התקוע.

משה אלישע: "אנחנו היינו אחרי הטנק של צלי. הוא עבר עם הצוות שלו לטנק שלנו ואנחנו עלינו על הטנק שלו. נשארנו כמה שעות לבד ליד

הטנק. כל החטיבה נוסעת על הכביש ואנחנו תקועים בצד. לבד בשטח עד שהגיעה החוליה הטכנית וביחד תיקנו את התקלה. כשהיינו שם הגיע טנק נוסף שגם לו היתה בעיה והוא התעכב עד שטופלה. זה היה טנק מפלוגה ז' בפיקודו של אמיר כהן, שרק מאוחר יותר הבנתי שזה הטנק של יובל הראל. אחרי שתיקנו את התקלה המשכנו ביחד. שני טנקים. חצינו את הגשר שעל הליטני וכל הזמן ניסינו ללא הצלחה ליצור קשר עם מישהו מפלוגה ח'. כנראה שכולם התקדמו ויצאו מטווח הקליטה".

עוברים בכפרים, מנופפים לשלום למקומיים שמקבלים אותם בקריאות שמחה והרבה אורז. בערך בחצות מגיעים לכפר סיר, שמרוחק כמה קילומטרים מצפון לליטני. הכפר ריק לגמרי, אין נפש חיה בחוץ. כולם בבתים. זה כפר קטן, דרכי עפר מאוד צרות ומחפשים איך לצאת מהמקום. תוך כדי כך מדלגים בין רשתות הקשר, אולי מישהו ישמע אותנו. משה אלישע: "הצלחנו ליצור קשר עם מישהו מהגדוד שעדכן אותנו שהיתה היתקלות בחניון לילה. מבחינתנו נגמר הטיול בלבנון. זו מלחמה ואנחנו תקועים בלילה בתוך הכפר".

שלומי אפריאט מתקשה לנהוג. הם הרי החליפו טנקים וזה לא הטנק שלו שהוא התאמן עליו והכיר אותו כל כך טוב. שלומי: "חושך מוחלט. אני עיוור לגמרי, לא רואה כלום ומתקדם רק לפי ההוראות של אלישע. שמאלה, ימינה, אחורה, קדימה, יותר מהר, יותר לאט... ואז צעקות: סע אחורה, עצור, סע אחורה, עצור! ופתאום התהפכנו בקטע דרך די תלול. הטנק נחת ממש על הצריח, הזחלים למעלה. למרבה המזל אלישע הספיק לצעוק 'צוות היכון להתהפכות' ואף אחד לא נפגע. אלישע ואמיר יצאו מיד. גם אני הצלחתי לפתוח את המדף שמעל תא הנהג ולהשתחל החוצה. את שוקי התותחן לא ראינו. התברר שהוא נרדם ולא הרגיש שהתהפכנו... הצלחנו לחלץ אותו והתרחקנו מהטנק. החשש הראשון היה שעוד רגע התחמושת תתחיל להתפוצץ. חיכינו. עבר זמן, לא קרה דבר וחזרנו לטנק. התברר לנו שהתהפכנו לתוך חצר של בית. מחזה נפלא. טנק הפוך צמוד לבית לבנוני בן שתי קומות".

אמיר כהן מפלוגה ז', מפקד הטנק השני שהתלווה אליהם, וידא שהצוות בסדר, אמר שיעדכן את מי שצריך לדעת שיש טנק הפוך בכפר, והמשיך

ה'לאה לחפש את הגדוד. ארבעת אנשי הצוות נשארו לבד בתוך הכפר הלבנוני.

משה אלישע: "לקחנו את הנשק האישי, עשינו סיבוב מסביב לבית וראינו מדרגות שעולות לגג. החלטתי שנעלה לגג, בתצפית מסביב וגם על הטנק ההפוך, ונישאר שם עד שיגיעו לטפל בטנק. קבעתי רשימת שמירה, אבל אחרי כמה דקות כולנו נרדמנו. אין פלא. יום שני ללא שינה. התעוררנו רק בבוקר כשבני הבית עלו לגג לראות מי אלה 'האורחים' הלא קרואים שהגיעו עם טנק לחצר שלהם. די נבהלנו כשהתברר שכולנו נרדמנו, אבל הם היו בסדר גמור. משפחה די צעירה, מאוד ידידותית ומיד הציעו לנו קפה ופיתות לארוחת בוקר... נשארו שם ארבעה ימים. שומרים על עצמנו ועל הטנק. בעלי הבית טיפלו בנו מאוד יפה עם כל מיני מאכלים שהביאו לנו לגג. ולא רק הם. כל הגברים של הכפר הגיעו ושאלו אם אפשר לעזור...

"בזמן שאנחנו על הגג ומרגישים שהמלחמה דילגה עלינו, עברו בכפר כמה חוליות טכניות אבל המשיכו ה'לאה ורק העבירו את המידע שיש טנק הפוך בכפר. האינפורמציה עברה ואחרי יומיים הגיע טנק גרירה יחד עם טרקטור ענקי שהפך את הטנק והוציא אותו מחוץ לכפר. אחרי זה היו עוד יומיים של טיפולים: מנוע חדש ולהחליף כל מה שצריך: זחלים, מצברים, לבדוק את כל הפגזים ולוודא שאף פגז לא נפגע או התעקם בהתהפכות. רק אחרי ארבעה ימים יכולנו להמשיך בתנועה. רדפנו אחרי המלחמה... רצינו כבר להגיע לפלוגה ולהצטרף ללחימה. חזרנו לפלוגה ח' לפני הקרב בכפר סיל. עברנו לבד כ-100 קילומטר. טנק בודד שצולח את כל המרחק העצום הזה כדי להצטרף ליחידה שלו. לא הכינו אותנו לקראת אפשרות כזו שנצטרך לנווט לבד בתוך לבנון".

מפקדים בגדוד מציינים שסוגיית ההתנהלות והשרידות של טנק בודד בשטח אויב ואחר כך החבירה חזרה ליחידה בצורה עצמאית - לעתים בפיקוד מט"ק שאינו קצין - היא סוגיה כבדת משקל שבדיעבד לא ניתנה לה הכשרה הולמת.

היו גם צוותים נוספים מהגדוד שעברו את החוויה של טנק בודד בתוך לבנון. מנותקים מהפלוגה ומהגדוד, יושבים בטנק תקוע, מחכים שמישהו

יגיע לטפל בבעיה, ואחר כך צריכים להמשיך לנווט בצירים הצרים ובכפרים של דרום לבנון עד החיבור חזרה לכוחותינו.

מתי חן ציון, קמב"ץ 74, החל את המלחמה כאיש צוות חמישי בטנק המג"ד. עוד לפני חניון לילה, שבו היתה היתקלות ראשונה עם מחבלים – תקלה בטנק המג"ד. עמירם מדלג לטנק של שי לוי, לוקח איתו את גיורא זלץ שנהיה מרגע זה לקמב"ץ הגדוד, ומשאיר את מתי בטנק התקוע עם צוות מג"ד.

מתי חן ציון: "נשארנו לבד בשטח. כל הגדוד עבר ואנחנו מחכים לחוליה הטכנית ולאנשי החימוש שיגיעו רק למחרת לטפל בטנק. נשארנו שם כל הלילה והתארגנו לשמור על עצמנו. זה טנק מג"ד, ועמירם עם הקשרים שלו דאג שעל הטנק יהיו מא"גים. לא מקלע 0.3 כמו בשאר הטנקים בגדוד. זה הטנק היחיד שיש עליו מא"גים. הורדנו חלק מהכלים, עשינו מעין עמדות, ותרגלנו לחימה מול מחבלים. צוות טנק מג"ד זה בדרך כלל חיילים ותיקים ומאומנים. במשך הלילה ירו עלינו מרחוק, אבל לא היה נסיון להתקרב אלינו. ככה העברנו את הלילה. טנק בודד בשטח עוין. אני לא זוכר שמישהו הצליח להירדם. בבוקר הגיעה חוליה טכנית ולאחר כמה שעות התקלה תוקנה ויכולנו להמשיך להתקדם לכיוון הגדוד.

"אני צריך עכשיו לנווט לבד בין כל הכפרים והצירים שחלקם כלל לא מסומנים במפת הקוד. ניסיתי להתקשר לגדוד דרך כל הממסרים האפשריים, אבל אף אחד לא שמע אותי. הם היו רחוקים מדי. לא הייתי מהמצטיינים בניווט, אבל למזלי, כקמב"ץ הגדוד, הכרתי את כל התוכניות וידעתי שצריך להגיע למכלי הדלק בזהרני שעדיין בערו. הגעתי לשם והתאפסתי. גם ידעתי שאני בכיוון הנכון וגם התחלתי לשמוע ברשת הקשר את הגדוד".

אבי קדוש, תותחן בטנק כב', פלוגה ח', לא ישכח את חוויית הלילה שעבר בלבנון, טנק בודד מול כפר עוין. "אנחנו היינו עם גדוד 13 של גולני, בנפרד מהגדוד שלנו ואחרי ההיתקלות שהיתה בחניון לילה – שלושה ג'יפים עם מחבלים שנכנסו לחניון – כשהתברר שיש תקלה במנוע והטנק לא יכול להמשיך. נשארנו הצוות: מוטי מרציאנו המפקד, מאיר ספירו

טען-קשר, והנהג שאול סעדיה. הפלוגה המשיכה עם גדוד 13 לכיוון צידון והשאירו אותנו שם עם צוות צעיר של גולני. לבד מול הכפר שממנו יצאו המחבלים והגופות שלהם שכבו במרחק כ-100 מטר מאיתנו. (מוטי מרציאנו ז"ל, חברנו, נפטר בפתאומיות ב-2020).

"נשארנו שם 24 שעות והתמודדנו עם אנשים מהכפר שניסו להגיע לגופות של המחבלים. מדי פעם קיבלנו אישור ירי לעבר אלה שניסו להגיע לרכב שבו היו המחבלים. היה פחד. אנחנו חיילים צעירים, רק גמרנו צמ"פ וצריכים להתמודד לבד עם מצב לא פשוט, תקועים מול כפר שממנו יצאו המחבלים. כמוכן שאף אחד לא ישן בלילה.

"אחרי לילה לא רגוע החליפו לנו מנוע והתחלנו להתקדם כדי לחבור לגדוד. טנק בודד ונגמ"ש עם אנשי גולני. עברנו דרך הכפר שממנו יצאו המחבלים והיה לחץ לא קטן. המשכנו בצירים עד שהגענו לפלוגה. זו היתה הקלה גדולה. לצערנו, ברגע שהגענו לפלוגה שמענו ששמעון שחר נהרג לאחר שטיל פגע בטנק שלו בצידון".

מה הסיכוי שהטנק שלך יתהפך ליד וילה מפוארת, באמצע כפר לבנוני, לא רחוק מפרדס שורץ מחבלים שעוד לא טוהר, ובתוך הבית, על אחד השולחנות, תעמוד חנוכייה?

דודי דרשן, טען-קשר בטנק 2א', פלוגה ז'. איתו בטנק המט"ק איציק פירה, התותחן פנחס אביזורץ, והנהג דני קרקליס. ביום שלישי בלילה, לאחר הקרב במחנה הפליטים עין אל-חילוה, נוסעים על כביש החוף הלבנוני, הנהג קרקליס לא הגיב מהר לפקודה שמאלה חזק, והטנק התהפך לתעלה. טנק אחר שהיה שם עזר לחלץ אבל כתוצאה מהנפילה הצריח נתקע והמנוע הושבת. דודי דרשן: "פחד. נשארנו שם לבד כל הלילה. לא ידענו איפה אנחנו בדיוק. ארגנו סבב שמירה אבל אף אחד לא ישן בלילה. בבוקר ראינו שאנחנו קרובים לכביש החוף הלבנוני. מולנו פרדס גדול וחוף הים ולא רחוק מאיתנו, וילה די מפוארת".

פתאום, משום מקום, מתקרב אליהם בחור ענק, שחור כולו, ואומר להם באנגלית די רצוצה שבעל הבית שלו מזמין אותם אליו. הוא רק המשרת.

התייעצות קצרה ובסיומה מחליטים פה אחד שלא לפגוע ברגשות המקומיים. לוקחים נשק ואפודים והמשרת מלווה אותם לתוך הבית. וילה מפוארת, מזכירה ארמון גדול, בחצר מפל מים שזורם לתוך ברכה קטנה. בעל הבית מזמין אותם למטבח. שם, על אחד השולחנות – חנוכייה. בעל הווילה, נוצרי לבנוני, מספר שאחיו הימאי הביא לו אותה כמתנה מאחד הטיולים שלו בעולם. הוא לא ידע מה החנוכייה מסמלת, אבל המתנה מצאה חן בעיניו ומאז היא במטבח.

דודי דרשן: "ארבעתנו מטונפים ומפויחים ובעל הווילה שאל אם אנחנו רוצים להתרחץ. בבית אין חשמל ולא היו מים זורמים, אבל המשרת לקח אותנו למפל בחצר, הביא לנו סלסילה עם סבונים ריחניים והתפנקנו. הוא אפילו חפף לנו את השיער... נשארנו בוילה עוד יומיים עד שהביאו מנוע חדש וסידרו את הציוד בצריח. בזמן הזה קיבלנו אספקה מרכבים שעברו על ציר החוף: בעיקר אוכל ובגדים נקיים, כי כל הציוד שלנו נשאר בתאים ולא הצלחנו לפתוח אותם בגלל הנזק שנגרם כתוצאה מההתהפכות. אחרי יומיים הצטרפנו לפלוגה".

היתקלות ראשונה: ג'יפ מחבלים בחניון לילה

לפנות ערב פלוגה ו' מחליפה בהובלה את פלוגה ז'. יובל בכרך מפקד הפלוגה בטנק המוביל, איתן ברקאי הסגן בטנק החמישי. "תוך כדי תנועה בתוך אחד הכפרים, אני מזהה מאחורי גבעה ג'יפ עם מקלע כפול קנה שמסתתר בין העצים. אני מיד מורה לתותחן שלי להודיע כ"שהוא על" (כשהוא עם צלב הכוונת על המטרה ומוכן לירי) ובמקביל מודיע בקשר ליובל שיש מטרה 50 מטר מימין לו. יובל מצודד את התותח ומרים את הג'יפ באוויר. מאותו רגע נפתחת אש מכל הבתים מסביב. יורים עלינו, אנחנו משיבים אש והאירוע כולו נמשך כמה דקות ללא נפגעים. אנחנו ממשיכים בתנועה ומזהים שהצידוד בטנק נפגע. הצוות לא מוכן לעבור לטנק אחר ואנחנו מגיעים ככה לחניון לילה".

הגדוד, יחד עם מפקדת חטיבת גולני מתארגן לחניון לילה בצומת זפטא, מדרום לזהרני.

איתן ברקאי: "בחניון אני מתמודד עם בעיה. החבר'ה מאוד עייפים.

לרבים מהם זה לילה שני ללא שינה והם רוצים לישון מחוץ לטנק, על התמסורות (הפלטות שמכסות את המנוע). לא רק הצוות שלי, גם צוותים אחרים בפלוגה. אני מתעקש, עובר טנק טנק ומסביר לצוותים שאנחנו בחניון לילה קרבי ואף אחד לא ישן מחוץ לטנק; כולם בתאים. מזל גדול כי אחרי חצות כמה ג'פים מתקרבים לחניון ופותחים באש. בבת אחת הכול מתעורר. אין טנק שלא יורה. שני הג'פים שהיו שם מושמדים. בבוקר, באור יום, בודקים נזקים. בכנף הטנק מצד שמאל יש חור, פגיעה של קליע. חור נוסף אני מגלה בארגז שלי שהיה קשור מאחור. הקליע עבר דרך זוג גרביים שהיו בארגז. מפחיד לחשוב מה היה קורה אם מישהו היה ישן על התמסורות מאחור".

דני כרמי, תותחן בטנק מפקד פלוגה ז': "עד חניון הלילה המשכתי להרגיש שאנחנו בסוג של אימון... אין איום, אף אחד לא יורה עלינו. עכשיו כולנו בחניון לילה ונשארתי לבד בטנק. אודי ירד לתדרוך של מפקדי הפלוגות, וסבג הטען-קשר, יחד עם דוד אונר הנהג, ירדו להשתין מחוץ לחניון. בערך בחצות יצאתי בפעם הראשונה מתא התותחן. התמתחתי על הצריח ופתאום, כדורים באוויר. יורים עלינו מגבעה שמרוחקת כמה מאות מטרים מאיתנו. נותבים עוברים לי מעל הראש. זינקתי במהירות לתוך הטנק. אני לבד ויש פגז בקנה. הרמתי מתג תותח ויריתי פגז אחד לעבר הגבעה. עברתי לתא הטען, הכנסתי עוד פגז ויריתי גם אותו. ואז כולם חזרו במהירות לטנק. אודי, סבג ואונר. סבג טען לי פגזים ויריתי עוד חמישה או שישה לעבר הגבעה. היתה אש מטורפת. כל הטור הימני-צפוני בחניון שהיה חשוף לגבעה לא הפסיק לירות. פגזים, מקלעים. כל מה שיש. ובקשר שומעים את הצעקות של עמירם: חדל אש, חדל אש... או שלא שמעו או שלא רצו להפסיק. האדרנלין היה כל כך גבוה. עברו עוד כמה דקות עד שהפסיקו לירות. המחבלים כולם נהרגו".

עוד לפני שנפתחה האש, איתן סנדרס, נהג בטנק מג"ד החליט לצאת להתאוורר לאחר יום שלם בתא הנהג. כולם עכשיו בחניון לילה וקצת צפוף בתוך הטנק... מתחילים להגיע אורחים. צביקה רם, הרופא הגדודי ועוד שני קציני מטה. כולם יושבים עם עמירם על הטנק למעלה, מעלים זכרונות ומספרים חוויות. עד הכדור הראשון...

איתן סנדרס: "בבת אחת כולם נעלמים בתוך הטנק ורק אני בחוץ, שומע איך נועלים את כל המדפים. סאסי הטען-קשר, נעל את עצמו בתא הנהג, ואני לא מצליח להיכנס פנימה. באוויר כדורים נותבים ממש מעלי. בסוף נפתח הצריח, כל האורחים מיהרו לזלדות שלהם והצלחתי להידחק לתא הטען-קשר, כי תא הנהג היה תפוס. זה לא המקצוע שלי, אבל עמירם מבקש ממני להכניס פגז לתותח. ירינו פגז אחד או שניים ואז עמירם ביקש להפסיק את האש. בבוקר עברנו ליד המחבלים. הרכב שלהם חטף פגיעה ישירה ומסביב היו גופות. אחרי האירוע, בהמשך הלילה, הכנו רשימת שמירה. כל מי שהיה בטנק חייב לשמור. גם עמירם. אני שמרתי לפניו ולא הצלחתי להעיר אותו. הוא היה כל כך עייף. אבל לא ויתרתי עד שהתעורר ויצא לצריח".

מאיר גחטן: "כולם יורים כמו משוגעים למרות שלדעתי אף אחד לא באמת ידע מאיפה יורים עלינו. 'סמג"ד', הצוות שלי שאל אותי, 'למה אנחנו לא יורים?' עניתי שאם אני לא יודע איפה האויב ולאן צריך לירות – אני לא יורה. עדיף לשמור את התחמושת לרגע שבאמת נצטרך אותה".

אמיר מידרוני, רס"פ פלוגה ו', זוכר קרב אחר באותו לילה. קרב על הסולר. בלילה הגיעו נגמ"שים עם סולר. כ-200 מטר מהחניון. הכי קרוב שאפשר. על הנגמ"שים ג'ריקנים מפלסטיק, בכל אחד 20 ליטר סולר. ואז מתחילה מלחמה. כולם רצים להביא סולר. אמיר: "אחד מהצוות עומד למעלה על התמסורות, שם יש את מכלי הדלק, כל מכל קוב וקצת, וצריך הרבה ג'ריקנים כדי למלא אותו. אנחנו רצים לנגמ"שים, חוזרים עם ג'ריקן ביד, מגישים אותו למי שעומד למעלה והוא ממלא את אחד המכלים. כמובן שהסולר נשפך עלינו, אבל חייבים לעשות עוד נגלות. כמו שאמרתי, זו מלחמה על הסולר. אם אין לך סולר – אין לך טנק שנוסע.

"הפלוגות חונות במבנה גדודי. כל פלוגה עומדת בשדרה ושומרת על עצמה. טנק ראשון שומר, אחריו טנק שני וכך הלאה. אני לא זוכר יריות. רק בבוקר סיפרו לי מה היה. הלכתי לישון בתוך הטנק. קשה לקרוא לזה שינה, אבל עובדה. כל הטנקים בחניון לילה ירו כמו משוגעים, ואני לא זוכר שום ירי. שמתי את הראש באיזו פינה בטנק ונרדמתי".

פלוגה ח' לא נמצאת עם הגדוד אלא בחניון לילה נפרד, יחד עם גדוד

13 של גולני, מערבית לכפר א-דוויר. בדמדומים לפני חשכה, עוד לפני הכניסה לחניון, מוטי מרציאנו מט"ק 33, קורא בקשר לצביקה אביגדור מפקד הפלוגה, ומעדכן אותו שהוא מזהה מחבלים על טנדר בכפר שמולם. צביקה מסתכל במשקפת ולא מזהה. אין אישור לפתוח באש. עדיין תחת הרושם של המעבר השלו בכפרים בדרך, מנסים להמעיט ככל האפשר בפגיעה בחפים מפשע ואם אין זיהוי ודאי - לא יורים. עד עכשיו כל המלחמה נראתה יותר כמו משהו מאוד פסטורלי. אין דרמות וגם אין תחושה שחייבים להיות כל הזמן עם אצבע חמה על ההדק.

אחרי זמן נכנסים לחניון לילה. שני טורים של טנקים ובמרכז הנגמ"שים של גדוד 13. צביקה נקרא לקבוצת פקודות בנגמ"ש של מוטי מזרחי, מג"ד 13 של גולני, תדרוך לקראת משימות היום הבא - כניסה לעיר צידון: "פעלתי בצורה הכי לא מקצועית שאפשר. ירדתי מהטנק רק עם נשק, בלי מכשיר קשר ובלי אפוד ולא הודעתי לשמעון שחר, הסגן שלי, שייקח פיקוד בזמן שאני אצל המג"ד."

"עוד לפני שהגעתי לנגמ"ש, נכנסו לתוך חניון הלילה שלושה ג'פים עם מחבלים ועליהם מקלעים והחלו לירות. בהתחלה לא היה ברור מה בדיוק קורה. גם המחבלים לא הבינו את הסיטואציה ולאן נקלעו, ואז התחילה אש. גם שלהם וגם שלנו. טנקים ונגמ"שים של גולני על פי התרגולת בחניון לילה, שאם נפתחת אש כל הכלים יורים לגזרה שמחוץ לחניון כי לא תמיד יודעים בדיוק מהיכן יורים. במיוחד בלילה. יורים גם לכיוון המחבלים וגם לכיוון הכפר שממנו הגיעו."

צביקה ממחר בריצה לטנק שמשום מה מתחיל לנסוע לאחור. הוא מצליח לטפס במהירות לצריח ולוקח פיקוד על הפלוגה. "מיד חדלתי את כולם וביצעתי בדיקת קשר. כל הכלים ענו למעט אחד, טנק 33. רק לאחר כמה שניות מורטות עצבים הוא עונה: 'קודקוד, כאן 33', הטנק שלי לא מניע."

האירוע כולו נמשך כמה דקות בלבד. כל עשרת המחבלים חוסלו ללא נפגעים לכוחותינו. לא בצוותי הטנקים ולא בין לוחמי גולני, אבל מפקד פלוגה ח' מודע לתרגולות שלא בוצעו: לא היה מעבר מסודר משגרת יום לשגרת לילה; לא נעשתה הכנה של אמצעי לילה; לא בוצעה העברת פיקוד מסודרת כשמפקד הפלוגה עזב את הטנק; לא נעשתה חלוקת גזרות

וזיהוי כוחותינו. בנס האירוע הסתיים ללא נפגעים.

צביקה אביגדור: "לפנות בוקר התארגנו לתנועה. עברנו ליד שלושת הרכבים השרופים ולראשונה מאז שהתגייסתי והגעתי לשריון ראיתי את התוצאות של הפעילות שלנו. זה כבר לא מטווח בסינדיאנה (אזור אימונים ברמת הגולן), זה אמיתי; עם גופות מחבלים שפזורות בשטח. עברנו דרך הכפר שממנו הגיעו המחבלים וכל ההתנהגות שלנו שונה לחלוטין. נגמר הטיול הפסטורלי בתוך לבנון. כולם דרוכים ומבינים שאנחנו יכולים להיפגע. זה מצב חדש שבו אתה כמפקד חייב להפעיל את כל הכלים ואת כל המימוניות שלך. ויש גם חשש. אחרי כמה דקות של נסיעה בכפר, התותחן מעיר לי שאני כל הזמן בועט בו עם הברך בגב. זה נובע מלחץ. אין כל ספק בכך".

עמירם לוין: "בין הלקחים הכי משמעותיים מכל האירועים שהיו לי בצבא, ההיתקלות הראשונה היא מאוד משמעותית. אם פעלת נכון בהיתקלות הראשונה, קיבלת המון בטחון שילווה אותך גם בקרבות הבאים. אתה יכול לתכנן מלחמה נהדרת על שולחן חול או בתדריכים - קצין האספקה יראה להיכן תגיע התחמושת, קצין החימוש יסביר היכן יהיו החוליות הטכניות - אבל אם תתקשה בקרב הראשון כבר לא יהיה למי לספק תחמושת. לכן ההיתקלות הראשונה, הקרב הראשון, הם כל כך משמעותיים. ראינו את זה במלחמה: יחידות שנדפקו בהתחלה התקשו אחר כך להתקדם. עבורי ההיתקלות הראשונה מאוד סייעה. גם לבטחון הלוחמים וגם להבנה שזהו. נגמר הטיול בלבנון. אנחנו במלחמה".

מכלי דלק בוערים בזהרני

7.6.82, יום הלחימה השני.

סביב העור צור, בעיקר באזור סארפנד, היו קרבות קשים ביום הלחימה הראשון, שערכו את התקדמות חטיבה 211. במהלכם גם נהרג מג"ד 450, אורי גייגר. לאחר שהיה כמה ימים בחזקת נעדר, גופתו נמצאה. ביום 7.6.82, אוגדה 91. השלימה את כיתור העיר צור, וראשי העיר יצאו עם דגלים לבנים לקראת הטנקים הישראליים והסכימו לקרוא לכל התושבים להתפנות לחוף הים. בהמשך השתלטה האוגדה גם על מחנות הפליטים באזור צור ובמרחב שבינה לבין צידון. במקביל, כוחות של האוגדה המשיכו להשתלט על "משולש הברזל" – כינויו של האזור שמול היישובים בירנית, ברעם, יראון ואביבים.

אוגדה 96 השלימה סבב ראשון של נחיתה מהים. חטיבת הצנחנים הסדירה בפיקודו של יורם יאיר, יה-יה, יחד עם גדוד טנקים של בית הספר לשריון, השתלטו על הגשרים שעל נהר האוואלי וניתקו למעשה את ביירות מכל אזור הדרום.

אוגדה 36, חטיבה 188, חטיבת גולני וכוחות נוספים שצורפו לאוגדה,

המשיכה להתקדם, כמעט ללא התנגדות, לעבר העיר צידון ומחנה הפליטים עין אל-חילוה מדרום-מזרח. במהלך הלילה כבשו לוחמי סיירת ופלחה"ן גולני את מבצר הבופור וכוחות נוספים כבשו את רמת נבטיה, ממערב לבופור.

בגזרה המרכזית נתקלו לראשונה יחידות מאוגדה 162 בכוחות סוריים באזור העיירה ג'זין.

עקב החלטת הדרג המדיני להימנע מתקיפת הסורים, אלא אם כן האויב הוא זה שיוזם, ההתקדמות בגזרה המזרחית אטית מאוד, דבר שמאפשר לסורים לתגבר כוחות, כמו גם גדודי קומנדו סוריים. בגזרה גם שתי חטיבות פלשתינאיות, כ-3,000 חמושים בסך הכול שברשותם גם כמה עשרות טנקים. בשעות הצהריים נכנסת ללבנון גם אוגדה 90 לאחר גיוס מהיר שהחל אתמול בבוקר.

(הנתונים – מאטלס של מחלקת הסטוריה שיצא לרגל 40 שנה למלחמה)

בשעת בוקר מוקדמת גדוד 74 ממשיך בתנועה לעבר היעד הבא – מעבר על נהר הזהרני ומכלי הדלק הגדולים שנמצאים קרוב לשפך לים. פלוגה ז' שוב מובילה ושמוליק רוזנפלד, בטנק נוכרי, בראש הכוח. ההיתקלות בלילה שינתה מהקצה אל הקצה את ההתנהגות. מאוד דרוכים, סורקים כל רחוב וכל בית בכפרים שבדרך ומחפשים איומים ומטרות אפשריות.

אריה טסלר, מפקד "כוח אריה", שלושה טנקים והנגמ"שים של מחלקת המרגמות: "התחושה עכשיו אחרת לגמרי. יש פחד. אי אפשר להתעלם מהתחושה הזו. כולנו ערניים יותר, דרוכים יותר ומודעים לכך שבכל רגע אפשר להיפגע. מצד שני, בלהט הפעילות לא מרגישים את זה. אתה עסוק ומפלס הפחד יורד. זה כל כך שונה מעשרות התרגילים שעשינו. כאן אתה חייב להיות אמיתי. אסור לחפף. אסור להיחשף בעמדה, אתה חייב לירות כמו שצריך. בתרגילים אפשר לחפף. לעשות 'דאוויין'. אף אחד הרי לא יורה עליך בחזרה. כאן זה יכול לקרות בכל רגע, ואם לא תתנהג בהתאם, אתה עלול להיפגע".

איתן סנדרס, נהג בטנק המג"ד: "בחניון לילה, לאחר ההיתקלות, דיברתי

עם צביקה רם, הרופא הגדודי ששאל אותי אם אני מפחד. אמרתי שכן. זה מאוד מפחיד והוא מיהר להרגיע אותי: יש גורל. לכל אדם יש את הגורל שלו. אם הגורל שלך יקבע שאתה עלול להיפגע, זה יקרה. ואם הגורל אומר שלא - אתה לא תיפגע. אחרי השיחה איתו הרגשתי הרבה יותר רגוע."

שמוליק רוזנפלד: "באחד הכפרים 'פספסתי' את אחת הפניות ונכנסנו לדרך עפר בתוך הסמטאות של הכפר. אני ראשון וכל הגדוד אחרי. אחרי חצי קילומטר יורים עלי. כנראה מרגמה או ירי נ"ט שפגע כמה מטרים מצד ימין. לא זיהיתי את מקור הירי, אבל היה ברור שאנחנו לא בציר הנכון. עמירם החליט שכל הגדוד יצא ברוורס מהציר. גדוד שלם נוסע רוורס ולאחר שיצאנו מהציר פלוגה ו' המשיכה להוביל."

"בירידה לכיוון הזהרני היה עוד אירוע משמעותי: ראיתי במרחק קילומטר וחצי מאיתנו כמה מחבלים עם כלי נשק שמתקדמים לכיוון הציר שממנו ירדנו לזהרני. מיד נתתי לצוות פקודת מגע אש ויריתי פגז לכיוונם. הם ישר התחילו לברוח. זו הפעם הראשונה שיריתי פגז חי. בהיתקלות בלילה ירינו רק אש מקלעים. אחרי הפגז המשכנו גם לירות מהמקלעים והם נעלמו. אני מאמין שהכוונה שלהם היתה לארוב לנו בירידה התלולה לזהרני."

בלי שהדבר תוכנן מראש, נפתח מרוץ סמוי בין גולני עם גדוד 74 לחטיבה 211 בפיקוד אלי גבע - מי עובר ראשון את הזהרני. 211 הגיעו על כביש החוף מראש הנקרה והפסידו במרוץ.

עמירם לוי: "הגענו בצהריים לאזור הזהרני. התוכנית היתה לעבור על הגשר ולתקוף את הכוח הסורי, מחלקה אחת שישבה שם. בשלב הזה מתקשר אלי ארווין, מח"ט גולני ומעדכן אותי שהפקודה שונתה: לא עוברים לצד השני אלא מחכים עד שיצטברו כוחות נוספים שלנו שעדיין לא הגיעו לאזור. כנראה שמישהו חשש שאם אתקוף עכשיו אמצא את

עצמי גדוד בודד ללא גיבוי של כוחות נוספים.

"אמרתי לארווין שאני לא רוצה לחכות. מעדיף לתקוף מיד.

"אבל עמירם, אין אישור'. ארווין חזר שוב על הפקודה.

"החלטתי שאני עובר בלי לשאול אף אחד. לא הודעתי לארווין וארגנתי את שתי הפלוגות. פלוגה אחת בחיפוי ופלוגה שנייה חוצה את הזהרני על הגשר. היו שם 20 או 30 חיילים סורים שלא הבינו מה קורה. חלק מהם פשוט דרסנו עם השרשראות. בשלב מסוים אני צועק לנהג שלי איתן סנדרס, 'סע קדימה' והוא עונה לי: 'אני לא יכול. יש שם חיילים...'".

אריה טסלר: "זו הפעם הראשונה שהגדוד התנהג כגדוד בשטח פתוח, עם כוח מחפה ועם הסתערות. מה שנקרא בשריון הסתערות גדודית: פלוגה בחיפוי וכל הגדוד הסתער קדימה".

עמירם: "מולנו, ממש סמוך לשפך, מכלי דלק גדולים, ולא רחוק משם גם תחנת דלק גדולה. נתתי פקודה לפגוע במכלים ותוך כמה דקות הכול בער. אש ועשן סמיך שנראו למרחק קילומטרים רבים. ההוראה השנייה היתה להגיע לתחנת הדלק ולהתחיל לתדלק את הטנקים".

איתן ברקאי: "היתה בעיה אחת בתחנה. לא היה חשמל ולא הצלחנו להניע את הגנרטור. התברר שהסטרטר לא עבד, היה שם קצר. הכרתי את זה מהקיבוץ ויחד עם קצין החימוש של גולני הצלחנו להניע את הסטרטר והטנקים נעמדו בתור לתדלק".

עמירם: "אחרי כמה דקות מגיעה אלי משלחת. מנהל התחנה ועוד כמה עובדים. הסברתי שאנחנו לוקחים את הדלק שלהם ונתתי להם פתק שכתבתי. אישור שהשתמשנו בדלק לתדלוק הטנקים. אולי מישהו ראה את הפתק והחזיר להם כסף..."

שי לוי, מ"מ מפלוגה ז' שעבר לטנק המג"ד: "כשירדנו למטה לכיוון הזהרני, ממש בצומת לפני הגשר, עבר שם רכב של מחבלים שזיהינו והסתערנו עליו. זו היתה הסתערות פלוגתית עם אש. התקפה בדיוק לפי הספר. מכלי הדלק הגדולים כבר בערו ועמירם ביקש לקבל דיווח מכל המפקדים מה מצב הדלק. היו טנקים שנשארו עם מעט מאוד דלק. התברר שבשלב הזה אין אפשרות לדחוף לנו דלק, ולעמירם היתה הברקה: נתדלק בתחנת הדלק

שהיתה לא רחוק מהגשר. כל הטנקים עמדו בתור עד שכולם סיימו לתדלק. משם המשכנו הלאה לכיוון מחנה הפליטים עין אל-חילוה".

פלוגה ח' יחד עם גדוד 13 של גולני עוברת גם היא את הזהרני וממשיכה לכיוון העיר צידון, העיר הגדולה בדרום לבנון. צביקה אביגדור: "השארנו טנק אחד, 33, בחניון הלילה עם מנוע תקול. לא היתה אפשרות לגרור אותו עם כבלים. התחלנו את המלחמה עם שמונה טנקים בפלוגה, נשארנו עכשיו שישה. בלי 33 ובלי הטנק של משה אלישע, שנשאר מאחור כבר ביום הראשון. עברנו בצמוד לארבעת רכבי המחבלים השרופים שנכנסו בלילה לחניון. זה היה המפגש הראשון שלי עם גופות חללים. חלקם עדיין יושבים שרופים בתוך הרכבים וחלקם מוטלים לצדם.

"הכניסה לכפרים בהמשך הדרך נעשית עתה בצורה מאובטחת, תוך חלוקת גזרות, לעתים השמטת חיפויים, אולם עדיין בתנועה רכובה ורצופה. בפועל, עד שהגענו לפאתי צידון, לא נתקלנו בהתנגדות.

"לקחים: לא היתה לי, ולא הועברה אלי, תמונת מצב כללית של מיקום כוחותינו. לא מיקומו של הגדוד (גדוד 74) שנע בציר מקביל מצפון לנו, לא של חטיבה 188 שכבר חצתה את הזהרני בחלקו המזרחי ונעה הרבה מצפון לנו, לא של החטיבות שנעו על ציר החוף מראש הנקרה, לחמו ועקפו את צור, והגיעו לזהרני מדרום, ובטח לא של כוחות הצנחנים ובית הספר לשריון שנחתו על החוף מצפון לצידון. לכל אורך התנועה חשנו כי אנחנו השפיץ של החוד: מובילים את צה"ל וכל מה שבחזית לנו הוא אויב. זה כמובן מתכון לאפשרויות של ירי על כוחותינו, וגם מחליש את תחושת הבטחון של הלוחם שלא מודע למצב המערכה ולכוחות האדירים המופעלים במקביל על האויב".

אריאל פלג, תותחן בטנק של שמעון שחר, סמ"פ ח': "לאחר חניון לילה אנחנו מצטרפים לפלוגה ב' של גולני בפיקוד דני עטר. היינו אמורים להיות שלושה טנקים, אבל הטנק של מרציאנו נשאר בחניון לטפל בתקלה שלו, ונשארנו שניים: הטנק של מתי אלקיים, מפקד המחלקה והטנק שלנו. אנחנו מובילים את כל הטור ופלוגה ח' מימין לנו, בנתיב אחר. הגענו לזהרני, הצטלמנו ליד מכלי הדלק הבוערים ומדרום לצידון

עלינו על כביש החוף, ציר "בוקיטו". נסיעה שקטה. אין איומים. לא ירינו אפילו כדור אחד מהבוקר, למרות שכולנו בדריכות מלאה בעקבות ההיתקלות שהיתה בלילה".

אחד הלאווים הכי ברורים בשריון, אסור לעשן בטנק. הטנק מלא בשמנים, סולר, כל דבר דליק שאפשר להעלות על הדעת. אבל במלחמה כנראה הכול מותר. אבירם ודרוקר לא מפסיקים לעשן. שמעון שחר מתעלם. לא מעיר. אפילו מפקדים בכירים יותר מתעלמים מאחד מחוקי "אל תעשה" הברורים בשריון. מאיר גחטן, סגן מפקד הגדוד: "מה הדבר הכי חשוב שרציתי שיהיה לי בטנק לפני שנכנסנו ללבנון? סיגריות. שני פאקטים 'טיים'. אסור הרי לעשן בטנק, אבל זה ממש לא עניין אותי. אי אפשר לשבת שם 24 שעות רצופות ולא לעשן. יש כמה דברים שאתה יכול להרשות לעצמך באצטלה של מלחמה".

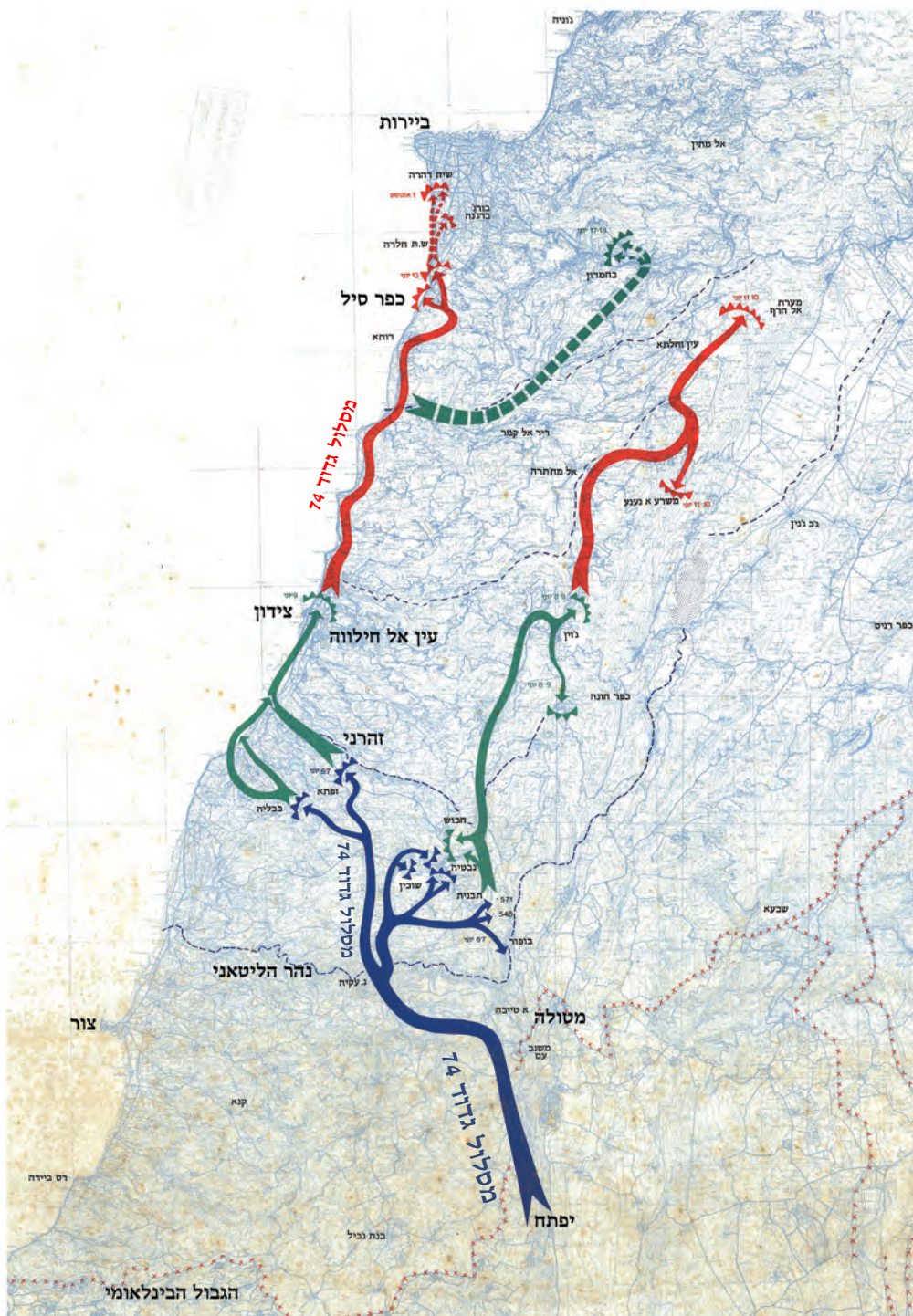
זו דוגמה לסוגיה קריטית של מעבר ללחימה והרפיית המשמעת המבצעית והמקצועית בהיבטים רבים, לעתים במחיר יקר. באמתלה של מלחמה הכול מותר...

עין אל-חילוה: "התקדמנו 200 מטר בארבע שעות"

דבר במחנה הפליטים עין אל-חילוה, הגדול מבין מחנות הפליטים בלבנון, לא הזכיר כלל את השם שנתנו לו עוד בשנת 1948, כשהגיעו לשם הפליטים הראשונים שברחו ממדינת ישראל שזה עתה קמה: "המעיין המתוק".

בעין אל-חילוה, מחנה פליטים בפאתי העיר צידון, התגוררו ביוני 1982 כ-40 אלף פליטים פלסטינים, והוא שימש אז ומשמש גם היום אחד המעוזים המרכזיים של אש"ף מדרום לביירות. על פי ההערכה, התבצרו במחנה שנמצא ממזרח לצידון כ-2,000 מחבלים שהמתינו לצה"ל במקומות מסתור שהוכנו מראש, במבנים, בבונקרים ובבתי ספר ומסגדים, תוך שהם משתמשים באוכלוסייה המקומית כמגן אנושי חי.

עמירם לוין: "לא היינו מתוכננים לכבוש את עין אל-חילוה. מחנה הפליטים תוכנן כציר משני למקרה שהכוחות יסתבכו בציר החוף, ציר 'בוקיטו', שהיה הציר המרכזי של צה"ל. רק במקרה כזה צריך יהיה

על זחלים מקיבוץ יפתח לביירות. תנועת הגדוד בגזרה המערבית - ככחול עד צידון וכאדום עד ביירות

יובל בכרך, מ"פ ו', באימון ברמת הגולן

צביקה רם, הרופא הגדודי, מכוון טיל לאו למטרה...

מתאמנים בסינדיאנה ברמת הגולן

מימין: מתי חזן ציון, קמב"ץ, יובל בכרך מ"פ ו', בועז ולטר ז"ל, סמ"פ ז'

במטווח גולן. מימין: אודי בן-ארי, מ"פ ז', צביקה רם, רופא גדודי, עמירם לוין, מג"ד

אליעזר חזן, רס"ר מטבח מיתולוגי

מימין: מתי חן ציון, קמב"ץ וסמ"פ ח', שמעון שחר ז"ל, מהתקופה שהיו מפקדי מחלקות בפלוגה ד'

אודי בן-ארי, מ"פ ז' ואורי הוכשטטר, בסיום קו גבול לבנון

פלוגה ז': מימין, שמעון סויסה, גופיה לבנה - ניקי אשכנזי, משמאלו - ראש מוטה - גורג' קנטרוביץ', מעליו איתן סנדרס, עמוס חייט, שמעון מזרחי מחזור מאי 79

אריה טסלר, מ"פ ר' ודורית טלמוד

מימין: איתן סנדרס, שי לוי, דני הופמן וראובן סבג. צולם בעת חלוקת תעודות זהות לדרוזים ברמת הגולן

יום ראשון 6.6.1982 09:00

תחנות "זלזל" כאן קודקוד:

"ננוע לעשות סדר במזרח-התיכון"

עמירם לוין והפקודה בקשר שכולם זוכרים: ננוע לעשות סדר במזרח-התיכון

הטנק של שמעון שחר ז"ל, סמ"פ ח', רגע לפני חציית הגבול ללבנון

נהר הליטני

הטנקים מטפסים בדרך הררית לאחר מעבר הליטני

יום ראשון בלבנון. כפריי הדרום מקבלים בשמחה את הטנקים הישראליים

לאחר ההיתקלות הראשונה בחניון הלילה. מפנימים שאנחנו במלחמה

מכלי הנפט בזהרני בוערים וענן שחור כבד מכסה את השמים

מתדלקים בתחנת דלק אזורית בזהרני. עמירם נתן לבעלי התחנה פתק. אולי צה"ל ישלם...

פסל המדונה דרומית ומעל מחנה הפליטים עין אל-חילוה

מפקדי הגדוד. עמירם לוין ומאיר גחטן

- חיים לסקוב:
על אומץ הלב
- ירוחם משל:
ראיון מיוחד
- חיי שעה - עם
אריק איינשטיין
- הנשיא מובארק:
שנה לשלטונו
- המטרה הסורית:
להישאר בלבנון
ולצאת מהבדידות

על שער "במחנה": גבוה - אמיר כהן מט"ק, מימינו דני קרקליס, בחזית מוטי שפינדלר, נהג

סגן שחר שמעון ז"ל
בן 23 בנפלו

סגן שחר שמעון ז"ל

בן שולמית ויחזקאל.
נולד בבלפוריה ב-ל' בתשרי תש"ך, 1/11/1959.
התגייס ביולי 1978.
נפל בקרב ב-י"ז בסיון תשמ"ב, 8/6/1982
במלחמת לבנון הראשונה.
יחידה: חטיבה 188; גרוד 74, פלוגה ח'.
תפקיד: סגן מפקד פלוגה.
מקום נפילה: צידון, לבנון.
נקבר בבלפוריה.

רב"ט הראל יובל ז"ל
בן 19 בנפלו

רב"ט הראל יובל ז"ל

בן מרים ויחזקאל.
נולד בחולון ב-ט' בתשרי תשכ"ג, 7/10/1962.
נפל בקרב ב-י"ז בסיון תשמ"ב, 8/6/1982
במלחמת לבנון הראשונה.
יחידה: חטיבה 188, גרוד 74, פלוגה ז'.
תפקיד: טען-קשר.
מקום נפילה: עין אל-חילוה, לבנון.
נקבר בירושלים, הר הרצל.

מ.א. 3310694

סגן ולטר בועז ז"ל
בן 22 בנפלו

סגן ולטר בועז ז"ל

בן נעמי וצבי.
נולד בקרית ים ב-כ"א בסיון תש"ד, 16/6/1960.
נפל בקרב ב-כ"ב בסיון תשמ"ב, 13/6/1982
במלחמת לבנון הראשונה.
יחידה: חטיבה 188, גרור 74, פלוגה ז'.
תפקיד: סגן מפקד פלוגה.
מקום נפילה: כפר סיל, לבנון.
נקבר בחיפה.

מ.א. 3394655

סמל סקלר דוד ז"ל
בן 20 בנפלו

סמל סקלר דוד ז"ל

בן חיה והרב רט.
נולד בארה"ב ב-ב' בסיון תשכ"ב, 4/6/1962.
נפל בקרב ב-י"ד בתמוז תשמ"ב, 5/7/1982
במלחמת לבנון הראשונה.
יחידה: חטיבה 188, גרור 74, פלוגה ו'.
תפקיד: נהג טנק.
מקום נפילה: ביירות, לבנון.
נקבר במעלות.

בעין אל-חילוה בנקודת הפגיעה בטנק 2א' של יובל הראל. מימין לשמאל: דני כרמי, שמוליק רוזנפלד מ"מ 2 פלוגה ז', נפתלי לוי סמל טכני, איתן סנדרס, שי לוי מ"מ 1, יוסי אפשטיין טען קשר טנק 2

אחרי היציאה מעין אל-חילוה. מקבלים את הבשורה הקשה ששמעון שחר נהרג בצידון. מימין לשמאל: עם הגב, אורי בן-ארי, עם כובע לבן גיורא זלץ, עם משקפיים בועז ולטר ז"ל, איתן ברקאי יושב על התמסורות. משמאל, עם הגב, יובל בכרך

מימין: בועז ולטר ז"ל, סמ"פ ז' ואיתן ברקאי, סמ"פ ו'

מרים הראל, אמו של יובל הראל ז"ל, בכנס בלטרון, 40 שנה למלחמה

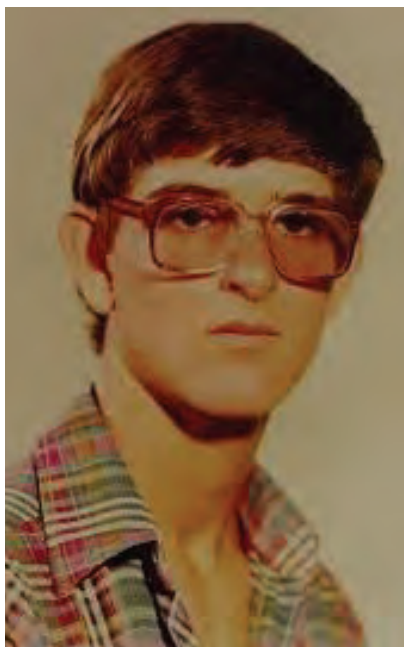
אנדרטה לנופלי הגדוד בלבנון, מחנה רוויה, רמת הגולן. יוזמה וכיצוע - חיילי הגדוד

שמעון שחר ז"ל

יוכל הראל ז"ל

דוד סקלר ז"ל

בועז ולטר ז"ל

בכפר סיל. מימין ולמעלה - המסלולים בשדה התעופה של ביירות

הבוקר שאחרי הקרב: טנקים סורים פגועים בכפר סיל

טנק סורי בוער בכפר סיל, קו עמדות שממנו הושמדו טנקים סוריים רבים

שמוליק רוזנפלד, מ"מ 2 פלוגה ז', לאחר הקרב בכפר סיל, ברקע מסלולי שדה התעופה

מצפון לשרדה התעופה. שני מימין, משה פרדו, חשמלאי, אמיר ששון, נרב רודניק, מוטי שומלו - פלוגה ז'

מסדר עם גולני בשרדה התעופה. מימין, אמיר מדרוני, מט"ק פלוגה ו', שלום שמואלי במרכז, משמאל, בועז כהן, נהג טנק צוות ד' של איתן ברקאי סמ"פ ו'

1982 13-11 ביוני

הקרב בכפר סיל. עלייה ממערב דרך "ציר הדובים" וכיבוש הכפר. באדום - כוח סורי מחטיבה 85

על המסלולים של שדה התעופה

פלוגה ח' לאחר הלחימה בכפר סיל. מימין: אבי מנדלר, שלומי אפריאט, אדר רובין, שוקי פיל, מאיר אמזלג, חגי ריינמן

להתעסק עם מחנה הפליטים. בפיקוד צפון העריכו שאם יתגלו קשיים בציר החוף, בעיקר בעיר צידון, אפשר יהיה לפתוח את הציר המשני, ציר 'פקח' שעובר דרך מחנה הפליטים ובכך לעקוף את צידון, להמשיך צפונה ובהמשך לטפל בצידון. ההערכה היתה שמדובר אמנם במחנה פליטים צפוף אבל למחבלים יש בעיקר נשק קל וקצת נ"ט, ואם נתקלים בהתנגדות, מגיעים עם די-9 והורסים את כל הרחוב.

"גם לאחר שהוחלט להיכנס למחנה הפליטים, התוכנית היתה שגדוד 13 של גולני ייכנס ואנחנו נעמוד מסביב ונחפה, ואם יהיה צורך - נתגבר בהמשך את כוחות החי"ר. זו אגב, היתה תוכנית גרועה. לחי"ר הישראלי אין מספיק נשק נ"ט והנגמ"ש הוא בסך הכול קופסת הרג. כלוב איום שכל נשק נ"ט חודר אותו ומחסל את כל מי שבתוכו. דבר נוסף, במלחמה - לא כמו בפשיטה או בפעולה שאתה מתכונן ולומד רחוב רחוב - לחי"ר יש בעיה. מהר מאוד הוא ילך לאיבוד. חיילים ייקלעו לסמטה ויסתבכו.

"בצהריים ארווין, מח"ט גולני, עדכן אותי שיש בעיה עם גדוד 13 שמתעכב בצידון, בציר הראשי, והוחלט שבמקביל לפתיחת הציר הראשי בצידון (ציר בוקיטו), צריך לפתוח גם את הציר שעובר דרך המחנה, בניגוד לתוכנית המקורית, ולאפשר לכוחות להמשיך לכיוון צפון. ארווין שאל אם אני יכול להיכנס למחנה עם הטנקים שלי וגולני יגיע כשיגיע. שאלתי מה עם חיפוי מהגבעות שמסביב למחנה ועדכנו אותי שגדוד 53 בפיקוד חיים מורנו יגיע ויחפה. כמובן שזה לא קרה. חוץ מזה, לא באמת ניתן לחפות לתוך מחנה פליטים.

"הפקודה לא היתה לכבוש את המחנה, אלא לדאוג שהציר יהיה פתוח כדי שכוחות אחרים יוכלו לעבור בו. אפשר לפעול בברוטליות, להביא כמה די-9, לחפות עליהם בטנקים, להרוס ולדרוס כל מה שיש שם ולגמור את המלאכה עם 4,000 אזרחים הרוגים. אבל לא זה מה שרצו שנעשה. חשוב לציין שלא היה מודיעין. לא ידעתי כמה מחבלים יש במחנה ואיזה נשק יש להם. החלטתי להתקדם לאט, להכניס את פלוגה ו' לתוך המחנה ולהשאיר את פלוגה ז' בחיפוי על אחת הגבעות מדרום למחנה, ליד פסל המדונה.

"לפני הכניסה נתתי למפקדים שתי הוראות: הראשונה - להתקדם עם חצי

גוף מחוץ לטנק. זה בניגוד לתרגולות שלנו כי אתה חשוף כך לפגיעות, אבל כשאתה בתוך מחנה פליטים צפוף, שלא מיועד לתנועת טנקים, זה הכרחי. בהרבה בתים יש חצי קומה או מרתף שמשם יורים ואם אתה כמפקד עמוק בתוך הטנק, אתה לא רואה את מי שמאיים עליך. ההוראה השנייה היתה שלא חוסכים באש. כל דלת, כל חלון, מכל מקום יש חשש לסכנה - קודם כול יורים וככה מתקדמים. לאט".

עוד לפני הכניסה, טנק המג"ד מטפס לאחת הגבעות ממזרח לעין אל-חילוה לתצפת על המחנה. עלייה לא קלה. שביל תלול וצר. אחד הקצינים שהיה בטנק מג"ד: "פתאום משום מקום חטפנו אר-פי-ג" בכנף שמאלית אחורית, ממש בפינה. לא קרה כלום אבל האינסטינקט של כולנו היה להיחלץ מיד. קפצנו מהטנק, כולנו בלי נשק. יש תרגולת מובנית להיחלצות מטנק לאחר פגיעה: לצודד את התותח כדי שלא יחסום את פתח היציאה של הנהג, ועוד דברים. לכל אחד מהצוות יש תפקיד. תרגלנו המון פעמים מצב כזה, אבל כאן שום דבר לא נעשה על פי התרגולות. כולם פשוט זינקו החוצה. רק כשהייתי בחוץ שמתי לב שאני בלי נשק. גם עמירם. ואז אני אומר לעצמי - עמירם הוא לא ממש טנקיסט ומישהו צריך להקפיד על השריונאות... מאותו רגע הבנתי שאני צריך לתפקד כמפקד הטנק. מישהו צריך לעשות את זה".

איתן סנדרס, נהג בטנק מג"ד שומע פתאום רעש, כמו יציאה של פגז מהתותח ואבק מתרומם מלפנים. "ברגע הראשון הערכתי שהוצאנו פגז למרות שלא שמעתי דבר ברשת הקשר הפנימית. הסתובבתי לאחור לכיוון התותחן ושאלתי מה קורה. אף אחד לא ענה לי. גם לא ראיתי את התותחן כי התותח היה מצודד. התברר שכולם קפצו מהטנק. גם עמירם. נשארתי לבד בערך חמש דקות. רק אז הגיע אחד החיילים עם מוט כדי לפתוח את מדף תא הנהג מבחוץ. הצלחתי לצאת החוצה ולגלות שנפגענו במכל הדלק האחורי. אני היחיד שיצאתי מהטנק כמו שצריך: עם נשק, אפור וקסדה... לא שאלתי למה אף אחד לא אמר לי לנטוש את הטנק".

עמית ברקן, מפקד מחלקה בפלוגה ו', עם טנק נוכרי מוביל את הכוח שנכנס למחנה הפליטים. יובל בכרך נמצא בטנק השני. אחריו עוד טנק,

רביעי טנק המג"ד, טנקים נוספים של הפלוגה, עוד כמה נגמ"שים של גולני וכוח הנדסה. איתן ברקאי, סגן מפקד הפלוגה: "בשלב הזה אני לא בפנים ועסוק בחילוף של טנקים מהפלוגה. אירוע חילוף מאוד מיוחד. קצת לפני המחנה השביל מתמוטט לאחר הטנקים הראשונים שעברו ונשאר מעבר צר. מטר וחצי. ואת זה צריך לעבור. העליתי שלושה טנקים לטרסה עליונה, קשרנו אליהם בכבלים טנקים שצריכים היו לעבור, ופשוט משכנו אותם והם המשיכו לנסוע עם זחל אחד באוויר. ברשת הקשר אני שומע את יובל מנהל את הכניסה למחנה; עם השקט שלו והבטחון הרב שהוא מכניס ללוחמים. נותן פקודות מסודרות, אין לחץ, אין היסטריה".

אודי בן-ארי, מ"פ ז': "פלוגה ו' נכנסת למחנה ואנחנו בחיפוי על אחת הגבעות שעליה נמצא פסל של מריה הקדושה. גבעת המדונה. אנחנו בחיפוי, אבל בעצם אין איך לחפות. לא רואים הרבה, רק שומעים את רשת הקשר. לא רחוק מאיתנו, בכניסה לכפר, גשרון ולידו זיהינו ג"פ עם מחבלים. הוריתי לדני כרמי, התותחן שלי, לירות פגז מעיך למרחק 900 מטר. זה היה מחזה יוצא דופן כי היינו גבוה מעל המטרה, הטווח קצר יחסית, ופגז מעיך עף לאט יחסית כך שניתן היה לזהות את הפגיעה בקלות ולפרטי פרטים, כמו בסרט בהלוך אטי".

דני כרמי, תותחן: "המחבלים היו כ-900 מטר מאיתנו. יריתי פגז ראשון ופגעתי בג"פ. חלק מהמחבלים נהרגו מהפגיעה. ראיתי שכמה הצליחו לברוח. אחד מהם התחבא מתחת לאחד המבנים. יריתי עוד פגז והמבנה כולו התמוטט עליו. למחרת בבוקר, כשהפלוגה נכנסה למחנה, הג"פ עוד היה שם. ממש בכניסה לעין אל-חילוה. היו עליו מחבלים שרופים. זו היתה קבלת הפנים שלנו עם הכניסה למחנה".

עמית ברקן בטנק הראשון של פלוגה ו': "מיד עם הכניסה למחנה, אש מטורפת. יורים עלינו כמעט מכל חלון. הכביש מאוד צר. בקושי אפשר לתמרן והירי מהתותח די מוגבל. אני לא יכול לירות לקומות שמעלי. גם הירי לצדדים קשה בגלל הציוד של הטנק והבתים שמפריעים. פתאום ממרחק כמה מטרים קופץ מולי ילד. ממש ילד, בן 13 או 14, שמחזיק אר-פי-ג'. אני צועק לברוך קופר התותחן שיירה מיד. אבל אין ירי. משהו תקוע. אני יורה מהמקלע, והילד מצליח לשחרר פצצה שפוגעת במקבע

התותח ומשביתה את הצידוד. צעקתי לשלום הטען שיצא החוצה, שמתי לידו ערמה של רימונים, ואמרתי לו שבכל חלון שאנחנו עוברים לידו הוא משחיל רימון לתוכו".

הטנקים בקושי מתקדמים. הכלים מאחור כמעט ולא משתתפים בלחימה. רק שני הטנקים הקדמיים יורים. הטנקים הראשונים כל הזמן בלחימה מאוד קשה, כולל פגיעות מנשק נ"ט. מה שהטנק הראשון חווה ומה שהטנק הרביעי חווה – אלו שני דברים שונים לגמרי. הטנק הראשון חוטף כל הזמן. גם השני. אלה שמאחור כלל לא משתתפים בלחימה. היו גם מקרים שהטנקים הקדמיים חטפו חזק ומאחור הכינו קפה והאזינו בנחת לרשתות הקשר שבהן התנהלה מלחמה.

איתן ברקאי מצטרף לטור לאחר שסיים את משימת החילוץ. הוא טנק רביעי או חמישי. שומע את הירי, שומע את הפקודות ברשת הקשר הפלוגתית, אבל לא משתתף בלחימה: "היינו שם בערך ארבע שעות והתקדמנו בקושי 200 מטר. במשך כל הזמן הזה לא יריתי. לא פגזים, לא מהמקלעים. מקדימה, 100 מטר מהטנק שלי, מתנהלת מלחמה, שומעים כל הזמן ירי כבד, אבל כל מי שנמצא מאחור לא משתתף. מרחוק אני רואה אנשים וקשה להבדיל אם אלה מחבלים או תושבים מקומיים. המחבלים מגיעים מהרחובות הצדדיים. מחכים שם עם נשק נ"ט, יורים ומיד נעלמים. בכל פעם שמגיעים לרחוב צדדי רואים גופות של כאלה שנורו על ידי הטנקים הקדמיים".

פצצת אר-פי-ג' פוגעת בקיר ליד הטנק של עמית ברקן. כמה רסיסים פוגעים במפקד הטנק. עמית: "הפציעה היא בעיקר באצבעות היד. ירדתי למטה, שמתי תחבושת אישית ומאוחר יותר, לאחר שקיבלנו הוראה מעמירם לצאת מהמחנה, הגעתי לתאג"ד וביקשתי מהרופא הגדודי צביקה רם שיחבוש אותי מהר כי אני צריך לחזור לטנק. 'אין בעיה', הוא הסביר לי, 'רק קח בחשבון שאחר כך יצטרכו לקטוע לך את היד'. עבורי הסתיימה המלחמה. פינו אותי ואמיר מידרוני, רס"פ הפלוגה החליף אותי למחרת בכניסה הבאה למחנה".

עופר רונן, מפקד מחלקה בפלוגה ו', לא נכנס למחנה. איתו בטנק עמיר פרבר נהג, משה דרוש תותחן, עודד זוזן טען-קשר. הטנק עולה לאחת

הגבעות שממזרח למחנה הפליטים כדי לחפות על הכוח שנכנס פנימה. "רק כשהגעתי לגבעה הבנתי שכל התו"ל שלמדנו לא עובד פה. אני עוד מספיק לראות את הטנק הראשון שנכנס למחנה וזהו. אני לא יכול לירות, אני לא יכול לתצפת. ברגע שהטנק הראשון נכנס, הכול נגמר. אין לי קו ראייה, אין לי גבולות גזרה. אני עומד למעלה והתסכול עצום. כל הזמן שומעים שמתנהלת לחימה, החבר'ה תחת אש ואנחנו לא יכולים לעזור.

"חצי שנה לאחר המלחמה הייתי בקורס מ"פים. הגיע אלוף-משנה להרצות ונתן כל מיני תובנות שקשורות למלחמה. 'הלחימה של גדוד 74 במחנה הפליטים עין אל-חילוה, זו דוגמה לחוסר דבקות במטרה', אמר בין שאר הדברים. אני ועוד קצין מהגדוד, שי לוי, שהיה גם הוא בקורס, ממש התפרצנו עליו. באגרסיביות. הוצאנו עליו את כל הכעס והתסכול על כך ששלחו אותנו למשימה שלא מתאימה לשריון. אותו אלוף-משנה היה ממש בהלם מאיתנו".

אמיר מידרוני, איש צוות חמישי בטנק של יובל בכרך שנמצא מאחורי הטנק המוביל של עמית ברקן: "הטווחים של ההיתקליות הם בין שניים לעשרה מטרים. במקלע טען אי אפשר להשתמש משום שהפנה (התקן עליו מורכב המקלע) לא נוחה ולא מתאימה לירי לצד. נוסעים בתוך רחוב צר שזה פחות או יותר הרוחב של הטנק. אי אפשר לצודד את התותח שמאלה או ימינה, רק לפני. מכל כיוון קופצים ילדים עם אר-פי-ג'י ויורים עליך. אני נותן לתותחן פקודת אש והוא צועק לי בחזרה שהוא לא רואה כלום. זה הכול מטווחים של אפס. אני וקוטלר, הטען, יורים כל הזמן מהנשק האישי שלנו. גלילון. מאות כדורים. צרור אחרי צרור. אחד יורה, השני יושב למטה וטוען מחסניות וכל הזמן מתחלפים. למזלנו לא נפגענו מאר-פי-ג'י. היו כמה פגיעות מנק"ל ורק בדיעבד, כשיצאנו החוצה, הבחנתי שגם השעון שלי נפגע מרסיס".

יובל בכרך: "רק שני הטנקים הראשונים נלחמים. אני לא יכול לירות קדימה כי לפני נמצא הטנק של עמית. גם לצדדים אי אפשר לירות בתותח בגלל הרוחב הצר והבתים שמפריעים. זו לא משימה לגדוד שריון, זה ממש מגוחך, אבל זה מה שרצו שנעשה. גם למחרת נכנסנו. שוב ראשונים, עד שפלוגה ז' החליפה אותנו. התקדמנו ופתאום מחבל יורה

אר-פי-ג'י מטווח של כמה מטרים. למזלנו הפצצה לא הספיקה להידרך בגלל הטווח הקצר, אבל לפתע הרגשנו גל חום נורא בתוך הטנק. רשת ההסוואה נדלקה. איתן ברקאי, שהיה בתצפית למעלה, אמר לי שמהמקום שלו זה נראה כאילו כל הטנק בוער. הצלחנו לכבות את האש והמשכנו הלאה. לא נגרם נזק לטנק".

עמירם לויין: "לאחר ארבע שעות בתוך מחנה הפליטים קיבלתי אישור לצאת משם, להיכנס לחניון לילה ולהתארגן לכניסה למחרת. יצאנו ברוורס והתארגנו לחניון לילה לא רחוק מגבעת המדונה".

מתארגנים לחניון לילה ומחכים לדרגים שיגיעו לשטח. בעיקר דלק ותחמושת, גם פגזים וגם תחמושת למקלעים. זו המשימה של מ"פ המפקדה שהחליף את מאיר נוריאני זמן קצר לפני המלחמה.

עמירם: "הבחור הגיע אבל רק עם תחמושת קלה ומנות קרב. בלי פגזים ובלי דלק. להוביל דרגים במלחמה זה סיפור לא פשוט. יש הרבה יחידות שמחכות לתחמושת ולדלק ואתה צריך להיות ערני שלא יגיע פתאום איזה קצין בכיר וייקח ממך את מה שצריך להגיע ליחידה שלך. שאלתי אותו איפה התחמושת והדלק, והוא התחיל להסתבך. לא היה ברור אם מהפחד הוא נכנס ללבנון בלי זה, או שבאמת השאיר את זה למישהו אחר".

מאיר גחטן: "עמירם העביר לי את הטיפול. קראתי לו. הבחור הגיע כולו מפוחד. ממש רועד מפחד. עלה נידף ברוח. אין לי בעיה שמישהו מפחד. כולנו פוחדים וכל מי שיגיד לך שהוא לא מפחד - פשוט משקר. אי אפשר לא לפחד כשכדורים וטילים עוברים לידך. אבל יש גרוד שמחכה לדלק ולתחמושת וצריך להתגבר.

"הסמג"ד', הוא אומר לי, 'יש לי בעיה'.

"מה הבעיה?"

"המכל דלק אצלי ברכב נוזל, וחוצ' מזה אני מפחד..."

"הבאת לי את התחמושת?"

"לא. גנבו לי אותה בדרך'.

"הבנתי. ניגשתי לעמירם ואמרתי לו שאני רוצה לזרוק אותו מהגדוד. עכשיו. לא לחכות לאחר המלחמה. זו החלטה לא פשוטה. להדריך מפקד פלוגת מפקדה באמצע המלחמה. עמירם מאשר: 'גחטן, תעשה מה שאתה רוצה'.

"חזרתי לבחור והודעתי לו שהוא משוחרר. שייקח את הרכב שלו וייסע מכאן. אני לא רוצה לראות אותו יותר בגדוד. ואת הנזילה במכל הדלק שלו שיסגור עם חתיכת מסטיק...

"קראתי לפריד, רס"ר משמעת של הגדוד שעמד לא רחוק מאיתנו, והודעתי לו שמעכשיו הוא מ"פ מפקדה ושיראג לנו לתחמושת. מצדי שיגנוב, אבל אם הוא חוזר בלי תחמושת, אני אוריד לו את הראש... פריד הביא תחמושת. מאיפה? אני לא יודע וגם לא שאלתי. כנראה שגנב מיחידה אחרת. בכל אופן לנו היתה תחמושת וגם מ"פ מפקדה חדש ומעולה. בחירה טובה".

בלילה הגיע לחניון אליעזר חזן, רס"ר המטבח המסור עם ארגזים של פירות וירקות טריים. תוספת למנות קרב. איתן סנדרס: "בלילה כמעט ולא ישנו. צריך היה לשדרג את הטנק לטנק מג"ד. בעיקר להוסיף אנטנות ומכשירי קשר. ידענו שבבוקר אנחנו נכנסים שוב למחנה. באמצע עבודת השדרוג ניגשתי לחזן כדי לקחת אוכל לצוות. הייתי בין האחרונים שהגיע לקחת אוכל. חזן נתן לי את חבילות המזון והוסיף גם כמה תפוזים. אחרי עמד יובל הראל, וגם הוא ביקש תפוזים לצוות שלו. חזן אמר שהוא מצטער, אבל זה רק לצוות מ"פ ומג"ד. אין יותר. לא חשבתי לתת ליובל כמה מהתפוזים שלקחתי; שנים הצטערתי על כך. זה קרה כמה שעות לפני שהוא נפל בקרב. עד היום אני נזכר במפגש האחרון שהיה לי עם יובל ליד הרכב של חזן וכל כך מצטער על כך".

מול ילדי אר-פי-ג'י בצידון

בשעה שגדוד 74 נכנס לעין אל-חילווא, פלוגה ח' נעה בשני צירים מקבילים בכניסה לפאתי העיר צידון, העיר הגדולה בדרום לבנון. כ-150 אלף איש התגוררו בעיר עצמה ובעיירות הרבות שעוטפות אותה. צביקה אביגדור, מפקד הפלוגה עם ארבעה טנקים נע בציר המזרחי יותר, מוביל כוח חי"ר של גולני בפיקוד סגן מפקד גדוד 13. מערבית ממנו, כוח נוסף של גולני, פלוגה ב' מגדוד 13 בפיקוד דני עטר וחפ"ק המג"ד מוטי מזרחי, כשלפניהם שני טנקים: טנק נוכרי בפיקוד מתי אלקיים, וטנק סמ"פ בפיקוד שמעון שחר.

אריאל פלג: "אני בטנק השני. מתקדמים לאט. זו עדיין לא העיר עצמה. אזור סמי-חקלאי שנראה נטוש לגמרי. הרבה פחונים משני צדי הציר, שטחים חקלאיים וחממות. אני זוכר שלאחר אחת העצירות שמעון מורה לנהג שטדלר, להתחיל להתקדם והוא לא מגיב.

"שמעון קורא לו שוב - אין תגובה. הוא מבקש מיחיעם דרוקר הטען, להעיר את הנהג. לבעוט לו בגב. דרוקר מתכופף ומגלה שאין אף אחד בתא הנהג. אחרי שתי דקות הוא מופיע פתאום עם סלסילה מלאה ומספר

בגאווה שהלך לקטוף מלפפונים בשדה שצמוד לציר התנועה... בהמשך הוא התחלף והגיע נהג חרש, משה כהן".

ממשיכים בנסיעה ולאחר כמה עשרות מטרים הציר פונה בחדות לכיוון הים והנוף העירוני משתנה בבת אחת. זה כבר לא פחונים ושטחים חקלאיים אלא שדרה ארוכה, ארבעה מסלולים ובניינים גבוהים.

אריאל פלג: "כאן הסתיים השקט. אנחנו נעים בתוך עיר. בתים גבוהים מימין, בתים גבוהים משמאל ומתחילים לירות עלינו. אנחנו יורים בחזרה. הבעיה העיקרית, רוב התחמושת שלנו זה ח"ש (חודר שריון). פגזים שנועדו לפגוע בטנקים. יש גם מעיכים וזרחן, אבל אלה נמצאים מתחת לח"ש. מתחת לרצפה. חייבים קודם לירות ח"ש כדי להגיע למעיכים. הח"שים ממש לא מתאימים למלחמה כזו. הם לא נועדו לפגוע בחי"ר. בלילה הבא, כשהביאו לנו תחמושת, התעקשנו להעמיס בטנק רק מעיכים וזרחן".

צביקה אביגדור: "באותו הלילה הביאה פלוגת המפקדה של גדוד 13 אך ורק תחמושת מא"ג שהיה המקלע של החי"ר. התחמושת לא התאימה לנו. על הטנקים היו מקלעי 0.3. פגזים כלל לא הביאו, ואנחנו העברנו פגזים מטנקים אחוריים שלא ירו לטנקים הקדמיים. רק בלילה הבא, הלילה של היום השלישי, הגיעה אלינו תחמושת מתאימה, ואז באמת הוצאנו את מרבית הח"שים והחלפנו - בכל מקום שנכנס - בתחמושת נפיצה, זרחן או מעיך".

אריאל פלג: "מולנו כל הזמן מחבלים שמגיעים מהרחובות הצדדיים עם אופנועים. אחד נוהג, אחד מאחוריו עם אר-פי-ג'. נעצרים, מסתובבים, יורים ומיד מסתלקים. לנו הם נראים כמו ילדים - ילדי אר-פי-ג'. יורים מקדימה, יורים מהבתים הגבוהים, יורים ממסגדים. אני כל הזמן צמוד לאפיסקופ של התותח. מסתכל קדימה. רגע אחד השדרה מולי ריקה ואחרי שנייה אופנוע עם שני ילדים או רכב שעוצר ויורה לעברנו. אנחנו

משיבים אש. פגזים ומקלעים".

יחיעם דרוקר, טען-קשר: "זו מלחמה מטורפת. מהרגע שנכנסנו לשרדה הרכבה כל הזמן יורים בלי הפסקה. מדברים בינינו רק על דברים שקשורים לקרב: תטען לי, תביא לי. לפעמים, כשפוגעים במי שנמצא מולנו יש גם חיוכים... אבל לא מדברים על שום דבר אחר. רק מלחמה. אני רק זוכר שתוך כדי הקרב אני מת לסיגריה ואין לי אפילו שנייה אחת פנאי. כשאתה נלחם, טנק ראשון או טנק שני, אין לך זמן לשום דבר אחר. לא חושבים על אוכל, על מים, על שירותים. רק טוענים ויורים. פגזים ואש מקלעים".

אר-פי-ג'י נורה לכיוון הטנק המוביל. הפצצה לא פוגעת בטנק, אבל אחד הסנפירים פוגע ביד של מתי אלקיים, מפקד המחלקה. מפנים אותו מיד לנגמ"שים של גולני שנמצאים כמה עשרות מטרים מאחור, ושמעון שחר מורה לאבירם הרס"פ לעבור לטנק של מתי. הוא עכשיו מפקד הטנק.

צביקה אביגדור: "אנחנו מתקדמים בציר מקביל מזרחית לציר של שמעון. בערך בשעה 16:00 אני שומע ברשת הקשר הגדודית שמתי אלקיים נפצע ומפנים אותו לאחור. שמעון שחר מעדכן אותי שהעביר את אבירם לטנק של מתי והם ממשיכים להתקדם תחת אש כבדה".

אבירם: "אני עכשיו בטנק הראשון. יורה כמו מטורף. לדעתי בשני ימי הלחימה יריתי יותר מ-200 פגזים. גם המקלעים לא הפסיקו לירות. היה לי טען שכל הזמן דאג שיהיו לי סרטים מוכנים למקלעי 0.3. פתאום אני מזהה מצד ימין טבעת עשן. הבנתי שירו עלי אר-פי-ג'י. אני תמיד הקפדתי לעמוד נמוך בתוך הטנק, לא לבלוט. לא קל. אני 1.90 מטר וכדי שלא לבלוט אני צריך לעמוד עם רגליים מקופלות. ברגע שזיהיתי את הירי נכנסתי כולי לתוך התא. מזל גדול. הפצצה שפשפה את הצריח והעיפה משם את הגלילון שלי, שתמיד הקפדתי שיהיה למעלה בהישג יד. עד סוף המלחמה הייתי בלי נשק, אבל זה לימד אותי כמה חשוב לעמוד נמוך. תוך כדי לחימה הסתכלתי אחורה, לטנק של שמעון. ראיתי שהוא עומד גבוה מדי. בלילה, בחניון ניגשתי אליו ואמרתי לו שהוא עומד גבוה מדי. שמעון הרגיע אותי. זה בסדר אמר, רק ככה אני יכול לראות מה קורה מסביב.

"אנחנו ממשיכים להתקדם. מרחוב צדדי יצא אבא ושני ילדים. שלושתם

עומדים ליד רכב לצד חומת גדר בגובה של כמטר.

"דיווחתי על כך בקשר ומג"ד גולני שנמצא כמה מאות מטרים מאחור, הורה לי להוריד אותם.

"אני לא מוריד אותם". עניתי לו.

"המג"ד מתעקש וצועק עלי בקשר: תוריד אותם.

"אני לא מוריד אותם. אם אתה מתעקש תבוא לכאן ותחליף אותי".

"אתה מסרב פקודה? תוריד אותם עכשיו.

"צוודרתי את התותח, יריתי פגז אחד לעבר החומה, שלא סיכן אותם, והם נעלמו.

"בחניון לילה, מפקד הגדוד מוטי מזרחי ניגש אלי והתנצל על מה שהיה. 'לא הייתי צריך ללחוץ עליך להוריד אותם', הודה".

לקראת חשכה שני הטנקים הראשונים מגיעים לכיכר גדולה ומקבלים פקודה לעצור. חייבים ליישר קו עם הכוח השני של גולני שנמצא בציר המקביל. נכנסים לחניון לילה. שני טנקים חוסמים את השדרה והנגמ"שים של גולני מאחור, בין הבתים. אריאל: "בלילה שמעון שחר שלח אותי לנגמ"שים של גולני להביא אוכל ותחמושת למקלעים. פתאום ראיתי את ההבדל בין מה שקורה אצלנו, בטנקים לפנים, לבין מה שקורה אצלם. אנחנו מתוחים עד הקצה. כמעט ולא מעזים לעצום עין. דרוכים עד הקצה ושם, 100 או 200 מטר מאחור - פיקניק אמיתי. יושבים על הנגמ"שים, אוכלים, מכינים קפה. הבדל תהומי. אנחנו משקשקים כל הלילה ומאחור - כאילו לא קורה דבר. התברר שלגולני יש רק מא"גים. לנו יש מקלעי 0.3. רק מאוחר יותר צביקה שלח טנק מהפלוגה שהביא לנו גם תחמושת 0.3 וגם פגזים. כמעט כולם ח"שים. לא מה שרצינו".

אבירם: "בלילה היה שקט. היו יריות אבל מרחוק. לא עלינו. אני לא זוכר שמישהו ישן בטנק. כולם ערניים ומוכנים לאפשרות שיתקפו אותנו. באמצע הלילה ראיתי דמויות שמתקרבות לטנקים. האינסטינקט הברור הוא מיד לירות. אבל התאפקנו, עם יד על ההדק. נתנו להם להתקרב. זו היתה קבוצת ילדים בני שבע או שמונה שחצו את הכביש ליד הכיכר. מזל

גדול. לנו ולהם. רק המחשבה שלא היינו רחוקים מלפתוח באש ואחר כך לגלות שמדובר בילדים קטנים היתה מטריפה אותי".

גם בציר המקביל נכנסים לחניון לילה. ארבעת הטנקים של פלוגה ח' והנגמ"שים של גולני מאחור.

כניסה שנייה לעין אל-חילוה

8.6.82: יום הלחימה השלישי.

אוגדה 96 הרחיבה את ראש הגשר לכיוון דאמור והשתלטה על הגשר מעל נהר דאמור. במקביל נחתות של חיל הים מעבירות כוחות משפך נהר הזהרני לשפך האוואלי.

אוגדה 36, חטיבת גולני וחטיבה 188 ממשיכות את הלחימה בצידון – גולני ופלוגה ח' מגדוד 74 בציר שנכנס לעיר מדרום וחטיבה 188 תוקפת מצפון. גדוד 74 נכנס פעם שנייה למחנה הפליטים עין אל-חילוה ונלחם בתוכו במשך כל היום כפי שמתואר בהמשך. בשעות הערב מקבל פקודה לצאת מהמחנה, לעקוף ממערב ולהתקדם על ציר החוף לכיוון צפון. בהמשך, חטיבת חי"ר מילואים תיכנס למחנה הפליטים ותסיים את הכיבוש לאחר שבוע לחימה רצופה.

אוגדה 91 כובשת את צור ומסיימת את הלחימה ב"משולש הברזל".

בגזרה המרכזית ממשיכה אוגדה 162 להתקדם באטיות בציר מפותל וקשה לכיוון צפון. בשעות הערב היתקלות עם כוח סורי גדול מצפון

לעיירה עין זחלתא.

בגזרה המזרחית אוגדה 252 מתמודדת עם צירים חסומים והמשך פקודות להימנע מתקיפת כוחות סוריים. התנועה – כמעט ללא קרב. בערב מגיעה האוגדה לעיירה חצביא. במהלך היום אוגדת 90, אוגדת מילואים, מסיימת להתארגן ונכנסת לגזרה המזרחית.

(הנתונים – מאטלס של מחלקת הסטוריה שיצא לרגל 40 שנה למלחמה)

בוקר 8.6. פלוגה ז' בחיפוי על גבעת המדונה ופלוגה ו' מובילה שוב את הכניסה למחנה הפליטים. אורי הוכשטר, מפקד על הטנק המוביל: "כבר בהתחלה מתקיפים אותי מכל הכיוונים. בעיקר נק"ל מטווחים קצרים. גם כאלה שיורים כל הזמן וגם אמיצים יותר שמנסים לטפס על הטנק. בשלב מסוים המקלעים הלכו לי. נתקעו. גם הנשק האישי גמגם עם הרבה מעצורים. נשאר רק רימונים. זה מה שעצר אותם. התותח ממש לא יעיל בטווחים כל כך קרובים. אחרי שיצאנו משם גיליתי כמה פצצות אר-פי-ג', כנראה מאיכות ירודה, שתקועות אצלי בטנק. מזל שלא התפוצצו".

איתן ברקאי: "אני טנק רביעי או חמישי מאחור. אחרי הנגמ"שים של גולני וההנדסה. אחד הכלים של גולני חטף פגיעה ישירה מטיל נ"ט. הנגמ"ש בער ואחד הלוחמים נפצע. לנו זה נראה פציעה קשה מאוד. עטפנו אותו בשמיכת מילוט, העלינו אותו על אלונקה ונסענו לאחור לתאג"ד שלנו, אל צביקה רם. לימים היה לנו כנס משותף עם לוחמי גולני בבית החייל בחיפה ואחד הגולנצ'קים סיפר שנפצע בעין אל-חילוה והטנקיסטים פינו אותו לאחור. כנראה שאלה היו כוויות מאוד שטחיות, למרות שבהתחלה הערכנו שזו פציעה מאוד קשה".

לאחר זמן מורה עמירם לפלוגה ו' לצאת לאחור ולאודי בן-ארי להיכנס עם פלוגה ז' למחנה ולהוביל את הכוח. אורי: "עוד לפני הכניסה למחנה אני נותן פקודה ברשת הקשר הפלוגתית: 'חברים, תשכחו את כל מה שלמדתם על חסכון בתחמושת. תמחקו את זה לגמרי. אנחנו לא יורים בהכרח על מטרות, אלא מבצעים ירי מונע. תותח ימינה, תותח שמאלה. פגז אחרי פגז. צרור מקלע לכל דלת ולכל חלון".

שי לוי, מ"מ בפלוגה ז' שנפרד בחניון לילה מטנק המג"ד, עבר לטנק ב'1. דני הורביץ המט"ק, טל צביאלי תותחן, דני שטג טען-קשר, שמעון לוקין' נהג. שי: "העברתי לצוות את הפקודה של אודי: לא יורים על בסיס פקודה אש מסודרת. רואים חלון - פגז, רואים עוד חלון - צרור. ברשת הקשר הפלוגתית אני שומע את עמירם המג"ד: 'להתקדם עקב בצד אגודל. לא להשאיר שום חלון בלי פגז או בלי צרור'".

סרקו והאזינו

חטיבה 188, תקציר מהלכים במלחמת לבנון
(שלום הגליל)

מתחילים בתנועה. פגז בקנה ושי עם שתי ידיים אווזות בשני מקלעים. עוברים עשרה מטרים ראשונים ומשום מקום קופץ מחבל, כמעט ילד, ויורה אר-פי-ג'. הפצצה עוברת בין הזחלים ומאותו רגע הטנק המוביל לא מפסיק לירות. גם הטנק השני, עליו מפקד גבי אסידו, ואיתו אנשי הצוות נצר כהן תותחן, איציק כהן טען-קשר, ראובן דוייב נהג.

שי לוי: "לא היתה שנייה שלא ירינו. פגז אחרי פגז. הגעתי לצומת ראשון ועברתי אותו באש. הטען שלי, דני הורוביץ שהוא גם מט"ק, עבד כמו משוגע. שקט, שלו והכי יעיל בעולם. טוען כל הזמן פגזים ומכין סרטים עם כדורים ל-0.3. הוא ממש הציל אותנו. ככה התקדמנו 300 או 400 מטר. עברנו עוד שלושה צמתים, הכול באש איומה. דיווחתי לאודי שנשארת בלי תחמושת ואני צריך למלא מחדש מלמטה. אודי הורה לי למצוא מקום שבו אני יכול לעמוד בצד, להמשיך לייצר אש קדימה, ולחכות שהמחלקה של שמוליק רוזנפלד תחליף אותנו. שמוליק וטנק ב'2 עם אמיר כהן הגיע מיד ועבר אותי. 2, תירה אש קדימה, אני מעדכן את שמוליק, ומצטרף לטור אחרי הטנק של אודי, מפקד הפלוגה".

שמוליק רוזנפלד הוא עכשיו הטנק המוביל עם נוכרי, אחריו אמיר כהן עם כף דחפור ואודי בן-ארי, טנק שלישי. אחרי אודי טנק ב'3: אילן בלט מפקד, פרג' מקלדה תותחן, עמוס חייט טען-קשר, מוטי שפינדלר נהג. אחריו טנק המג"ד, נגמ"שים של גולני, שני הטנקים של מחלקה 1, טנקים

של פלוגה ו', והסמג"ד מאיר גחטן. טור ארוך שמתקדם באטיות ברחוב הראשי של מחנה הפליטים. כל כך מנוגד לכל תורת הלחימה של השריון.

שמוליק רוזנפלד: "עברתי את שי לוי שאומר לי בקשר לירות קדימה כל הזמן. שמעתי גם את הפקודות של עמירם ושל אודי, אבל משום מה זה לא נראה לי הגיוני. לירות ללא מטרות. לימדו אותי שמה שאני לא רואה בעיניים אני לא יורה... לא יורים סתם. אבל אחרי כמה דקות הכל משתנה".

מחבל יוצא לפתע מצד שמאל, מסמטה צרה של הולכי רגל, נעמד במרחק 20 מטר מהטנק ומכוון אר-פי-ג'. שמוליק רואה אותו, מצליח לצודד את מקלע שמאל לעברו. המחבל מקדים אותו, אבל מחטיא את הטנק. מאותו רגע הם לא מפסיקים לירות. מגיעים לסמטה ויורים.

שמוליק רוזנפלד: "המחבל הראשון הפתיע אותי. חשבתי כל הזמן שניתקל בלובשי אזרחי. הוא לבש מדים. נראה כמו חייל לכל דבר. אני עומד הכי נמוך שאפשר. מנסה להוציא רק את הראש החוצה. זה מחייב לעבוד אחרת עם המקלע - מרימים את הידיים מעל הראש ויורים. לא תמיד רואים טוב. במיוחד לאחר ירי של פגז שאז מתרוממת עננה למשך כמה שניות ורק לאחר שהאבק שוקע אפשר לראות מה קורה סביבך".

ממשיכים קדימה. הכול לאט. בקצב של הליכה. עוצרים אחרי כל פגז ומחכים שהאבק ישקע אבל האש לא פוסקת לרגע. טנקים יורים גם מאחור. בעיקר לפתחים ולחלונות. דני כרמי, תותחן בטנק של אודי, הטנק השלישי בטור, לא מפסיק לירות. פגז לכל חלון משמאל ופגז נוסף לכל חלון מימין. אילן בלט, מט"ק בטנק הרביעי בטור, מתקשה לצודד את התותח ברחוב הצר, אבל ממשיך לירות כמו מטורף. גומר בטן של פגזים בתוך פחות מחצי שעה. כל מי שיכול, יורה; פגזים, מקלעים. אש מונעת.

שמוליק רוזנפלד: "הגעתי לצומת. בתחילה לא הבחנתי שמדובר בצומת. אני מרוכז כל הזמן בירי קדימה, אבל כשאני בתוך הצומת יורים עלי כמה פצצות אר-פי-ג' שמפספסות והבית שנמצא מימין חוטף מטח אר-פי-ג'. נסעתי לאחור, הכנסתי את התותח שמאלה, לתוך הצומת, והתחלנו לירות. פגז אחרי פגז. בועז דרור התותחן לא צריך להשתמש בכוונת. הכול קרוב כל כך. הוא יורה פגזים ואני במקלע חזק שמאלה".

בועז דרור: "בהתחלה היה מין שקט כזה והבנתי שמחכים לנו. השערות בעורף סמרו לי. זו תחושה של סכנה קרובה. אני מזהה מחבל יוצא מבית לא גמור, יוצא, יורה, חוזר פנימה, יוצא שוב, יורה וחוזר פנימה. מלפנים כל הזמן מחבלים. יריתי עליהם ח"שים (חודרי שריון). התחלתי לפגוע וקיבלתי בטחון. נהניתי לפגוע. אחרי כל פגיעה הרבצתי צעקה כאילו אנחנו במערכון עם ג'ון ויין. יורים בלי הפסקה. היתה לי זווית ראייה של כל הרחוב וכל מי שזז קיבל פגז. המון עשן, ריח מחניק של אבק שרפה בתוך הצריח. לרגע הרגשתי שאני עומד להקיא. במשך עשר דקות ירינו כמעט את כל מה שהיה לנו בבטן. התחמושת נגמרה וקצב האש פחת. שלנו, לא שלהם. הם הרגישו שאנחנו בצרות".

שמוליק רוזנפלד: "ברגע הזה, כשאני יורה בלי הפסקה גם לתוך הצומת וגם להמשך הרחוב, גדעון כהנר הנהג מדווח לי ברשת פנים שפגעו בנו מקדימה.

"איך אתה יודע? שאלתי.

"ראיתי ניצוצות וחוזן מזה אני יושב בתוך סולר'.

"מאוחר יותר הבנתי שהפגיעה היתה מטיל מילאן. הטיל פגע במתאם שעליו מולבשות הזרועות של הנוכרי, חדר לתוך הטנק ופגע במכל הדלק. למזלנו, הסולר לא נדלק כל כך מהר. אחרת זה היה הסוף שלנו".

גדעון כהנר: "אני רואה את הרחוב דרך שני חרכים קטנים. מקדימה הרבה מכוניות ועם הזרוע של הנוכרי אני מזיז אותן כל הזמן הצדה. מכונית ועוד מכונית. ואז אני מרגיש בום לא חזק במיוחד מקדימה, רואה הבזק אש קטן ממכל הדלק שנמצא משמאלי, ואחרי כמה שניות אני מרגיש שהרגלים שלי בתוך סולר. דברים מתחילים לצוף: קומקום קטן, כובע שהיה לי. הצוות לא הרגיש כלום. דיווחתי מיד לשמוליק על הפגיעה".

שמוליק מדווח לאודי ומפקד הפלוגה מורה לאמיר כהן שהיה בטנק מאחור, שיתקדם ויחליף את שמוליק.

אמיר כהן מדווח שהוא צריך לעשות מלא מחדש - להזיז את התותח ימינה כדי שאפשר יהיה לפתוח את התא שבו יש כוורת עם 24 פגזים נוספים - ושואל את שמוליק אם הוא יכול לעשות מלא מחדש. שמוליק מאשר,

ומעדכן שהוא ימשיך לייצר אש קדימה, מקלעים ופגזים, עד שאמיר יסיים מלא מחדש ויעבור אותו. שמוליק לא עוזב לרגע את המקלע. בועז יורה לכל חלון. הם עומדים כמה עשרות מטרים מהצומת שהיה מפגש ציר צר מאוד, ציר "פקח", וממנו מסתעפים שני שבילונים לכיוון מערב, ומחכים שאמיר יסיים להוציא את הכוורת עם הפגזים ויעבור אותם.

טנק 2ב' עומד במרכז הצומת. אמיר כהן מט"ק, חזי זדה תותחן, יובל הראל טען-קשר, יוסי מרציאנו נהג, יואל מסוארי, רס"פ ז' שהצטרף כאיש צוות חמישי.

צומת המוות

אמיר כהן: "לא ישנתי שלושה לילות ולעין אל-חילוה הגעתי ממש מפורק פיזית. בצהריים היינו בהמתנה לקראת כניסה ואני זוכר את עצמי ממוטט מעייפות בצריח. לא מבין מי נגד מי. ירינו הרבה ובשלב מסוים יובל הראל אמר לי שצריך לצודד את התותח כדי להוציא עוד פגזים. בזמן הצידוד יובל ביקש אישור להוריד את השכפ"צ. נפגענו בצומת שלוש פעמים והטנק החל לבעור. הרבה זמן לאחר הפגיעה בצומת שאלתי את עצמי לא מעט שאלות: למה הסכמתי שיובל יהיה בלי שכפ"צ? למה צודדתי במקום לירות כמה שיותר לתוך הרחוב? אולי הייתי צריך קודם לירות ורק אחר כך לצודד.

"לאחר הפגיעה הקשה נחלצתי מהטנק והצלחתי להגיע לנגמ"ש של גולני. שם גם שמעתי שהיה הרוג בטנק שלי. עד אז לא ידעתי. נפצעתי מרסיסים ברגליים ובבית החולים ניתחו אותי בהרדמה מלאה. אחרי זה גם באו פסיכולוגים לדבר איתי. הבינו שאני בטראומה ממה שקרה. הרבה זמן לאחר האירוע שאלתי את עצמי אם פינוי הצוות שלי התנהל בדרך הנכונה. זה משהו שליווה אותי הרבה שנים. כמו פטיש חמישה

קילוגרמים שיוורד לך על הראש והמוח אומר קודם כול לצאת מהחום. מערכת ההפעלה יכולה בקלות להשתבש. להוציא מסנכרון".

אודי בן-ארי, מ"פ ז': "אמיר והצוות נקלעו למצב קשה ביותר. דנו ודשנו בנושא במהלך השנים. המסקנה שלי היא שבנסיבות שהיו הם ביצעו את תפקידם בצורה מעוררת כבוד. כולנו זיהינו אצל עצמנו טעויות ונקודות לשיפור בדרך פעולתנו. זה קורה במלחמה".

חזי זדה, תותחן בטנק 22: "יובל ואני פעלנו בסנכרון מלא. ירי ימינה ושמאלה ללא הפסקה. עמדנו בצומת כדי לעשות מלא מחדש וחטפנו פגיעה ראשונה מצד שמאל. רסיסים חדרו דרך הפתח שממנו השלכנו תרמילים ריקים החוצה. היה פיצוץ חזק. נפגעתי ברגל ויובל ביד. אחר כך היו עוד שתי פגיעות שלא חדרו את הטנק ואז הפגיעה הרביעית הקשה והטנק התלקח בבת אחת. הייתי בטוח שמפה אני לא יוצא חי. לא ראיתי אף אחד לידי. לא את אמיר ויואל וגם לא את יובל. כל התא בער והאש הגיעה עד הצריח. הצלחתי לצאת החוצה, קפצתי מהצריח למטה ותפסתי מחסה בבניין מצד ימין. קיוויתי שגם יובל הצליח להיחלץ. כשיצאתי מהטנק הכול בער. הבגד החסין אש שלי התפורר. חיכיתי דקה וראיתי שיובל לא יוצא מהטנק. ראיתי גם שהמדפים של תא הנהג סגורים. חזרתי במהירות לטנק, פתחתי את מדפי תא הנהג ועזרתי לנהג מרציאנו לצאת החוצה. אחרת הנהג היה נשאר בטנק הבוער ללא יכולת לפתוח מדפי נהג ולצאת. כל הזמן יורים מכל הכיוונים. רצנו בין הבתים ונכנסנו לפתח מרתף שהיה שם. מתוך המרתף שמענו קולות בערבית. מרציאנו ביקש שאשאיר אותו ואברח. אמרתי שזה לא יקרה. אנחנו ביחד. התחלנו לרוץ בין הבתים כשאני בודק בכל חלון אם יש שם מישו.

"אחרי זמן הגענו לסמטה. הסתכלתי ימינה וראיתי טנק. בצריח זיהיתי את גבי אסידו, שעמד עם הפנים קדימה ואצבע על הדק המקלע. חשבתי שאם הוא יראה אותי ככה, כמו שאני, בלי סרבל, חצי ערום ושחור מהפגיעה, הוא מיד יורה. נצמדתי לקיר וזרקתי כמה אבנים לכיוונו. הוא הסתובב, המקלע לכיוון שלי וסימן לי עם היד להתקרב. 'גבי, זה אני, חזי' צעקתי. גבי היה המום.

"איפה הכוחות שלנו? שאלתי.

”גבי סימן לי שהם מאחור.

”רצנו אחורה. הגענו לנגמ”ש של גולני ודחפתי את מרציאנו פנימה. איך שנכנסתי – פצצת אר-פי-ג’י עברה כמה סנטימטרים מעל הנגמ”ש. חבשתי את עצמי עד שחילצו אותי לתאג”ד. כל הגוף היה מלא כוויות, והרבה רסיסים. העבירו אותי במסוק לרמב”ם לטיפולים וניתוחים.”

אמיר כהן ויואל מסוארי הצליחו גם הם להגיע לטנקים שהיו מאחור. שניהם פצועים. יואל, עם פציעה קשה ברגליים הצליח להגיע ולטפס על הטנק של שי לוי שהיה מאחור. לאחר טיפול ראשוני הועבר לנגמ”ש של גולני ומשם לתאג”ד ובמסוק יחד עם חזי זדה לבית החולים רמב”ם.

בשלב הזה איש אינו יודע מה מצבו של יובל הראל.

לחלץ את יובל

אודי בן-ארי, בטנק השלישי, מזהה עשן שחור שעולה מהטנק שלפניו ושואל את שמוליק רוזנפלד אם יש לו מושג מה קרה לצוות של אמיר. האם לידיעתו כולם נחלצו? שמוליק משיב מיד שגם הוא רואה אש ועשן כבד מאחור אבל לא יודע מה עם הצוות.

בדיוק אז גם הטנק של מפקד הפלוגה נפגע. טיל מילאן חדר פנימה, בצד שמאל, רץ לכל אורך הרצפה התחתית, המקום שבו מאוחסנים הפגזים - שבדרך נס לא היו שם - ונעצר בתחתית הצריח, ב"קולקטור" - מרכז האלקטרוניקה של הטנק. רסיסים עפו לצדדים ודני כרמי, התותחן צעק שנפגע. מערכת הקשר נפגעה ורק לאחר כמה שניות אודי הצליח ליצור קשר בעזרת מכשיר הקשר הנייד שהיה בטנק, אבל ללא יכולת לדבר עם הנהג בקשר פנים. הפגיעה השביתה גם את הצידוד של התותח ואת מערכת הירי.

דני כרמי: "היו שתי פגיעות בטנק שלנו. הראשונה היתה כשהטען סבג פתח את הפתח בצד, שנקרא פתח 'המתן דקה' שדרכו אפשר לזרוק החוצה תרמילים. הוא בדיוק הרים תרמיל ורסיס נכנס פנימה דרך הפתח

ופגע לו ביד. את הפגיעה השנייה לא שמעתי. הטיל חדר מהצד, עבר ליד הרגליים שלי והשבית את מרכז האלקטרוניקה שלנו. נפגעתי מהרסיסים ודם התחיל לנזול לי. לא הרגשתי כאב. אולי סוג של הלם מהפגיעה. בגלל הפגיעה במרכז האלקטרוניקה, לא היתה אפשרות לדבר אחד עם השני בתוך הטנק, בקשר פנים, ואודי לא יכול היה לדבר בקשר חוץ ולנהל את המלחמה ואת הפלוגה.

"אנחנו במלחמה ואי אפשר לתת הוראות לנהג.

"בדרך כלל באימונים אנחנו יורים כדורים שהם לא עם שרשור של מתכת, אלא שרשור של בד. זו רצועת בד ארוכה, באורך של כמה מטרים, שבתוכה שקועים כדורים, וזה נועד רק לאימונים. לא למלחמה. ברגע שיורים את הכדורים, נשארים השרכים - ככה קראנו לזה - רצועות בד שתמיד שמרנו בטנק. שימושי מאוד לקשור דברים. מה שעשיתי עכשיו, קשרתי שני שרכים לכתפיים של הנהג. שרך אחד לכל כתף. העברנו את השרכים דרך תא תותחן לאודי, והוא התנהג ממש כמו סוס עם עגלה: משיכה בשרך הימני זו פנייה ימינה, משיכה בשרך השמאלי זו פנייה שמאלה. משיכה אחת בשניהם - עצור. שתי משיכות עם שני השרכים - סע אחורה. כך כיוונו אותו ימינה, שמאלה או אחורה עד שהצלחנו להיחלץ מהמחנה".

כיוון הנהג באמצעות סרטי בד של 0.3 זו אחת מהתרגולות הטנקאיות שמתאמנים בה לעתים נדירות ודורשת מיומנות רבה, בטח בנהיגה בשטח כמו מחנה פליטים. למרות חשיבות התרגולת, רוב המפקדים לא הקפידו שבטנק תהיה רצועה כזו. לאודי "המרובע" היתה. בכל מה שקשור לטנקאות, אודי אף פעם לא עיגל פינות.

אודי בן-ארי: "ביקשתי משמוליק שילך לטנק שנפגע כדי לראות מה עם הצוות. בדיעבד זו היתה טעות. לא הייתי צריך לשלוח אותו. הוא הרי הטנק הראשון שצריך כל הזמן לייצר אש קדימה. חוץ מזה שגם הוא נפגע והרצפה בטנק מלאה סולר. הייתי צריך לשלוח מישוה מאחור לבדוק מה עם הצוות, אבל באותו רגע זה מה שחשבתי שנכון לעשות. הייתי צריך לשלוח טנקיסטים מטנקים מאחור. לא היה טעם לשלוח את גולני כי הם לא הכירו את הטנק, לא ידעו איך לעלות עליו ובטח שלא ידעו איך לחלץ

מישהו כשהטנק עולה באש ומתמלא עשן סמיך. לקח לי שנים להבין את זה."

סרקו והאזינו
צומת הדמים בעין אל-חילוה

יוסי אפשטיין, טען בטנק של שמוליק רוזנפלד: "הם הכינו לנו מארב קלסי. חיכו שאנחנו נעבור את הצומת והטנק השני יעמוד בדיוק בצומת ואז הם ירו. רצו לדפוק שלושה טנקים בבת אחת. גם עם טילי מילאן, שאלה טילים צרפתיים מאוד יעילים, וגם עם אר-פי-ג'י. פגעו כמעט באותו זמן בשלושה טנקים."

שמוליק רוזנפלד: "בשלב הזה הבנתי שהטנק של אמיר נפגע וראינו שהצוות מחלץ את עצמו. כשאתה נחלץ מטנק פגוע, אתה די מבולבל. לא יודע אם לרוץ קדימה, אחורה, לצד. שניים מהם, חזי זדה ומרציאנו התחילו לרוץ לכיוון שלי. עברו אותי ורצו להמשיך לרוץ קדימה. לכיוון המחבלים. צעקתי להם שיסתובבו. אחרת הם היו מגיעים ישר אליהם.

"אודי ביקש שאגיע לטנק ואראה מה קורה עם יובל הראל. משום מה ידעתי שיוכל לא קפץ החוצה לאחר הפגיעה. רצתי לטנק שהיה רק כמה מטרים מאחור, עליתי למעלה ונכנסתי לתא הטען שכולו מלא עשן. כנראה שנשרפו שם פלסטיקים וציוד חשמלי שגרם לעשן הכבד. אני לא רואה כלום. הכול שחור מסביב. התחלתי לגשש בידיים ומצאתי את הגוף של יובל. ניסיתי להרים ולהוציא אותו החוצה. משימה לא קלה בטנק בוער ומלא עשן סמיך. צריך להרים אותו מהרצפה, מעל לראש שלי ואחר כך להוציא את שנינו מהטנק.

"הרגשתי שנגמר לי האוויר ואני לא מצליח להוציא את שנינו מהטנק. האדרנלין היה גבוה, אבל הרגשתי שאין לי את הכוחות להמשיך לבד. גם בלי האש והעשן הכבד זו היתה משימה בלתי אפשרית. הבנתי שלא אצליח להוציא אותו לבד.

"חזרתי בריצה לטנק וביקשתי בקשר מאודי שישלח משהו מאחורה. הכי נכון היה לשלוח חבר'ה מגולני, או משהו מהטנקים האחוריים שלא נלחמים כמונו. ביקשתי מאודי שישלח לי את הטען שלו שיעזור לי, כדי שהטנק שלי יוכל להמשיך לירות קדימה. אודי השיב שהוא לא יכול. גם הטען שלו נפצע. מה יכולתי לעשות? אני לא יכול להודות שלא פחדתי באותו רגע, אבל הרגשתי שיש לי יותר אדרנלין מדם וביקשתי מהטען שלי יוסי אפשטיין, לחזור איתי לטנק, ומהתותחן בועז דרור, שיעלה למעלה לעמדת המפקד ויחפה עלינו בזמן הזה. שייצר כל הזמן אש קדימה עם המקלע".

בועז דרור: "עליתי למעלה, לצריח והאצבעות היו ממש דבוקות למקלע. אני יורה כמו מטורף. רק מהמקלע, מחליף ארגזים כאילו אין מחר. מקדימה כל הזמן יורים עלי. רק כשיצאנו מהמחנה וראיתי את הטנק, הבנתי מה עבר עלינו. טנק ריק, בלי תחמושת, מקלעים גמורים, תותח דפוק, הרצפה מלאה סולר, ומסביב שש פגיעות של אר-פי-ג". לנוכרי נגרם נזק שכבר לא היה אפשר לתקן".

גדעון כהנר, בתא הנהג, מבין שהם נשארו לבד. רק שניים בטנק. "ברגע שיוסי אפשטיין הטען יצא עם שמוליק לחלץ את יובל, הבנתי שכבר אי אפשר לירות פגזים. הייתי בלחץ. מלפנים כל הזמן יורים עלינו ואני סגור בתוך התא. פתחתי את המדפים והתחלתי לירות קדימה עם הנשק האישי שלי. ירי עיוור. הרגשתי כל כך לחוץ שאמרתי לעצמי שלפחות את זה אני יכול לעשות. גמרתי את כל המחסניות שהיו לי והרגשתי שאני מגן על עצמי ועל הטנק. אחר כך בפלוגה מאוד התרשמו: נהג שמשתתף בקרב ולא מפסיק לירות בנשק האישי שלו".

יוסי אפשטיין: "אתה עושה מה שאתה צריך לעשות. כשיצאתי מהטנק הרגשתי שאני רץ אל מותי. הייתי יוצא בכל מקרה כי ככה חינוכו אותי. הגענו לטנק. שמוליק ירד למטה, פנימה, ואני נשארתי למעלה על הצריח, חשוף לגמרי לכל האש מסביב. הוא דחף את יובל למעלה ואני משכתי אותו החוצה. רק אחר כך שמוליק יצא מהטנק ושנינו הורדנו את יובל לתובה ומשם לקרקע".

שמוליק רוזנפלד: "בדיוק כשהורדנו אותו, הופיעו שלושה חי"רניקים

מגולני שכנראה עמירם שלח אותם. 'קחו אותו אחורה', אמרתי להם, 'אני ממשיך להילחם קדימה'. יוסי ואני עלינו חזרה לטנק להמשיך להילחם, הסתכלתי לאחור וראיתי שהשלושה עומדים ליד הטנק הפגוע ולא יודעים מה לעשות עם יובל. ביקשתי שיביאו אותו אלי. ירדתי מהצריח לתובה, יחד עם יוסי אפשטיין, ועזרנו להם להרים את יובל לתובה, ומשם הרמנו אותו לצריח והשכבנו אותו מאחורי כיפת מפקד".

כמעט במקביל, עמירם לוי מורה ברשת הקשר להיחלץ ממחנה הפליטים, אבל יש בעיה: הטנק הפגוע והבוער של אמיר כהן חוסם את הדרך לטנק של שמוליק. אי אפשר לנסוע לאחור. אודי בן-ארי נחלץ לעזרה ועם הנגח שלו - משולש פלדה המחובר לחזית הטנק כדי לנגוח במה שצריך, בלי לפגוע בטנק - הוא דוחף את הטנק הפגוע הצדה, עמוק לתוך אחד הבתים, ומאפשר לטנק של שמוליק לנסוע לאחור. אחרי הפגיעה בטנק של אודי היו דקותיים ללא נוכחותו בקשר מפאת הפגיעה במערכת. בדיעבד היו שמועות שאודי נפגע גם כן. אחרי זמן קצר אודי עלה חזרה לרשת הקשר ושירד באמצעות מכשיר קשר נייד שהיה בסל צריח. רק אז הובהר שהפגיעה אינה קטלנית.

דני כרמי: "עוד לפני שנחלצנו משם ראיתי את יובל על הצריח בטנק של שמוליק. רציתי להגיד משהו ואודי מיד רמז לי להיות בשקט. לא להפחיד את האחרים. ואז טנק מאחורי ירה על בית שעמדנו לידו. בתוך הבית היו בלוני גז שהתפוצצו מהפגיעה. זה נראה לי כמו פצצת אטום... פטרייה ענקית עם אש וחום מטורף. הקיר נפל לנו על הטנק. יצאתי החוצה מפתח הטנק ודחפתי את הקיר מהטנק למטה".

שמוליק: "עד שיצאנו משם, אני כל הזמן יורה. תותח לא נועד לירות בקצב כזה... הקנה כל כך חם שכל הגריז שבפנים ממש נזל. גם המקלעים. קוראים לזה 'התבשלות כדורים': כשאתה יורה בלי הפסקה, קצב אש מטורף, הקנה מתחמם והכדור שנמצא בקנה 'מתבשל', מתפוצץ ויורה בעצמו. לא צריך ללחוץ על ההדק".

כל הזמן הזה יובל הראל מוטל על הצריח. הסרבל חסין האש שלו התפורר לגמרי, ונשארה רק חולצת טישרט בצבע בורדו עם לוגו "זאבים", סמל פלוגה ז', שחולקה לכל לוחמי הפלוגה כמה שבועות לפני המלחמה.

הטנק מגיע לתאג"ד, לידיו של צביקה רם, הרופא הגדודי שקובע את מותו של יובל.

עמירם לוין: "התקדמנו לאט בתוך המחנה ואז קהלני, מפקד האוגדה, נכנס לרשת הגדודית ומודיע שיש ידיעות לפיהן עין אל-חילוה עומד להיכנע. רואים דגלים לבנים, ועכשיו אנחנו צריכים להתקדם בזהירות בלי לירות... עניתי בקשר אינטואיטיבית שאני לא מכיר פקודה להתקדם בזהירות בלי לירות. אחרי זמן מודיעים לי בקשר שצריך לצאת מהמחנה. כנראה שציר החוף כבר נפתח וחבל להמשיך להסתבך במחנה. פקודה לא כל כך ברורה. אנחנו כבר בשלושת רבעי הכפר ויותר קל לצאת קדימה ולסיים את המשימה.

"צריך עכשיו לנהל קרב נסיגה תחת אש. מבחינת האויב - זה הדבר הכי טוב שיכול לקרות. הוא מזהה שאתה בצרות, מתקפל ונסוג ואז הוא מזנק קדימה. יצרתי קשר עם מאיר דגן, מח"ט 188 שהיה על גבעה סמוכה עם גדוד 71, ואמרתי לו שאני צריך לסגת מהמחנה ואם הוא יכול לכוון אותי לעמדות. וכך היה. יצאנו מהמחנה. נגמרה פרשת עין אל-חילוה".

אודי בן-ארי: "לדעתי, זה שיצאנו מעין אל-חילוה רק עם הרוג אחד, יובל הראל, זה נס גדול. יכלו לשחוט אותנו. אם היה להם רק כמה גרמים של אסרטיביות, הם היו משחילים רימונים לתוך הטנקים ולא היה נשאר מאיתנו זכר. יכלו לגמור ככה ארבעה או חמישה טנקים. זה רק אחד משורה ארוכה של לקחים בעקבות המלחמה. איך שולחים גדוד טנקים להילחם בשטח בנוי למרות שמעולם לא התאמנו לקראת אפשרות כזו. לא ללחימה בתוך מחנה פליטים כמו עין אל-חילוה, לא לאזור פרוורי כמו כפר סיל ולא לעיר גדולה כמו ביירות. היינו במוכנות אפס לשלושתם.

"יצאנו למלחמה עם תחמושת ח"ש. זה מה שאנחנו יודעים. להילחם נגד טנקים. הח"שים לא יעילים נגד חי"ר, אבל היו לנו מעט מאוד מעיכים, שאלה הפגזים שהיו יעילים במחנה. בהמשך, לאחר מחנה הפליטים, ביקשנו יותר מעיכים ופחות ח"ש ואז הגענו לכפר סיל - מול הטנקים הסוריים...

"היינו בסיטואציה שהמג"ד שלנו היה איש חי"ר. המח"ט גם הוא חי"רניק בנשמתו, ומי שצריך היה לבלום את כל המהלך הזה היה מפקד האוגדה

אביגדור קהלני, שריונר שאמור היה לדעת שלא צריך לתת לגדוד טנקים להיכנס למחנה. לא ככה".

שבע שנים לאחר מלחמת לבנון הראשונה, בספרו האוטוביוגרפי "דרך לוחם", כתב מפקד האוגדה אביגדור קהלני:

"מח"ט גולני ביקש את אישורי לצאת ממחנה עין אל-חילוה - לחלץ ממנו את עמירם. ההתנגדות קשה והנפגעים רבים. מבית הספר שבמרכז המחנה נורתה על עמירם אש תופת. כוחותיו הראשונים נקלעו למארב מאורגן... ההיחלצות מן המחנה עלתה בעמל רב והתבצעה תחת לחץ שאין דוגמתו... רק בדיעבד התבררה התמונה לפרטיה.

סרקו והאזינו ▶

תא"ל אבידור קהלני, מפקד אוגדה 63, מראיין את אל"מ מאיר דגן, מפקד חטיבה 881 ואת סא"ל עמירם לוין, מפקד גדוד 47

"מחנה אל-חילוה היה גדוש ומלא מחבלים שהתבצרו בין בתיו. עמדו לרשותם תחמושת מכל הסוגים, מזון וציוד לפרק זמן ממושך. הם הסתתרו בבונקרים תת-קרקעיים שבחלקם נאגרה תחמושת...

"המסקנה הראשונה שהתבקשה לאחר הקרב קבעה שהכניסה לעין אל-חילוה, לאחר הריכוך האווירי והארטילרי, צריכה היתה להתבצע באמצעות כוח חי"ר רגלי. כוח שכזה נועד למשימות בשטח בנוי והוא מיומן בתנועה מבית לבית תוך כדי התגוננות. טנקים הנעים ברחובות צרים פגיעים ואינם יכולים להגן על עצמם".

מחנה עין אל-חילוה נכבש בהמשך לאחר שבוע לחימה של חטיבת מילואים חי"ר. במהלך הלחימה הקשה נהרגו מאות מחבלים ונהרסו רבים מבתי המחנה.

יובל הראל

”כל-כך הרבה פתוח ששוב לא ייסגר,
 כל-כך הרבה סגור שלא ייפתח לעולם”
 יהודה עמיחי

מרים הראל מספרת: ”יובל בננו נולד בערב יום הכיפורים, בשנת תשכ”ג (7.10.1962), והאווירה המיוחדת עם השקט היורדים לאטם לקראת החג, קיבלו את פניו בלידתו.

”יובל הוא הבכור בילדינו והראשון לכל הנכדים והאחיינים במשפחה המורחבת.

”חיינו תמיד עמדו בסימן קריאה! מגיל צעיר מאוד, אביו יחזקאל לימד אותו לקרוא. הספרים, כדרכם, נשאו אותו למחזות שונים, קרובים ורחוקים, כאלו שאפשר להגיע אליהם רק בעזרת המילים והדמיון. הספרים קראו דרור לנפשו, הוא אהב את החופש ואת האינטימיות כשהוא לבדו עם הספר, הדמויות והעלילה. התמונה שלו עם ספר ביד טבועה היטב בזכרון

של משפחתנו. במעט חפציו שנותרו בבסיס, מצאנו ספר מספריית הגדוד ושמו 'קוו ואדיס', מאת הסופר הפולני הנריק סנקביץ. יחזקאל, שהרבה בנערותו לקרוא מספריו, המליץ ליובל על הספר. כדאי לזכור – קוו ואדיס בלטינית: לאן אתה הולך.

"את המוזיקה יובל פגש כשהיה בן שבע. הוא בא לקונצרט תלמידים, ולאחריו ביקש לנגן בכינור. יובל ניגן כמעט עשר שנים וכשהפסיק לנגן, פנה למוזיקת הרוק, בעיקר רוק כבד, התעניין, העמיק והתאהב בה. השפה הזו – הצלילים, הקצב והתנועה – כבשה אותו. איזה אוסף של תקליטים וקלטות שמע יש עדיין בבית! חברים בצבא הכירו את הפן הזה של אישיותו. יובל לקח לצבא טייפ עם קלטות שמע ובלילה, לאחר ניקוי אחרון של הטנקים, ישבו יחד והאזינו למוזיקה. יובל דיבר בשתי השפות, המילים והמוזיקה, ברהיטות ובשטף, בחוכמה ובהבנה, בהתרגשות ובאהבה. הוא היה בן בית בהן.

"בשנים שלקראת הצבא יובל היה לבוש בג'נס, בדרך כלל קרוע בברכיים (כשאף אחד עוד לא הלך כך), חולצת טריקו עם הדפס מעניין, ולראשו תלתלים ארוכים ובהירים. הוא היה היחיד בתיכון, תיכון מיטרני בחולון, שהרשו לו לבוא לבית הספר עם שיער ארוך. פשוט לא עמדו בפניו.

"יובל התגייס לצבא ב-2.8.1981, לשריון. עיקר שירותו היה בפלוגה ז', זאבים, גדוד 74 של חטיבת ברק בצפון.

"בשישה ביוני 1982, הגדוד יצא למלחמה בלבנון, ארץ זרה ורחוקה. הקרב בעין אל-חילוה, מחנה פליטים בפאתי העיר צידון היה שלושה ימים לאחר תחילתה. יובל נהרג בקרב הזה מפגיעה ישירה בטנק שלו ובו עצמו. הטנק וכל אשר בו בער, ועשן עלה ממנו. בעצם סערת הקרב, שמוליק רזונפלד מפקד המחלקה נכנס לתוך הטנק כדי לחלץ את יובל, וכשגברו עליו החום והמחנק, קרא לעזרתו את יוסי אפשטיין ויחד הוציאו את יובל והניחו אותו על הטנק שלהם. כל מי שהיה בטווח ראייה, ראה את כל המראות והקולות.

"לא אחת חשבנו על האומץ ומסירות הנפש של שמוליק ויוסי למען יובל ולמעננו – המשפחה.

"הרבה התייסרנו במחשבות: לו היו נפגעים תוך כדי, איך היינו חיים עם זה?!"

"מישהו סיפר כי כשחזרה הפלוגה באותו היום אל הגבעות הצופות אל החניון והטנקים, שררה דממה. מין שקט בין החברים-החיילים. קצת משונה לדבר על שקט במלחמה. בוודאי כל מה שצריך נאמר בקול, וכל מה שלא הכרחי בעת ההיא נאמר בדממה. כך או כך, השקט והדממה שירדו על החיילים אז, חברו בעיני אל השקט והשלווה של יום הולדתו, לפני 19 שנה ושמונה חודשים.

"לימים, הודיעו לנו שבמקום מסוים בעיר יפו, אפשר לקבל דברים שהיו שייכים ליובלי. נסעתי מירושלים לשם. כשהגעתי נאמר לי: נביא את הדברים מהחדר השני. יצא חייל וחזר ובידו מעטפה חומה ועליה האות צ', צבא. הסתכלתי, נאלמתי ואמרתי לעצמי: איך יכול להיות? מעטפה חומה? הסתכלתי פנימה וראיתי את הארנק שלו. מעטפה חומה ובתוכה הארנק. זה מה שנשאר מכל שנותיו הצעירות ומכל מה שצפה לו עתידו? מי יכול להאמין?

"לא פתחתי את הארנק, אבל תהיתי לעצמי מה יכול להיות בארנק של חייל צעיר, של יובלי, שיצא למלחמה. מה נשא עמו בכיס של הסרבל של הטנקיסטים?

"רק בבית פתחנו את הארנק. להפתעתנו, לא היה בו סימן לאש הנוראה שלהטה בטנק. ומה כן היה בארנק: קבלה מהספרייה העירונית בחולון, שבה נהג 'להחליף', ואישור מיוחד שהוא יכול בכל פעם לשאול בספרייה יותר מספר אחד; מסמך הקשור לטייפ שבו ניגן את הקלטות הרבות בצבא, כדי לקחת פסק זמן מהפעילות האינטנסיבית והבלתי נגמרת עם הטנקים; ושטר של עשרה שקלים 'ישנים', כי מעט תמיד הספיק לו.

"הנה, תמצית חייו הצעירים נמצאה בארנק שלו.

"אנחנו אוהבים את יובלי כל כך, וזוכרים אותו כל יום, כל היום".

סרקו והאזינו »

מרים הראל: "אוהבים את יובלי וזוכרים אותו כל יום, כל היום"

חזי זדה: "הקשר שלי עם יובל החל כבר בטירונות. היתה בינינו טלפתיה. כל כך הבנו זה את זה. כמו גלגלי שיניים שמתחברים. עברנו יחד לפלוגה המבצעית והיינו באותו צוות בפלוגת 'זאבים'. אני תותחן ויובל טען-קשר. מאוד אהבתי את החוכמה שלו. הוא היה פילוסוף. הבין בהמון דברים. אני מאמין שלו היה חי, יובל יכול היה להיות מנהיג. פוליטיקאי. היתה לו השפעה על אחרים. תמיד אמרתי שהייתי רוצה להיות כמו יובל. לאהוב כמוהו מוזיקה. הוא ניגן בכינור והיה אלוף הריקודים. לצבא הוא הביא טייפ עם קלטות ולא פעם, לאחר שגמרנו לנקות את הטנקים, ישבנו ליד תנור חימום, חיממנו את הידיים, שמענו שירים וגם ניגנו".

ראובן דוייב, נהג טנק בצוות 1א' של גבי אסידו: "יובל נראה חנון כזה, אשכנזי שקט, אבל היה לו כושר מדהים. מניף אלונקה לבד. פעם הראה לי תמונות שלו לפני הצבא. שיער ארוך, תלתלים, ג'ינס קרוע".

גדעון כהנר, נהג בצוות 2: "יובל היה רחב אופקים ביחס לגילו הצעיר. דיבר על הרבה דברים שאני כבן משק, לא שמעתי עליהם. מאוד התפלאתי שהוא לא רוצה להתקדם לתפקידי פיקוד, למרות שהיה מוכשר לכך. כמה פעמים הקנטתי אותו ואמרתי לו שבפעם הבאה שיבקשו ממך - אתה חייב ללכת למסלול פיקודי. הוא ממש נרתע: לא, לא, אני לא אלך. היה מאוד נחוש".

"משנה 'חיה' נפגע, משנה 'חיה' חטף"

כמה קילומטרים מערבה לעין אל-חילוה, שני הטנקים של פלוגה ח', בפיקוד שמעון שחר ואבירם ות"פ פלוגה ב' של גולני, מתכוננים להמשך תנועה בתוך צידון לאחר לילה שקט יחסית. השעה 04:00, כבר דמדומי בוקר ראשונים, אבל הם ממשיכים לעמוד באותו מקום שבו עצרו בלילה. רק בשעה 10:00 מגיע אישור להתקדם צפונה, לתוך העיר.

אריאל פלג: "הבנו שמחכים שחיל האוויר יזרוק כרוזים מעל צידון שבהם ייקראו התושבים ללכת לכיוון הים. זה מה שעיכב את המשך התנועה. אנחנו יושבים בטנק ומחכים. אני בתוך תא התותחן ושמעון שחר מאפשר לי לצאת החוצה לכמה דקות. רק לנשום קצת אוויר. תותחן נמצא כל הזמן בתא שלו. אוכל בתא התותחן, ישן בתא התותחן, חושב בתא התותחן. המפקד והטען נושמים אוויר פסגות. הנהג יכול לפתוח מדפים ולהוציא את הראש החוצה. התותחן - כלום. בארבע השעות שאנחנו עומדים שם, שמעון הכין לנו 'ארוחת בוקר', מציות עם ריבה שהוא מרח, וחילק לכולם. באיזשהו שלב, עוד לפני שסיימנו לאכול, שמעון מודיע בקשר פנים: יאללה, נכנסים לטנק ומתחילים לנסוע".

יחיעם דרוקר: "ערב קודם הייתי אמור לחגוג יומולדת 19... את המתנה קיבלתי בסביבות אחת בצהריים..."

אריאל פלג: "התחלנו להתקדם בתוך השדרה הרחבה. הפעם התחלפנו בהובלה. אנחנו טנק ראשון, אבירם אחרינו והנגמ"שים של גולני כמה עשרות מטרים אחריו. זה כבר לא פרורי צידון. מימין ומשמאל בניינים גבוהים. אנחנו מתקדמים לאט והירי והמארבים מתחדשים. בדיוק כמו אתמול. המון אופנועים שיוצאים מהסמטאות. עוצרים, מסתובבים, הנוסע מאחור קופץ, יורה אר-פי-ג' והם מיד בורחים. זה מה שאני זוכר מהמלחמה שלנו בצידון. יורים עלינו מכל מקום. מלמטה ומלמעלה. שמעון כל הזמן מכוון אותי לאן לירות. הבעיה היא בטווחים. אנחנו רגילים לירות למטרות במרחק של מאות מטרים ויותר. במרחקים האלה יש תיאום בין הפריסקופ לבין התותח. זה לא קיים בטווחים שאנחנו מתמודדים איתם עכשיו. אני מכוון לחלון אחד והפגז פוגע כמה מטרים מימין או משמאל לו.

"לאן אתה יורה?" שמעון שואל.

"לחלון".

"כן אבל אתה פוגע כמה מטרים משם..."

"רק אז אני מבין שכדי לפגוע - צריך לכוון קצת הצדה. לא ישר למטרה. לאט לאט אני לומד..." (זו תופעה שנקראת פרילקסה, ונובעת מהמרחק בין כוונת התותחן שנמצאת מימין ומעל קו התותח ובין התותח עצמו).

יחיעם דרוקר: "אנחנו היינו חיילים צעירים, עוד היה לנו ריח של הבקו"ם ואותם יומיים שנלחמנו בצידון, עומס האירועים, נראו יותר כמו משהו שדמיינו לעצמנו. אני הייתי בטוח שחלק מהדברים שראינו שם, דמיינתי. רק אחרי שהתחלנו לשחזר את זה בינינו, הבנתי שזה באמת קרה.

"לי זה נראה כמו סרט של סילבסטר סטאלונה. בטנק שלנו לא היה מקלע טען. העברנו אותו לטנק אחר ואני יורה כל הזמן עם הגלילון שלי. גומר מחסניות בקצב ואריאל כל הזמן טוען לי כדורים. לא היה אפשר לצודד את התותח לקומות הגבוהות ואני מנסה להגיע אליהן עם הגלילון. כל הזמן יורים עלינו. מכל מקום. פתאום עוצר מולך רכב, מין 'ניו גט טקסי',

יוצא מישוהו עם אר-פי-ג', אתה לא מספיק לשמוע את הבום והוא כבר בורח. המזל הגדול היה שהכול נעשה מטווחים קצרים והפצצה לא הספיקה להידרך. זה מה שהציל אותנו".

בין הירי הבלתי פוסק, בין ילדי האר-פי-ג' שמגיחים ומיד נעלמים, יש גם רגעים שמזכירים קומדיה הוליוודית. בטנק של אבירם היתה בעיה: תותחן שעשה מה שנקרא שיקול דעת מצפוני. יורה רק כשנכון לו.

"תירה". אומרים לו.

"לא נראה לי שזה מחבלים".

בקיצור, לא יורה עד שזה שמולו עושה תנועה מגונה... על כל פגז מתחיל דיון. זה מוסרי או לא... אני לא יורה עד שהוא לא יורה עלי...

בשלב מסוים הוחלט שהוא לא יהיה תותחן. העבירו אותו לתא הנהג. משם לא יורים.

"אותו תותחן", מסביר מפקד הפלוגה צביקה אביגדור, "היה קרוע בין ערכיו, להימנע ממלחמה ולא לפגוע באנשים, לבין המציאות בה מצא את עצמו. הוא לקח את החובה 'להימנע מפגיעה באנשים חפים מפשע' למקום מוחלט שבו העמיד את עצמו ואת הצוות בסיכונים כדי לא לפגוע בכאלה. בהמשך, לאחר שסיים קורס מפקדי טנקים, הוא סירב להמשיך לתפקד כמפקד טנק והמשיך והשלים את שירותו הקרבי כחובש".

שני הטנקים המובילים מגיעים לכיכר גדולה ומקבלים הוראה לעצור. שמעון שחר לא שקט עם ההוראה. זה לא מקום לעצור בו כשהטנקים חשופים לכניינים הגבוהים שנמצאים משני צדי השדרה.

"למה אנחנו צריכים לעצור פה? זה ממש לא מקום טוב". שמעון פונה ברשת הקשר לדני עטר, מפקד הפלוגה של גולני.

"אין ברירה. צריך לעצור".

יחיעם, בעמדת הטען-קשר, שומע את שמעון משחרר קללה קצרה ומודיע לצוות שצריכים לעצור.

אריאל פלג: "אנחנו יושבים בטנק ומחכים במין תחושת רפיון כזו. חם בחוץ. מחניק בתא התותחן, אבל אי אפשר לצאת החוצה. כך אנחנו עומדים בערך חצי שעה. שקט מסביב. השקט שלפני הסערה... ופתאום כאילו משום מקום אני מרגיש מכה ובום חזק, משהו רציני, ומיד תחושה שאני נחנק. אין לי אוויר ומסביב ריח חריף של אבק שרפה ודם. הבנתי שנפגענו. אני תופס את הצריח, מרים את עצמי למעלה כדי לצאת מהטנק ורואה את שמעון פגוע, לא מגיב, לא מנסה לצאת, ואת יחיעם שמצליח לצאת מהטנק עם הרבה דם עליו".

יחיעם דרוקר: "שמעון עמד גבוה. על הדרום (מעין מדרגה עליה עומד מפקד הטנק) שהיה מוגבה. רוב הגוף שלו בחוץ. מה שהציל אותי זו העובדה שהכיפה לא היתה מורמת. שמעון הוריד אותה למטה ושם היתה הפגיעה. מה שפגע בנו היה טיל מילאן. לא אר-פי-ג'י. טיל מאוד עוצמתי. אם הטיל היה מתפוצץ על הטנק, לא משנה איפה, הכול היה נגמר. אף אחד לא היה נשאר בחיים. מההדף נפלתי פנימה לתוך הטנק. הרגשתי כמו עלה שצונח לאט לאט. בטוח שאני מת. שזה נגמר. רק כשהגעתי למטה הרגשתי ברזלים בגב והבנתי שזה עוד לא נגמר..."

שני הלוחמים מצליחים להיחלץ מהטנק. האש מקדימה לא מפסיקה לרגע. הטנק השני, של אבירם, משיב אש. יחיעם שקפץ החוצה לצד המוגן של הטנק רץ לעבר אחד הנגמ"ש מאחור ומשם המשיך לתאג"ד של גולני. הוא פצוע ביד ויש לו רסיס בצוואר. בתאג"ד הוא מקבל טיפול ראשוני.

אריאל קופץ גם הוא מהטנק, מבין מיד שהוא בצד שחשוף לאש המחבלים ומזנק לתוך תעלה. נגמ"ש ועליו דני עטר, מפקד פלוגת גולני, מגיע לחלץ אותו. "תעלה מהר", צועק לו דני עטר. אריאל מתקרב לנגמ"ש ובדיוק טיל נוסף נורה לעברו וחולף מעליו. הנגמ"ש נסוג לאחור וחוזר לאחור כמה שניות. אריאל, פצוע מרסיסים בגב, מועבר לתאג"ד ומקבל טיפול ראשוני. שני הפצועים מועברים לאזור הזהרני, שם הוקם בית חולים שדה, ובהמשך שניהם מוטסים במסוק לבית החולים רמב"ם.

אבירם: "הטנק שלי עומד כמה מטרים ליד הטנק של שמעון. ראיתי את הפגיעה בטנק שלידי ואת שני אנשי הצוות שקפצו החוצה והתחילו לרוץ קדימה. נכנסתי ביניהם לבין הטנק הפגוע וסימנתי להם ביד שירוצו

לאחר. לכיוון השני. יורים גם עלי. אני מנסה לתת פקודות לנהג שלי, ולא שם לב שאני מדבר בקשר חוץ ולא בקשר פנים. התבלבלתי. וכל הזמן הזה אני יורה קדימה".

צביקה אביגדור, עם ארבעה טנקים של פלוגה ח', נמצא בציר המקביל בצידון: "מתקדמים לאט. להערכתי במשך כל יום שלישי לא התקדמנו יותר מ-300 מטר. רוב הזמן אנחנו פשוט עומדים והמחבלים מנסים לתקוף אותנו. זו התמודדות מי יפגע ראשון. הם או אנחנו. היו פגיעות בכלים שלנו, אבל בסך הכול הרגשנו מוגנים בטנקים. במשך כל השעות האלה אני שומע את מ"פ ב' של גולני מדווח עם הרבה סופרלטיבים על מה שקורה אצלם: 'משנה "חיה" פגע פה, משנה "חיה" פגע שם'. ואז אני שומע ברשת הקשר של גדוד 13 שמ"פ ב' גולני מדווח למג"ד שלו ש'משנה חיה' נפגע. יש נפגעים ומחלצים אותם. יותר מאוחר עליתי ברשת הקשר של גולני מול הרופא של גדוד 13, שעדכן אותי שיש שני פצועים והרוג אחד. ביקשתי לדעת את השמות. הוא עיוות את שמות אנשי הצוות, יחיאל דרוקר ואריאל פלג, אבל הבנתי שההרוג הוא שמעון שחר, סגן מפקד הפלוגה".

סרקו והאזינו

אריאל פלג, תותחן הטנק,
על הפגיעה בשמעון שחר בצידון

דני הופמן בטנק מג"ד: "היינו עדיין בעין אל-חילוה כשעמירם קיבל את הבשורה הקשה ששמעון שחר נהרג. ראיתי עד כמה הוא לקח את זה קשה. כאילו נקרע בשר מבשרו. זה היה ההרוג הראשון של הגדוד. זמן קצר לאחר מכן נהרג גם יובל הראל".

משה כהן, נהג בטנק של שמעון שחר, זוכר היטב את רגע הפגיעה הקטלנית. לידו, בתא הנהג, היה טרנזיסטור וכדיוק כשנשמעו הפיפסים של חרשות השעה 13:00, נשמע הבום החזק. "אני זוכר שחצי נמנמתי. תמיד בעצירות אני מנסה להירדם אבל להישאר בהאזנה מלאה. באותו זמן עמדנו. לא התקדמנו ונמנמתי. אני לא זוכר מה העיר אותי. הפיפסים

של החדשות או הפגיעה בטנק."

ברגע הראשון הוא חושב שזה הרעש של פגז שנורה מהטנק, אבל מיד נשמעות מאחור צעקות "אמא! אבא!" והוא מבין שהטנק נפגע. "התעוררתי מיד, הסתכלתי דרך התובה לכיוון הצריח וראיתי את דרוקר ואת התותחן יוצאים במהירות מהטנק ונעלמים משדה הראייה שלי. נשארתי לבד עם שמעון. ראיתי אותו על כיפת המפקד".

"שמעון, מה קרה? מה קרה?" משה כהן צועק.

שמעון לא עונה.

"שמעון, למה אתה לא עונה לי?" הוא מנסה שוב.

שמעון לא עונה ונהג הטנק מבין ששמעון לא במצב שהוא יכול לענות. פצוע קשה או גרוע מכך. ברשת הקשר הוא שומע דיווחים ראשונים על טנק שנפגע, על חשש שמפקד הטנק נהרג ועל כך שיש גם נהג נעדר. בכאוס הגדול שמסביב, הוא זוכר גם כעס מסוים: מי קבע ששמעון נהרג? הרי צריך רופא לשם כך. ומי קבע שהוא עצמו נעדר?

משה כהן: "לקחתי פיקוד על עצמי. ההחלטה הראשונה שקיבלתי היתה שאני לא נשאר בטנק. מקדימה המחבלים ממשיכים לירות. המון נק"ל פוגע בטנק. הידיים מתמלאות דם כי מהירי מלפנים נשברו הזכוכיות שמולי. אני לא מצליח לפתוח את המדפים מקדימה מכיוון שבדיוק בזמן הפגיעה היינו בהמתנה והתותח היה מצודר על המדפים. לא הצלחתי לפתוח אותם מבפנים".

משה כהן נותר לבד בטנק. לא נעדר, נוכח - אבל לבד. מרגיש באטרף. מוכרח לצאת עכשיו מהטנק. "ניסיתי לצאת מתא הנהג לצריח, אבל משהו חסם אותי. אחרי ההיתקלות שהיתה לנו ביום ראשון בלילה, העמסנו כמה שיותר פגזים. בטן מלאה זה 72 פגזים. המעבר בין תא הנהג לצריח אפשרי רק בזוויות צידוד מסוימות. בחלק מהזוויות הפגזים העומדים בטנק מונעים את המעבר. הרגשתי חסר אונים. אני לבד בטנק. המחבלים לא מפסיקים לירות עלי. כמה זמן יעבור עד שיגיע עוד אר-פי-ג'י או טיל יעיל יותר?"

משה כהן מתלבט. הוא יכול לנסוע קדימה, אבל לאן? ישר למחבלים?

הוא יכול לנסוע לאחור, אבל אין מי שיכווין אותו. היתה עוד אפשרות: להסתובב 180 מעלות לאחור. גם זה לא פשוט. אולי יש פגז בקנה, אולי המקלעים דרוכים ומי יערוך לו שהכול יעבור בשלום? ואם לא? ואם פגז יצא מהתותח והמקלעים הדרוכים ימטירו אש לכל עבר ויפגעו לא במחבלים אלא בחברים שלו שנמצאים מאחור?

משה: "אלה מחשבות שרצות לי בראש. הכול מהר כל כך. חושבים גם על המשפחה. על דברים שהספקתי לעשות, ודברים שלא הספקתי ואולי גם לא אספיק. כל כך הרבה דברים עוברים לי בראש במהירות רבה כל כך.

"יש גם אפשרות נוספת: ליפול בשבי. ואני אומר לעצמי - זה לא יקרה. אני בשבי לא נופל. אין שבי. האפשרות הזו בכלל לא קיימת. זה משהו שקיבלתי מהבית - אני לא אהיה שבו. דרכתי את הגלילון, שמתי על אוטומט, הצלבתי את הנשק על הבטן וישבתי עם אצבע על ההדק. דרך הפתח בצריח אני יכול לראות אם מישהו ינסה להיכנס לטנק. אני יודע שאצליח לחסל את הראשון. גם את השני. אבל מה עם השלישי? והרביעי? מה שלא יהיה - אני לא נופל בשבי. זה לא יקרה. אם הברירה היא ליפול בשבי, אני יורה בעצמי. לאחר שקיבלתי את ההחלטה הזו הרגשתי הרבה יותר טוב. הייתי שלם עם עצמי. שמעתי סיפורים על שבויים במלחמה. אני בכלל לא שם".

הזמן עובר לאט. כל דקה נראית לו כמו שעה. הוא לא מבין למה לא באים להוציא אותו מהטנק. מתפלא שזה לא קורה ועדיין מרגיש פגוע מזה שהחליטו שהוא נעדר. אחרי פרק זמן הוא שומע שקוראים לו בקשר "ד' - אם אתה מסוגל סע אחורה!" ומבין שמגיעים להציל אותו. הוא נוסע אחורה ואבירם בקשר מכוון אותו. הוא יכול לשמוע אבל לא לענות וכל הזמן אומרים לו לנסוע לאחור. אחרי כמה מטרים הוא עוצר ומרגיש שאנשים עולים לטנק. הוא עדיין לא יכול לצאת. המדפים תקועים והפגזים חוסמים את הדרך ולא מאפשרים לצאת לצריח.

משה כהן: "מהקולות שלהם הבנתי שהם די בהלם מהמראה שהתגלה להם: שמעון שחר. הם לא היו מסוגלים לגעת בו ומיהרו לרדת מהטנק. אחריהם הגיעו עוד חיילים, כנראה מהפלוגה, הורידו את שמעון מהטנק וצוודו את הצריח. המדפים נפתחו ויכולתי לצאת מהטנק. אני מאמין שהעובדה שלא

הצלחתי לפתוח את המדפים מיד לאחר הפגיעה, הצילה את חיי. אם הייתי יוצא הייתי מוצא את עצמי חשוף מול המחבלים מקדימה. כל האירוע הזה, מרגע הפגיעה בטנק ועד שיצאתי החוצה הרגיש לי כשעתיים. רק בהמשך הבנתי שעברו בסך הכול שתיים או שלוש דקות."

בערב, צביקה מפקד הפלוגה פוגש את הצוותים שהיו בציר המערבי בצידון ומציע למשה לעבור לנגמ"ש של גולני, להירגע מהאירוע הקשה שעבר. הוא מסרב ואומר שהכול בסדר. הוא לא צריך עזרה. "אמרתי לעצמי שלהיות בטנק זה המקום הכי בטוח שיכול להיות. נשארתי בטנק. בהמשך היום משמישים אותו, מחליפים את כל מה שנפגע, מנקים והטנק ממשיך להילחם. למעט הפגיעה בכיפת הצריח, במקום ששמעון עמד בחוץ והרסיסים שחדרו פנימה, הטנק עצמו לא נפגע. כשיר לגמרי. מביאים צוות חדש ומפקד חדש, רונן גלבוץ, קיבוצניק ססיים בדיוק את בה"ד 1 אבל עדיין לא עבר השלמה חילית. אני נשאר כנהג הטנק וממשיך להילחם עם הצוות החדש". (רונן גלבוץ ז"ל, חברנו, נפטר בפתאומיות ב-2014).

צביקה אביגדור: "בערב, בסיום יום הלחימה השני בצידון, התחושה היתה קשה. הרבה תסכול. כמעט ולא הצלחנו להתקדם, ספגנו נפגעים ואיבדנו את שמעון. התחושה היתה שתחת התנגדות כזו, עד שנשלים את כיבוש העיר תיפגע מרבית הפלוגה. דיברתי בערב עם עמירם. הוא כבר היה מעורבן במה שקרה ואמר לי שהוא שולח קצין אחר להחליף את שמעון. הערכתו שהוא ישלח את גיורא זלץ או את אריה טסלר, אבל עמירם החליט לשלוח את מתי חן ציון. מתי ושמעון שחר היו חברים מאוד טובים. כמו אחים. היו בקורס קצינים יחד, היו מפקדי מחלקות בפלוגה ז'. הקשר ביניהם היה מיוחד וחשבתי שאולי זה לא רעיון טוב לשלוח את מתי, בגלל הקשר האישי. שאלתי את עמירם אם הוא בטוח שמתי זה האיש הנכון להגיע ועמירם אמר שכן".

מתי חן ציון: "בערב, לאחר שיצאנו מעין אל-חילווא, ישבנו כמה קצינים על התמסורות בטנק של עמירם. היתה אווירה לא קלה. איבדנו שניים. שמעון שחר בצידון ויובל הראל במחנה הפליטים. פלוגה ח' נשארה למעשה בלי קצינים. גם מתי אלקיים שנפגע ביד, גם שמעון שנהרג, ועוד

מ"מ אחד שנתקע מאחור עם טנק תקול ולא הגיע לצידון. עמירם הודיע לי שאני אחליף את שמעון. הסגן של צביקה.

"מאחור יותר שכבתי על התמסורות, עייף, חצי ישן ודי שבור מהבשורה הקשה על הנפילה של שמעון שחר. ברקע אני שומע מאחורי את עמירם ובוועז ולטר, סמ"פ ז' מדברים. שניהם הבינו שלקחתי קשה את המוות של שמעון. ראו את זה עלי. ואז בוועז, שגם הוא היה חבר טוב של שמעון, אומר לעמירם שיכול להיות שלמתי, לי, יהיה קשה להיכנס לתפקיד של שמעון. 'אל תדאג', עמירם עונה מיד, 'ברגע שהוא יצטרך ויתחיל לתפקד - הכול יהיה בסדר'. זה אחד הזכרונות מבוועז ולטר שיישאר תמיד איתי: בסך הכול גם הוא היה במצב כמוני, חבר טוב של שמעון. והדאגה שלו למצבי מאוד נגעה ללבי".

בלילה מתי חן ציון מגיע לצידון עם נגמ"ש, מצטרף לפלוגה ח', לטנק של מתי אלקיים שנפצע ביד ואבירים פיקד עליו לאחר הפציעה.

מתי: "זה טנק שחטף שמונה או תשע פגיעות, עוד לפני שעליתי עליו. עליתי לטנק, אמרתי לצוות מי אני ויאללה, מוקדם בבוקר ממשיכים קדימה.

"אחד מאנשי הצוות, ריאד רמח מעוספיה, טען-קשר בטנק, סיפר לי במפגש לאחר שנים שהם לא כל כך ידעו אם אפשר לסמוך על הקצין החדש שהוצנח אליהם לטנק. 'מתי כן הבנתי שאפשר לסמוך עליך?' הוא אמר, 'כשהתחלת לזרוק רימונים...' בצידון, עד שקיבלנו פקודה לצאת משם, התקדמנו לאט. כל הזמן תחת אש, וכל הזמן זורקים רימונים. העליתי לצריח ארגז רימונים ואמרתי לריאד שלא יפסיק לזרוק. אני לצד ימין והוא לצד שמאל. עבורי זו היתה טבילת האש הראשונה. הם כבר עברו יומיים לא קלים בצידון ועד שהגעתי אליהם לא חוויתי לחימה קשה. בהתחלה יש סוג של פיק ברכיים. מחשבות איך אני אתפקד כשזה יתחיל, אבל ברגע שמתחילה הפעילות - הכול נעלם. אתה מתפקד כי אין לך ברירה אחרת. בדיוק כפי שעמירם אמר לבוועז".

צביקה אביגדור: "התחושה באותו לילה היתה קשה. אספתי את הפלוגה לשיחה ליד הטנק שלי, דבר חריג בתוך עיר בלחימה, אבל היה צורך לשוחח עם האנשים פנים אל פנים. 'כמו שלנו קשה - לצד השני קשה

יותר'. אמרתי להם, 'ויש שתי אפשרויות: או שנשקע בקושי שלנו, לא נתמודד ונחטוף עוד יותר חזק, או שנצליח לאסוף כוחות והצר השני הוא זה שיחטוף'.

"בלילה הגיעה סוף-סוף תחמושת והכי חשוב - תחמושת נפיצה. העפנו את הח"שים ובכל מקום שאפשר שמנו מעיכים. הרגשנו מאוד בטוחים. יש לנו תחמושת מתאימה ללחימה בשטח בנוי. עם התחמושת הזו הגענו לכפר סיל ושם חיכה לנו אויב אחר - הטנקים הסוריים.

"ביום רביעי בבוקר קרה מה שקיוויתי שיקרה: המחבלים נעלמו. התברר שבמקביל לפעילות שלנו היו עוד כוחות שלחמו שם. בית הספר לשריון שנחת מהים מצפון לצידון וגדוד 71 מחטיבה 188 שעקף את צידון ממזרח ונכנס לצפון העיר. הלחץ גם מדרום וגם מצפון הכריח את המחבלים לסגת. אני אגב, לא ידעתי שיש כוחות שנלחמים מצפון לנו. כל הזמן הייתי בטוח שאנחנו החוד של צה"ל.

"עד יום רביעי המשכתי להתמודד עם טנק שזורק שמן בכמויות מהתמסורות. הטנק נראה כאילו הוא נוסע תוך הפעלת מיסוך עשן מאחוריו. גמרתי כבר את כל רזרבת השמן של הפלוגה. לאחר שיצאנו מצידון החלפתי טנק. עליתי על טנק אחר והטנק שלי נשאר מאחור. את מפקד הטנק הפכתי לאיש צוות חמישי. גם הטען-קשר וגם התותחן היו חיילים מאוד ותיקים ומנוסים. שניהם כבר סיימו את השירות הסדיר בפלוגה זו והגיעו למלחמה בתקופת ה'דפוק' לאחר שישבו בכלא במהלך השירות. עם הצוות הזה אמשיך את שאר הלחימה בלבנון".

צביקה אביגדור לא היה היחיד שהתמודד עם בעיות טכניות בטנק, אבל אי אפשר לספר את הלחימה של הגדוד בלבנון, מבלי לתאר את מקומו והשפעתו של השוט.

טנק השוט היה למעשה פיתוח ישראלי כמעט מלא על גבי טנק הצנטוריון הבריטי.

השוט היה מזוהה למעשה מאז מלחמת יום הכיפורים עם רמת הגולן. בעוד החטיבות הדרומיות היו מבוססות על טנקי מג"ח (פטון), הרי שהשוט, ואיתו השוטניקים, היו אנשי רמת הגולן בעיקר לאור עמידותו

של מזכו"מ הטנק (מערכת הזחלים והמרכובים), בנסיעה על שטחי הבזלת של רמת הגולן.

האגדה אמרה כי כדי להביא את הטנק שהיה הפחות מתקדם בין פלטפורמות הטנקים בצה"ל לרמה גבוהה נדרשו טנקיסטים טובים יותר... חלק מהלוחמים עברו במהלך השירות הסדיר והמילואים ארבע גירסאות של הטנק.

שוט א' - שכבר כלל את מנוע הדיזל, תותח ה-105 מ"מ, אבל עדיין היה עם צידוד חשמלי ועם שמירת ייצוב גיזרתית, שהיה זולל את מצברי הטנק, ולכן היה מופעל רק לאחר הנעת הטנק.

בעקבותיו, השוט ב' - בעל מערכת צידוד הידראולית, אך בלי מערכת ייצוב, דבר שדרש מהצוות לתקן את הצידוד בכל פנייה של הטנק, ובמיוחד בהחלפת עמדות. פלוגה ח' הייתה הפלוגה האחרונה מסוג טנק זה והחליפה את הטנקים בערך שנה לפני המלחמה.

כחלק מלקחי מלחמת יום כיפור, והמחיר הכבד של פגיעות נ"ט בטנקים, הולבשו על הטנקים מערכת מיגון ריאקטיבית, "הבלטנים", שהיו מסווגים וסודיים, ולכן היו מאוחסנים במשטח מאחרי הטנקים והותקנו בתקופות כוננות מבצעית. "הבלטנים" היו מפעילים את מטען הנ"ט שנורה על הטנק בנקודת המגע עימם, ומתפוצצים בצורה שהייתה מפזרת את המטען החלול ומונעת חדירתו לטנק.

במלחמה הצילו מערכות מיגון אלה במקרים רבים של פגיעות נ"ט שספגו הטנקים, וקשה לחשוב איך הייתה יכולה להראות המלחמה בלעדיהם.

ולמלחמה עצמה יצא גדוד 74 עם דור השוט ג' - בו נוספה מערכת ייצוב התותח, ונוספה מערכת כינון ללילה מבוססת על הגבר אור כוכבים, אותה צריכים היו להתקין סמוך לחשיכה, ולחדש את תיאום הכוונות.

בטנק היו מותקנים שלושה מקלעי בראונינג 0.3 - מקלעים ישנים מימי מלחמת העולם, אשר דרשו מקצועיות בכיוונם והכנתם לפעולה. קצב האש שלהם ובמיוחד רצף הירי ללא מעצורים היו תוצאה של מקצועיות אחזקתם על ידי הצוות.

הנהיגה בטנק דרשה מיומנות רבה קודם כל של הנהג, ובתאום בינו לבין המפקד. המזכו"מ של הטנק לא שיכך במיוחד את מהמורות הקרקע והעביר אותם לצוות בצורת סימנים כחולים, ולסגנון הנהיגה של הנהג הייתה לכך השפעה רבה.

הזחלים דרשו בדיקה ותחזוקה רבים בכל עצירה לוודא תקינות פניי זחל והחלפתם במקרה הצורך, וגם לנושא מבצעי זה הייתה למקצועיות הצוות השפעה רבה. נסיעה על כביש דרשה מיומנות משל עצמה, כי הטנק היה מחליק על הכביש במקרה של תנועות היגוי חדות.

כתוצאה מכל מה שתואר, היה הבדל גדול בין רמת הכשירות והביצועים בין טנק לטנק על פי רמת המקצועיות של הצוות, ואפשר היה להגיד ש"האדם הוא הפלדה והטנק הוא המכונה".

"קשה לי לקבל שהבן שלי נהרג בשעריה של עיר זרה"

את הסוד הזה דני הופמן שמר עמוק בבטן במשך 30 שנה. לא רצה לשתף איש. גם לא את בני המשפחה הקרובים.

דני: "סיפור מאוד כואב ועצוב עלי ועל שמעון שחר. הוא היה המ"מ שלי בימים שאני הייתי ותיק בפלוגה ז'. היו לנו כחיילים לא מעט עימותים איתו. הוא היה קצין טוב ואיש טוב, אבל עקשן גדול. מכיוון שהייתי מאוד דומיננטי במחלקה, הוא האשים אותי שאני ממריד את החיילים נגדו, מה שבאמת לא קרה. יום אחד זה התחיל בצעקות והמשיך במכות. ריב אמיתי. הוא חטף, אני חטפתי ונהיה ברוגז. לא דיברנו זה עם זה. עבר זמן, לא השלמנו, שמעון מונה לסמ"פ בח', אבל לפני הכניסה ללבנון אמרתי לעצמי שכשתיגמר המלחמה אני אדבר איתו. נשלים ונשכח את כל מה שהיה.

"שמעון נהרג ולא הספקתי להשלים איתו. האמת, אפילו כעסתי עליו. למה הוא נהרג לפני שהספקתי להשלים איתו... לא הספקתי לבקש ממנו

סליחה על מה שהיה בינינו.

"חיייתי כל השנים מאז עם מועקה קשה בלב, ולפני כמה שנים אמרתי לאשתי שאני לא יכול יותר. חייב לנסוע לבלפוריה, לבית הקברות, לבקש ממנו סליחה. החזקתי את זה בבטן 30 שנה, לא יכול יותר. לקחתי את אשתי ואת הבת שלי. נכנסנו לבית הקברות, מצאנו את הקבר, הדלקתי נר נשמה ושם, תוך כדי זה שאני בוכה, סיפרתי לבת שלי ולאשתי מה קרה לי ולו ואיך במשך כל כך הרבה שנים לא ביקשתי ממנו סליחה על מה שהיה בינינו".

זכרון האירוע הקשה בשדרה המרכזית של צידון, המשיך ללוות את אריאל פלג גם בשנים הבאות. לאחר שהחלים מהפציעה בגב חזר לגדוד שהיה אז בביירות, בהמשך יצא לקורס קצינים וחזר כמפקד מחלקה בגדוד 74. עמירם לוין היה אז מפקד החטיבה: "עשיתי נפקדות. כקצין. לא רציתי לעלות על טנק. נסעתי לירושלים ועמירם הגיע כדי להחזיר אותי לגדוד. מפקד הגדוד, שלא היה מודע לסיבות שבגללן סירבתי לעלות על הטנק, לא היה מוכן לוותר והעלה אותי למשפט אצל עמירם. הוא היה משוכנע שמשם אני הולך ישר לכלא. נכנסתי לעמירם ויצאתי ממנו מחייך. לא רק שלא הגעתי לכלא, עמירם גם נתן לי את הרכב שלו שאסע לחופשה בבית בירושלים".

ואיך האירוע הזה קשור לשמעון שחר? הטנק שאריאל סירב לעלות עליו היה אותו טנק שעליו היה במלחמה. הטנק שבו נהרג שמעון והוא עצמו נפצע. עמירם הקשיב והבין כמובן.

צביקה אביגדור: "בערב, בגמר הלחימה של אותו היום, עמירם שאל לשלומנו, כשהוא כבר יודע ששמעון נהרג. 'קשה', ענית, 'היו לנו נפגעים, שמעון נהרג...' עמירם אמר שהוא יודע, ושגם אצלם היתה לחימה קשה מאוד ויש נפגעים, אבל כפי שאמר 'קשה, אבל מתגברים'".

עמירם לוין: "שמעון בעיני היה קודם כול לוחם. לוחם עבורי פירושו אדם; לוחם פירושו אהבת החיים ושנאת המלחמה; לוחם פירושו רעות ואהבה עד אין קץ; לוחם פירושו צניעות... שמעון יישאר בעיני תמיד

כבחור צעיר ושחרחר, טוב לב ומסור עם נפש של לוחם".

צביקה אביגדור: "ההיכרות שלי עם שמעון היא כבר מהיום הראשון שלי בגדוד 74. בהתחלה שנינו מפקדי מחלקות, בפלוגות שונות. אחר כך אני סמ"פ ושמעון מ"מ ובהמשך אני מ"פ ושמעון הס' שלי. שמעון היה בחור מאוד חזק. איש עבודה. במלחמה הוא היה מאוד קר רוח. כולם הרגישו את זה. כשנכנסנו ללבנון נשאר לו עוד חודש לשרת לפני השחרור. הוא לא התכוון להמשיך לחתום קבע. רצה לחזור למשק בבלפוריה".

איריס עתיר, פקידה פלוגתית, פלוגה ח': "לפני המלחמה יובל בכרך היה מ"פ, שמעון הסגן שלו. היה לי קשר מאוד טוב עם שמעון. עבדנו צמוד. פרפקציוניסט עם לב זהב שעשה בעצמו גם הרבה מהעבודה של הפקידות. בשבעה ישבתי עם ההורים ודיברנו על הרבה דברים, גם על החבילות הרבות שקיבל מהבית. תמיד עם שקיות תפוצ'יפס בתוכן. הם לא הבינו למה שמעון ביקש תפוצ'יפס. הוא בכלל לא אהב תפוצ'יפס, סיפרו לי. אמרתי להם שזה היה בשבילי. לא ידעתי שהוא לא אוהב תפוצ'יפס".

אלונה חזן, מש"קית ת"ש בגדוד: "שמעון היה מאוד בוגר נפשית לגילו, עם איזשהו שקט נפשי מאוד מיוחד. משהו שלא רגילים להיתקל בו אצל אנשים בגיל הזה. בגרות נפשית ויכולת הכלה יוצאת דופן. לא אשכח את הרגע שבו שמעתי שהוא נהרג. היו כבר פצועים מהגדוד בבית החולים רמב"ם והגעתי לבקר אחד מהם, ואז הודיעו לנו ששמעון שחר נהרג בלבנון. עמדתי ליד הקיר ופשוט צנחתי למטה. עד הרצפה. אירוע שאני לא יכולה לשכוח".

אילן בלט, מט"ק 3ב בפלוגה ז': "לא אשכח את המשפט ששולמית, אמא של שמעון, אמרה לי באחד הביקורים שלי בבית המשפחה: 'דבר אחד קשה לי לקבל, שהבן שלי נהרג בשעריה של עיר זרה...'".

רם גלעד: "כשאתה מגיע לגדוד כחייל צעיר לאחר ההכשרות, המפקדים אוהבים להתעלל בך. שמעון תמיד שמר עלינו. כשהוא לא היה בסביבה - די התעללו בנו. כשהוא היה שם - זה לא קרה. פתאום ישנו כל הלילה בלי הקפצות וטרטורים מיותרים. הוא מבלפוריה, וכששמע שאני מקיבוץ יפעת, ממש שכן, בכל יציאה הביתה הוא לקח אותי והחזיר אותי לבסיס. נכון שלא נכנסנו עם האוטו לגדוד, וגם לא יצאנו ביחד -

בכל זאת הוא סמ"פ ואני חייל צעיר - אבל הוא חיכה לי מחוץ לשער. בדרך דיברנו על חקלאות ועל זה שהוא מתלבט אם להמשיך לקבע או לחזור למשק בלפוריה".

איתן ברקאי: "שמעון היה יותר מחבר ואני לא אשכח לעולם את הרגע שבו מביאים את האלונקה ואני רואה את הרגליים שלו בולטות מחוץ לשמיכה. מפגש ראשון וקשה עם המוות".

עופר צפריר, אחיינו של שמעון שחר: "הייתי בן 15 כשמעון נהרג, ובכל השירות הצבאי שלי אני מחובר לגדוד 74 ולחטיבה 188. הייתי סמג"ד של אריאל פלג כשהוא היה מג"ד 74. אריאל לא ידע על הקשר שלי לשמעון וזה התברר לו רק לאחר שקרא דברים שכתבתי באחת האזכרות. לימים הייתי הרל"ש של עמירם לוין בפיקוד צפון. גם הוא לא קישר בהתחלה ביני לבין שמעון. פיקדתי על גדוד 74, מוניתי למח"ט 188 ובתפקידי האחרון בצבא הייתי קצין שריון ראשי בדרגת תת-אלוף.

"כנער עבדתי עם שמעון במשק, בעיקר להעביר קווים של השקיה. הוא היה מאוד עסוק: לימודים, מד"א ועוד דברים. התחלנו להעביר קו בתירס ובאמצע הוא עזב והשאיר אותי לבד. ילד בן 12. אני סומך עליך, אמר לי. הצלחתי, וזה אחד השיעורים החשובים שנשארו לי משמעון: אם תנסה ותהיה נחוש - תצליח".

משה נזרי, מט"ק בפלוגה ח': "את האופי של שמעון והמסירות שלו לאנשים, אני יכול לתאר דרך אירוע אחד. ביום השני למלחמה, עוד לפני שהגענו לצידון, פרסתי זחל. הפלוגה המשיכה להתקדם ואני נשארתי מאחור. פריסת זחל בטנק נוכרי זה לא סיפור קל. צריך לחבר אותו מחדש עם טבעות מיוחדות שלא היו לי בטנק. לילה, אני לבד בשטח. די מפחיד. התקשרתי לשמעון, אמרתי לו שאני תקוע בלי טבעות, והוא הגיע כעבור זמן. נסע בלילה עם הטבעות עד אלי. זה היה המפגש האחרון שלי איתו. למחרת הוא נהרג. מבחינתי זו היתה השבירה הראשונה שלי במלחמה. לא הקרב הראשון. המוות של שמעון".

דני כרמי, תותחן צוות מ"פ ז': "הפרדה שלי משמעון שחר היתה די משונה. לאחר הפגיעה בטנק שלנו, בעין אל-חילוה, הגעתי לתאג"ד כדי לטפל בפציעות שהיו לי ברגליים מהרסיסים של הטיל. ישבתי בזחל"ם

פינוי וחיכיתי לחובש שיטפל בי. מעלי היתה אלונקה והחובש אמר לי שזה שמעון שחר, סגן מפקד פלוגה ח'. שמעון היה מ"מ שלי עד זמן קצר לפני המלחמה ומאוד אהבתי אותו. הוא באמת היה אחד מהטובים. לא רק משום שאת זה תמיד אומרים על מי שנהרג. מלח הארץ, יפה תואר, איש משכמו ומעלה. קראנו לו 'עגל'. הוא היה איש חזק, מוצק, ומעבר לכול – הוא היה בן אדם שכולם אהבו.

"חיכיתי לטיפול ונרדמתי לכמה דקות. נמננס ראשון אחרי כמעט 48 שעות ללא שינה. כשהתעוררתי ראיתי שיש עלי טיפות דם. לא הבנתי מאיפה זה, והחובש הצביע למעלה. הדם עדיין טפטף מהאלונקה שהיתה בדיוק מעלי. קמתי ואמרתי שאני לא צריך טיפול. חזרתי לפלוגה. עבורי זה היה רגע לא קל. מפגש עם קצין אהוב שנפל בקרב".

”רק אחרי עין אל-חילוה וצידון התחלנו לפחד”

עד עין אל-חילוה היתה בעיקר דריכות של אנשי הצוותים בטנקים. יום ראשון שנראה כמו טיול בדרום לבנון; אחרי היתקלות בחניון לילה שהזכירה לרבים שאנחנו במלחמה; אבל רק לאחר האירועים הקשים בעין אל-חילוה ובצידון ירד האסימון. התברר שהטנק, אותה מפלצת פלדה שמייצרת אש בלי הפסקה, יעיל מאוד גם בלוחמה בתוך שטח בנוי, אולם בעימות הבלתי פוסק בין הטנק לבין הטיל או הפצצה, לא תמיד הטנק הוא זה שיגבר. הפחד שהתחיל לאחר עין אל-חילוה וצידון, המשיך בכפר סיל ובמתקפות הסאגרים בפרוורי ביירות.

אילן בלט, מט”ק 33’ בפלוגה ז’: ”אני חושב שהמג”ד ניסה להכין אותנו למצב שנפחד. עוד לפני הכניסה ללבנון, בשיחה לפני שעברנו את הגדר, עמירם אסף את הגרוד. ’מי מפחד?’ שאל. אנשים לא כל כך ענו, ואז עמירם המשיך: ’לפני קרב 90 אחוזים מהאנשים מפחדים ועשרה אחוזים משקרים... זה לגיטימי לפחד’.”

גם קצינים בכירים מפחדים ולא מתביישים להודות בכך. מאיר גחטן: "הפעם הראשונה שהרגשתי פחד היתה בעין אל-חילוה. מי שיגיד לך שהוא לא מפחד או שהוא שקרן או שהוא חולה נפש... אני זוכר שיחה בקשר עם עמירם: 'נהיית אשכנזי? כולך לבן מהפחד...' הוא מקנטר אותי. הודיתי מיד שזה נכון והמשכתי: לפי הקול שלך אני מבין שהביצים שלך בגרון מרוב פחד..."

צביקה רם, רופא גדודי: "בעין אל-חילוה היה פחד. אתה תקוע מאחורי טנק שפרס ולא בטוח שתצליח לצאת משם ולהגיע לעמירם. חשבתי לנסות להגיע בכל מיני דרכים עקלקלות, אבל לא כל כך ידעתי מאיפה להתחיל. שם היה אלמנט של פחד.

"פעם שנייה שפחדתי היתה בכפר סיל. היה לי תאג"ד מילואים שאותו פרסתי בחוץ ואני עם הנגמ"ש נכנסתי פנימה. יחד עם הכוחות. נסענו באחד הכבישים בכפר והחובש הגדודי מצביע על כמה חיילים שהיו לידנו ואומר לי: 'תראה איזה מדים יפים הגולנצ'קים האלה קיבלו...' ופתאום אני מבין שאלה לוחמי קומנדו סורים שעומדים לא רחוק מאיתנו.

"אירוע הפחד השלישי שאני זוכר היה בנמל התעופה, לאחר הפגיעה בעמירם. עמדתי עם הסמג"ד גחטן על הטנק של עמירם ומסביב כל הזמן סאגרים. לא פחדתי מהטילים, רק מהכבלים, תיל ההנחיה שלהם. פחדתי שאֶחַנֶּק מהם. כבל כזה, שמגיע במהירות, יכול לשסף את הגרון."

חגי ריינמן, נהג בפלוגה ח': "היה האירוע בכפר סיל, וכשהטנק שלנו נפגע כולם קפצו החוצה ונשארתי לבד בתא הנהג. אחרי זה פחדתי להיכנס לטנק. פחדתי לשבת שוב בתא הנהג. זה סוג של טראומה. משהו שיושב לך חזק בתוך הראש. הפחד עבר וחזר שוב כשהודיעו לנו שהולכים לכבוש את נמל התעופה של ביירות. אף אחד לא ידע מה יקרה שם, ואני זוכר שבטנק היתה אווירה די קשה. כולם פחדו. בפועל, הפחד היה לא מוצדק. לא קרה שם דבר. רק צריך היה לנסוע מהר ולהשתדל לא לעשות סיבובים חדים מדי..."

מתי חן ציון: "לפני הכניסה לכפר סיל אני זוכר פיק ברכיים. דומה למה שהיה בצידון. אבל זה נעלם אחרי הירייה הראשונה. כבר אין פחד אבל יש לא מעט לחץ. לא רק אצלי. גם אצל אחרים. אני מרגיש את זה ברשתות

הקשר. שומעים שיש נפגעים מהכוח של גולני שהיו ממש צמודים אלינו וזה מוסיף ללחץ, אבל איכשהו הרגשתי סוג של בטחון. הטנק מגן עלי, אם כי ראיתי מסביב טנקים שלנו שנפגעו. אבל כשאתה רואה לידך את החי"רניקים שנפגעו זה מוסיף לתחושת הבטחון."

גרעון כהנר, נהג 2 בפלוגה ז': "עד עין אל-חילוה לא הרגשתי פחד, אבל לאחר הפגיעה בטנק בעין אל-חילוה הכול השתנה. אני לא בטוח אם זה היה ממש פחד או לחץ. תחושה קשה של חוסר אונים. פתאום אני מביין עד כמה אנחנו פגיעים. אני יושב בתוך ברכת סולר, והכול סביבי מלא באדי סולר. סולר לא נדלק בקלות, אבל אדי סולר כן, ואני יודע שמספיקה פגיעה קטנה במקום הלא נכון כדי שכולנו נלך. אין לי מה לעשות חוץ מלפתוח את המדפים של תא הנהג כדי שאוכל לברוח החוצה אם אצטרך. הלחץ היה יותר חזק מהפחד."

אבי מנדלר, נהג בפלוגה ח': "בהתחלה, כשנכנסנו ללבנון לא היה פחד. להפך, היתה תחושה מיוחדת שכל הצבא נכנס ללבנון ואנחנו חלק מזה. בלילה הראשון, בתקרית שהיתה לנו בחניון לילה, אנחנו מבינים שזה לא משחק ילדים. זו מלחמה. אבל הפחד היה בכפר סיל, כשאני רואה את המוות מול העיניים. טנק סורי יורה עליך ממרחק 300 מטר. הפגז פוגע חמישה מטרים ממך ואתה תלוי כולך בתותחן שלך. או שהוא יפגע בפגז הראשון או שהסורי יפגע בפגז השני שלו. זה פחד גדול שנמשך כמה שניות, עד שמפקד הטנק והתותחן אמיר טל פגעו בו. בתוך שניות הפחד נעלם. רוח לי".

ראובן דוייב, נהג 1א' בפלוגה ז': "הפעם היחידה שפחדתי היתה כשחצינו את הגדר ונכנסנו לתוך לבנון. אחר כך כבר לא היה לי זמן לפחד. היו לנו הרבה שיחות בתוך הטנק במהלך המלחמה, אני לא זוכר שאנשים פחדו".

אליהו יעיש, תותחן סמ"פ בפלוגה ו': "יש הרבה פחד והרבה לחץ. הרגשנו שאנחנו נלחמים על החיים שלנו. או שאנחנו מחסלים את הטנק הסורי או שהוא מחסל אותנו. בתוך הטנק מרגישים היטב את הפחד. גם בצעקות של הצוות: 'נהג עצור... נהג אחורה...' ובמין ריח כזה בתוך הטנק שאתה לא יכול להסביר אותו. ריח של ביצים שלוקות. ריח של פחד. ידענו שאנחנו נלחמים על החיים שלנו. אם אתה לא ערני מספיק - תחטוף!"

בועז דרור, תותחן 2 בפלוגה ז': "היה פחד גדול אבל התעלמתי ממנו. ראיתי את דוד סקלר לאחר שנפגע, ראיתי את יובל הראל, את שמעון שחר, אבל כל הזמן הסתרתי את הפחדים. הכול עלה רק בהמשך. אחרי שהשתחררתי וחזרתי לקיבוץ החלו סיוטים קשים. כל הפחדים שהתעלמתי מהם חזרו אלי. לא ישנתי בלילות, לא התעוררתי לעבודה. במילואים אמרתי שאני לא מסוגל יותר להיכנס לטנק. הפחדים הציפו אותי".

חסימה בדרך לביירות

9.6.82: יום הלחימה הרביעי.

גזרה מערבית: האחריות להמשך הפעילות במחנות הפליטים שבין הערים צור וצידון עוברת מאוגדה 36 לאוגדה 91 בפיקוד תת-אלוף איציק מרדכי. שתי החטיבות של אוגדה 36, חטיבת השריון ברק, 188 וחטיבה 1 גולני, עוברות תחת פיקוד אוגדה 96 ומתקדמות לעבר ביירות על ציר "בוקיטו", ציר החוף הלבנוני.

אוגדה 96 בפיקוד תת-אלוף עמוס ירון, משלימה צבירת כוחות דרך הים ולאחר סיום כיבוש העיירה דאמור, נערכת לתנועה צפונה בשני צירים: האחד – ציר החוף הלבנוני והשני – איגוף ביירות ממזרח, חבירה לכוחות הנוצריים והגעה לכביש ביירות-דמשק. חטיבה 211, טנקי מרכבה, שמובילה את כוחות האוגדה על ציר "בוקיטו", נתקלת במארב קילומטרים ספורים מביירות, סופגת אבדות ונחלצת לאחר. התנועה צפונה נעצרת.

גזרה מרכזית: אוגדה 162 בפיקוד תת-אלוף מנחם עינן נלחמת מול טנקי טי-62 סוריים שממוקמים מסביב לעין זחלתא. טנקים נפגעים

ונעצרת התנועה בציר ההררי.

גזרה מזרחית: לאחר השמדת סוללות קרקע-אוויר ועשרות מטוסי מיג סוריים – מבצע "ערצב 19" – הגיס בפיקוד אלוף ינוש בן-גל, שעד עתה התנהל בזהירות ונמנע מהיתקלות עם דיוויזיה 1 הסורית, מתקדם לכיוון הבקעה תוך קרבות באזור העיירה ג'זין וצפונה משם מול חטיבות 91 ו-76 הסוריות. אוגדה 252 בפיקוד תת-אלוף עמנואל סקל אוגפת ממזרח את אגם קרעון, ושני כוחות עצמאיים, "כוח ורדי" בפיקוד תת-אלוף דני ורדי ו"כוח יוסי" בפיקוד תת-אלוף יוסי פלד, מתקדמים ממערב לאגם קרעון במטרה להשתלט על כביש ביירות-דמשק לפני הפסקת אש. אוגדה 90 בפיקוד תת-אלוף גיורא לב פועלת במרחב ג'זין במרכז גזרת הגיס.

אוגדה נוספת, אוגדה 880 מילואים, בפיקוד תת-אלוף יום-טוב תמיר, סיימה הליכי גיוס והכשרה ומצטרפת ללחימה.

(הנתונים – מאטלס של מחלקת הסטוריה שיצא לרגל 40 שנה למלחמה)

בשעות הצהריים, יום רביעי, גדוד 74, עדיין ת"פ חטיבת גולני יצא מעין אל-חילוה, ולאחר שסיים לתדלק ולהתחמש מחדש החל להתקדם צפונה על ציר החוף הלבנוני. במקביל, גם גדוד 13 של גולני עם פלוגה ח' עזב את צידון. בשלב הזה, גם ביום רביעי 9.6, וגם למחרת, 10.6, הכוחות כמעט ולא מתקדמים. הם נמצאים עמוק מאחורי כוחות אחרים שתקועים על כביש החוף, בפקק הגדול מדרום לעיירה דאמור.

מאיר גחטן: "אחרי עין אל-חילוה יש תחושה שהגדוד יותר מלוכד. עבר את טבילת האש ביחד. אנשים יותר תומכים אחד בשני, עוזרים זה לזה. אין מצב שאם מישהו בבעיה יניחו לו לפתור אותה לבד, לשבור את הראש. גם לפני כן 74 היה גדוד מאוד תומך ועוזר, אבל ראיתי איך זה התעצם לאחר הקרב במחנה הפליטים".

בשלב הזה מפקדי הגדוד עדיין לא מודעים לנסיגות שהיו לפתוח את הציר לכיוון צפון, ולהשתלט על נקודה אסטרטגית, כפר סיל, פרוור

דרומי של ביירות שממוקם על כמה גבעות ממזרח לצייר החוף הלבנוני ושולט באש על ציר "בוקיטו", שהוא גם ציר הכניסה המרכזי לביירות מכיוון דרום. פני השטח מזכירים במידה רבה את הכניסה הדרומית לעיר חיפה. מעבר צר בין ההר במזרח לים במערב. בשלושת ימי המלחמה הראשונים - עוד לפני שצה"ל חצה את נהר האוואלי והחל לנוע לכיוון ביירות - בהבנה שהכוחות שינסו להגיע לביירות יעברו בצייר הזה, חיזקו הסורים את מערך ההגנה על הכפר, בעיקר על ידי גרוד קומנדו שהוצב עד אז בביירות. למעשה, כפר סיל הפך לעמדת ההגנה האחרונה של הסורים וצבא השחרור הפלסטיני לפני ביירות.

סרקו והאזינו
חסימה בצייר "בוקיטו"

הכוח הראשון שנתקל באויב היה גרוד שריון 126 מחטיבה 211, טנקי מרכבה מתוגברים בחיילי חי"ר. לפנות ערב, הותקף הטור הגרודי בידי כוחות קומנדו סוריים חמושים בנשק נ"ט, שפגעו בשני טנקים ובשני נגמ"שים. גרוד 126, בפיקוד סגן מפקד החטיבה נסוג לאחור, משאיר באזור ההיתקלות את הכלים הפגועים וארבעה נעדרים. זו הסיבה לכך שהתנועה צפונה נעצרה ונוצר פקק שנמשך לאורך קילומטרים רבים. שתי אוגדות על כל הדרגים שלהן לא יכולות להמשיך ולהתקדם.

עמירם לויז: "לא הכרנו תוכניות לגבי כפר סיל. גם לא היינו אמורים לכבוש אותו. סיימנו את המשימה של עין אל-חילוה, גולני סיים את המשימות שלו, ציר צידון פתוח, ובעצם היינו צריכים להיות מוכנים להמשיך צפונה, עד הכפר דוחא מצפון לדאמור ולהיערך לקראת כיבוש נמל התעופה של ביירות. זו היתה התוכנית המקורית שלנו. לנוע בזנב של חטיבה 188. אבל צה"ל כמו צה"ל - ברדק לא נורמלי. ציר החוף סתום כולו. 188 בחזית, אחריהם 211, ואחר כך הדרגים. התחמושת, הדלק, המזון. ציר אחד, שתי אוגדות תקועות עליו ואי אפשר להתקדם הלאה. הכול תקוע. טנקים, נגמ"שים, תותחים, רכבים. תדמיינו את כביש החוף שלנו בשעות הבוקר. פקק בין בית ינאי לתל אביב. זה בדיוק מה שהיה

שם. כולם עומדים. אנחנו נכנסים לחניון לילה בצד הציר העמוס, מחכים שיפתרו את הבעיה ונוכל להתקדם לכיוון נמל התעופה של ביירות."

מתי חן ציון, עד לפני יומיים קמב"ץ גדוד 74 ועתה סגן מפקד פלוגה ח': "בשלב הזה אנחנו לא מתוכננים לכפר סיל. מעדכוני מודיעין ידעתי שבכפר יש מחבלים, פלסטינים עם אר-פי-ג'י יחד עם גדוד קומנדו סורי. לא דיברו על טנקים בכפר. זה כל מה שידעתי מבחינת מודיעין. הטנקים היו הפתעה גמורה. הם הגיעו לשם מביירות רק לאחר שגדוד 74 הצליח להתמקם בעורפם מעל הכפר והסורים הבינו שעיקר הסכנה היא כבר לא הכוחות שעל ציר 'בוקיטו', אלא אלה שיתקפו אותם מהעורף".

פלוגה ח', עם חמישה טנקים, נמצאת מאחור. עדיין עם גדוד 13 של גולני. את גדוד 74, גדוד האם שלהם, הם יפגשו רק בעוד יומיים, בכפר סיל. צביקה אביגדור: "כשלחמנו בצידון, הייתי בטוח שאנחנו קצה החוד של צה"ל. לפנינו יש רק מחבלים וצבא סורי. לא היה לי שום מושג שיש כוחות אחרים שנעים על צירים מקבילים. עבורי זו היתה הפתעה גדולה לגלות שאנחנו בתוך שיירה עצומה שכמעט לא מצליחה להתקדם. היום אני מאשים את עצמי בעניין הזה. הייתי חייב לייצר לעצמי את תמונת המצב. דרך רשתות הקשר, בדרכים אחרות, אבל לעשות את זה.

"ביום הרביעי למלחמה, כמעט אחרי ארבעה לילות ללא שינה, אני משאיר מאחור את הטנק שלי, זה הטנק עם בעיית השמן, ועולה לטנק עם צוות חדש. את המפקד שלו אני הופך לאיש צוות חמישי. יש לי בצוות שני חבר'ה שהם ב'דפוק' - גם הטען וגם התותחן, חיילים מאוד ותיקים ומנוסים. למזלי, וכפי שאסביר בהמשך, עם הצוות הזה אני אעשה את שאר הלחימה. אנחנו פשוט מתקדמים צפונה בקצב של צב. כל צה"ל לפנינו.

"האירוע המשמעותי שאני זוכר מהנסיעה צפונה, זה נגמ"ש שנוסע פתאום מולנו במהירות מטורפת בכיוון ההפוך. אנחנו עם הפנים לצפון, הנגמ"ש - לדרום. כשהוא עובר ליד הטנק שלי אני רואה למעלה שני חיילים כנראה במצב מאוד מאוד קשה. באותו רגע לא היה אפשר לדעת מה קרה. מאוחר יותר נודע לי שאלה היו סגן הרמטכ"ל אלוף קותי אדם, ואלוף-משנה חיים סלע, שנקלעו למארב מחבלים בדוחא. שניהם לא שרדו".

זוועה על ציר "בוקיטו"

בצהריים גם אודי בן-ארי, מ"פ ז', עובר לטנק אחר ומעביר את המט"ק שלו, איציק פררה לטנק המקורי שלו שמספרו צ-815077. זה הטנק שנפגע מטיל מילאן בעין אל-חילוה. לצוות, איציק פררה המפקד, דני כרמי תותחן, דוד אונר נהג, וראובן סבג טען-קשר, נאמר שעליהם להמתין עם הטנק בכניסה למחנה הפליטים כדי לטפל בכל התקלות. לאחר שיסיימו את הטיפול בטנק, עליהם ליצור קשר ולחבור לגדוד.

דני כרמי: "הגדוד התקדם צפונה ואנחנו נשארנו יומיים לא רחוק ממחנה הפליטים והחליפו לנו לא מעט דברים בטנק. כיוון שהטיל פגע בין התובה לצריח, נפגעו גם צידוד הצריח, גם המיצב שלו, גם הקנה. בקיצור, החליפו לנו חצי טנק. עבדנו יום ולילה יחד עם הדרגים הטכניים. לאחר יומיים, ביום שישי לפנות ערב כשסיימנו את העבודה, נאמר לנו להתחיל לנסוע לכיוון צפון ולפגוש את הגדוד בדאמור. המרחק בין צידון לדאמור זה בערך כמו המרחק בין נתניה לחיפה. ולשם אנחנו צריכים להגיע. טנק בודד באמצע המלחמה. בפועל, הגדוד כבר לא היה בדאמור אלא מעל כפר סיל, נערך להיכנס לקרב.

"התחלנו לנסוע על ציר החוף לכיוון צפון, בלי לדעת היכן נמצא הגדוד. בכל האימונים והתרגילים שעשיתי במהלך השירות הצבאי אף פעם לא תרגלנו מצב כזה: טנק בודד שצריך לנווט לבדו בשטח אויב. למרבה המזל, בעוד אנחנו מתקדמים צפונה ראינו פתאום את פריד, מ"פ מפקדה שלנו, שאמר לנו לנסוע אחרי הג'יפ שלו. התחלנו לנסוע אחריו. כבר לילה. אסור להדליק אורות. נסענו אחרי עיני החתול של הג'יפ. טנק מתקשה לנסוע מהר על כביש אספלט. הזחלים הם ממתכת והטנק, 72 טונות, מחליק. צריך לנסוע לאט. קשה לעקוב אחרי הג'יפ שנוסע הרבה יותר מהר. עוד לפני שיצאנו, הנהג שלנו עלה לעמדת הטען-קשר. במהלך עבודות הריתוך שעשינו תוך כדי תיקון הטנק, נכנס לו משהו לעין והוא ביקש שמישהו אחר ינהג בטנק.

"המשכנו בנסיעה, בחושך, וכמה קילומטרים לפני דאמור הכביש התעקל. הג'יפ פנה ימינה ונעלם לנהג בעיקול. אנחנו המשכנו ישר. בין שני הנתיבים של "בוקיטו", ציר החוף, היתה דרך עפר ואנחנו המשכנו לנסוע עליה. עדיף מאשר לנסוע על אספלט. לילה חשוך. אנחנו נוסעים ללא אורות ופתאום - מכה חזקה וצעקות אימים. אסון נורא. כוח צנחנים מגדוד 202 התארגן למנוחה על דרך העפר. ללא כל סימון. חלק כבר ישנו בשקי שינה, חלק שכבו על כבש הנגמ"ש שהיה שם. עלינו עליהם. דרסנו אותם. אחד מהם, ששכב בשק שינה על כבש הנגמ"ש נהרג במקום. צנחן נוסף נפגע באורח אנוש ונפטר במסוק בדרך לבית החולים.

"זה היה הג'ינינום בהתגלמותו. דבר ראשון שעשיתי היה להזיז את הקנה כדי שיחסום את פתח היציאה של הנהג. לא רציתי שיראה את מה שקרה. ידעתי שהוא יתחרפן לגמרי. אני והמפקד ירדנו מהטנק. המחזה היה נורא. דם בכל מקום. מישהו צעק לנו לעוף משם מהר, אחרת הצנחנים יהרגו אותנו. חזרנו מיד לטנק ועפנו משם. המשכנו לנסוע על הכביש ופררה המפקד התקשר לאודי כדי לשאול איפה הפלוגה".

אודי בן-ארי: "הם קראו לי בקשר. אנחנו כבר מעל כפר סיל, והסברתי להם איך להגיע אלינו. זה היה נס אמיתי שהם מצאו את דרכם אלינו. נפגשנו מוקדם בבוקר והם ניסו להגיד לי שקרה משהו בדרך. לא רציתי לשמוע. 'כל דבר בעתו', אמרתי להם, 'אנחנו נכנסים עכשיו לקרב. זה לא

הזמן... אתם בסדר עכשיו? יאללה, נדבר על זה אחר כך'.

"חזרתי לטנק המקורי שלי, עליו הם נסעו לאחר תיקונו ואשר איתו נדרסו הצנחנים, ולא נגענו בנושא. לא דיברתי איתם על מה שהיה. יכול להיות שלא היתה לי מוטיבציה לשמוע את הפרטים המזוועים שהיו שם. הדחקתי את הכול. שעות אחר כך נכנסנו לקרב בכפר סיל. לאחר הלחימה בכפר סיל היתה חקירה של מצ"ח. הם נחקרו ודיברו גם איתי, אבל היה ברור לכולם שזו לא אשמתם. רק לפני כמה שנים, יותר מ-30 שנה לאחר האירוע, דני כרמי, התותחן שלי, סיפר לי לפרטי פרטים מה היה שם. נחרדתי, הודעזעתי. אסון בלתי נתפס. כל מי שהיה בטנק הדורס - פגוע. הנהג פוסט-טראומטי. הוא לא הופיע למפגשים שלנו. כמעט 40 שנה מנותק קשר. גם המט"ק איציק פררה. אף אחד לא יודע איפה הוא. ניסינו לאתר אותו - ללא הצלחה".

דני כרמי: "הגענו בבוקר לפלוגה, אבל אני לא זוכר מה קרה איתי באותו לילה. אני לא זוכר איפה הייתי בלילה שבין שישי לשבת. יש לי בלק אאוט מאותו הלילה. לא זוכר איפה היינו, איפה ישנו ומה עשינו. כנראה שכל כך רציתי לשכוח את המראות שראיתי, ששכחתי גם את אותו לילה. זה סיפור שלא עזב אותי הרבה זמן. לא יכולתי לאכול, לא יכולתי לישון. התעוררתי בלילות כולי מלא מים. לא זיעה. מים. כאילו הייתי בתוך אמבטיה. שנתיים לא חייכתי. הכול נשאר עמוק בבטן. לא סיפרתי לאף אחד מה היה שם. גם לא לחברים בפלוגה. כל מי שהיה בטנק, התחרפן. עד היום נשאר לי הריח של הדם שהיה שם. ריח של מוות. כשאני נחתך או כשיורד לי דם - הריח מיד חוזר אלי. הגוף זוכר.

"ביציאה הראשונה שלי הביתה מביירות, נסעתי באוטובוס לדאמור. עלו כמה צנחנים. אחד מהם התיישב לידי. התחלנו לדבר והוא סיפר לי שהחבר הכי טוב שלו נהרג כשטנק דרס אותו. שתקתי. לא יכולתי להוציא מילה מהפה. מזל שזו היתה נסיעה קצרה. רק עד דאמור".

אודי בן-ארי: "אחרי שנים רבות ערכנו מפגש חברים. שם לראשונה דני כרמי נכנס לפרטי האירוע. חזרתי הביתה, נכנסתי לאתר האינטרנט של גדוד 202 וניסיתי על פי תאריכים לחפש את אלה שנפלו באותו אירוע. שנדרסו למוות. זיהיתי שניים שלפי הפרטים שהופיעו באתר, למרות שלא

צוין כמובן שהם נדרסו על ידי כוחותינו, הם אלה שכנראה נהרגו שם, על דרך העפר בין שני הכבישים. היה אפילו שלב שחשבתי לפגוש את המשפחות של השניים. הבנתי עכשיו יותר למה קשה היה להישאר בקשר עם אנשי הצוות הזה, כולל המט"ק פררה שממש נעלמו עקבותיו. שניים מהם פשוט ניתקו קשר לגמרי. לא הגיעו למפגשים, לא ענו לפניות".

להפתיע את הסורים מאחור

11.6.82-10: יום הלחימה החמישי והשישי.

גזרה מערבית: לאחר שכוחות חטיבת גולני וגדוד 74 עזבו את צידון ועין אל-חילוה, עברה האחזיות ללחימה שם לאוגדה 91 ושלוש חטיבות מילואים, בסיוע חיל אוויר, נכנסו לטהר את היעדים. חטיבת צנחנים 35, אוגדה 96, המשיכה לאגף את ביירות ממזרח, כבשה את כפר שומן וחברה עם כוחות נוצריים. גדוד 53 מחטיבה 188, יחד עם צנחנים מגדוד 202, נשלח ביום חמישי אחר הצהריים לכבוש את כפר סיל ולסלק את החסימה בדרך לביירות. גדוד חי"ר סורי מתוגבר בפלוגת טנקים, עצר את הכוח וגרם לאבדות רבות. החסימה על ציר "בוקיטו" עדיין לא נפרצה.

גזרה מרכזית: חטיבה 500, שריון, המשיכה בלחימה מול כוח סורי גדול שהתמקם בעין זחלתא. רק בשעות הערב המאוחרות, לאחר שעשרות טנקים סוריים הושמדו, הסורים נסוגו מהכפר ואפשר היה להמשיך בתנועה צפונה. סמוך לחצות נעצרה חטיבה 500 במרחק חמישה

קילומטרים מדרום לכביש ביירות-דמשק.

גזרה מזרחית: שתי אוגדות הגיס, אוגדה 252 ואוגדה 90 התעמתו מול כוחות שריון סוריים גדולים, דיוויזיות 1 ו-3, והצליחו לדחוק את הסורים צפונה לכיוון הבקעה. בשעות הצהריים המאוחרות – תאונה מבצעית טרגית לאחר שמטוס פנטום תקף בטעות גדוד נח"ל. 24 לוחמים נהרגו ועוד כ-100 נפצעו. "כוח יוסי" בפיקוד תת-אלוף יוסי פלד, התקרב לכביש ביירות-דמשק.

גדוד מאוגדה 90 בפיקודו של עירא עפרון, נקלע למארב שריון סורי בכפר סולטן יעקוב, ונחלץ לאחר קרב קשה, משאיר מאחור טנקים ונגמ"שים פגועים, שבויים ונעדרים. 21 לוחמים נהרגו בקרב סולטן יעקוב.

ביום שישי, 12 בצהריים, בתיווך האו"ם – הפסקת אש.

(הנתונים – מאטלס של מחלקת הסטוריה שיצא לרגל 40 שנה למלחמה)

לאחר שחטיבה 211 לא הצליחה לפתוח את הציר לביירות, המשימה לכבוש את כפר סיל הוטלה עכשיו על מאיר דגן, מח"ט 188. התקפה משולבת של חי"ר ושריון. גדוד 71 בחיפוי באזור דוחא, גדוד 202 צנחנים יתקוף ממזרח וגדוד 12, גולני, יחד עם פלוגת טנקים מגדוד 53, יתקוף מציר החוף.

עמירם לוין: "שום דבר מהתוכנית הזו לא עבד. גדוד 71 שאמור היה לחפות, נתקע. גדוד 202 עשה כמיטב יכולתו, ולאחר ארבעה קילומטרים נתקל בכוח קומנדו סורי מתוגבר בטנקים, ספג אבדות ונסוג. פלוגה א' מגדוד 53, פלוגת בני ישיבות, נדפקה חזק על ציר החוף. הסורים גמרו אותם עם טילי נ"ט. שישה טנקים נפגעו ושמונה חיילים נהרגו. מכה קשה".

צביקה אביגדור: "השעה שלוש אחר הצהריים, יום חמישי. אני רואה מולי חיילים הולכים ברגל, מצפון לדרום. כולם עם קסדות שריון. טנקיסטים לא אמורים ללכת ברגל. אין דבר יותר משפיל מאשר לראות טנקיסטים הולכים ברגל. כך נראה צבא מובס. עבורי זו היתה תמונה קשה מאוד.

"ירדתי מהטנק. הכרתי אותם. הם היו חיילים שלי לפני שנה. כולם חיילי הסדר, בני ישיבות שאני הייתי מפקד מחלקה שלהם כשעברו צמ"פ לפני שחזרו לישיבה. שאלתי אותם מה קרה, והם מתחילים לספר: זה נהרג, ההוא נהרג. פלוגה שלמה נפגעה שם. שבעה הרוגים ועוד פצועים. מבחינתי, זו היתה אחת התמונות הקשות ביותר שחוויתי במלחמה".

בינתיים כל כוחות האוגדה מאחור, בפקק ענקי לכיוון צפון, מחכים שהציר ייפתח. והוא לא נפתח.

עמירם לוי: "אנחנו עומדים מאחור, כמו כל הצבא, מחכים שהציר ייפתח. זה לא קורה. כולנו מחכים שכפר סיל, השולט על ציר החוף, ייכבש. עמדנו באותו מקום משעות אחר הצהריים של יום רביעי, כמעט 20 שעות. מנצלים את הזמן להתחמש, לתדלק, לטפל בטנקים. אני כל הזמן נכנס לרשת החטיבתית כדי להבין מה קורה. אני אמנם ת"פ גולני, אבל דגן הוא המח"ט שלי ו-188 זו החטיבה שלי.

"מההאזנה לרשתות הקשר אני מבין שהכול תקוע. אמרתי לגחטן, הסמג"ד שלי, שיישאר עם הגדוד ואני נוסע לפגוש את דגן. לקחתי טנק ונגמ"ש והתחלתי לפלס דרך בתוך הבלגן הגדול שעל הציר. איכשהו הגעתי אל דגן שנמצא יחד עם גדוד 71 על אחת הגבעות ליד דוחא, רכס אחד לפני כפר סיל.

"דגן נראה ונשמע עייף ומוטרד. די עצבני מכך שלא הצליח לפתוח את הציר ואיבד לא מעט טנקים ולוחמים. 'עמירם, זה לא הולך, זה תקוע', הוא אומר לי, 'מג"ד 202 תקוע על הציר מתחת לסורים, גדוד 12 חטף, ופלוגת הטנקים חטפה חזק'.

"אז מה עושים?' שאלתי. 'מה התוכניות? איך אני יכול לעזור? אנחנו עומדים מאחור ולא עושים כלום'.

"דגן: 'כרגע אין מה לעשות. מחכים לחושך, ואז מחלצים גם את גדוד 202 וגם את גדוד 12. מחר נתקוף שוב, הפעם עם סיוע מסיבי של חיל האוויר'.

"דגן, אני אומר לו, 'עכשיו זה צהריים. עד מחר אולי אפשר לעשות משהו'.

"דגן מסתכל עלי, נראה מותש. 'זה מה שהוחלט'.

"ביקשתי שייתן לי כמה דקות כדי לראות מה אפשר לעשות. חזרתי לנגמ"ש, ביקשתי מקמ"ן הגדוד שיצטרף אלי והוצאנו מפות ותצ"אות. הסתכלנו על השטח ואז הבריק לי רעיון: אפשר לעקוף את הסורים. במקום להתקדם על ציר החוף, לבוא מאחור באיגוף ממזרח, על ציר שנקרא ערמון. במקום להתעמת פנים אל פנים מול הסורים נבוא אליהם מהגב. ממקום גבוה. היתרון יהיה שלנו.

"בדקתי את המפות. יש שם ואדי שיוצא מכפר דוחא לכיוון מזרח ומתחבר לצייר ערמון ממזרח לכפר סיל. הבנתי שיש קטע מסוים שהוא לא עביר לטנקים. חי"ר יכול לעבור בו, אבל אם רוצים להעביר בו טנקים צריך לפרוץ אותו. להזיז את כל הסלעים הגדולים. בקיצור, צריך לפרוץ דרך. מפנים את כל המכשולים, עולים מאחור בצייר שלא נצפה מהכפר, אין שם אויב, אין כלום, ואז מתחברים לצייר שיוורד מהכפרים הדרוזים באזור. נבוא אליהם מהעורף. הסורים עם כל הקנים מכוונים לכביש החוף, ואנחנו נבוא מהכיוון ההפוך ועוד מלמעלה.

"חזרתי עם התוכנית לדגן שמתעקש לא לאשר: 'זה מה שהוחלט. זהו...'" עמירם לא ויתר. זמן קצר לאחר מכן הגיע מפקד האוגדה עמוס ירון, ועמירם הציג לו את התוכנית שגיבש. להפתעתו, בלי לחשוב פעמיים, מפקד האוגדה הסכים מיד. כן, זה מה שצריך לעשות, אבל נעשה את זה עם כל החטיבה, עם גולני. וגם עם הצנחנים מ-202.

עמירם לויז: "מאוד הופתעתי מההסכמה של מפקד האוגדה לקבל את התוכנית שלי. לא כל כך מעצם ההסכמה, זו היתה תוכנית טובה ולא היתה כל סיבה לא לקבל אותה, אלא מהמהירות שבה מפקד האוגדה קיבל את ההחלטה. כמעט 40 שנה לאחר מכן, במפגש משותף שהיה לנו, מפקדי גדוד 74 עם מפקדי חטיבת גולני, התבררה לי הסיבה להסכמה המהירה. מסתבר שעמוס ירון הגיע ל-188 לאחר הערכת מצב אצל מח"ט גולני, ושם העלו בפניו תוכנית דומה. ארווין לביא, מפקד החטיבה והקמ"ן שלו, עמוס חג'אג', קמ"ן מעולה שעלה על אותו רעיון: אפשר להפתיע את הסורים מאחור. לדעתי, הם לא דיברו על טנקים אלא על תנועה ברגל, אבל עמוס ירון הגיע די מבושל ל-188 ולקח לו מעט זמן להסכים לתוכנית. על הקרדיט למה שהיה בכפר סיל התנהל במשך שנים מאבק

סמוי בינינו לבין גולני. כל צד היה בטוח שזה היה רעיון שלו, שהוא היוזם. רק לפני זמן קצר, באותו מפגש שלנו עם מפקדי גולני, נפתרה התעלומה: הקרדיט משותף. לא צריך לריב על זה..."

יובל בכרך, מ"פ ו': "הרבה שנים עמירם היה בטוח שהוא בעל הרעיון לאגף את כפר סיל ממזרח. מסתבר שגם גולני חשבו על זה, אבל אפשר להניח שאם עמירם לא היה דוחף - זה לא היה קורה. לכולם היה נוח להמשיך לעמוד על ציר החוף ולחכות שמישהו יפתור את הבעיה".

אודי בן-ארי, מ"פ ז': "זה מאוד מתאים לעמירם ליזום מהלך לא שגרתי שישנה את המצב. מג"ד בשריון לא היה מעז לפגוש את מפקד האוגדה ולהציג לו תוכנית שונה. אבל עמירם פעל אחרת. הוא הגיע מסיירת מטכ"ל, מפקד היחידה, התחכך עם כולם. לא היה לו אלוהים והוא יכול היה להגיע לכל אחד".

עמירם: "גולני החלו להתארגן וקבעו קבוצת פקודות ל-12 בלילה. אני לא חיכיתי. היה לי ברור שאנחנו אלה שנוביל את המהלך. התקשרתי לגחטן הסמג"ד ועדכנתי אותו בקצרה בתוכנית. 'לא מעניין אותי כלום, אתה צריך קודם כול להביא לי לפחות שני די-9. זה המפתח לפריצת הציר. מצדי, תגנוב מהדרוזים או מכל מקום אחר, אבל אני חייב לפחות שניים כאן ומיד'".

מאיר גחטן, סמג"ד 74: הייתי בכל הפעילות המבצעית. מהיום הראשון למלחמה. אולי רק במקום אחד לא הייתי: בכפר סיל, אחרי שבועז נהרג, הייתי מאחור. למה? כי עמירם זרק אותי אחורה, לא רצה שנהיה כל הזמן שנינו ביחד קדימה.

"ועכשיו הוא מבקש שאביא לו דחוף שני די-9. די-9 אחד היה לנו וזכרתי שקצת לפני דאמור ראיתי אחד עומד לצד הדרך. קראתי אלי מפעיל כלי כבד מפלוגת ההנדסה, והודעתי לו שאנחנו הולכים לחפש כלי. בהתחלה הוא לא הבין למה הכוונה. שאל אפילו אם אני משוגע. הסברתי לו שלא מעניין אותי, משוגע או לא משוגע, אני צריך כאן שניים כאלה מהר. נניע אותו ונגיע איתו לכאן.

בין הזחילות - מנוחה והתארגנות בבית הספר בדוחא

מ"פ ו' יובל בכרך, עם תחבושת "סטייל אריק שרון"...

על נ.ג. 264 דרום-מזרחית לכפר סיל. מימין, אמיר ששון תותחן ד', פלוגה ז'
ומוטי שומלו טען-קשר ד', פלוגה ז'

ראובן סבג, טען-קשר מ"פ ז', על חוף הים בדאמור

על שפת הים בדאמור. שלום שמחון, מימין ויוכל בכרך מ"פ ו'

לפני הפציעה. איתן ברקאי, סמ"פ ו' במוצב "ברוש"

סגל פלוגה ח'. מימין: מוטי מרציאנו ז"ל, רונן גלבוע ז"ל, יוסי גרייף, צלי מאליס, מתי חן
ציון ויחיאל קורץ

על כביש עוקף ביירות

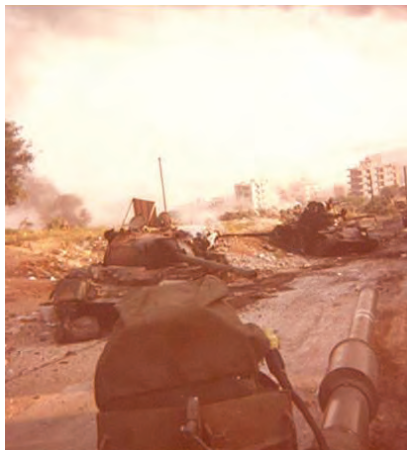
מימין אליהו יעיש, תותחן ד', פלוגה ו',
ואחיו התאום, קצין בגולני. פגישה בביירות

לפני הפגיעה הקטלנית בצידון. הטנק של
שמעון שחר, סמ"פ ח'

שהייה עם רשתות הסוואה על חוף הים בדאמור

זה מול זה בכפר סיל. מימין: טנק של פלוגה ח' שנפגע וטנק סורי שהושמד בקרב

מימין: שמעון שחר ז"ל, בועז ולטר ז"ל, אודי-בן ארי, צביקה רם, מאיר דגן, דורון ביבר ועמירם לויזן - מטווח גולן

צוות 2 פלוגה ח': רם גלעד, אילן ועקמין, יוסי גרייף ואדר רובין

פלוגה ו': אמיר מדרוני סוחב עליו את אמוץ זרטל

אבירם אור על ההגה, ואודי בן-ארי בסיטואציה נדירה - בלי חולצה...

מימין, יעקב גלאם, נהג טנק ד' של בועז ולטר ז"ל, ואיתן סנדרס, נהג מג"ד ומ"מ 1.
שניהם מפלוגה ז'

בין הזחילות והמשימות, נרגעים ליד הכריכה במלון המינה ביץ'

בכפר דוחא, פרבר עשיר של ביירות. במרכז, שמוליק רוזנפלד מ"מ 2, פלוגה ז', משמאלו ראובן דוייב, כורע משמאל, דודי דרשן

תיעוד רגע "היסטורי" עם האורחת ג'ין פונדה. משמאל, המארח... מאיר גחטן, סמג"ד 74

סגל פלוגה ח' בביקור בבופור. משמאל לימין: צביקה אביגדור, מתי חן ציון, צביקה הלפרין, רמי גירסאי, יחיאל קורץ. כורעים: משה ניזרי, יריב עגור

מימין, שמוליק רוזנפלד, מ"מ 2 פלוגה ז'. במרכז משה ניזרי, מט"ק בפלוגה ח'

אייל טוביאס, קש"א, במרכז, וצביקה אביגדור, מ"פ ח'

מינה ביץ'. שוחים בבריכה, מזמינים אוכל ומשלמים בכסף ישראלי, כמובן

טיול לבופור. איתן סנדרס, פלוגה ז'

מימין: יובל בכרך, מ"פ ו', אריה טסלר, "כוח אריה" ואיתן ברקאי, סמ"פ ו'

כנס מפקדי גולני וגדוד 74, מאי 2022: על ספסל קדמי יושבים משמאל לימין: דני עטר מ"פ ב גדוד 13, עמירם לוין, ארוין לביא ז"ל, מח"ט גולני, ברימו, מ"מ צמ"ה, ציון, מ"פ עורב. עומדים מימין לשמאל: צביקה אביגדור, מתי חן ציון, איתן ברקאי, דובי אמיתי מ"מ וולקן, קמ"ן גולני, נחמיאס, סגן מפקד סיירת גולני, אודי בן-ארי, איתן מג"ד הנדסה

בתא הטייס בשדה התעופה של ביירות. מימין איתן סנדרס, נהג 1 פלוגה ז', ניסים סאסי
טען-קשר 1 פלוגה ז'

מימין: איתן ברקאי, יובל בכרך, אריה טסלר וצביקה רם

על שפת הים בדאמור

גחטן, סמג"ד 74, עם אנשי החוליה הטכנית

מפקדת חטיבה 100	
לשכה	
תאריך	31-03-1982
חתימה	

מפוזר מ"פיים

הנדון: מדינת ישראל עומדת בפני מלחמה.

מדינת ישראל עומדת בפני מלחמה בזמן הסיורי, ולתוכנית הרבר יקרה חור מספר חודשים.

1. סוריה

המצב הפנימי מעורר, הכת חשלת שהיא עלוראית שלטת זה כחצי יובל שנים. יש חסימת חזקת מאר של קבוצות האחים המוסלמים והארועים האחרונים בחמת מחזקים תהליך זה. הצבא הסורי נערך למלחמה והדבר בא לידי ביסוי בתחומים הכאים:

א. גמר חשבת יחידות הצבא הסורי כשהס"כ היום סונה 4 דביזיות שריון 21 ממוכנס, ב. הצבא נמצא בהליכים אחרונים של הצטירת בציר מודרני חדשני בטנקים מסוג T-72 והעסקת מדינת הס"כ על T-62 יחידות הממוכנות קלטו את נגמשי ה-BMP וכמו כן הוקמו יחידות שריון על מנה לסגור את הפער, שהחזירו היחידות הנמצאות בלבנון.

ג. איננו רואים הקמת שום ביצורים חדשים או השקעות בחתום ההגנה. דבר זה מאפיין צבא כעל תפיסה התקפית.

ד. בחתום האימונים כ 75% מכלל התרגילים שבוצעו בשנת ההכרעה האחרונה, היו במחווה התקפית. נכלל אלו איך ביכולתה של סוריה לכפות פתרון מדיני רצוי, הן ברמת הגולן והן בלבנון. לפי תפיסתם רק מלחמה יכולה להוציא את סוריה מכידודה היחסי ולחת חנופה לשאיפותיה הסריגיות שהן כידוע - סוריה רבתה, הכוללת חלקים מירדן, ישראל ולבנון.

2. לבנון

לבנון עומדת בפני בחירות לנשיאות, האיוון הערין בין הנוצרים, המסכלים הסורים והשיעים, שהתקדדו לאחרונה, מופר על ידי חציירות רבת-בנשק של המסכלים, וגם הנוצרים אינם מוכנים ידם בצלחת. יסאיוותיהשל הקבוצות השונות לא התממשו והאווירה רוויה חסר גשם.

3. במדינות ערב האחרות יש תהליך הצטיידות בנשק מודרני וארסנל הנשק הולך וגדל.

4. המסכלים: המסכלים מאז הפסקת האש מתארגנים מתחפרים ומתבצרים ועושים בלבנון ככל העולה על רוחם. שאיפתם למגר ולהשמיד את מדינת ישראל לא התחנתה וצווחת המדיני בעולט התחזק. התסיסה המהרשת עכשיו בשטחים ביהודה שומרון ועזה נעשית בעידודם של אסף. כחוצאה מכך אינם יכולים להמשיך עוד זמן רב בהפסקת האש.

5. מצרים

החזרת השטחים באפריל חביא את מצרים למצב חדש שבו היא מקבלת את כל השטחים שאיבדה במלחמת ששה-הימים. ביהודה של מצרים בעולם הערבי כחוצאה מיחסה עם ישראל מעיק עליה וכבר היום יש סיכונים של התקרבות בין מצרים למדינות הערביות האחרות ואולי הפסקת האש של המסכלים וההאפקות הסורים גובעים מתוך כוונה להסתין עד שיחזרו השטחים ואז לגרור את מצרים לחיק העיסוק.

6. מלחמת כוחההווה פתרון לעירק ולפרס וחתן להק תעילה להמסיק את המלחמה ביניהן. כל הדברים הללו ועוד מקרבים לפי חסימתי את המלחמה.

אני מוצא לנכון להכיע הערכה זו בפניך על מנה שאנו כולנו יחד כמאסף מסומך נארגן נחמנו נכון הכה בכל ההחלטות בהנחת שהמלחמה בשער ועלינו להכנס אליה מוכנים בצורה חסוכה ביוחר וכל מעשיכם ופעולכם יהיה לאור השאלה שתשאלו עצמכם מה עוד עלי לעשות על מנת להיוות מוכן יוחר.

דגן מ"מ אל"ם

"מדינת ישראל עומדת בפני מלחמה בזמן מייד", כתב אל"מ מאיר דגן, מח"ט 188 לקציני החטיבה, שלושה חודשים לפני הכניסה ללבנון

"במבט לאחור, כשאני מבוגר יותר ב-40 שנה, באמת התנהגנו כמו משוגעים... לקחת ציוד שלא שלך ואתה לא יודע אם הוא של הממשלה, או של מישהו פרטי. אבל באותו זמן לא חושבים על זה. רק כשאתה כבר אדם מבוגר".

עמירם קרא אליו את מפקד הצמ"ה, אבי כהן (בריימו) מגדוד 605 שהיה כפוף ל-74, וביחד החלו לתכנן את פריצת הציר. "ציר הדובים" כפי שעמירם קרא לו. פרויקט לא פשוט: פריצה בלילה של ציר קשה. עמירם הולך ברגל לפני הכלים יחד עם אבי כהן (בריימו). מדי פעם עולים על הדי-9. הנהגים די מפוחדים. גם לא רואים יותר מדי בלילה וגם אף אחד לא הכין אותם למצב שהם יובילו גדוד שלם מול הסורים. גחטן על הכלי השני, יחד עם מפעיל, ואחריהם הטנקים. מתקדמים לאט ומתגברים עם הקשיים בשטח. מדי פעם מכינים עמדה לטנק שיוכל לעמוד ולחפות לקראת המשך התנועה.

עמירם: "לקראת אור ראשון יה-יה (יורם יאיר), מח"ט 35 קורא לי בקשר. חטיבת הצנחנים מתקדמת באותו זמן על ציר ממזרח לנו, יה-יה מעדכן שיש שם טנקים סוריים שמסתתרים בתוך חורש ומפריעים לו ושואל אם אני יכול לעזור. התותחן בטנק שלי לא זיהה את הטנקים. הטווח היה קצת יותר מארבעה קילומטרים. קראתי לגיורא זלץ לעמדת התותחן. שנינו זיהינו שני טנקים סוריים בין העצים וגיורא השמיד את שניהם. יה-יה אמר תודה והמשכנו הלאה".

גחטן: "ככה פרצנו בלילה דרך של שני קילומטרים שקודם טנק לא יכול היה לעבור בה ועכשיו כן. הזזנו הכול הצדה. בולדרים, עצים. טיפלנו בשיפועים. הסורים למטה לא שומעים כלום. בסביבות השעה 02:00 הגענו למעלה. כל הגדוד אחרינו. עלינו על תל זקק וראינו מתחתינו את גבעת הרדאר, משם ירו הסורים טילי נ"ט על הטנקים של 211 ו-53 שניסו להתקדם בציר החוף. כל כפר סיל צפונה לנו. הסורים כבר לא שולטים עלינו - לא מגבעת הרדאר ולא מכפר סיל. להפך. אנחנו בעמדות מעליהם".

ב-12 בצהריים, יום שישי - הפסקת אש.

אודי בן-ארי: "עלינו על קו הרכס לכיוון כפר סיל, פלוגות ו', ז', ואז

היתה הפסקת אש. אני לא זוכר איך הודיעו לנו שיש הפסקת אש. יכול להיות שאף אחד לא הודיע ומישהו שמע ברדיו שבשעה 12 בצהריים מפסיקים לירות... אנחנו עומדים למעלה על הרכס, ורואים את המחבלים בפאתי כפר סיל מולנו נוסעים בג'פים, מסתובבים חופשי בשטח. אנחנו לא רואים שום טנק בכפר ואין לנו שמץ של מושג מודיעיני מה יש שם מבחינת אויב".

"נתקלנו. יש כאן טנקים"

12.6.82, שבת, יום הלחימה השביעי

גזרה מערבית: הסורים מנצלים את הפסקת האש לתגבור כוחות בכפר סיל, ומעבירים לשם שתי פלוגות טנקים וכוחות קומנדו נוספים. בשבת בצהריים, לאחר סיום הפסקת האש, אוגדה 96, בהובלת גרור 74 וגרור 13 גולני, כובשת את כפר סיל ומאפשרת המשך תנועה לכיוון ביירות. חטיבה 35, צנחנים, ממשיכה בתנועה צפונה, בציר אוגף ביירות, לחבירה עם הכוחות הנוצריים.

גזרה מרכזית: לאחר כיבוש עין זחלתא, חטיבה 500 שמובילה את אוגדה 162 מתמקמת מצפון לעיירה, מנהלת קרבות אש מול שריון סורי, נשארת בעמדותיה במשך כשבוע ולא ממשיכה בתנועה צפונה לכיוון כביש ביירות-דמשק.

גזרה מזרחית: שני הכוחות העצמאיים, "כוח ורדי" ו"כוח יוסי", ניהלו קרבות אש מול כוחות שריון סוריים שניסו למנוע את הכניסה לבקעה. לראשונה הופיעו בזירה טנקי טי-72, הטנק החדש ביותר בגזרת הלחימה. עשרה מהם הושמדו בידי חטיבת הנ"ט שצורפה ל"כוח יוסי".

(הנתונים – מאטלס של מחלקת הסטוריה שיצא לרגל 40 שנה למלחמה)

בשבת בצהריים, יממה לאחר ההכרזה על הפסקת אש, המלחמה התחדשה. המשימה של גדוד 74: השתלטות על רכס ראס זייתון ונקודת גובה 264 שמדרום-מזרח לכפר סיל וחיפוי על גדוד 13 של גולני, יחד עם פלוגה ח', שייכנסו לכפר ויטהרו אותו. במקביל, גדוד 202 צנחנים כבר כבש את גבעת הרדאר, מוצב סורי חזק ששלט באש על ציר החוף.

מאיר גחטן: "השתלטנו על רכס ראס זייתון. זה היה קרב לפי תורת חיל השריון. קודם כול ניהול אש, ארטילריה וחיל אוויר, ואחר כך איגוף ימני על הרכס עד נ"ג 264. קרב שריון קלאסי. מתפרסים ותוקפים באש. היו שם שני טנקי טי-34 מוחבאים בתור תותחים. אפילו לא היו ניידים. השמדנו אותם ועצרנו שם במגמת חיפוי על הכוחות שיוורדים לכפר".

צביקה אביגדור: "מבחינתי, ההכרזה על הפסקת האש סיימה את המלחמה. זה מה שחשבתי שיקרה. יום שישי בערב, פעם ראשונה ששטפנו את עצמנו עם ג'ריקנים. עד אז הקפדנו לשמור את המים; לך תדע מה יקרה בהמשך. אבל הפסקת האש הסתיימה מהר מאוד. מוקדם בבוקר התכנסנו במיוערת שבאזור קו הרכס, ונקראתי לתדריך בנגמ"ש מג"ד 13. משימת גדוד 13 היתה לטהר את כפר סיל. תמונת השטח היתה ברורה, כפר לא צפוף, ערוך לאורך שני צירים מקבילים הנעים מדרום-מזרח לצפון-מערב, מקושרים בכמה חיבורי רוחב. התוכנית היתה לנוע בעקבות גדוד 74 שישתלט על השטח השולט על הכפר, לפרוק מהנגמ"שים ולהמשיך בגלישה רגלית לכפר בשני כוחות, כוח מג"ד בציר הצפוני וכוח סמג"ד בציר הדרומי, כאשר הטנקים נעים בחזית ו'מהווים פלטפורמת אש' (כינוי שהתפתח במהלך ימי הלחימה ותיאר את תרגולת שיתוף הפעולה בין חיילי גולני הרגליים ובין הטנקים). חיילי גולני נעים דרך חצרות הבתים משני צדי הצירים, מטהרים אותם ממחבלים תוך שהם מאבטחים את הטנקים מהגעה של חוליות רגליות שינסו להתקרב אליהם.

"תמונת האויב, מודיעין, לא היתה ברורה כלל. אני לא יודע שהלחימה תהיה מול טנקים. אני זוכר מה שהיה בצידון: זוגות מחבלים בבגדים אזרחיים עם מטולי אר-פי-ג'י; לקראת זה אני מכין את עצמי. למרות שחטיבות 211 ו-188 נלחמו כבר יומיים מול הכוחות בכפר סיל, לא גיבשתי תמונת מצב לקראת איזה קרב אני עומד להיכנס. לא דיברנו בתדריך על הכוחות

הסוריים שנמצאים בכפר ורק בדיעבד גילינו שאלה כוחות מתוך חטיבה 85 הסורית - חי"ר ממוכן הכוללת גדוד טנקים ומתוגברת בגדוד קומנדו. בוודאי שלא התכוונו ללחימה בטנקים. גם התדריך שקיבלתי דמה למה שעשינו בצידון: הטנקים ייסעו קדימה וייצרו אש, ופלוגות החי"ר ינועו דרך החצרות ויאבטחו. זה מה שקיבלתי בתדריך. אף מילה על טנקים. אני חושב שזה הלקח המרכזי שיצאתי איתו ממלחמת שלום הגליל: חד-משמעית - אל תבנה על שום דבר שיגיע אליך. אתה חייב לייצר לעצמך את תמונת המצב של מה שקורה.

"עקבתי מאחור אחר התקיפה של גדוד 74 את גבעה 264, שנראתה כמו תרגיל גדודי ברמת הגולן. לאחר ניהול אש גדודי, הגדוד יצא בפריסה ושטף את הגבעה. כשהגענו בעקבותיו, יחד עם גדוד 13, ראינו על הגבעה כמה רכבי אויב שרופים והרבה עמדות טילים, מזוודות סאגר, כשהטילים פרוסים על המזוודות מוכנים לשילוח".

עמירם: "אני ידעתי שיש בכפר טנקים. כנראה שתי פלוגות. איך ידעתי? במלחמה מצרפים לכוחות גנ"ד - גדוד האזנה נייד. כמה זחלמ"ים ישנים שמותקנים עליהם מכשירי האזנה לרשתות קשר של האויב. המפעילים יודעים ערבית כמובן. בחטיבה לא כל כך ידעו מה לעשות איתם ולקחת זחל"ם אחד כזה אלי. כשהיינו בג' 264 הם עדכנו אותי שהסורים בכפר מבקשים תגבורות כי צה"ל מתכוון לתקוף אותם. אז כן ידענו שיש שם מתחם סורי עם לפחות שתי פלוגות טנקים. (לא ברור אם עמירם באמת ידע על קיום הטנקים בזמן אמת או שזה ה'זכרון' שהתגבש מאז, בכל מקרה המידע הזה לא ירד לפלוגות).

"בלילה קיימנו קבוצת פקודות עם מח"ט גולני ואני הצעתי שמכיוון שקיימת אפשרות שיש שם טנקים, אנחנו ניכנס ראשונים לכפר. לא צריך חיפויים. נפתיע אותם, נחסל את הטנקים ואחר כך גדוד 13 עם פלוגה ח' שלנו ייכנסו לרחובות ויטהרו את הכפר. ההצעה לא התקבלה וסוכם שאנחנו בחיפוי וגולני נכנסים עם פלוגה ח'".

צביקה אביגדור: "בסביבות השעה 17:00 התקדמנו לכפר. חיילי גדוד 13 פרקו מהנגמ"שים והחלו לגלוש לתוך הכפר. למרות מה שראיתי על הגבעה, עדיין לא הבנתי לקראת מה אני נכנס. התקרבותי לכפר ככלי

מוביל כשבקנה פגז מעיך, כפי שהייתי רגיל מימי הלחימה האחרונים, מוכן ללחימה במחבלים. לא פגז חודר שריון. זה הלקח שהיה בעקבות הלחימה שלנו בצידון ושל הפלוגות בעין אל-חילוה. נלחמים מול אנשים. לא נגד שריון."

מתי חן ציון, סמ"פ ח': "התחלנו לגלוש לכיוון הכפר וכמו בצידון, לפני הכניסה אני מרגיש פיק ברכיים. אני עומד בצריח ומרגיש רעד ברגליים. יש לחץ. אנחנו יודעים לקראת מה אנחנו הולכים. אבל כל הרעד הזה, פיק הברכיים, נעלם ברגע שאני מוציא את הירי הראשון. כבר אין מקום לפיק ברכיים. יש לחץ אבל אני חייב להיות הכי מרוכז ודרוך. שומעים בקשר שיש נפגעים של גולני וזה עוד הוסיף ללחץ. אנחנו איכשהו הרגשנו סוג של בטחון. בדיעבד, זה ממש לא נכון. ראיתי טנקים בוערים, וגם אני יכול לחטוף, אבל הטנק מעניק תחושת בטחון. במיוחד כשאני רואה את החי"רניקים של גולני מימין ומשמאל".

הטנקים מתקרבים לכפר וצביקה מרגיש תוך כדי תנועה שצריח הטנק נע כל הזמן ימינה שמאלה. 'מה אתה עושה?' הוא שואל את אסא התותחן. 'מחפש מטרת...' הוא משיב. רק בהמשך הקרב צביקה יבין עד כמה חשובה היתה החלפת צוותי הטנקים שביצע לאחר שיצאו מצידון.

אסא התותחן ממשיך לחפש מטרת ומיד לאחר הכניסה לכפר, צביקה רואה לפניו, כ-300 מטרים קדימה, קבוצת חיילים עם אפודים, קסדות ונשק. לרגע הוא לא חושב שאלה מחבלים או חיילים סורים. הוא מרווח בקשר למוטי מזרחי, מג"ד 13, שמורה לו להתקדם אליהם ולעצור אותם. זו באמת היתה מחלקה של גולני שהתקדמה יותר מדי עמוק לתוך הכפר והקדימה את הטנקים. מ"פ ח' עוצר אותם ומורה להם להיכנס לחצרות ולהמתין שם למפקד הפלוגה שלהם.

צביקה אביגדור: "ואז אני רואה עוד קבוצת חיילים מקדימה ומדווח שוב למג"ד 13 שמורה לי להתקדם ולעצור גם אותם. אני מתקרב ומגלה שאלה חיילים אחרים. קסדות אחרות, מדים אחרים, אפודים אחרים ונשקים אחרים. לקח לי כמה שניות להבין שזו לא עוד מחלקה של גולני. אלה חיילים סורים. גם אנחנו וגם הסורים מופתעים לחלוטין. גם להם לקח כמה שניות להבין שאני לא טנק ידידותי. וכשאנחנו מבינים מה

קורה, מיד נפתחת אש. אני עליהם והם עלי. מפרידים כוחות במהירות. נתתי פקודת אש ופקדתי על הנהג להיחלץ לאחור. אני נסוג אחורה והם נחלצים לחצרות ולבתים. הבנתי שמולנו עומדים חיילים סורים. אבל עדיין לא הערכתי שעוד מעט נפגוש גם את הטנקים שלהם.

"אנחנו יורים פגזים ומקלעים לכיוון הבתים והחצרות שאליהם ברחו הסורים, כשלפתע אסא התותחן צועק 'טנק מימין בתוך השיח', מצודד ויורה. כ-50 מטר מאיתנו היה טנק טי-34 לא מאויש, מוסווה בתוך שיח. פגענו בטנק, בלי שהוא נדלק.

"המשכנו בירי ממצב סטטי לעבר הבתים שאליהם נכנסו החיילים הסורים. עומדים שני טנקים לרוחב הרחוב, וכשהפגזים התורנים נגמרים מתחלפים עם טנק אחר. לפתע אני רואה דמות מטושטשת עולה ברחוב ומתקדמת מולנו. בתחילה אני רואה את צריחון המפקד, בהמשך מצטרף קנה, וטנק סורי טי-55 עולה מולי. נתתי צעקה שנתקלנו בטנקים, ואסא ירה את הפגז שהיה בקנה, מעיך כמובן. זה מה שהיה לי בקנה. בדיעבד אני יודע שממרחק 200 מטר גם פגז מעיך משתק טנק, ובכל מקרה מספר שניות אחר כך ירינו אנחנו וגם הטנק שלצדנו פגזים נוספים עליו.

"מיד אחרי הטנק הראשון הופיעו טנק שני, שלישי ורביעי. הם טיפסו באומץ, המשיכו להתקדם גם לאחר שראו שהכלים שהיו לפנייהם נפגעו. אלו היו הרגעים שבהם הבנתי עד כמה חשוב שבעמדת התותחן יושב איש צוות מעולה. הטנקים של הפלוגה ירו והשמדנו את כל הארבעה. רבים מאיתנו מייחסים את השמדת הטנקים לעצמם, ואכן 'היה מקום לכולם... בימים הבאים, כשהסתובבתי ספרתי לא מעט פגיעות בכל אחד מהכלים האלה.

"במהלך ניהול האש, אני שומע את עמירם, מג"ד 74, ברשת הקשר הפלוגתית שלי: 'קודקוד חיה כאן קודקוד זלזל אני מבין שנתקלת בכבדים...' אישרתי שאכן כך, ועמירם מיד מודיע לי שאחזיק מעמד. הוא נכנס ברחוב המקביל... אי אפשר לתאר את תחושת ההקלה שהיתה לי באותו הרגע, ואת ההבנה למושג מחויבות לפקודים שהבנתי ממהלך זה בהמשך. עמירם מאזין לרשת שלי, למרות שפורמלית אני לא שייך אליו. הוא העביר אותי ת"פ גדוד 13. אני בכלל לא תחת פיקודו אבל הוא מאזין

ברשת שלי, גם מתוך אכפתיות ואחריות לאנשים שלו וגם משום שאני פלוגה שמובילה כרגע את הקרב בחזית שלו".

איתן ברקאי, סמ"פ ו': "אנחנו בחיפוי בנ"ג 264 על הכוח של גולני שירד למטה לכפר. בינתיים לא קורה הרבה, ואנחנו מאזינים ברשת הקשר החטיבתית ושומעים שיחה בין רפול הרמטכ"ל לבין ארווין מח"ט גולני. רפול שואל מה המצב וארווין עונה שהולכים לאט ובטוח. ובדיוק כשהוא מסיים, נפתחים שערי-שמים... אנחנו שומעים ירי פגזים מתוך הכפר ועמירם שומע שנתקלו בטנקים והוא מיד לוקח איתו את פלוגה ז' ויורד למטה, לכפר".

אודי בן-ארי: "אנחנו על הרכס למעלה. לפי התוכנית, גרוד 74 לא אמור היה להיכנס לכפר. רק גולני ופלוגה ח' של צביקה. אני מסתכל על הטנקים של פלוגה ח' שמתחילים להיכנס לכפר וממש לא מבין מי החליט שהם צריכים להיכנס בשעה 17:00 לפני החשכה, כשהשמש בשקיעה מסנוורת. ממש לא הגיוני. ואז עמירם שומע בקשר את צביקה צועק שנתקל בטנקים, והוא מחליט מיד להיכנס לכפר עם פלוגה ז', כשפלוגה ו' נשארת בחיפוי על הרכס.

אצל עמירם זו היתה החלטה של רגע: "קיבלתי החלטה לא להשקיע יותר מדי מחשבה ולהיכנס פנימה", תיאר עמירם בהמשך את ההחלטה להיכנס לכפר. "זו היתה החלטה שלי עם עצמי. נוסעים בכל המהירות בשני הצירים עד שנתקלים בסורים. הכרתי את האויב שמולנו. אני יודע מנסיון שהסורים לא נלחמים בטווחים קצרים. כשאתה מגיע אליהם - זה נגמר. נוסעים במהירות לתוך הכפר עד שנתקלים ומשמידים".

עמירם משאיר למעלה את פלוגה ו' ואת "כוח אריה", שלושת הטנקים של אריה טסלר והנגמ"שים של מחלקת המרגמות. בשלב הזה מתחילה לטפטף עליהם ארטילריה. גם מנמל התעופה של ביירות שנמצא מצפון-מערב להם וגם ממזרח, מהרי השוף, שם נמצא כוח סורי גדול. הטנקים והמרגמות משיכים אש, גם לעבר נמל התעופה וגם לכיוון מזרח, לסורים שבהרי השוף.

אריה טסלר: "עד ששמעתי את מ"פ ח' ברשת הקשר לא ידעתי שיש טנקים סוריים בכפר סיל. לא רק אני. גם בחטיבה, באוגדה ואולי גם

בפיקוד לא ידעו. לא הכינו אותנו למצב כזה. אולי בפיקוד ידעו שיש אפשרות שגדוד טנקים של חטיבה 85 יגיע לכפר בחסות הפסקת האש, אבל שום דבר לא ירד אלינו. אני לא ידעתי כלום".

אודי בן-ארי: "עמירם מורה לי, ואנחנו גולשים בציר דרומי יותר, מקביל לציר של פלוגה ח'. ציר יחסית ראשי. כפר סיל זה לא בדיוק כפר. לא דומה למחנות הפליטים. זה יותר פרוור עשיר של ביירות. כבישים רחבים. לא מזכיר את מה שחווינו בעין אל-חילוה. עברנו בערך קילומטר וממש לפני חשכה התמקמנו בקו עמדות עם הקנים לכיוון מערב. אין לנו שמץ של מושג מה יש שם מבחינת אויב. אפס! אנחנו אפילו לא יודעים מה קרה לצביקה, במה ובמי בדיוק הוא נתקל. רק כשנכנסנו פנימה גילינו שבנקודות חיבור לסמטאות בין הצירים העיקריים היו טנקים סוריים שעמדו שם. לדעתי הם לא הבינו שאנחנו מגיעים. הם הושמדו מטווח אפס, פעמים רבות על ידי ירי מבקר מפקד".

עמירם: "אני יושב גם על הרשת של צביקה, של המ"פ שלי, על הרשת של גדוד 13 ועל הרשת של מח"ט גולני. שומע לחץ ברשת ומבין שיש היתקלות ויש נפגעים. מהלחץ, ואת זה הבנתי בדיעבד, היתה פגיעה גם במטה של גדוד 13.

"יש לי שתי אפשרויות: להציע לארווין לעצור ולעשות ביחד הערכת מצב, או - שזו התפיסה שלי - לרוץ קדימה ולאסור עליהם קרב פנים אל פנים. זה מה שאמרתי לארווין: תעצור את כולם שלא יזוזו, אני עובר קדימה. מי שיזוז אני אירה בו. הגעתי במהירות לחפ"ק של גדוד 13 שהיה באחד הרחובות, קפצתי מהטנק והתעדכנתי מקצין אג"ם של החטיבה משה צין, איפה נמצאים הכוחות. חזרתי בריצה לטנק ונתתי פקודה: רצים קדימה עד שנתקלים".

הכוח מתקדם בציר הדרומי ומגיע לאחד הרחובות המערביים בכפר. מפקד הגדוד נצמד לאחד הבתים ומכוון את הטנקים של פלוגה ז' לעמדות שלהם. עמירם: "היו שישה או שבעה טנקים של פלוגה ז' וצריך להשגיח שיעזרו לעמדות, לא ייפגעו, ויתחילו לחפש מטרות. מהר מאוד הטנקים התחילו לנהל קרב אש עם הטנקים הסוריים. היו שם גם טנקים, גם משאיות וגם נגמ"שים. כולם מחטיבה 85 שהגיעו מביירות כדי לתגבר את הכוח שהיה

שם עוד קודם לכן. היו שם גם אנשי חי"ר, סורים ופלסטינים שהצליחו לברוח ולעלות על הבתים שמסביב. ירו עלינו מקומה שנייה ושלישית. ירינו לתוך הבתים. לידנו היה כוח של סיירת גולני ואמרתי לקצין שלהם, סגן מפקד הפלוגה איציק נחמיאס, שהם לא עוברים אותנו. נשארים מאחור ומטפלים בבתים שמהם יורים עלינו".

מתחיל להחשיך. זהו אזור לחימה מאוד צפוף. טנקים של הגדוד לצד טנקים סוריים. לוחמי גולני לצד חיילי קומנדו סוריים. עמירם מורה לכבות מנועים, להוריד קסדות ולהקשיב. להבין מה קורה מסביב. עכשיו מחכים לאור ראשון ובינתיים יורים על כל מטרה שמזהים.

הטנקים של פלוגה ח' ממשיכים לירות לעבר הסורים. צביקה אביגדור מרגיש שצריך לעשות מלא מחדש. להעביר פגזים קדימה לתורנים. פעולה שנמשכת כמה דקות ובמהלכה הטנק לא יורה. "ביקשתי משמואל איפרגן, המט"ק שהיה מאחור שיחליף אותי עד שאסיים להעביר את הפגזים. הבחנתי שהוא מהסס. 'מה קרה שמוליק?' שאלתי אותו ברשת הקשר הפלוגתית. בלהט הקרב לא זכרתי שכבר מיום קודם הציוד ההידראולי שלו לא תפקד ואת כל הלחימה הוא מבצע בציוד ידני (שהוא מאוד אטי). שמואל לחם באומץ רב, לא אחד שמפחד ונסוג לאחור. נפגשנו לאחר שנים רבות והוא הזכיר לי את מה שהיה: הוא נסע אחורה ואני שאלתי אותו אם הוא מפחד... התברר ש-40 שנה המשפט הזה רדף אותו. "יישרנו כמובן את ההדורים".

במקביל לכניסה של פלוגה ז' ומג"ד 74 לכפר, בציר הצפוני יותר, מג"ד 13 לוחץ על מ"פ ח' להמשיך להתקדם לכיוון מרכז הכפר, לאזור המסגר שבו נמצא ככל הנראה הכוח הסורי. צביקה מסביר שהרחוב כמעט חסום לחלוטין על ידי הטנקים הסוריים הבוערים, והוא לא יכול לראות מה קורה בהמשך הירידה אחריהם. מג"ד 13 מציע להעלות כוחות רגליים על בתים בהמשך הרחוב כדי שיתארו לו מה קורה שם, בזמן שהוא מתמרן בין הטנקים הסוריים הפגועים.

המג"ד אוסף את החפ"ק שלו, יחד עם מפקדת פלוגה ב', ונעמד לצד הטנק

של מ"פ ח'. צביקה אביגדור: "כל החפ"ק של גדוד 13 נמצא ליד הטנק שלי. אני בטוח שפגעתי בכל הטנקים שהיו מולי, אבל התברר שהיה שם עוד טנק סורי שלא נפגע וירה פגז שהיה מכוון אלי ופגע מעט לפני הטנק שלי. אני לא נפגעתי, אבל התמלאתי בחלקי אספלט ועפר. צנחתי פנימה לצריח, כשיצאתי ראיתי כי כל חפ"ק המג"ד שוכב על הרצפה פגוע. זה היה אירוע רב נפגעים. שני הרוגים ושישה פצועים במצב קשה. חיילי הפלוגה החלו לטפל ולפנות את הנפגעים מהרחוב. מאוחר יותר נודע לי כי שני ההרוגים באירוע, סגן גיל מיוניס קמב"ץ גדוד 13, וסגן רונן אדלמן קצין בפלוגה ב' – שניהם בני מחזור שלי משבט הצופים בחיפה".

עמירם לוי: "אנחנו היינו כבר בתוך הכפר כשזה קרה. פלוגת הרפואה של גולני לא הגיעה בזמן לכפר, והפצועים פונו לתאג"ד שלנו שהקמנו על הגבעה מדרום לכפר סיל. מאיר גחטן וצביקה רם ארגנו את הבאת הפצועים והטיפול בהם".

צביקה רם, רופא גדודי: "את התאג"ד שלנו פרסנו על גבעה לפני הכפר ולשם הביאו את הנפגעים של גולני, לא רק מהאירוע של החפ"ק. בלילה היו לי שם בערך 20 פצועים, חלקם במצב קשה. לא היה אפשר לעשות פינוי רכוב כי הציר חזרה לכיוון כביש החוף, הציר שפרצנו בלילה, היה מאוד קשה לתנועה וחששנו כמובן שזה רק יחמיר את מצבם. צריך היה לדאוג לפינוי מוסק, לפחות לאלה שהיו במצב קשה".

עמירם לוי: "הזמנו מסוקים, אבל לחיל האוויר היה קו אדום. לא עוברים את דאמור. גחטן ניסה לקבל מסוק שיגיע לתאג"ד, גם ללא הצלחה. ביקשתי ממנו שיעלה את טייס המסוק לרשת שלי. לטייס קראו יהלום.

"אתה מזהה?" אני שואל.

"לא".

"עמירם".

"אהה, עמירם, עמירם..."

"תיכנס". אני אומר לו.

"אם אתה אומר – אני נכנס".

"והוא נכנס עד קרוב לתאג"ד ולקח את הפצועים לבית חולים. הוא הכיר אותי ממבצעים של הסיירת".

צביקה אביגדור: "הפגיעה בחפ"ק השביתה את התקדמות גדוד 13 למשך זמן רב. באותו זמן גדוד 74 נכנס בציר המקביל לנו מדרום, הגיע לקו המקביל אלינו, והמשיך לגלוש מערבה להמשך הכפר. אני חברתי לגדוד 74. עברתי בציר רוחב, והצטרפתי בעקבות הפלוגה המובילה. לאחר שישה ימי לחימה חזרתי ליחידת האם שלי. הרגשה טובה. לחימה כפלוגה ת"פ בגדוד שאינו הגדוד האורגני שלך, היא אירוע לא פשוט. שנים מאוחר, כשאני סמג"ד ומג"ד 74, הבנתי יותר את המשמעות שהיתה למעבר מגדוד שריון לגדוד חי"ר שלוחם סביב רגלית. דבר שלא חוויתי בתרגילים לפני המלחמה שבהם התאמנתי עם גדוד 13. תמונת המצב שרואים לוחמי החי"ר מגובה הקרקע, כאשר החיבור שלהם לקשר הוא באמצעות קשר הרץ אחריהם ומעביר להם את המע"ד (פומית המשמשת לדיבור בקשר כ'מכשיר עזר דיבורי') כאשר קוראים להם, שונה משמעותית מהתקשורת המלאה הקיימת בין מפקדי הטנקים ששומעים כל הזמן את רשת הפלוגה והרשת הגדודית".

לאחר החבירה עם גדוד 74, פלוגה ח' מתמקמת קצת מאחור כשגדוד 13 נמצא בציר המקביל. עמירם שולח כוח של פלס"ר גולני לאבטח את

סרקו והאזינו »

מול הטנקים הסורים בכפר סיל

הטנקים. לוחמי החי"ר מתמקמים משני צדי הציר ופלוגה ז' יורה למטרות שנמצאות מולה. ריאד, דרוזי מדאלית אל-כרמל, טען בטנק של מתי חן ציון, לוחש לו פתאום: "יש פה סורים. אני שומע אותם".

מתי מדומם מנוע ומנסה להקשיב. ריאד לא נרגע. "אני שומע אותם. הם קרובים לטנקים שלנו".

מתי לא יכול לירות מחשש שיפגע בלוחמים של גולני ששוכבים מסביב. הוא גם חסר אמצעי ראיית לילה. פלוגה ח' היא פלוגת צמ"פ ואמצעי ראיית לילה ניתנו רק לשתי הפלוגות המבצעיות, ו' ו-ז'. הוא מעדכן את הקצין מגולני שיש ככל הנראה סורים קרובים. הקצין, נחמיאס שמו, סגן מפקד סיירת גולני, מבקש ממנו שיורה לריאד לרדת מהטנק ולהצטרף אליו. מתי חן ציון: "ריאד ירד מהטנק. די לחוץ. לילה חשוך ואתה פתאום צריך לעזוב את הטנק שבמצב כזה משרה המון בטחון. הם התרחקו מהטנק ואחרי כמה דקות חזרו. ריאד טיפס חזרה בפנים חתומות. 'חיסלנו אותם' אמר. בהמשך נודעו לי יותר פרטים: הם התקרבו לסורים שהיו כנראה טנקיסטים שברחו מהטנקים שנפגעו. ריאד קרא להם בערבית להגיע אליהם. הם שמעו ערבית, הרגישו בטוחים, התקרבו ונורו מיד".

"שמע ישראל"

צביקה אביגדור: "נכנסנו ללילה, ולמרות שנמצאנו במרכזו של מתחם סורי, עצרנו במקום במעין הקפאת מצב. הכלים הקדמיים בגדוד, פלוגה ז', ירו לעבר כלים סוריים ואנחנו עמדנו כ-100 מטר אחריהם ויכולנו להסתובב בין הכלים ולהתארגן. באותו זמן, גדוד 13, עכשיו ללא טנקים, המשיך להתקדם במורד הרחוב הצפוני, וכוח החרוד של הגדוד מצא עצמו באזור המסגד שבמרכז הכפר וזיהה מסביבו טנקים סוריים. מג"ד 13 ביקש ממני להעביר אליו מיידית כמה טנקים. שלחתי אליו את מחלקה 2, שהיתה המחלקה האחורית בפלוגה ועמדה על כביש הרוחב בין שני צירי כפר סיל. הוריתי למפקד המחלקה יוסי גרייף, יחד עם 22 בפיקוד משה נזרי, לעבור מציר הרוחב לציר הצפוני, לגלוש ולחבור עם מג"ד 13. בטנק של יוסי היתה תקלה עוד בזהרני. הוא נשאר מאחור, צריך היה להחליף מנוע ולהמתין לצוות הטכני. הטנק חזר לפלוגה זמן קצר לפני שנכנסנו לכפר סיל.

"את ההנחיה מסרתי לו בקשר ומ"מ 2 עבר לרשת של גדוד 13 והחל בתנועה מהירה לכיוונם. זו היתה טעות שלי. לא ביצעתי חבירה בין

הכוחות ולא וידאתי שתהיה חבירה נכונה בין הטנקים לבין גולני. חבירת כוח אל כוח בלילה אינה תרגולת פשוטה. היא כרוכה בסיכון בירי דו-צדדי, או כמו במקרה הזה, הטנקים לא זיהו את חיילי גדוד 13, המשיכו בגלישה במורד הכפר לכיוון המסגד ונכנסו אל בין הטנקים הסוריים. הם לא הבחינו בטנק שעמד ברחוב צדדי, עברו אותו ושניהם נפגעו. הטנק הראשון של יוסי גרייף נפגע מאחור בתמסורות והחל לבעור, הטנק השני נפגע בצריח. הפגז חדר את הטנק, אבל הוא לא נדלק. למרבה המזל הצוותים הצליחו להיחלץ ולחבור אל חיילי גדוד 13 למרות שאלה חשבו תחילה שמדובר בסורים וכמעט פתחו עליהם באש. ברגע הראשון, כשאני שומע את הפיצוצים במרחק לא רב ממני, אני בתחושה ששני הצוותים הלכו. תחושה איומה. ההודעה בקשר של מג"ד 13 לאחר כמה דקות, שכל אנשי הצוות הצליחו לחבור אליו היתה עבורי הקלה דרמטית. רק מאוחר יותר התברר לי שאחד הלוחמים של גולני נהרג במהלך נסיון החילוץ של שני צוותי הטנקים שנפגעו.

משה נזרי, מט"ק ב'2: "אנחנו מאומנים לפגוע בטנקים ממרחק שניים או שלושה קילומטרים, ופתאום טנק סורי עומד במרחק 200 מטר מאיתנו ויורה עלינו. נפגענו משני פגזים. גם הטנק של יוסי גרייף נפגע ונדלק. מהפגיעה בטנק שלנו כל מערכת החשמל הושבתה והיה בלתי אפשרי לצודד את התותח. לא ניתן להישאר בטנק בלי צידוד ובלי מערכת חשמל, ולשמש מטרה לסורים שהיו כל כך קרובים אלינו. נתתי מיד פקודה לצוות לצאת מהטנק, לקחת אפודים, נשק וכובעים ולהתקפל לאחור. ראיתי שהטנק השני נדלק. למרבה המזל, גם בטנק שלי וגם בטנק השני לא היו נפגעים חוץ מהתותחן שלי בועז בדלר, שנכווה כתוצאה מהפגיעה בטנק. (בועז בדלר ז"ל, חברנו, נפטר ממחלה ב-2017).

"הבעיה היתה הנהג. בגלל הפגיעה במערכת החשמל, התותח ישב על המדפים ולא היה אפשר לחלץ אותו. הלכתי קדימה כדי לנסות לראות אם אני יכול לפתוח את המדפים ולהוציא את הנהג. מסביב בלגן גדול. הסורים יורים, הטנק פגוע, יש לי נהג לכוד בתוך התא ואני לא מצליח להוציא אותו משם.

"ידעתי שיש כוח של גולני מאחור וחשבתי שנוכל להגיע אליהם ולבקש

מהם שינסו לחלץ את הנהג מהתא".

חגי ריינמן, נהג 2ב': "התחלנו לרדת לכיוון הכוח של גולני. בשלב הזה היה כבר פחד באוויר כי זה קרה אחרי שהיתה פגיעה בחפ"ק של גולני והיו שם הרוגים ופצועים. הטנק של יוסי המ"מ נפגע ראשון. שמענו אותו צועק וכמה שניות אחר כך גם אנחנו נפגענו. פגז פגע בצד של המפקד והתותחן. אני שומע את הפגיעה, שומע את הצרחה של התותחן שנפגע, שומע את הצעקה של נזרי לצאת מיד, ואחרי זה שקט.

"התרגולת היא שבמקרה של פגיעה הנהג מכבה מיד את המנוע ואת מערכת החשמל, כדי שהטנק לא יידלק, ומנסה לצאת החוצה. לא הצלחתי לצאת כי התותח היה על המדפים. מה שקרה, ואת זה שמעתי מנזרי רק במפגש קבוצתי שהיה לנו לפני כמה שנים, מיד לאחר הפגיעה התותחן המבוהל והפצוע זינק החוצה עוד לפני נזרי. זה מצב די נדיר כי המפקד עומד ממש מעליו, אבל התותחן ממש עקף אותו. נזרי פחד שהתותחן ירוץ ישר לעבר הסורים, והוא יחד עם הטען קפצו אחריו החוצה כדי למצוא אותו ולעזור לו. יש תרגולת שבמקרה של פגיעה במערכת החשמל, לתותחן יש מערכת ידנית שאיתה הוא יכול להסיט את התותח ולאפשר לנהג לצאת החוצה, אבל התותחן כבר לא בטנק. קפץ לפני כולם ולא היה מי שיזיז את התותח מהמדפים.

"בשלב הזה אני יודע רק דבר אחד: כל הצוות נעלם ואני לא מצליח לצאת מהטנק. אני זוכר את עצמי צועק 'אמא... אמא...' ומרגיש חסר אונים. מבין שאין אף אחד בטנק. רק אני. לנהג יש פטיש קטן שבעזרתו הוא אמור לפתוח את המדפים ולהיחלץ. ניסיתי ללא הצלחה. מהר מאוד הבנתי שאין סיכוי. צריך לנסות משהו אחר".

משה נזרי: "הצלחנו לתפוס את התותחן והתקדמנו לעבר החיילים של גולני שהיו ברחוב מעלינו. הסברתי למפקד הפלוגה שלהם שהטנק שלנו נפגע והנהג תקוע בתא וצריך לנסות לחלץ אותו".

חגי ריינמן: "אני זוכר פחד. גם משום שאני תקוע ולא יכול לצאת, וגם מחשש שהסורים ימשיכו לירות עלי. החלטתי לנסות לצאת דרך הצריח. יש שם מעבר צר ולמזלי הגדול הצריח היה בזווית כזו שאפשר היה, בקושי רב, להשתחל החוצה ולצאת מהתא. השארתי את הנשק והחגור מאחור.

עמדתי בצריח. החלק האחורי של הטנק בער. כנראה שהיה שם שכפ"ץ או בגדים שנדלקו לאחר הפגיעה. לקחתי מטף אבל מרוב לחץ לא הצלחתי להפעיל אותו. על הצריח היה נשק ואפור, כנראה של התותחן. לקחתי את הנשק, רובה גליל, הכנסתי כמה מחסניות לכיס וקפצתי מהטנק. מרגע הפגיעה ועד שירדתי מהטנק עברו פחות מעשר דקות. לי זה נראה כמובן הרבה יותר. כששאלו אותי כמה זמן הייתי לבד בתוך הטנק, אמרתי שזה ארך לפחות שעה.

"ליד הטנק עמדו כמה חיילים. הצוות של יוסי גרייף. ראינו במעלה הרחוב כמה חיילים של גולני שמתקרבים לכיוון שלנו. חושך מוחלט והפחד הגדול שהם יזהו אותנו כאויב. יוסי, מפקד המחלקה, אמר לנו לצעוק 'שמע ישראל' כדי שהם יבינו שאנחנו חיילים ישראלים. עמדנו שם וצעקנו שמע ישראל. הם לא הופתעו. הבנתי שנזרי כבר עדיין ושלה אותם לנסות לחלץ אותי מהטנק. לקחו אותנו לתאג"ד שהיה כמה מאות מטרים משם, וישנו כמה שעות מכורבלים בשמיכות. לפנות בוקר נזרי העיר אותי וחזרנו לטנק שלנו – נזרי, הטען ואני. הטנק עצמו לא נפגע והיה במצב נסיעה. בצהריים הצטרפנו לפלוגה וקיבלנו מט"ק ותותחן אחר. נזרי כבר לא היה איתנו".

משה נזרי: "כל הלילה נשארנו עם הכוח של גולני. ברגע אחד נהפכנו מטנקיסטים ללוחמי חי"ר... הרגשה די מוזרה. אתה רגיל לטנק, להגנה של הטנק, לעוצמת האש שלו ופתאום כל זה חסר לך. אני זוכר שחשבתי עד כמה החי"רניקים האלה מסכנים... איך אפשר להילחם ככה. בבוקר חזרתי לטנק. הטנקים הסוריים כבר לא איימו עלינו. כולם חוסלו במשך הלילה ואפשר היה להתניע ולצאת משם. את הטנק של יוסי גרייף לא הזיזו, הפגיעה בו היתה יותר קשה והוא עלה באש. נס גדול שאף אחד מהצוות לא נפגע".

מתי חן ציון שומע בקשר דיווח מגדוד 13 שמעדין ששני טנקים נפגעו בירידה לכיוון מרכז הכפר. צביקה אביגדור מבקש ממנו להתקדם במהירות לכיוון ולנסות לחבור לטנקים שנפגעו ולצוותים שלהם. "אני מתחיל להסתובב עם הנוכרי המסורבל שלי. צריך לעשות פרסה בתוך רחוב צר. אני נוסע קדימה אחורה, קדימה אחורה. בצד שוכבים חבר'ה

של גולני שמאבטחים את הטנקים. תוך כדי נסיון להסתובב, הזרועות של הנוכרי פגעו באחד החיילים ששכבו בצד. סיפור לא פשוט. כל זרוע כזו שוקלת שלושה טונות. היא אמורה לפגוע במוקשים ולפוצץ אותם. אם מדברים על פיק ברכיים – עד היום אני מרגיש את זה. הלב ממש נפל למטה. היה לי ברור שהרגתי חייל שלנו.

"קפצתי מהטנק. החייל נפגע, אבל כנראה לא משהו משמעותי. 'אני בסדר' הוא מיהר להרגיע אותי. הקלה גדולה. המשכתי לרדת, אבל המועקה נשארה. ידעתי שהוא נפגע מהזרוע אבל לא ידעתי מה חומרת הפגיעה. 'לפני כמה שנים פגשתי את נחמיאס, סגן מפקד סיירת גולני, שסיפר לי שהבחור בסדר. היום הוא פרופסור, רופא מומחה. אני לא צריך לדאוג'."

הקרב של אליהו יעיש

תוך כדי תנועה קדימה, לתוך הכפר, גבי אסידו, אחד המט"קים בפלוגה ז', מזהה טנק שעומד לא רחוק ממנו, בסמטה, ושואל את אודי בן-ארי, מ"פ ז', ליתר בטחון, אם יש טנקים שלנו מצד ימין, צפונית לפלוגה, בטווחים קרובים מאוד. אודי לא יודע לענות. אין לו מושג איפה הסורים מצפון ואיפה בדיוק הטנקים של פלוגה ח'. הוא שואל את עמירם, שמשיב שאין טנקים שלנו בצד ימין, מצפון. "כל מה שמיימין ומלפנים אלה סורים. תדפקו אותם". קורא מ"פ ז' ברשת הקשר הפלוגתית. אסידו, עדיין בחשש שהוא עלול לפגוע בטעות בטנקים שלנו, מתקדם כדי לוודא שלא מדובר בטנקים ישראליים. עוברות כמה שניות והוא מזהה שזה טנק אויב. "אש", הוא צועק. התותחן לא יכול לירות. הטווח קרוב מדי ואסידו יורה עם הבקר מפקד ופוגע בטנק סורי שעמד במרחק כמה עשרות מטרים מהם.

הפלוגה ממשיכה קדימה ונעצרת, על פי פקודת המג"ד, בקו עמדות קדמי. לא כולם בקו העמדות. שלושה טנקים מקדימה - השאר מאחור. לפנייהם שטח פתוח, פלאטו, 300 או 400 מטר. שם הם יישארו כל הלילה. יחכו לאור ראשון. הטנקים הסוריים שנמצאים כמה מאות מטרים מערבית מהם

לא מנסים לתקוף, ולמעט נסיונות של חוליות קומנדו לפגוע בטיילי נ"ט בטנקים הישראליים, הלחימה היא סטטית. הכלים של פלוגה ז' מזהים טנקים בפלאטו שנמצא מולם ופוגעים בהם.

אודי בן-ארי מבקש משמוליק רוזנפלד שידליק קסנון, זרקור רב עוצמה, לכמה שניות לצורך איתור מטרות. שמוליק עונה מיד שיש לו תקלה בקסנון. הוא לא יכול להדליק אותו.

אודי: "כמעט 40 שנה לאחר הקרב בכפר סיל פגשתי את יוסי אפשטיין, טען-קשר בטנק של שמוליק רוזנפלד.

'אתה זוכר שביקשת משמוליק להדליק קסנון והוא ענה לך שיש לו תקלה?' הוא שאל אותי. לא כל כך זכרתי, אבל הגיוני שביקשתי את זה.

'תדע לך שלא היתה תקלה. אמרתי לשמוליק שאסור לנו להדליק קסנון כשהסורים כל כך קרובים, ואם הוא ינסה להדליק, אני פשוט אירה בקסנון... ואז הוא אמר לך שיש לו תקלה'.

"עוד אפיזודה קטנה שנודע לי עליה בדיעבד, אחת מני רבות". אודי מסכם.

דני כרמי, תותחן בטנק מ"פ ז' מזהה במרחק כמה מאות מטרים מהם כמה כלים ואנשי צוות לידם. "ראיתי מיד שאלה לא חיילים שלנו. היו להם קפל"דים בלי כיסוי בד עליהם כמו שיש לחיילים שלנו. הקפל"דים בהקו באור הירח. בדקתי מסביב וראיתי בין העצים מסתתרים כמה תול"רים. היו שם יותר מעשרה ויריתי בכולם. אחד אחרי השני. זיהיתי ויריתי. כולם הושמדו. היינו צריכים להיות מאוד זהירים. לילה מאוד חשוך, הרבה כוחות מסביב ולא תמיד אתה יכול להיות בטוח שזה שאתה רואה הוא לא מהכוח שלך. ככה העברתי את כל הלילה. מצמיד את העין חזק לתוך העינית וסורק את השטח. ימינה, שמאלה ושוב ימינה ושמאלה. אף אחד לא ישן בלילה הזה".

אורי הוכשטטר, מט"ק בפלוגה ו', לא אמור היה לגלוש יחד עם הטנקים של פלוגה ז' לתוך הכפר. במהלך הפסקת האש, ביום שישי בצהריים, בעקבות תקלת צידוד בטנק שלו, איתן ברקאי סמ"פ ו' עבר לטנק אחר

ואורי הוכשטטר עלה לפקד על טנק ד' שבינתיים תוקן. הצוות: אליהו יעיש תותחן, בועז כהן טען-קשר, אבי שטודן נהג. כשעמרים הורה למ"פ ז' לגלוש לכפר, הטנק של אורי הצטרף לפלוגה. אורי הוכשטטר: "טנקים ירדו למטה והצטרפנו אליהם. בשלב מסוים איתן ברקאי רצה שאחזור לפלוגה ו' שהיתה בחיפוי למעלה. דיברתי גם איתו וגם עם בועז, סמ"פ ז', הסברתי שזה לילה, הכול מלא סורים מסביב ואני לא יכול לחזור בלילה. סיכמנו שאני נשאר עם פלוגה ז'.

"הייתי לבד. לא היו לידי עוד טנקים וניסיתי לחבור לפלוגה ז'. הגעתי מכביש צדדי וטנק עלה פתאום מולי. המרחק בינינו היה כמה מטרים. אני הגעתי מסמטה בכפר והוא עלה מלמטה. לא ידעתי מה זה הטנק שפתאום מופיע מולי. אם זה שלנו או טנק אויב והחלטתי שאני לא יורה. נסעתי אחורה, הוא נסע אחורה והתנתקנו. החשש הגדול היה שנפגע בכוחותינו. רק בדיעבד התברר לי שזה היה טנק סורי, טי-55 או אפילו טי-62. אני לא בטוח שבאותו רגע הצוות ידע מה קורה".

אליהו יעיש, תותחן: "משום מה במקום לפנות שמאלה עם הפלוגה שלנו שנשארה למעלה בחיפוי, פנינו ימינה והתחברנו לפלוגה ז' שירדה לכפר, למרות שאנחנו פלוגה ו'. נסענו אחרי הטנק הראשון של פלוגה ז' שפגע בטנק סורי ממרחק 20 מטר ואחר כך פגע בעוד טנק. אחרי הפגיעות האלה נכנסנו לעמדות על כביש הרוחב כשהקנים לכיוון מערב. אנחנו בעמדה, מאוד מחודדים. אני מסתכל באינפרא אדום ורואה מולי טנק. אמרתי להוכשטטר שיש מולנו טנקים סוריים. 'לא יכול להיות', הוא אמר לי".

בועז כהן, טען-קשר בטנק ד': "נכנסנו לעמדות בלילה בתוך כפר סיל. אנחנו צוות מאוד ותיק ומנוסה, שכבר הרבה זמן יחד עם איתן ברקאי. עכשיו אנחנו עם מט"ק חדש, אורי הוכשטטר שלא מכיר את הצוות. בדרך כלל בחניון לילה אפשר להתארגן ולישון. הפעם אף אחד לא נרדם. כי היינו בקו עמדות. כולם דרוכים בתוך הטנק. מסביב לנו היה כוח של גולני שאבטח אותנו.

"באיזשהו שלב יעיש, התותחן, לוחש לי שהוא מזהה טנק סורי. אורי לא נתן לו אישור לירי. ככל הנראה חשש שמדובר בטנק שלנו. ירי על

כוחותינו. אנחנו היינו מאוד בטוחים בהבחנה של יעיש. הוא היה תותחן מצוין. מאוד ותיק ומאוד מקצועי. אני לא ראיתי את הטנק. זה היה לילה חשוך במיוחד אבל ליעיש היה אמצעי ראיית לילה ואם הוא כל כך בטוח שמדובר בטנק סורי - האמנו לו".

יעיש: "גם עם אמצעי ראיית לילה קשה להבחין בטנקים שנמצאים מאות מטרים ממך. רואים שתי נקודות קטנות ורק מי שבאמת מקצוען יכול לזהות שאלה טנקי אויב. עברנו קורס מיוחד לזיהוי טנקי אויב ואני זיהיתי דברים שאחרים לא הצליחו לזהות. הייתי בטוח שמדובר בטנקים סוריים. קראתי לעמרים בקשר. אמרתי לו שאני רואה טנק סורי, אחד או יותר שנמצאים קרוב אלינו. ממש ממול. עמירם שאל כמה שאלות כדי להיות בטוח כמה שאני אומר לו. אני לא פקפקתי לרגע. זו היתה המומחיות שלי - לזהות טנקים סוריים. לא כל אחד מומחה בזה. עמירם השתכנע ונתן אישור. הכנסנו פגז לקנה ואחר כך עוד אחד והשמדנו את הטנק הסורי. מהאש שפרצה לאחר הפגיעה בטנק, אני מזהה מולי, במרחק כמה מאות מטרים, עוד שני טנקים. פגעתי גם בהם. פתאום הרגשנו שזרקור א"א מצודד על הטנק שלנו. הבנו שיש טנקים נוספים משמאל לאלה שהשמדתי והם עומדים לירות עלינו. אחד מכוון א"א והשני עומד לירות. צודדתי מיד שמאלה ופגעתי בעוד ארבעה טנקים שהיו שם. פגז אחרי פגז. היד ממש כאבה לי מרוב לחץ. בהמשך גילינו עוד טנקים שעמדו בצורת קשת סביב הטנקים הפגועים. גם הם הושמדו בידי טנקים אחרים של פלוגה ז' שאנחנו הצטרפנו אליה. זה היה ממש יום קרב. שמעתי את הצעקות של הפצועים הסורים שמקללים אותנו בערבית. הרגשתי שכל פעם שהטנק זז, אנחנו דורסים אנשים שלהם. סורים או מחבלים. פגעתי בשבעה טנקים.

"אחרי שעתיים של לחימה יצאתי מהטנק והתחלתי להסתובב מסביב. הרגשתי קצת מבולבל מרוב הירי שהיה שם. היו שם חיילים מגדוד 13 של גולני שהגיעו לאבטח אותנו, ואחרי מה שראו הם החליטו לקרוא לי 'מלאך המוות', כי איפה שאני נמצא - אני מחסל..."

אורי בן-ארי: "אנחנו נשארים בעמדות כל הלילה, מזהים טנקים סוריים עם אמצעי ראיית לילה מאוד פרימיטיביים שהיו לנו, ויורים עליהם.

באור ראשון, בבוקר, אנחנו מגלים מחזה מטורף: כל השטח שמולנו – טנקים סוריים. ספרתי. היו שם 17 טנקים. לא ראיתי אנשי צוות, אבל המחשבה הראשונה היתה שאולי זו מלכודת כי חלקם נראו ללא פגע. נתתי פקודה לירות מחדש בכל הטנקים שמולנו, לוודא שהם אכן נטושים. תוך כדי ירי, אני שומע פתאום את ארווין מח"ט גולני צועק בקשר: 'מי יורה פה...?' התברר שהוא עם החפ"ק שלו הסתתרו ליד אחד הטנקים. כמעט חיסלנו אותם".

אורי הוכשטטר: "יכול להיות שברגע הראשון אמרתי ליעיש לא לירות. לא הייתי בטוח שאלה סורים ומאוד פחדתי לפגוע בכוחותינו, אבל ברגע שהוסר החשש נתתי פקודה לירות. ירינו ופגענו בכל מה שהיה שם".

בחודש אפריל 1983, עשרה חודשים לאחר המלחמה, קיבל אורי הוכשטטר צל"ש רמטכ"ל: "ביום 8 ביוני 1982, באזור צור, נפגע הטנק עליו פיקד מאש נגד טנקים. סמ"ר אורי הוכשטטר הצליח, בכוחות עצמו, להתגבר על הנזק שנגרם לטנק והמשיך בלחימה. ביום 12 ביוני 1982, באזור כפר סיל שליד ביירות, נפגע הטנק עליו פיקד בשנית, אך הוא המשיך בלחימה ובקרב לילה השמיד מספר טנקי אויב. ביום 8 באוגוסט 1982, בלחימה בביירות, נפגע הטנק שלו מאש נגד טנקים בשלישית, וכתוצאה מכך פרצה דלקה בחלק החיצוני של הטנק. הוא כיבה בכוחות עצמו את השרפה והמשיך בלחימה. במעשיו אלה גילה אומץ לב, תושייה ודבקות במשימה. על מעשה זה הוענק לו צל"ש הרמטכ"ל".

בועז ולטר נפגע

אור ראשון, יום ראשון 13.6.82. פלוגה ז' עומדת על רכס שתחתיו מצוק, עם הפנים לצפון-מערב, לכיוון נמל התעופה של ביירות. שם עדיין נמצאים סורים ומחבלים. אודי בן-ארי: "מצד ימין שלנו בניינים יותר גבוהים של כפר סיל ומתחתינו - מראה בלתי נתפס: המסלולים של נמל התעופה. ממש קרוב. מתחת לקו העמדות שלנו, בינינו לבין נמל התעופה, אני מזהה במשקפת חוות סוסים, ומהאזור הזה, מהחוזה ומהבנינים הגבוהים מזרחית לנו, מתחילים לירות עלינו. אחד המט"קים, דני הורוביץ, מדווח לי בקול די אדיש שהוא נפצע. חטף כדור ביד".

דוד לרון, פלוגה ו': "ניהלנו קרב עם חיילים וכלים סוריים שהיו מצפון לנו. תוך כדי הקרב פגעו פגזים גם בסוסים שהיו בחווה. באיזשהו שלב, לא זוכר של מי, יצאה הנחיה בקשר - חדל אש לכיוון חוות הסוסים. לא לירות סתם על הסוסים, אם אין שם איזו סכנה מיוחדת.

"ממשיכים את הקרב לכיוונים אחרים, ומגיע טנק ועליו קצין, ככל הנראה מישוהו ממפקדת החטיבה, אולי הסמח"ט, שיורה עוד פעם לכיוון חוות הסוסים. אחד המט"קים מהגדוד, אמיר מידרוני, עולה על רשת הקשר

וחדל אותו. מורה לו להפסיק לירות על הסוסים. הקרב נמשך כמובן, אבל שוב, ההיבט המיוחד הזה – שגם בסיטואציה הכי מורכבת, שומרים על ערכים. זה דבר שמאוד אפיין את המסרים ששידרו לנו מפקדי הגדוד, מעמירם ולמטה: אתה צריך לשמור על הערכים שלך גם בתוך הסיטואציה הקיצונית הזו של מלחמה. אנחנו נשארים בני אדם. גם אחד לשני וגם ברמה הערכית כחיילי צה"ל".

אודי בן-ארי: "אנחנו מנהלים קרב מול כוח סורי שנמצא מצפון לנו, בטווחים קצרים, חושבים שמתחילים להבין מי נגד מי, ופתאום הטנק של בועז, הסמ"פ שלי טס אחורה, בלי אף מילה בקשר. רק אחרי כמה שניות, אולי דקה, מערכנים אותי שבוועז נפצע קשה מאוד. כדור בראש מצלף שהסתתר באחד הבניינים הגבוהים שהיו מאחור הרג אותו. הצוות חילץ את עצמו לאחור".

בבוקר, עם אור ראשון, עמירם סופר את הטנקים הסוריים שמולם. 17 טנקים. כולם נטושים ופגועים. עמירם: "אמרתי לעצמי שחסרה לי כאן פלוגה... אני מכיר את התרגולות של הסורים. הם תמיד שולחים שלוש פלוגות קדימה ועוד פלוגה אחת נשארת בעתודה ומצטרפת לקרב כשהאויב לא מוכן. אמרתי לעצמי שאם זו התרגולת, הפלוגה הזו צריכה להגיע מביירות. התארגנו למארב מעל הציר שממנו הם אמורים היו להגיע, ואני מתחיל לברר מה קורה עם תחמושת. הטנקים ירו הרבה, גם בחיפוי וגם בכפר עצמו. שאלתי את אודי, מ"פ ז' שעדכן אותי שנשארו לו רק זיקוקי תאורה. קראתי בקשר לפריד, מ"פ המפקדה החדש. 'נשארה לי מעט תחמושת', הודעתי לו, 'תגיע מהר עם תחמושת כבדה'.

"המג"ד, תסתכל אחורה', הוא עונה לי מיד.

"הסתכלתי אחורה. הוא עומד שם עם נגמ"ש ומשאית פגזים. מושלם. כך זה צריך להיות".

איתן ברקאי: "זה לא רק שהוא הביא את התחמושת בדיוק בזמן. הרגילו אותנו שתמיד אנחנו אלה שמעמיסים את הפגזים לטנקים, ופריד ממש הפתיע אותנו. 'לכו לשתות קפה, רק תשאירו מישהו שיראה לנו לאן

להכניס את הפגזים' אמר לנו. וזה לא היה רק טנק אחד. כל הפלוגה. מחווה מיוחדת".

עמירם: "התמלאנו בתחמושת, חיכינו במארב בקו העמדות הצפוני של כפר סיל לכיוון נמל התעופה, והם הגיעו. עשרה טנקים נוסעים בשיירה כאילו אין מלחמה... החבר'ה רוצים לפתוח באש ואני עוצר אותם. חכו עד שהם יתקרבו. השמדנו תשעה. אחד הצליח לברוח קדימה והשאירו אותו לגדוד 71. גם להם מגיע משהו..."

יובל בכרך, מ"פ ו' שהצטרפה בבוקר לגדוד: "כשראיתי את השיירה הסורית זה הזכיר לי סיפורים ששמעתי ממלחמת יום כיפור על הטנקים הסוריים ברמת הגולן שמתקדמים עם קנים ב-45 מעלות ומדפים סגורים. תוך כמה דקות הורדנו את כולם. זה היה מטווח של כל הגדוד. היו איתם כמה נגמ"שים וגם בהם פגענו".

מאיר גחטן: "עמירם הוא לא טנקיסט, אבל ייאמר לזכותו שזה היה מארב שריון קלאסי. עם המון קור רוח הוא נתן לסורים להתקרב עד לטווח הקרבי, אמר לכולם לא לירות עד שהוא נותן פקודה, ואז דפקנו את כולם".

עמירם: "בזה בעצם הסתיימה המלחמה שלנו בכפר סיל. נכנסתי לרשת של הפלוגות וביקשתי לכנס את כולם כדי לברך את כל הלוחמים על הקרב המעולה שלהם. פעם ראשונה שאנחנו בקרב שריון קלאסי. השמדנו עשרות טנקים סוריים, פגענו בלוחמים שלהם וכל זה ללא נפגעים אצלנו. ואז אני שומע את אודי מתפרץ לרשת ומודיע לי שבועז, הס' שלו חטף. עוברות כמה שניות וצביקה רם, הרופא הגדודי מגיע אלי ומודיע לי בפנים קודרות שבועז נהרג. זה שבר בכת אחת את כל תחושת האופוריה שהיתה לי. המעבר הקיצוני מאופוריה לכאב על אובדן חיים הזכיר לי שבכל זאת מדובר במלחמה. בועז ולטר, סמ"פ ז', הלוחם השלישי שאיבדנו במלחמה".

"המילים האחרונות ששמעתי מבועז: 'מזהה את הנק"ל מהחלון? תירה'.

פלוגה ו', שכל הלילה נשארה בחיפוי בנ"ג 264, מצטרפת עם אור ראשון לטנקים של הגדוד שתופסים עמדות לכיוון מערב.

איתן ברקאי: "הקרב בכפר סיל כבר הסתיים למעשה. יש עדיין ירי צלפים, אבל כל כוח השריון הסורי שהיה בכפר חוסל. פלוגה ז' בעמדות, שולטת על צומת הכניסה לביירות. אני מגיע עם הטנק כדי להחליף בעמדה את בועז ולטר. אני מזהה אותו, מתקרב אליו ונכנס לעמדה. אנחנו עושים שלום זה לזה, הטנק שלו מתחיל לנסוע לאחור ופתאום אני רואה אותו צונח למטה. בבת אחת. צלף סורי שהצליח להתמקם על אחד הבניינים הגבוהים שהיו מאחורינו פגע בו. ירייה אחת וזהו".

שי לוי, מ"מ בפלוגה ז': "עמדנו בבוקר בעמדות בכפר סיל, והיה ברור שיש צלפים בבתים הגבוהים מאחור. נגמרו לי ארגזי הפעולה למקלע 0.3. יצאתי למעלה וביקשתי מהטען שלי שיביא לי ארגז כדי שאוכל להמשיך לירות. לא ברור לי למה לא חטפתי כדור באותו רגע. אני יודע

בוודאות שהצלף חיכה שם כי היה כדור שפגע בצריח".

מתי חן ציון לא שוכח את המפגש האחרון עם בועז, חברו הטוב. חלק גדול מהשירות הצבאי הם עשו ביחד. חיבור נפלא בין שני קצינים צעירים. חברות שצמחה בשריון כששניהם מפקדי מחלקות בפלוגה ז'. מתי: "במלחמה אני ס' בפלוגה ח'. אנחנו בציר המרכזי של הכפר, ועמירם עם פלוגה ז' נכנסו לציר משמאלנו. ראיתי מרחוק את הטנקים מתקרבים וזיהיתי את הטנק של בועז לפי השילוט שעליו. הרמתי יד, בועז הרים יד, חיך ושנינו אותתנו לשלום זה לזה. בועז המשיך הלאה. זה היה המפגש האחרון שלנו. בערך 12 שעות לאחר מכן הוא נהרג".

אמיר ששון, תותחן בטנק של בועז: "המילים האחרונות ששמעתי ממנו היו 'אתה מזהה את הנק"ל מהחלון? - תירה'. ומיד אחרי זה הוא נפל עלי, שותת דם. אני ומוטי שומלו, הטען-קשר, ספגנו הרבה מהדם של בועז ואף רסיסי גוף אחרים. האירוע הזה השפיע עלינו באופן דרמטי למשך שארית חיינו. למרות ההלם והטלטלה נשארו בפלוגה עד סוף המלחמה. בימינו המודעות לפוסט-טראומה משמעותית לצורך הקריטי לעיבוד מידי של החוויה. באותה עת המודעות היתה זניחה ולכן גם לא קיבלנו בזמן אמת שום טיפול. לא מהמפקדים בפלוגה ולא מגורמי מקצוע".

הטנק של אורי הוכשטטר עמד לא רחוק משם. אורי מיד הבין שקרה משהו לבועז. "ירדתי מהטנק שלי ועליתי לטנק של בועז. הסתכלתי למטה והבנתי שאין הרבה מה לעשות. חזרתי לטנק שלי. אני זוכר רק שאורי שאל בקשר מה עם בועז ואמרתי 'שהוא הלך...' שכחתי את מילת הקוד להרוג ואמרתי רק שהוא הלך. יכלו לפרש את זה שהוא הלך לאיזשהו מקום".

אבירם, במקור רס"פ פלוגה ח', נשלח לפקד על הטנק של בועז מיד לאחר הפגיעה הקטלנית. "הטנק עדיין היה באותו מקום, וביקשו ממני לחלץ אותו לאחור. כולם היו שם בהלם מוחלט. נכנסתי לטנק ואמרתי לנהג לנסוע לאחור. הנהג לא הגיב. פתחתי את תא הנהג וצעקתי עליו שייסע מהר לאחור כי כל הצוות בסיכון. הסברתי לכולם בקשר פנים שחשוב שנחזור לשגרה למרות האסון שקרה ודבר ראשון - אנחנו חייבים לצאת מהמקום שבו היינו. לאחר זמן מה הצוות התעשת ויצאנו משם.

"ברגעים הראשונים כולם שם היו בהלם קרב. אני חושב שגם אני. סוג של הלם ששיתק אותי מלעשות דברים ולראות מה עושים עכשיו. צריך להכשיר את הטנק, לנקות אותו מהדם, אני צריך לשכנע אותם שכל אחד ייכנס לתא שלו, יירגע מהבכי, מהתמונה הקשה שראו רק לפני כמה דקות כשהקציין שלהם צנח ללא רוח חיים, ושייסעו אחורה. יש סיטואציות שאתה חושב לעצמך: באיזה סרט אני נמצא? אני מבוגר מהם בשנה לכל היותר. נער בן 20 שצריך להרגיע נערים בני 18-19. זה חלק מהפיקוד. לדאוג שהם לא יהיו בלחץ, שירגישו בטחון, שירגישו שיש מי שיעשה הכול. אני צריך לשמש דוגמה אישית עבורם".

שיבוצו של אבירים על הטנק של בועז לאחר נפילתו, מגלם דוגמה נוספת לסוגיית הדינמיות של השיבוצים בטנקים, והצורך למצוא את מקומו של מפקד/איש צוות חמישי בכל טנק שבו ישובץ בעת לחימה, לעתים עם צוות/מחלקה/פלוגה שאינו מוכר, אבל בכל מקרה אמורים לסמוך אחד על השני. הסוגיה הזאת לא מתורגלת בכלל.

אבירים: "אחרי ששמעון שחר נהרג בצידון, מתי חן ציון שמונה לסמ"פ לקח ממני את הטנק, אני לקחתי את הטנק של צביקה אביגדור כדי להחליף לו מנוע, נסעתי לדאמור להחזיר לו את הטנק, ועברתי לפלוגה ז' לטנק של בועז..."

בועז היה בקורס מ"פים כשהשגריר ארגוב נורה בלונדון. הוא ואיתן ברקאי ניגשו למפקד הקורס והודיעו לו שהם עוזבים. חוזרים ליחידה שלהם, לגדוד. בועז הגיע הביתה וחיכה לקריאה מהגדוד. כשזו לא הגיעה, הוא ארז תיק, תפס טרמפים לרמת הגולן והודיע לעמירם המג"ד שהוא כאן. חוזר לפלוגה ולתפקיד.

ההיכרות הראשונה של עמירם לוין עם בועז ולטר היתה עוד לפני שהגיע לפקד על גדוד 74. עמירם הגיע לג'וליס, בית הספר לשריון, לעשות הסבה לטנקים. כבר ביום הראשון הודיע שהוא רוצה שיצמידו לו את ה"גנן" הטוב ביותר. הצמידו לו את בועז ולטר, מדריך בקורס. ארבעה חודשים שניהם היו באותו אוהל, שוכבים מיטה ליד מיטה. סגן-אלוף החניך, וסגן-משנה המדריך. עמירם לומד להכיר את ה"גנן" שלו. איש

מופנם, רציני, מתנסח היטב, שקט אבל דעתן. לא אימפולסיבי. ומעל לכול – ה"גנן" הכי טוב, הכי מקצוען, מורה מצוין לטנקאות.

"את בועז פגשתי לראשונה באחד הקורסים בו עברתי הסבה לשריון", כתב עמירם לנעמי וצבי, הוריו של בועז, "קצת מוזר לפקד על קצין שזה עתה היה מורד ורכב בכל הנוגע לרזי הטנק ושימושיו. בועז וחבריו לימדו אותי פרק חשוב שלא הכרתי קודם לכן... בועז נפל בתום שבוע של לחימה וקרבות קשים בהם נטל חלק כסגן מפקד פלוגה... לאחר 24 שעות של לחימה קשה ורצופה נגד כוחות שריון וקומנדו בשטח קשה ביותר, מצאנו עצמנו במבואות ביירות. מאחורינו היו עשרות טנקים שרופים של האויב, עשרות חיילי קומנדו הרוגים, ועשרות עמדות, כלי רכב וכלי נשק פגועים. לרגע השתעשעתי במחשבה שהנה המלחמה תמה. שמחה וגאווה התגנבו ללבי, שהרי כל חיילי איתי ואף אחד לא נהרג בקרב ארוך ואיום זה ואז, כרעם ביום בהיר נפלה הידיעה – בועז פצוע קשה ולאחר כמה דקות באה הידיעה שבועז איננו איתנו יותר... זכיתי שבועז יימנה על מפקדי ולוחמי הגדוד".

גיורא זלץ היה מפקד הפלוגה כשבועז פיקד על מחלקה. "הוא היה ילד טוב חיפה כזה. תמיד עם משקפיים, לא דמות הטנקיסט עם סכין בין השיניים, אבל קצין מאוד מקצועי שכולם אהבו. מאוד נעים, מאוד אנושי".

איריס עתיר, פקידה פלוגתית בגדוד: "בועז ושמעון ז"ל, שניהם סמ"פים בגדוד ועם שניהם התחברתי. הם היו חלק מהחבורה שלנו. בועז תמיד קיבל חבילות גדולות מהבית עם עוגות נפלאות שאמא שלו אפתה. חיכינו כל השבוע כדי לקבל את העוגות שלה. בימים הראשונים של המלחמה החיילות בחטיבה, ברמת הגולן, היו די מנותקות. לא ידענו מה קורה. אחרי כמה ימים אמרו לנו שיש פצועים ברמב"ם ושניסע לבקר אותם. רוב הפצועים היו מפלוגה ח', פלוגת צמ"פ, הפלוגה שלי. נסעתי לרמב"ם ולא אשכח את הרגע שבו שמעתי את הבשורה הקשה. נכנסתי למעלית ולפני שהדלת נסגרה אחד החיילים צועק לי מבחוץ ששמעון שחר ובוועז ולטר נהרגו. ואז המעלית נסגרה ואני לבד שם עם הכאב הגדול. מאז אני מפחדת ממעליות. לא מסוגלת להיכנס לבד למעלית".

אורי הוכשטטר: "בועז היה קצין מאוד מוערך. מאוד מקצוען, קשוב

לחיילים, אבל מפקד שדורש משמעת מבצעית. באחד הימים היתה לי בעיה איתו. נשארנו בכוננות סוף שבוע ברמת הגולן, וצריך לדאוג לנגב את השמן שהיה בקנה כדי שכבר הפגז הראשון יהיה מדויק. זה היה סוף שבוע מאוד גשום והחלטתי להשאיר את השמן, שהקנה לא יחליד. בועז תפס אותי, מאוד התרגז ובצדק כי עשיתי דבר שהוא בניגוד לפקודות. מאז לא דיברנו. הוא סמ"פ, אני מט"ק ואין שום דיבור בינינו. עד הלילה האחרון, לפני שהוא נהרג.

"בכפר סיל הצטרפתי לפלוגה ז', למרות שהייתי בפלוגה ו' ופחדתי שיורו לי לחזור בלילה לפלוגה שנשארה למעלה בחיפוי. ניגשתי לבעוז והוא אישר לי להישאר איפה שאני. זו היתה הפעם הראשונה שדיברנו מאז סיפור השמן בקנה. זו היתה מין שיחת נפש כזו. בבוקר הוא כבר לא היה בחיים".

בועז ולטר נולד בקריית ים ליד חיפה, לשם עברו הוריו מקיבוץ שדה בוקר שהם היו בין מקימיו. ילד אנרגטי, מאוד חכם ומתעניין, אוהב ים וספורט ומדריך נערץ בתנועת הנוער. בתיכון השתתף בקורסים בטכניון, ואביו סיפר לימים שיכול היה ללמוד שם אסטרופיזיקה. בכירים בטכניון זיהו את הפוטנציאל והגיעו אליהם הביתה לראיין אותו. בועז התלבט ובחר להתגייס. רצה להגיע לחיל הים או לצנחנים. צה"ל החליט שיגיע לשריון.

עינת, אחותו הגדולה של בועז: "אחי היה מנהיג כבר מגיל צעיר. תלמיד מעולה שאף פעם לא הכין שיעורים. הוא היה אוטודידקט. בית הספר לא כל כך עניין אותו. מה שמשך אותו זה החברה, תנועת הנוער. הכול בא לו בקלות. אמא שלי סיפרה שהמיילדת שיילדה את בועז אמרה לה - הנה נולד לך חייל. אחרי שבועז נהרג היא תמיד נזכרה בזה בצער רב".

חברים מתנועת הנוער ומהכיתה: "בועז היה הציר של החבורה. כשהוא היה - כולם היו. מצד אחד מאוד בוגר, מאוד יודע מה הוא רוצה והולך בדרך שהאמין בה, ומצד שני היתה בו לא מעט שובבות וחוצפה. יש תחושה גדולה של החמצה שבועז איננו כי הוא יכול היה להגיע רחוק בכל דבר שהיה נוגע בו".

רונית, חברתו, סיפרה על מכתב שקיבלה ממנו זמן קצר לפני הגיוס: "אני הולך בגאווה ובשמחה לצבא. אני יודע שאם תהיה מלחמה או סתם תקרית אש, אני אתן את כל מה שיש בי, אפילו אם זה יעלה לי ביוקר".

עם סיום הקרב בכפר סיל, הגדוד מתקפל ועובר להתארגנות בדאמור, קרוב מאוד לקו החוף, וזוכה לביקור חשוב: מסוק הסייפן של הרמטכ"ל רפול נוחת במפתיע ורפול מבקש לדבר עם מפקדי הגדוד.

עמירם לוי: "במשך שנים לרפול היה חשבון ארוך איתי. הוא לא סבל את היחידה, סיירת מטכ"ל, שהיתה מתוחכמת מדי בשבילו. היה כמובן גם האירוע של מעלות שבו לא הצלחנו להציל את בני הערובה, והמשיך הלאה, כולל חשבון אישי איתי על פעולה מוצלחת בגזרת החרמון ביום כיפור. הייתי כבר מפקד היחידה, עם קבלות, ורפול כל הזמן מנסה להתחכם. כשהייתי מציג לו מבצע מיוחד – התגובה שלו תמיד היתה דומה: את זה אתם לא תצליחו. פה תיכשלו..."

"בקיזור, המסוק נוחת, רפול אוסף את כל הקצינים ושופך עלינו מחמאות מכאן ועד הודעה חדשה: 'מכל הכוחות שהיו בלבנון, הגדוד שלכם היה הגדוד הכי טוב בכל המלחמה. כל הכבוד לכם...' אחרי זה הוא לוקח אותי הצדה, מחזיק לי בכתף ואומר לי ככה: 'במשך כמה שנים הייתי חזיר אליך, אבל זה נגמר. אתה גומר את המלחמה ומקבל ישר את 188. ישר. בלי חטיבת מילואים'."

אודי בן-ארי, מ"פ ז': "מאותו רגע, לאחר כפר סיל, קרנו של עמירם עלתה בעיני רפול ובעיני אלוף הפיקוד אמיר דרורי, וכל פעולה שצריך היה לעשות – גדוד 74... צריך להתקדם לנמל התעופה – גדוד 74. צריך להחזיק את הקו אחרי נמל התעופה – גדוד 74. לא משנה שיש שם עוד אוגדות וחטיבות. צריך לתפוס את השטח הפתוח שבין נמל התעופה לבניינים הגבוהים בתוך ביירות – גדוד 74. אנחנו כמו שכירי חרב. יושבים בחדרים בבית הספר בדאמור, קוראים לנו, אנחנו מבצעים וחוזרים לבית הספר בדאמור, שוב קוראים לנו ושוב אנחנו מבצעים וחוזרים. כך זה נמשך עד הפציעה של עמירם."

זחילות וחוויות...

גזרה מערבית: ב-12.6, יומיים לאחר ההכרזה על הפסקת האש, הושלם כיתור ביירות מדרום וממזרח על ידי אוגדה 96.

גזרה מרכזית: גם לאחר הפסקת האש אוגדה 162 המשיכה בזחילות לכיוון צפון והעמיקה את אחיזתה בכביש ביירות-דמשק. כוחות האוגדה, מתוגברים ביחידות חי"ר וצנחנים הגיעו ב-24.6 עד עאליי ובחמדון, מצפון-מזרח לביירות.

גזרה מזרחית: הושלם ייצוב קווי הגנה מול הסורים תוך שיפור עמדות במקומות הנדרשים. בשבועות הראשונים לאחר הפסקת האש נשמר השקט בגזרה המזרחית. ב-22.7 לאחר שורת תקריות אש, גם יוזמות על ידי הכוחות הסוריים וגם של כוחות מחבלים, נפתח מבצע "טרף", יום קרב בגזרה המזרחית שבמהלכו ספגו הסורים אבדות רבות.

בעקבות החלטת הדרג המדיני, נפתח מבצע "בני דודים" ב-31.7 שנועד להפעיל לחץ על המחבלים והסורים במטרה שיתפנו מביירות. במהלך המבצע נכבש נמל התעופה חאלדה, וכוחות השתלטו על השכונות בפאתיה הדרומיים של העיר. בהמשך, מבצע "בני זית", בין 3-5/8,

הוגבר הלחץ על כוחות האויב בביירות תוך פעילות מתואמת של שלוש אוגדות – אוגדה 96, אוגדה 162 ואוגדה 91.

12-13/8: נחתם הסכם לפינוי המחבלים והסורים מביירות. הפינוי דרך הים החל ב-21 באוגוסט והסתיים ב-31 לחודש. בסך הכול התפנו מביירות כ-8,500 מחבלים וכ-6,000 אנשי צבא סורים.

ב-15.9, יום לאחר ההתנקשות בבشير ג'ומאייל, נשיא לבנון, החל מבצע "מוח ברזל" שבמהלכו השתלט צה"ל על כל מערב ביירות. ב-29.9, לאחר הטבח שביצעו הפלנגות בתושבי מחנות הפליטים סברה ושתילה, צה"ל נסוג מביירות והעביר את השליטה בעיר לידי צבא לבנון וכוח רב-לאומי.

(הנתונים – מאטלס של מחלקת הסטוריה שיצא לרגל 40 שנה למלחמה).

בחזרה לפעילות הגדוד – כפר סיל נכבש בידי גדוד 74 וגולני ב-12.6, החסימה הגדולה בכניסה הדרומית לביירות נפרצה ולאחר כמה ימים גדוד 74 עוזב את הכפר ועובר דרומה, להתארגנות באזור העיירה דאמור מדרום לביירות, על שפת הים. התארגנות כשמדי פעם, בהנחיית החטיבה, האוגדה או הפיקוד, יוצאים למשימה. קראו לזה זחילות. מתקדמים כמה מאות מטרים, משתלטים על אזורים פתוחים בין השכונות הדרומיות של ביירות או סמוך לשדה תעופה ומהדקים את הכיתור על העיר. לאחר מכן, מחופים על ידי כוחות אחרים חוזרים לדאמור, נקודת המוצא לשבועות הבאים.

עמירם לויין: "עד כיבוש כפר סיל הגדוד היה ת"פ חטיבת גולני. לאחר כיבוש הכפר חזרנו לחטיבה שלנו, 188, והמח"ט מאיר דגן הורה לי לרדת להתארגנות בדאמור. מי שאמור להחליף אותנו בכפר זה גדוד 53 של החטיבה. פעם ראשונה אחרי עשרה ימים של קרבות כמעט רצופים שאפשר לנוח קצת. לטפל באנשים, לטפל בטנקים, לחדש ציוד.

"אנחנו יורדים מהכפר ומולנו עולה גדוד 53. המג"ד שלו מורנו, היה ג'ינג'י כולו – קראנו לו 'הנותב'. אני מסתכל על הטנקים שלהם. אצלנו כמעט אין טנק שלא נפגע; חלק כבר בלי פלטות בזוקות, עם סימני פגיעות של

נ"ט, חורים בשריון, סלי צריח דפוקים. הטנקים שלהם נראו כאילו יצאו רק עכשיו מהימ"ח... (תמונה מטעה שכן פלוגה א' של גדוד 53 נפגעה קשה מהסורים שישבו בכפר סיל לפני שנכבש. היו להם שמונה הרוגים ושבעה פצועים.) נופפנו להם לשלום והמשכנו להתארגנות בדאמור".

הירידה מכפר סיל להתארגנות בדאמור שחררה הרבה לחץ. מתחילים לחזור לשגרה צבאית, כולל מסדרי בוקר שלא תמיד נענים בהתלהבות. מתחיל גם סבב חופשות ראשון. טרמפים עם רכבים צבאיים או אוטובוסים עד ראש הנקרה ומשם הביתה. דני כרמי, תותחן בטנק מ"פ ז', לא ישכח את החופשה הראשונה שלו מביירות: "לא רחוק מדאמור היה מנחת מסוקים ואמרו לי שאפשר לעלות עליהם ולטוס לישראל. היה לי מזל. עמד שם מסוק מלא חיילים ונכנסתי אליו. אחרי ההמראה ניגשתי לטייס ושאלתי אותו איפה הוא נוחת. 'בשדה דב בתל אביב', ענה. הסברתי שאני מחיפה ושאלתי אם אפשר בבקשה לנחות בטכני של חיל האוויר. שני הטייסים לא הפסיקו לצחוק... 'אתה חושב שעלית על מונית ספיישל?' שאלו. אחרי עשר דקות הטייס קורא לי ואומר שהם יעצרו לי בטכני. המסוק נחת, ירדתי ממנו ותפסתי טרמפ הביתה... עד היום זה נשמע לי קטע הזוי ומטורף..."

גם בועז דרור, תותחן פלוגה ז', זוכר חוויה מיוחדת: "זו היתה היציאה הראשונה שלי. עמדתי וחיכיתי לטרמפ. עוצרת לידי פתאום מרצדס ארוכה, ג'יפ מקדימה ונגמ"ש מאחורה. 'כנס', אומר לי הנהג. נכנסתי. מרצדס מהודרת ואני עם בגדי ב' מלוכלכים. בפנים ישב איש מאוד מבוגר, לידו קצין בדרגת תת-אלוף ושני מאבטחים. האיש המבוגר שאל אותי באנגלית איפה אני גר ואמרתי בקיבוץ דליה ומיד נרדמתי. אחרי שעה או יותר מעירים אותי והזקן מבשר לי שהגענו לקיבוץ... רק אז התברר לי שהטרמפ שלי היה עם אדמונד דה רוטשילד... שנים אחר כך היתה לי מסעדה בתל אביב ואותו אדמונד דה רוטשילד ערך שם אירוע לבן שלו. הזכרתי לו את הטרמפ מלבנון והוא ממש התרגש. חיבק אותי ועם דמעות אמר שהוא כל כך שמח שאני חי..."

איתן ברקאי, סמ"פ ו': "זו היתה תקופה סוריאליסטית. מצד אחד סיימנו

עשרה ימים של לחימה קשה, הרוגים ופצועים ועדיין מרגישים שעוד לא סיימנו להילחם, ומצד שני תחושה של הפוגה. הטנקים ממש על שפת הים ואנחנו ישנים על מיטות בבית ספר בדאמור. בחופשה הראשונה שלי, 24 שעות מביירות לקיבוץ יפעת וחזרה, היה לי דבר מאוד חשוב לעשות: לחזור מהבית עם סיר לצ'יפס. היה על הטנק בלון גז גדול, שמן ותפוחי אדמה לא חסרים, וכל ערב מכינים צ'יפס מחצי שק תפוחי אדמה...

"כדי שלא נשכח שהמלחמה עדיין כאן, מדי פעם יורים עלינו פצצות מרגמה. מישוהו מטווח אותנו. הפצצות לאט לאט מתקרבות. עולים מיד על הטנקים, זזים 50 מטר מהמקום ואחרי שהמרגמות עוברות, חוזרים לאותו מקום. ככה התנהלנו. בין סיר צ'יפס לפצצות מרגמה.

"עוד אירוע סוריאליסטי, ברוח התקופה: אני נפצתי ביולי, עמירם נפצע באוגוסט וחודש אחרי זה עמירם, אני ואריה טסלר שהשתחרר, הגענו לגזרה לבקר את הגדוד בלבנון. זה כבר היה במהלך הפינוי של המחבלים והסורים מביירות. עמירם הציע לי ולטסלר להצטרף אליו לראות את הפינוי. אנחנו נכנסים לביירות. נוסעים במכונית מסוג כרמל אזרחי, שלושתנו בכגדים אזרחיים ומתנהלים אחרי שיירה של רכבים סוריים שנוסעים לכיוון הנמל. כולם עם מדים, נשקים, אר-פי-ג'. אני מת מפחד ועמירם רוצה לראות לאן הם נוסעים... אחרי שני קילומטרים בערך עמירם עוצר, מסתובב ונכנס לאיזו סמטה. כבר לילה. 'תישארו ברכב' הוא אומר לנו והולך לכיוון מסעדה שהיתה שם. מהמסעדה יוצא אדם מבוגר, רואה את עמירם ומחבק אותו כאילו פגש את אחיו האובד... נכנסים למסעדה, אנחנו באמצע ביירות עם סורים ומחבלים, יושבים ואוכלים ארוחה מעולה, ומבינים שעמירם כבר ביקר במסעדה הזו הרבה לפני שצה"ל הגיע לביירות. מסיימים לאכול ויוצאים. כמו ביקור במסעדה רגילה בתל אביב..."

מסביב מלחמה, אבל במזרח התיכון זה לא תמיד משבש את החיים... באחת הכניסות לביירות הטנק של עופר רונן, פלוגה ו', לא מתניע. הלך הסטרטר. מנסים בגרירה עם כבלים, מזיזים את הטנק אבל חייבים לטפל בבעיה. אמיר מידרוני, הרס"פ, בעל ידי זהב, מחפש מפתח אלן שבאמצעותו אפשר לפתור את הבעיה. המפתח לא בנמצא. נכנסים לג'יפ

ומחפשים חנות בביירות שיש בה מפתח דומה. החנות נמצאה. משלמים בכסף ישראלי, מטבע עובר לסוחר בביירות שנת 1982, וחוזרים עם המפתח כדי להחליף את הסטרטר.

כמעט כל נסיעה הביתה מחייבת עצירה לקניות בצידון או בצור. כך עשה אליהו יעיש שהבטיח לאביו שיביא לו מלבנון בקבוק ערק זחלאווי. עצירה קצרה בצור וממשיכים הביתה, לישראל, עם הבקבוק המבוקש. רדיו טייפ בזיל הזול אפשר לקנות בצידון. במחסום ראש הנקרה עמדו שוטרים צבאיים שעצרו לפעמים אוטובוסים שהסיעו חיילים לחופשה בארץ וחיפשו בתיקים. בעיקר חיפשו מכשירי וידאו, הלהיט המבוקש בכל חנויות החשמל בלבנון. בצור ובצידון המכשירים זמינים בחצי מחיר ופחות מאשר בישראל. הכסף הישראלי מחליף ידיים.

באחת הנסיעות שלו הביתה, כשעבר בעיר צידון, הבחין איתן סנדרס, פלוגה ז', בחנות שמוכרים בה בגדים מיובאים מאיטליה. מותגים ידועים. בחיפה, עיר מגוריו לא היתה חנות דומה. הוא סיפר על כך לאמו שנתנה לו כסף שיקנה לעצמו בגדים. מתנת יום הולדת. למרבה הצער, בפעם הבאה כשעבר בעיר החנות כבר היתה סגורה.

אחת הצרות החולות של שגרה בתוך מלחמה אלה הפיתויים. גדוד 74 יושב בפאתי ביירות. העיירות מסביב, בעיקר דוחא, היו עד לפני המלחמה מעין סביון של ביירות. בתי עשירים שעתה ריקים לגמרי. התושבים עזבו הכול וברחו. השאירו מאחור טלוויזיות, מכשירי חשמל, לפעמים גם כספות. הכול מתחת ליד.

דני כרמי: "עוד לפני שחצינו את הגבול ונכנסנו ללבנון, עמירם אסף את כל הגדוד, והיה מאוד ברור: את מי שהוא תופס בוזז, או עושה משהו לא במוסכמות הצבא או המדינה - הוא לא מעיף אותו מהגדוד, הוא מעיף אותו מהצבא..." זו גם הסיבה שעמירם החליט שהחיילים יישנו על מיטות שדה בבית ספר בדאמור. לא בוילות המפתות...

לא תמיד האזהרה הברורה עזרה. לאחר הכניסה למערב ביירות, פלוגה ו' הגיעה לאזור נמל ביירות. מחבלים כבר לא היו שם, רק מכולות

ענק פרוצות ובהן כל טוב... מארגזים מלאים בתחתונים וטרנינגים ועד מכשירי וידאו, טיפפים ועוד. יובל בכרך מפקד הפלוגה: "התחלתי לשמוע שיחות של חיילים. מתפארים. אני לקחתי את זה... ההוא לקח את זה... אספתי את כל הפלוגה והודעתי שמחר בבוקר אני עושה מסדר על הטנקים ולא רוצה למצוא שם שום דבר שלא שייך לזיורד ולציורד הרגיל. בלילה ישבתי על צריחון המפקד ושמעתי כל הזמן דברים נזרקים למים... נפטרו מכל מה שלקחו... לימים, אגב, באחד המפגשים שהיו לאחר המלחמה, התותחן שלי התגאה בפני: 'שלא תחשוב שלא הברחתי וידאו בתוך הטנק שלנו'..."

עמירם לוי: "אני משוכנע שלמרות כל מה שעשינו, היו מקרים של ביזה. לא את הכול ידענו; לא תמיד אפשר להילחם בזה. היה מקרה של קצין תחזוקה של גולני שבא אלינו יום אחד עם שתי טויוטות חדשות. היינו אז בדאמור ואמרתי לו שישים אותן במרחק של 1,500 מטר מאיתנו כדי שנוכל להתאמן עליהן בירי."

עופר רונן, מ"מ בפלוגה ו': "היינו בכוח שכבש את נמל התעופה של ביירות. אנחנו עם כוח של גולני. הגענו עד לטרמינל והודעתי לכולם שאף אחד לא יורד מהטנק. מסביב היו חיילים שפשוט נכנסו פנימה והתחילו לבזוז. לא רחוק מאיתנו עומדים צלמים, גם של סוכנויות זרות, ומצלמים את החיילים יוצאים עם דברים מהטרמינל. מראות מבישים. פתאום עוצר לידי ג'יפ, תת-אלוף. זה היה עמוס כץ, רמ"ט פיקוד צפון. הוא ניגש אלי. 'מה קורה פה?' שאל, 'מה החיילים שלך עושים?'

"אמרתי לו שאנחנו מהשריון. אף אחד לא ירד מהכלים. מה שאתה רואה כאן אלה כוחות אחרים.

"הוא לא ניסה לעצור את הבוזזים. רק אמר לנו שצריך להסתלק מכאן מהר כי עוד מעט יתחילו לירות".

אבל לא כל המפקדים התנהגו על פי הקוד המוסכם. יובל בכרך: "כשהתחילו להיכנס לביירות, הפלוגה שלנו יחד עם המח"ט חזרה לעיר. באחד הימים הטען שלי פנה אלי: 'תראה יובל, אתה לא מסכים שניקח דברים מהמקומיים והנה אחד הקצינים הבכירים בגדוד הביא לנו חבילות שוקולד שלקח מבית חרושת גדול לשוקולד שהיה בעיר'. התפוצצתי

עליו. בישיבה הבאה שהיתה לנו פשוט שטפתי אותו. גם ככה לא הערכתני אותו במיוחד, בלי להזכיר שמות..."

גם בלי ביזה, החיים בפאתי ביירות יכולים להיות נוחים, בין רגיעה לפצצות מרגמה שנורות מצפון. אבירם, רס"פ ז': "היתה לנו מפה, אוטובוס וג'יפ, ונסענו לכל מיני מקומות. לשוק, למסעדות. לא רחוק מהמקום שבו היינו בדאמור היה אזור קיט מאוד יוקרתי. קראו לזה מינה ביץ'. ממש על חוף הים. מסעדה טובה וברכה עם מים מלוחים, ממש כמו ברכת גורדון בתל אביב. ישבנו שם שעות. משלמים בשקלים כמובן".

אמיר מידרוני: "זה התחיל עוד בימים שישבנו בכפר סיל. לפני שעברנו לדאמור. מתחת לכפר סיל היה פרוור מאוד עשיר של ביירות, דוחא. וילות גדולות, אורוות סוסים. אצולת ביירות. בבוקר יורדים עם הטנק לדוחא, נכנסים למכולת וקונים לחמניות טריות לכל הפלוגה. משלמים בכסף ישראלי, מקשקשים בצרפתית עם בעל החנות, קצת פוליטיקה, קצת שומעים על החיים בביירות ועד כמה הם שונאים את הפלסטינים וחוזרים עם הלחמניות הטריות לפלוגה".

יובל בכרך, מ"פ ו': "ישבנו על הטנקים בכוננות בדאמור. בטנק היה רדיו ואני זוכר אינספור ויכוחים. אני כמובן רוצה לשמוע רשת ג' ששדרה ברצף שירים עבריים. אחד מהצוות שלי, מאופקים, רצה לשמוע מוזיקה מזרחית. היו ממש ריבים על זה".

הרבה שירים עבריים, אבל גם היתקלות לא נעימה עם מפקד אוגדה 91 שכמעט הסתיימה במעצר. פלוגה ו' מסיימת את המשימות שלה בביירות ונוסעת דרומה לאורך ציר "בוקיטו", דרך מחנה הפליטים אל שכונת אל-אוזעיי בדרום העיר. ליד חוף הים כבר מחכים המובילים שייקחו את הטנקים חזרה לרמת הגולן. כולם שמחים לעזוב את ביירות ואחד הקצינים שואל את יובל אם אפשר לזרוק רימון עשן, לחגוג את היציאה מביירות. יובל מאשר. זו היתה מסורת בגדוד שבסיום כל תרגיל גדול זורקים רימוני עשן. אם בסוף תרגיל מותר - אפשר גם לחגוג את היציאה מביירות...

אמיר מידרוני: "מכל הטנקים התעופפו רימוני עשן. כל צוות זרק את כל מה שהיה לו, כולל חביות עשן. עשינו מסך עשן על כל ביירות. פתאום

עובר ג'יפ ומתוך העשן מישוהו צועק: 'מי כאן המפקד...?' לא עונים לו והוא עובר טנק טנק עד שמגיע לראש הטור, ליובל. זה היה קצין האג"ם של אוגדה 91. של איציק מרדכי.

"מה זה הדבר הזה?" הוא שואל את יובל, 'כל ביירות מכוסה בעשן'.

"כן, זה כמו סוף תרגיל גדול'. יובל עונה.

"כנס אלי לג'יפ. מפקד האוגדה רוצה לדבר איתך'.

"לא ידעתי שלקחו את יובל. הגעתי עם הטנקים לחניון שנקבע, שם כבר מחכים מובילים שיחזירו אותנו לרמת הגולן. אני שואל איפה יובל ורק אז מספרים לי שהוא מחכה למשפט במפקדת האוגדה. לקחתי ג'יפ ונסעתי למפקדת האוגדה שהיתה מעל כפר סיל. יובל ישב ליד אחד החדרים. ייבשו אותו שם כמה שעות. באותו יום היו בחירות חדשות אחרי רצח בשיר ג'ומאייל וכל מנהיגי האזור הגיעו ללשכה של איציק מרדכי. את יובל מכניסים אחרון. ניגשתי אליו, אמרתי לו שיפסיק עם המשחקים האלה, יש לך פלוגת טנקים למטה... הכנסתי אותו לג'יפ ונסענו משם. הברחתי את מפקד הפלוגה ממשפט ואולי גם ממעצר".

חווייה דומה של כמעט מעצר ומשפט צבאי, עברו גם עמירם לוין ומתי חן ציון.

מתי חן ציון: "הגדוד ישב בפאתי נמל התעופה. באותה תקופה, לפני הכניסה הגדולה למערב ביירות, יחידות של מודיעין ותצפיות התמקמו על רבי קומות מצפון-מזרח לנמל התעופה. הייתי עם עמירם בקבוצת פקודות בשדה שבו התעדכנו על החלק שלנו בכניסה לנמל התעופה, והוא הציע שנעלה לאחת התצפיות האלה. נראה את ביירות מלמעלה עם משקפות רציניות ונבדוק לאן אנחנו צריכים להגיע.

"נסענו בשני ג'יפים. עמירם בראשון ואני בשני עם אייל טוביאס, הקש"א (קצין שיתוף ארטילריה) שלנו. אחרי כמה מאות מטרים מגיעים למחסום. משטרה צבאית. התחילו להסתובב שם כל מיני מטיילים והחליטו להעמיד מחסום כדי למנוע מכל אחד להיכנס לתוך ביירות. עמירם כבר עבר את המחסום. לא עצר. אותי עוצר קצין משטרה צבאית שמודיע שאין כניסה בלי אישור בכתב.

"אני מסביר לו שזה מבצעי, שאנחנו באמצע קבוצת פקודות. שום דבר לא עוזר. בינתיים עמירם שואל בקשר מה איתנו. הוצאתי תעודת קצין, ניסיתי להסביר לשוטר הצבאי הזה שאנחנו בפעילות מבצעית, קבוצת פקודות ומצדי תעשה מה שאתה רוצה... התחלתי לנסוע והקצין הזה קופץ לי על הג'יפ וצועק שאני עצור. עצרתי את הג'יפ, לא רציתי לדרוס אותו כמובן. הוא מיד הוציא את המפתח מהסטרטר והודיע לי שניסיתי להרוג אותו, וזו בריחה ממעצר חוקי..."

"הודעתי לעמירם בקשר מה קורה והוא מסתובב וחוזר אחרי שתי דקות, יוצא מהג'יפ וניגש לשוטר הצבאי. עמירם אף פעם לא מסתובב עם דרגות. בטח לא על הסרבל. הוא קטנצ'יק, מסתכל מלמטה למעלה על קצין המשטרה הצבאית הגבוה ואומר לו שאם הוא לא משחרר את הג'יפ הזה עכשיו, הוא עוד שנייה ישכב מאוזן בתעלה לצד הכביש..."

"היו צעקות ועניינים, עמירם לא התרגש. המפתח נשאר אצל השוטר הצבאי, חיברנו ג'יפ לג'יפ ונסענו לתצפית.

"שכחתי מכל מה שהיה ואחרי יומיים מודיעים לי שמחפשים אותי ממצ"ח. פתחו לי תיק על נסיון רצח ובריחה ממעצר חוקי. גם לעמירם פתחו תיק: איום ברצח ובריחה ממעצר. החלו חקירות. לא נעים. עברו כמה חודשים, עמירם נפצע, החלים וקיבל את הפיקוד על חטיבה 188. הוא היה אמור לקבל דרגת אלוף-משנה, אבל בגלל כל סיפור התיק לא קיבל אותה. באחד הימים כשנפגשנו, הוא כבר היה המח"ט שלי, אמר לי שבגללי לא נתנו לו דרגה..."

"כמה חודשים לאחר מכן מתן וילנאי החליף את קהלני כמפקד אוגדה 36, האוגדה ש-188 היתה שייכת לה. האוגדה ישבה בעאליי ויום אחד הגענו לכנס קצינים באוגדה. מתן ביקש מעמירם וממני שניכנס אליו ללשכה. יכול להיות שעמירם כבר היה אלוף-משנה. אני הייתי עדיין סגן, מ"פ בגדוד. 'תדעו לכם' מפקד האוגדה מודיע לעמירם ולי, 'שאחרי מאמצים רבים הצלחתי להעביר את התיקים שלכם ממצ"ח אלי. נשפטתם וקיבלתם נזיפה'.

"ובזה נגמר הסיפור."

ועוד חוויה שעבר עמירם לוין וכמעט הסתיימה ברע: "מהרגע שעברנו את הגבול ועד שהגענו לדאמור, כמעט ולא התפנית... עשרה ימים. סוף-סוף הגיע הזמן. התרחקתי קצת מהכוח, מצאתי מקום בין השיחים, הורדתי מכנסיים ו... פתאום אני שומע רחש בין השיחים. מסתכל ולא רחוק ממני עומד צעיר, כמעט ילד, עם רימון ואקדח. הוא זרק את הרימון שלא התפוצץ. הסתובבתי עם הנשק שהיה עלי בהצלב והרגתי אותו. אחר כך אפשר היה להמשיך בשקט במצווה..."

אמיר מידרוני: "לאחר הפינוי של המחבלים מביירות, שמו את הפלוגה אחראית על הנמל הימי של ביירות. הגענו עם הטנקים לנמל, יושבים שם, רגליים במים, לא עושים כלום במשך כמה ימים, אבל הנהג חייב להישאר כל הזמן בתוך תא הנהג. חום אימים. היום במרכבות יש מזגנים, אז לא היה כלום. הנהג פשוט התבשל בתא.

"מסביב היו מנופים ששימשו את הנמל בימים שלפני המלחמה. בכל מנוף כזה היה מאוורר בתא הקטן של המפעיל. המנופים לא עבדו כמובן, והחלטתי שאני מפרק מהם כמה מאווררים ומרכיב אותם על הגה הטנק. סידרתי חיבור חשמלי והמאוורר עבד. ממש הצלתי את הנהגים. כמובן שאסור לעשות דבר כזה כי הפיקה של הפגז שנורה מהטנק מופעלת על ידי זרם חשמלי, ואסור לעשות אלתורי חשמל בטנק. אבל עשיתי הכול בזהירות. המאווררים עבדו והנהגים נשמו לרווחה.

"אחרי המלחמה קיבלתי זימון למשפט צבאי. בית המשפט היה ברחוב העצמאות בחיפה. אמרו לי שאני נאשם בזה שעשיתי אלתורי חשמל בטנקים. מודה או לא מודה?

"הייתי כבר אזרח. חשבתי רגע, חשבתי עוד רגע, אמרתי שאני מודה וחזרתי הביתה. יותר לא שמעתי מהם..."

"היה לי עוד מקרה עם המשטרה הצבאית. כשישבנו בדאמור הגיר בג'יפ התקלקל. היינו צריכים אותו לכל מיני נסיעות מנהליות. פנינו לחימוש ונפנפו אותנו. תסתדרו לכד, אין לנו גיר ספייר. ג'יפ היה מצרך יקר ערך. צריך היה לשמור עליו 24 שעות ביממה. אם ג'יפ התקלקל, ישר הלכת לחפש איפה אפשר לגנוב חלקים של ג'יפ מיחידה אחרת.

"לא רחוק מאיתנו ישבו חבר'ה של משטרה צבאית עם כמה ג'פים מלוקקים. ביקשתי מעופר רונן, קצין בפלוגה, שיבוא איתי להביא גיר.

"מאיפה תיקח גיר?' שאל.

"הסברתי לו מאיפה והוספתי שהם רק עושים לנו צרות ולא צריכים כל כך הרבה ג'פים..."

"הלכנו בלילה. עופר שמר ואני פירקתי את הגיר במהירות.

"על זה כמובן לא ניסו לשפוט אותי..."

"תגידו לאמא שאני בסדר..."

בשבועות הראשונים שלאחר המלחמה אין עדיין טלפונים. אין אפשרות להתקשר הביתה ולהרגיע שהכול בסדר. בהמשך, חיל הקשר החל להתארגן והוקמו כמה עמדות בגזרה שמהן אפשר היה, לא תמיד בקלות, להתקשר הביתה.

עופר רונן, מ"מ בפלוגה ו': "יום אחד יוכל בכרך מציע לי לבוא יחד איתו להתקשר הביתה. סמוך לעמדת הטלפון עמד נגמ"ש ולידו קצין נמוך עם כובע אוסטרלי, רפול. הרל"ש שלו מנסה לדבר עם מישהו בטלפון. אחרי כמה שניות הוא מתייאש: 'קח, דבר עם רפול', הוא אומר לבן שיחו. רפול לוקח את הטלפון. 'אריק', הוא צועק. אריק שרון, שר הבטחון, לא שומע. רפול מנסה שוב בצעקה. אחרי כמה שניות אריק עונה ורפול מסביר: 'היינו בתוכו, הכול בסדר, הוצאנו משם את כולם ועצרנו את הבלגן. הנושא מטופל...' כל החיילים עומדים בתור ארוך, מחכים לדבר בטלפון ובינתיים שומעים דיווח בזמן אמת מהרמטכ"ל לשר הבטחון... שנים מאוחר יותר אשתי עבדה עם רפול. באחת הפגישות הזכרתי לו את האירוע שהיה וכולנו צחקנו..."

שלומי אפריאט, פלוגה ח': "כשהיינו בדאמור התחילו יציאות הביתה. אני כבר סופר יותר מחדושיים שלא הייתי בבית. לפני המלחמה הייתי מרותק, ועכשיו לא הכניסו אותי לסבב. טלפונים לא היו. לא יכולתי להתקשר הביתה להורים בקריית שמונה ולהגיד להם שאני בסדר.

"אחד הקצינים בפלוגה נפגע קל בכפר סיל ולאחר שסיים טיפול בבית חולים, התקשר מיוזמתו אלי הביתה ואמר לאמא שלי שהוא המפקד של שלומי, שהוא עצמו נפצע בלבנון ולא יודע מה קורה איתי.

"אמא שלי נבהלה, רצה מיד לקצין העיר. 'הבן שלי נהרג בלבנון, הבן שלי נהרג בלבנון ואתם לא מספרים לי...' "

"התחילה מהומה גדולה. אני כמובן לא יודע שום דבר. בוקר אחד מגיע אלי לטנק נגמ"ש מזווד, לא כזה שעבר מלחמה, יוצא ממנו מישו עם מחברת ורושם את מספר הטנק. אחר כך ניגש אלי. אני כבר לא נהג טנק, אלא טען-קשר. יושב בצריח עם קסדה על הראש. הבחור מבקש ממני להוריד את הקסדה ושואל מה המספר האישי שלי. אני אומר לו. והשם? שלומי אפריאט... ואז הוא מקלל בשקט קללה בערבית... חשבתי שהוא פשוט בא לקלל אותי ועצרתי את המזג המרוקאי שלי לא לקפוץ עליו מלמעלה... אחרי שניות הוא הסביר שמישהו כנראה דיווח שקרה לי משהו ושלחו אותו לזהות אותי ולברוק שהכול בסדר.

"שנינו נרגענו... ועוד הספקתי לצעוק לו שיגיד לאמא שלי שהכול בסדר אצלי..."

בדוחא הגיע קצין חדש לפלוגה ז': נדב רודניק שהיה מט"ק בגדוד, חזר עם סיום קק"ש וקיבל את הצוות והטנק של בועז ולטר ז"ל.

גם הוריו של מתי חן ציון, סמ"פ ח', לא רגועים. עבר חודש מתחילת המלחמה והם לא שמעו דבר מבנם. הם ידעו ששני חבריו הטובים של מתי, שמעון שחר ובוועז ולטר נהרגו, קיבלו אמנם דרישת שלום קצרה מאחד הקצינים שנפצע קל בכפר סיל והתקשר להרגיע שמתי בסדר, אבל הזמן עובר, המלחמה נמשכת, ואין כל קשר עם הילד.

מתי חן ציון: "בחודש הראשון לא יצאתי הביתה וגם לא יכולתי להתקשר. ערב אחד אני שומע הודעה ברשת הקשר הפלוגתית: 'משנה חיה, כאן קודקוד טבנקין 3 לטבנקין 13...' טבנקין זה שם הרחוב שבו גרנו ברמת גן, והקורא היה חבר שלי שגר באותו רחוב ושירת עכשיו במודיעין פיקוד צפון. הוא גר במספר 3 אני ב-13... הוא שמע שבבית דואגים לי והחליט לחפש אותי. עבר את כל המסרים האפשריים עד שהגיע אלי... כמובן שמסר להורים שאני בסדר גמור והרגיע אותם".

"אלוהים לא פוסח על פלוגה ו'"

אסור לטעות. זו עדיין מלחמה. צה"ל מפגין נוכחות והגדרה מקבל משימות: זחילות בעיקר לכיוון צפון-מזרח, לאזור נמל התעופה. פלוגה ח' הוצבה בפיתה (סוללה היקפית שהקימו דחפורים) יחד עם מחלקת חי"ר, שני תותחי 155 מ"מ לירי בכינון ישיר ושני וולקנים, באזור פתוח תחת אש שנורית מאזור הטרמינל של נמל התעופה. בשלב מסוים נוצר מחסור בתחמושת ובציוד. בחטיבה לא ממהרים להשלים חוסרים ולאחר שמ"פ ח' מתעקש, עמירם לוין מחליט להגיע לפלוגה שנמצאת כמה קילומטרים מדרום למסלולים של נמל התעופה.

צביקה אביגדור: "עמירם נשאר איתנו כל הלילה. ספגנו לא מעט אש מכיוון נמל התעופה והשבנו כמובן. בבוקר הגיע אלינו ג'יפ עם דגל לבן גדול ועליו שני קצינים מצבא לבנון שמבקשים שלא נירה לטרמינל כי יש שם חיילים מצבא לבנון וכבר נהרגו כמה מהם.

"עמירם עונה מיד: 'הם יורים מהטרמינל. אם זה יימשך - נהרוג את כולכם...'"

"הקצינים הלבנונים מנסים להסביר שלא הם אלה שיורים. לא רחוק

מהטרמינל מסתתרים מחבלים בתוך חורשה ויורים משם. זה לא חיילים שלהם.

"עמירם מתחיל להתלהב: 'תראו לי איפה הם יושבים. קחו אותי לשם...' הוא מיד מוכן להיכנס לג'יפ ולנסוע איתם".

צביקה מספר שניסה לעצור בעדו: "עמירם, זה מסוכן וגם יש לך פה גדוד לארגן..."

"עמירם: 'אין דבר יותר בטוח מאשר לנסוע בג'יפ של צבא לבנון כשאנחנו, שני קצינים, יושבים מאחור עם נשק בגב שלהם...'"

"בסופו של דבר עמירם ויתר וריכז כוח אש ארטילרי גדול שהוריד מטה אדיר לעבר החורשה שבה הסתתרו המחבלים.

"כמה ימים לאחר שהוחלפנו במתחם זה על ידי גדוד 71, נחטף חייל מעמדת שמירה על הסוללה על ידי מחבלים שהתגנבו, והוחזר זמן קצר אחר כך יחד עם הטייס אהרון אחיעז."

בין התארגנות לזחילות, אחת המשימות שהוטלה על פלוגה ו', היתה לאבטח מחסום של הפלנגות הנוצריות שהוקם בצומת "אוקסימוס-בוקיטו" בכניסה הראשית מדרום לביירות. שני צירים מרכזיים. הראשון ציר החוף הלבנוני והשני הציר המרכזי שנכנס לתוך ביירות. שניהם מתחברים בצומת גדול ומעליו מוצב "ברוש", שבו ישבה מפקדת הפלוגה וכוח של חטיבת גולני. לא רחוק מהצומת היה גלגל ענק, אחד מסמליה של העיר ביירות, שראה בעבר ימים טובים יותר...

את המחסום איישו אנשי הפלנגות שעצרו רכבים ובדקו את הנוסעים. לידם עמדו שני טנקים מהגדוד שאבטחו את אנשי הפלנגות. מפעם לפעם נשמעו יציאות ופגיעות של פצצות מרגמה שירו המחבלים לעבר כוחות שהיו באזור.

אמיר מידרוני: "ב-5.7 הייתי עם הכוח שאבטח את הצומת. אנשי הפלנגות עוצרים כל רכב שמגיע לצומת. הם הרי יודעים לזהות מי מוסלמי. כל מוסלמי חשוד כמוכן ומיד מוצא מהרכב לבדיקה. הם בודקים ואנחנו רק

שומרים עליהם מסביב. עומדים עם נשקים דרוכים כמה עשרות מטרים מהם. אנחנו לא מתעסקים עם האוכלוסייה האזרחית. רק מאבטחים את הפלנגות במחסום.

"אני כל הזמן אומר לצוות שיישארו קרוב לטנק או שיתפסו מחסה בחדרי המדרגות בבתים מסביב, שלא יהיו חשופים בשטח. לא רחוק מאיתנו בתים בני חמש או שש קומות ואני יודע שיש שם מחבלים. משם טיווחו את פצצות המרגמה. ביקשתי גם מהחיילים שיקפידו על שכפ"צים. חודש יולי, מאוד חם. חלק הורידו חולצות, זה לא הפריע לי, אבל דרשתי שיישארו עם שכפ"צים עליהם. בשלב מסוים הם החליטו להכין קפה ונכנסו מאחורי אחד הטנקים. המנוע יורד באלכסון כלפי מטה, ואפשר למעשה להיכנס מתחתיו. מעין מחסה".

יום רגיל. מסביב כל הזמן שומעים בומים. בעיקר מרגמות. גם שלנו וגם שלהם. מידרוני: "אני שומע את הבומים של היציאות, אבל לא רואה אותם כי הבתים מסתירים. הנפילות די קרובות אלינו ואני צועק לכולם לשים מיד שכפ"צים ולהיכנס לתוך הטנקים. שני הצוותים המשיכו עם הקפה, בטוחים שהטנק מגן עליהם. פצצת מרגמה אחת נפלה ממש מאחורי הטנק. לא רחוק מהצוות. דוד סקלר, טען-קשר, חטף רסיס גדול בחזה. גם התותחן והנהג שלי נפגעו. כל מי שהיה שם נפצע, אבל הפציעה של דוד היתה קשה. ראיתי שהוא מאבד דם. העליתי את כולם לטנק ומיהרנו למוצב 'ברוש'. במקביל הוצעק גם מסוק".

איתן ברקאי, סמ"פ ו': "היינו במוצב 'ברוש' יחד עם המג"ד עמירם לוין והסמג"ד מאיר גחטן כשהודיעו לנו בקשר שיש פצוע קשה והוצעק מסוק. אני זוכר שהיה רגע של שקט, ועמירם או גחטן אמרו: 'עכשיו אלוהים סוגר חשבון עם פלוגה ו'...' עד עכשיו שתי הפלוגות האחרות, ח' ו-ז', איבדו לוחמים. שמעון שחר בפלוגה ח' ויובל הראל ובוועז ולטר בפלוגה ז'. ועכשיו הגיע גם תורנו... הטנק עם הפצועים מגיע במהירות למוצב. עוד לפני שהמסוק מגיע, בודקים את סוג הדם שלי שנמצא מתאים לדוד, ומעבירים עירוי ישר ממני אליו. הוא מאבד הרבה דם. הבנו שהוא נפטר בדרך לבית החולים".

יובל בכרך, מ"פ ו': "בדיעבד אנחנו יודעים היום שאם היו מאבחנו את

הפציעה שלו כמו שצריך, אפשר היה להציל אותו. הפציעה לא היתה אנושה אבל הוא איבד הרבה דם. העורק נפגע. אם היו מגלים את זה בזמן הוא היה נשאר בחיים".

חודש לפני המלחמה, מיד לאחר שקיבל את הפיקוד על פלוגה ו', נפגש יובל בכרך עם צוותי הטנקים בפלוגה. למד להכיר את כולם, לשמוע על בעיות. במהלך הראיון האישי דוד סקלר אמר שהוא רוצה לעזוב את הפלוגה. לא בגלל שרע לו אלא בגלל המצב בבית. הוריו התגרשו, אביו חי בארצות הברית, והוא עם אמו ואחותו עלו לכד לישראל וחיים במעלות. הוא נשאר הגבר היחיד במשפחה וחייב לשרת קרוב לבית כדי שיוכל לעזור להן כלכלית.

יובל בכרך: "רשמתי את הדברים ובסיום הראיון אמרתי לו שזו לא צריכה להיות בעיה ונטפל בזה. ואז נכנסנו ללכנון ואת סיכום הראיון שכתבתי ראיתי שוב רק אחרי שהוא נהרג, כשחזרנו לבסיס ועברתי על התיק האישי שלו. חשבתי לעצמי כמה חבל שזה לא טופל מיד. הוא היה חי היום".

גם אחרי למעלה מ-40 שנה, אליהו יעיש זוכר את הרגע שבו בישרו לו שחברו לפלוגה נהרג לאחר שרסיס מפצצת מרגמה פגע בו. "הייתי בחופשה בבית כשזה קרה וכשחזרתי ללכנון סיפרו לי שדוד נהרג. היינו בקשר טוב. חברים. הוא בכלל אמור היה לצאת לחופש באותו סוף שבוע ובסוף התחלפנו. הוא נשאר בלכנון ואני יצאתי במקומו הביתה. כשחזרתי מהבית הוא כבר לא היה בחיים".

בועז כהן: "דוד עלה מארצות הברית לישראל עם אמו ואחותו בערך בגיל 13. היה אמריקאי כזה, אנטי-תזה לשריונר. מאוד שונה מאיתנו אבל עם המון מוטיבציה וציונות. עוף מוזר בפלוגה, עם הרבה רצון להשתוות לכולם. לא להישאר מאחור. אמו נפטרה כמה שנים לאחר שהוא נהרג ואחותו חזרה לארצות הברית. לא נשאר אף אחד בארץ. אפיזודה עצובה של אחד שעלה לישראל, נהרג כאן במלחמה ובעצם אין לו המשכיות.

"החלטנו שאנחנו, החבר'ה מהפלוגה, נגיע כל שנה ביום הזכרון לקבר שלו בבית הקברות במעלות. כל שנה מגיעים עשרה או 12 מהפלוגה.

בדרך כלל אותם אנשים. ביניהם גם יובל, מפקד הפלוגה במלחמה. אנחנו היחידים שמבקרים את הקבר שלו. אין משפחה, אין חברים, שום דבר. רק אנחנו".

עופר רונן היה מפקד המחלקה של דוד סקלר: "עצוב לראות קבר שאין לידו אף אחד. לידו במעלות קבור חייל שהיה בגדוד 71 ונהרג חודש אחריו, לא רחוק מהצומת שבו דוד נפגע. בן למשפחה מרוקאית. כשאנחנו מגיעים כל שנה לאזכרה, המשפחה שלו שם. כואבים ובוכים. בניגוד לקבר של דוד שחוץ מאיתנו אין אף אחד שיעמוד לידו. נהרגו לי חברים. אנשים הרבה יותר קרובים אלי מדוד סקלר שנהרגו במהלך השנים, ועדיין כל שנה אני מגיע לשם. אנחנו מגיעים לשם. שלא יהיה קבר שאין לידו אף אחד".

"בחור מופלא ומיוחד היה דוד בעינינו", כתב עמירם לוין לאמו של דוד סקלר. "הוא לא היה בחור חזק ובריא, ודווקא משום כך זכה להערכה מיוחדת על יכולתו ורצונו העז להיות לוחם בשורה הראשונה. ואכן, דוד לחם עם חברים ומפקדים ימים ולילות, מן הגבול ועד מבואות ביירות. הוא עבר בנתיבי קרבות עזים וקשים, כשהוא וחבריו בין הטובים המוכילים את צה"ל כולו, וזאת תוך חירוף נפש וגבורה עילאית".

עין אחת נשארה בביירות...

למחרת הפגיעה הקטלנית ברוד סקלר, 6.7, מאיר גחטן, סמג"ד 74, מעדכן את איתן ברקאי, סמ"פ ו', שהוא נמצא יחד עם עמירם לוין בקבוצת פקודות בחטיבת גולני, ומבקש ממנו שיגיע עם מחלקת טנקים למוצב "ברוש", מדרום-מזרח לנמל התעופה חאלדה, שם נמצא עכשיו כוח של גולני שמדווחים בקשר שמתחילים להפגיו אותם. מישהו מהצד השני מטווה את האזור וצריך שיהיו שם טנקים. ברקאי בג'פ, בדרך לצידון לקבל מיחידת התחזוקה ציוד לטנקים של הפלוגה, עושה מיד סיבוב פרסה ומבקש בקשר מיובל בכרך שיכין את צוות הטנק שלו ושיחכו לו עד שיצטרף אליהם.

ברקאי: "עוד לפני שיצאתי לכיוון צידון - הפתעה. שמוליק, סגן מפקד בית הספר למ"כים, שהוא במקרה גם מרכז המשק של הקיבוץ שלי - יפעת, קורא לי בקשר ושואל היכן אני נמצא. הסברתי לו והוא מגיע ומביא לי חבילה מההורים בקיבוץ. אני מכניס את החבילה לטנק. בקרוב יהיה לה שימוש".

בצומת שמתחת למוצב, ממש במקום שבו נפגע דוד סקלר ביום הקודם,

ברקאי פוגש את אביגדור קהלני, מפקד אוגדה 36. קצין נוסף ישב לצדו בג'פ. "אתה יודע שנשארת הסמ"פ האחרון בגדוד 74...?" שואל הקצין את ברקאי, ספק ברצינות ספק בציניות.

"תודה על האינפורמציה". עונה ברקאי ומתחיל לטפס עם הטנק לכיוון המוצב. באור אחרון הטנקים נכנסים למוצב "ברוש".

הירי הארטילרי מתחזק. אלה פגזי 130 מילימטר. הנגמ"שים של גולני נמצאים בחורשה סמוכה וברקאי קורא בקשר למפקד המחלקה שיגיע עם הכלים אליו ויעמדו מאחורי שלושת הטנקים. בינתיים, סוגרים מדפים בתוך הטנק ופותחים את החבילה שברקאי קיבל מהבית.

בועז כהן, טען-קשר בטנק: "ישבנו בטנק, אכלנו דברים מהחבילה של איתן ושמענו כל הזמן יציאות של ארטילריה. היה סוג של אדישות. היו בומים קרוב אלינו, אבל לא התרגשנו. הנגמ"שים היו מאחורינו. אני זוכר אפילו שהדלקנו נרות של שבת שהיו בחבילה, למרות שזה לא היה יום שבת".

אחרי כמה דקות נשמעת שריקה חזקה ואחריה פיצוץ נורא. ממש מאחורי הטנקים. איתן מבקש מבוועז שיסתכל ויבדוק אם קרה משהו מאחור. בועז כהן: "עוד לפני שיצאתי לבדוק היה ברור לי שקרה משהו לנגמ"שים שהיו מאחורינו. אני רואה שפגז פגע ישירות באחד מהם. הכול שם אש, עשן כבד וצעקות של פצועים".

איתן ברקאי: "בועז מיד צועק שהיתה פגיעה ישירה בנגמ"ש. אחד הנגמ"שים היה ממש צמוד אלי. דחפתי אותו עם הטנק ויצאתי החוצה. עוד לפני כן הספקתי לדווח בקשר שנגמ"ש נפגע, יש פצועים וזקוקים למסוק דחוף. לא תיארתי לעצמי שהמסוק שיגיע יפנה גם אותי לבית החולים... אפיזודה קטנה בשולי האירוע: היתה בעיית קליטה בקשר ואת הקריאה למסוק העברתי דרך ממסר שנקרא צמיד א'. לימים, אני עובד בקיבוץ במטעים, יושבים כמה חבר'ה בהפסקת עשר ואני מספר על הפציעה ועל הקריאה למסוק דרך תחנת הממסר. אחד החבר'ה, חבר קיבוץ, קוטע אותי: 'איתן, אני הייתי צמיד א'. אני קיבלתי את ההודעה שלך למסוק...'.

"אני מחוץ לטנק, לא רחוק מהנגמ"ש שנפגע. מסביב צעקות של החבר'ה

מגולני. היה בלכול גדול. היו הרוגים ופצועים ומתוך הנגמ"ש שנפגע מישהו צעק 'חובש... חובש...' דבר ראשון צעקתי לכולם לחזור לנגמ"שים שלהם, לקחתי מטף כיבוי שהיה על הדלת האחורית של אחד הנגמ"שים, והודעתי שאני עומד להיכנס לנגמ"ש הפגוע. לא חשבתי יותר מדי. אמרתי לעצמי 'על הבאב אללה. מה שיהיה יהיה...' התקרבותי לנגמ"ש הבוער בנסיון לכבות את האש ולנסות להוציא פצועים".

בועז כהן: "פתאום היה פיצוץ אדיר. בדעבר הבנו שזה היה נגמ"ש של מחלקת המרגמות והפגזים שהיו שם התפוצצו. ראינו את איתן עף מהנגמ"ש ונוחת על הרצפה. אני ואבי שטודן הנהג, מיד זינקנו אליו".

ברקאי: "עפתי כמה מטרים אחורה. הרגשתי שנפגעתי בראש אבל לא איבדתי את ההכרה. בהמשך סיפרו לי שהתותחן אליהו יעיש שנשאר בטנק דיווח שנהרגתי. אני לא זוכר הרבה. בזכרון שלי אני מצליח ללכת ברגל עד נגמ"ש הפינוי, אבל בועז כהן עדכן אותי מאוחר יותר שהוא ואבי שטודן הרימו אותי לשם. ברגע שהגעתי לנגמ"ש הפינוי היה לי חשוב לדבר בקשר. שישמעו את הקול שלי. אני מצליח לדבר בקשר עם עמירם המג"ד שמורה לצאת מהשטח המופגז ולחבור אליו בצומת. הפנים שלי מכוסות דם ואני לא מצליח לראות בעין אחת".

בועז כהן: "עוד לפני המסוק הגיע רופא, כנראה של גולני, והתחיל לבדוק את איתן. בעיקר חיפש לראות אם יש פגיעות פנימיות. איתן היה כל הזמן בהכרה. עיקר הפגיעה היתה בעין. ביקשתי מיעיש התותחן שידווח בקשר שד' של ורים - כך נקראה פלוגה ו' - צהוב. פצוע".

איתן ברקאי: "עם נגמ"ש הפינוי הגעתי עד למנחת ומשם במסוק לבית החולים רמב"ם. רק אז התחלתי להרגיש כאב חזק. כנראה שמי שראה את הפנים שלי נבהל יותר ממני... יחד איתי במסוק היה עוד חייל מגולני שנפצע קשה. הוא ישב על מכסה המנוע כשהנגמ"ש נפגע, עף קדימה וחטף הרבה רסיסים. במסוק הוא שכב באלונקה מעלי ולא הפסיק להיאנח. משום מה הרופא במסוק לא התייחס אליו. היה רק איתי. אמרתי לו שאני בסדר, שילך לפצוע השני שמצבו יותר קשה. אני זוכר שהרופא מסביר לי שאין לו שום דבר. 'מה שום דבר', אני אומר לו מתוך הכאב שלי, 'תראה איך הוא נראה...'"

רקפת לוי, קצינת החינוך של חטיבה 188, סיימה תפקיד כמה חודשים לפני המלחמה ועברה לתפקיד חדש באגף המבצעים בחטיבה. לאחר ההתנקשות בשלמה ארגוב, שגריר ישראל בבריטניה, היא הבינה שישראל תצא למלחמה וביקשה העברה לר"מ 2 בבית החולים רמב"ם בחיפה. כל פצוע שמגיע במסוק מלבנון מועבר בהתאם למצבו לחדר טראומה או חדר מיון, נבדק על ידי רופא והמידע מוקלד על סרט שמועבר מיד לר"מ 2. היא הראשונה שיודעת על כל פצוע שהגיע מהחטיבה.

רקפת: "ביום שאיתן נפצע, הייתי בבית של חברה בכרמל. נכנסתי להתרחץ ומתקשרים אלי מר"מ 2 ומודיעים שחבר טוב שלי הגיע... הם כבר ידעו מה אני מחפשת... יצאתי בריצה מהבית, תפסתי טרמפ לרמב"ם, והגעתי בדיוק כשהכניסו את איתן לחדר ניתוח. הוא היה בהכרה, מאוד שמח לראות פנים מוכרות. שאלתי אותו למי הוא רוצה שאודיע. איתן ביקש שאודיע לאיריס, החברה מהקיבוץ. יש בעיה, הרי אין שם טלפונים בבתים. היה רק תורן במזכירות. נוסף לכך, היתה באותו יום חתונה בקיבוץ יפעת. בעיה כפולה. התקשרתי כמה פעמים למזכירות. מישהו ענה לאחר זמן, וביקשתי שיודיעו לאיריס שתהיה בעוד חצי שעה ליד הטלפון. תפסתי אותה אחרי חצי שעה. קודם כול הרגעתי אותה שהכול בסדר וביקשתי שתודיע להורים שיגיעו לרמב"ם."

מאיר גחטן: "במשך הרבה זמן היו לי ייסורי מצפון. אני הרי שלחתי את איתן לשם. הייתי עם עמירם בקבוצת פקודות בחטיבת גולני כשקיבלנו בקשר את הידיעה שאיתן ברקאי נפצע קשה. עבורי זו היתה מכה קשה. איבדנו במלחמה שני סמ"פים, ועכשיו אנחנו מאבדים את השלישי? במשך הרבה זמן לאחר האירוע, בכל פעם שפגשתי את איתן, ממש התנצלתי בפניו ואמרתי לו שאני אחראי לכך שאיבד עין... איתן תמיד הרגיע אותי. 'אם לא אותי, היית שולח מישהו אחר ואולי זה היה נגמר גרוע יותר...'"

לא רק לגחטן היו ייסורי מצפון... צביקה רם, הרופא הגדודי, הגיע אחרי כמה ימים לרמב"ם לבקר את הפצוע. איתן ברקאי: "בשתי הפעמים שיצאתי הביתה מלבנון, יצאתי יחד עם צביקה. כשנפצעתי הוא היה בחופשה בבית. 'למה גם הפעם לא יצאת איתי לחופש', הוא התלונן."

איתן ברקאי איבד עין. נשארה בביירות... לאחר יומיים ברמב"ם, צביקה

רם העביר אותו לתל השומר. מי שטיפל בו בתל השומר היה מנהל המחלקה פרופ' מיכאל בלומנטל, מרופאי העיניים הבולטים בישראל. כמה שנים לאחר מכן, ברקאי מגיע למשחק כדורסל של מכבי תל אביב ביד אליהו. יושב באולם ושורה לפניו יושב פרופ' בלומנטל.

איתן: "טפחתי לו על השכם. 'שלום פרופסור בלומנטל'. הוא מסתכל עלי. ראיתי שהוא זוכר אותי, אבל מתקשה לזכור את השם: 'אל תגיד, אל תגיד! קיבוצניק מהצפון... אני לא זוכר את השם, אבל זוכר שההורים שלך הגיעו כל יום והביאו לך ארוחת צהריים, כי לא הסכמת לאכול את מה שנתנו במחלקה...'"

לאחר שישה ימים בתל השומר ברקאי משתחרר. הוא נשאר בצבא ומקבל תפקיד: אחראי על הטיפולים בכלי הרכב של הגדוד.

באפריל 1983 ברקאי מקבל צל"ש רמטכ"ל על פעולתו באירוע במוצב "ברוש": "במלחמת שלום הגליל שימש סגן איתן ברקאי כסגן מפקד פלוגת טנקים. ביום 6 ביולי 1982, בעת הלחימה באזור ביירות, נפגע נגמ"ש חי"ר מאש האויב, החל לבעור והתחמושת שבו התפוצצה. סגן איתן ברקאי, תוך סיכון עצמי, ירד מהטנק שלו ונע רגלית לעבר הנגמ"ש, כדי לנסות ולחלץ ממנו נפגעים. ליד הנגמ"ש הוא נפגע מרסיס ואיבד אחת מעיניו. במעשה זה גילה אומץ לב, קור רוח ואחוות לוחמים. על מעשה זה הוענק לו צל"ש הרמטכ"ל".

מה שהציל את עמירם זה המא"ג שלו

בסוף חודש יולי, בעקבות החלטת ממשלת ישראל להדק את המצור על ביירות במטרה להביא לפינוי מחבלי אש"ף והכוחות הסוריים שהיו בעיר, יצא צה"ל למבצע שנמשך שבוע ימים. בפקודת המבצע, שנקרא "בני דודים", גרוד 74, יחד עם שני גרודים מחטיבת גולני, יועד לכבוש את נמל התעופה של ביירות ולהשתלט על שכונת אל-אוזעיי מצפון-מערב לשדה.

יואב קוטלר, טען בטנק מ"פ ו': "ביצענו את ההתקפה על פי הספר: פלוגה ז' כובשת את המסלול המערבי שקרוב לשכונת אל-אוזעיי ופלוגה ו' את המסלול המזרחי, עד הטרמינל. מיד לאחר מכן חזרנו שוב להתארגנות בדוחא. בערב הביאו לנו עיתונים. הכותרת הראשית בכולם היתה שחטיבת השריון של אלי גבע, חטיבה 211, כבשה את נמל התעופה של ביירות. קיבלנו את זה קצת קשה. אנחנו נלחמנו וכבשנו וכל התהילה הולכת למישהו אחר... אבל עמירם הרגיע אותנו: מי שצריך לדעת באמת - יודע".

עמירם לוי: "ישבנו בדוחא, עדיין בשלב של תדלוק וחימוש לאחר כמה זחילות שהיו לנו ביומיים הקודמים שבהן כבשנו את נמל התעופה וחזרנו שוב לאחור להתארגנות. בצהריים אמיר דרורי, אלוף פיקוד צפון, מתקשר אלי. 'עמירם, נכנסים לביירות. נפגשתי עכשיו עם ארווין, מח"ט גולני, והוא רוצה שאתה תוביל את הכוח. אתה מוכן?'

"ברור שאני מוכן. הגעתי אחר הצהריים, 3.8, לקבוצת פקודות עם הסמג"ד גחטן ועם מ"פ ו' ומ"פ ז'. מתחיל שם דיון. מי מוביל ומה עושים. ארווין מח"ט גולני, יה-יה מח"ט חטיבה 35 צנחנים, מפקד האוגדה עמוס ירון וקציני מטה. אמיר דרורי כמעט ולא מדבר. שתקן ידוע. בשלב מסוים אמרתי שאין בעיה, גרוד 74 יוביל את המבצע, אבל חייבים להקפיד על שני דברים: הראשון - שההתקפה תהיה בלילה, והשני - שלא יעצרו אותנו באמצע. אחרי נמל התעופה נמצאות שכונות דרום ביירות, בניינים בגובה של עשר קומות. אם עוצרים אותי באמצע, כל מי שיושב בבניינים שולט עלי. אני הופך למטווח ברווזים. באמצע הדיון, אחד מקציני המטה, קצין אג"ם פיקודי, שואל אותי למה שהטנקים שלך יובילו? הסתכלתי על אמיר דרורי, שלא מגיב ועניתי 'כי אנחנו נעשה את זה עם הכי פחות אבדות'.

"נגמר הדיון, חוזרים לדוחא להיערך לפעולה. מסיימים התארגנות ויוצאים לדרך. פלוגה ו' על המסלול המזרחי, האלכסוני יותר, פלוגה ז' על המסלול המערבי. רצים על המסלולים. זה הולך קל. כמעט אין התנגדות חוץ מארטילריה שדי קרובה אלינו. ככל הנראה ארטילריה שלנו. צעקתי לקש"א שלנו שיבדוק מה ומי יורה ויעצור את זה".

אייל טוביאס, קש"א שצמוד למג"ד 74, מנסה לאתר מי יורה ומאיפה יורים: "מי שהפעיל את הארטילריה היה המפקד מעלי, שישב במקום גבוה, ראה את כל נמל התעופה מתחתיו והפעיל אגד ארטילרי שלם, שלושה גדודים, בדיוק על הגדוד שלנו... פגזים נפלו בין הטנקים ועמירם צועק לי לעצור מיד את האש. מזל שלא היו נפגעים".

יובל בכרך: "אנחנו כל הזמן בין פעילות לשגרה. מציאות הזויה... כבשנו את נמל התעופה, חזרנו למנוחה בברכת שחייה במלון על כביש החוף. מתרחצים, נהנים ואז עמירם מתקשר אלי ולאודי וקורא לנו לקבוצת

פקודות בגולני. מקבלים משימות. כלילה אנחנו צריכים להגיע לאזור שהוא קרוב לבתים הגבוהים. אזור שנקרא בורג' אל-ברג'נה. התוכנית היתה להגיע לשם כלילה, וכמה די-9 ירימו לנו סוללות להגנה היקפית מפני הסאגרים (כיום זה נקרא מגנן). בנמל התעופה חוברת אלי פלוגה של גולני ואנחנו מתקדמים לפי הפקודה. אין יותר מדי קרבות.

"בסוף המסלולים יש אזור מיוער, חורשות במעטפת של ביירות, וביקשתי מעמירם שיורידו ארטילריה לפני שאני נכנס לשם. מתחילים ליפול פגזים לידנו. עד היום יש ויכוח אם זו היתה ארטילריה שלנו או שלהם... פגז אחד נופל ממש ליד הטנק שלי. אני מרגיש גל חום, מוריד לרגע את הקסדה, יוצא מרשת הקשר, מתיישב ומבקש מיואב קוטלר, הטען שלי, שיסתכל על הראש שלי. עמירם קצת מאחורי, רואה ומבין שקרה לי משהו וקורא לי בקשר. לא עניתי. אני בלי קסדה וקשר, והוא מיד שולח אלי את צביקה רם, הרופא הגדודי שיבדוק אותי. בקיצור, שריטה קלה בראש ובימים הבאים אני מסתובב עם תחבושת על הראש, ממש כמו אריק שרון במלחמת יום הכיפורים. נשארתי עם צלקת קטנה".

עמירם: "ואז קרה בדיוק מה שחששתי שיקרה. בערך בשלוש לפנות בוקר ארווין מודיע לי לעצור. לא להתקדם יותר צפונה. הבנתי שאם אנחנו לא מתחילים להתחפר מיד - אכלנו אותה. אנחנו מתחת לבניינים הגבוהים. עוד מעט בוקר ויתחילו הסאגרים. יעשו עלינו מטווח. הגיעו כמה די-9, קצת באיחור, התחילו להקים סוללה שתגן עלינו מפני הסאגרים ועם אור ראשון מתחילה החגיגה. טילים ועוד טילים... אנחנו ממש מתחת לבניינים הגבוהים. צופים עלינו מלמעלה ומטווחים. הסאגרים מונחים בעזרת חוטי תיל ומלחכים את סוללות העפר. אני רואה בדיוק מאיזה בית החוטים יוצאים ומחליט לעלות לעמדה על הסוללה שהרימו לנו כדי לדפוק את מי שיורה עלינו".

שלושה טנקים עומדים בתחתית הסוללה שהוקמה כלילה, בשעות שלא יורים סאגרים: הטנק של עמירם, הטנק של מאיר גחטן הסמג"ד, והטנק של יובל בכרך מ"פ ו'. יובל: "עמדתי כעשרה מטרים מהטנק של גחטן וצפיתי כל הזמן למעלה. לראות לאן הם יורים. הטילים האלה די אטיים ואפשר לנסות להעריך היכן יפגעו. ראיתי שאחד מהם מתקרב לטנק של

גחטן וצעקתי לו ברשת הקשר הגדודית שטיל עומד לפגוע בו. גחטן הספיק רק לשאול איפה, ואז הסאגר פגע בטנק של עמירם. ראיתי איך עמירם עף מהצריח ונופל לאחור יחד עם הטען שלו. כשבאתי לבקר את עמירם בבית החולים שאלתי אותו אם הוא רוצה לדעת בדיוק באיזו שעה הטיל פגע בטנק. מצאתי את השעון שלו מאחורי הטנק שהראה את השעה 08:32. יום רביעי, 4.8."

מיד לאחר פגיעת הטיל ולמרות שלא ראה דבר מפאת הפגיעה בעיניו, עמירם הצליח לקפוץ החוצה מהטנק. גם הטען שלו יורם אורגד, סמל מבצעים שהחליף את הקמב"ץ עמית ברקן שיצא לחופשת שבת (עמית החליף בתפקיד את גיורא זלץ שעזב את הגדוד לתפקיד מ"פ בקק"ש, שם החליף את חברו הטוב צור מאור שנפל במלחמה) נופל גם הוא מהטנק. הוא מפונה עם כוויות בגוף. עמירם: "אני לא זוכר איך הצלחתי לקפוץ. התברר שהיה לי מזל גדול. הטיל פגע בתושבת המא"ג שלי. הקת של המא"ג פצעה אותי בבטן ושברה לי את היד. רסיסים מהתושבת פגעו בעין. בסך הכל המא"ג הציל אותי. אחרת הטיל היה פוגע בי ישירות. צביקה רם, הרופא הגדודי שהיה קצת מאחור, הגיע מיד יחד עם גחטן. צביקה רצה להכניס לי זונדה או משהו כזה, הכנסתי לו בעיטה - אני בסדר, לא צריך".

צביקה רם, בטנק הסמג"ד, כמה מטרים בלבד מטנק המג"ד, עקב אחר טילי הסאגר שנורו לעבר הכוח הישראלי. הטילים האטיים נורו ממרחק של כשני קילומטרים ואפשר היה לעקוב אחר כבלי התיל הדקים ולהעריך היכן יפגע הטיל. "בשלב הזה הפחד לא היה כל כך מהטילים אלא מחוטי התיל שפחדנו שיחנקו אותנו... ראיתי את הטיל שמסתלסל ופוגע בטנק של עמירם והוא נעלם לי. היה ברור לי שהוא לא יכול להישאר בחיים אחרי פגיעה כזו. קפצתי מהטנק ורצתי לכיוון שלו ופתאום, כמו בסרט של פליני, ראיתי את הראש שלו יוצא מתוך הטנק, דם מושפרץ מהעיניים, דם מושפרץ מהיד. ואז הוא יוצא, מתהפך ונופל על הקרקע למטה. מיד הגעתי אליו, עשיתי לו החיאה, שני עירויים מרכזיים בעורקים הראשיים, העמסנו אותו ופינינו אותו לקצה המסלול של נמל התעופה. היתה שם פלוגת רפואה שפרסה. באותו רגע היה נראה לי שהוא פצוע קשה. בדיעבד, זה לא היה כל כך קשה. ברגע שייצבנו את מצבו, יש לו נוזלים ועצרנו את הדימום - הוא כבר לא בסכנת מוות. אבל בשניות הראשונות, לראות

אותו שוכב ככה ודם פורץ מהעיניים היה מראה מאוד קשה".

מאיר גחטן מגיע יחד עם צביקה רם לטנק הפגוע וגורר את עמירם לאחור. הדבר הראשון שהוא זוכר מהאירוע זה את הלחישה שלו: "אני לא רואה..." הרופא הגדודי מטפל בעמירם, וגחטן עולה על הטנק ומכוון את הנהג לאחור. יש שם קצת אש, אבל מכבים אותה תוך שניות. גחטן: "כשאתה יושב בכיפת המפקד, המקלע שלך, ברוב הטנקים זה 0.3 ואצל עמירם זה היה מא"ג, צריך להיות מכוון קדימה. אצל עמירם המא"ג היה באלכסון, והטיל פגע במא"ג. אם המקלע היה ישר לפנים, כפי שתמיד מקפידים בשריון, הטיל היה חותך את עמירם לחתיכות. מתפוצץ עליו. המזל של עמירם שבדנ"א שלו הוא לא טנקיסט, זו הסיבה שהוא לא הקפיד על כיוון המא"ג".

ועמירם מתקן: "מה שהציל אותי זה דווקא המא"ג... בטנקים יש מקלע 0.3 ללא כת המותאם לטנקים ומוכוון קדימה יחד עם התותח. אני השגתי וסידרתי לטנק שלי מא"ג עם כת שלא מאפשרת יישורו קדימה אלא בשעת השימוש והירי בו. למזלי, הטיל פגע במא"ג שכנראה מנע פגיעה ישירה בי..."

"אחרי הפגיעה אני מקבל את הפיקוד הזמני על הגדוד ועל פי החלטת המח"ט אנחנו עוזבים את המקום הזה וגדוד 71 מחליף אותנו. למחרת מגיע מג"ד חדש, רפי לנדסברג, שהיה קצין האג"ם של חטיבה 188".

דני הופמן, תותחן בטנק המג"ד, הרגיש את הפגיעה החזקה וראה את עמירם קופץ על התמסורות ומתגלגל על הקרקע. כמה שניות לפני הפגיעה הוא שמע בקשר פנים את הנהג אומר לעמירם שאולי כדאי לזוז כי הטנק עומד יותר מדי זמן במקום אחד, ואז הגיע הטיל. "הייתי בהלם מהעובדה שעמירם נפגע. לא האמנתי שדבר כזה יכול לקרות לו, או לנו. כשראיתי אותו שוכב על האלונקה וכולו משפריץ דם, הרגשתי שהרבה מיתוסים פתאום התמוטטו לי. נשמטה לי הקרקע מתחת הרגליים. הוא היה בן אדם שהערצתי, והרגשתי שכשאני הולך איתו אני חסין להכול ופתאום קורה דבר כזה. באמת הערצתי אותו. הייתי מוכן לעשות הכול בשבילו. הגיע מג"ד חדש ורצה שאמשיך כאיש צוות בטנק שלו. הודעתי לו שזה לא יקרה. אני רס"פ. הסכמתי להיות רק עם עמירם. אני לא חייב לעלות לטנק

איתך. אני את שלי עשיתי. נתתי לעמירם את כל מה שאפשר. אם עמירם פה - הייתי עולה. בלי עמירם אני לא עולה. פשוט לא עולה".

עמירם: "פינו אותי לפלוגת רפואה שהיתה על המסלול בנמל התעופה. אני שוכב, כולי כואב ומעורפל, ושומע ששואלים בקשר אם צריך מסוק ואת הרופא אומר שכבר לא צריך... הייתי בטוח שזהו. זה נגמר. משם פינו אותי עם נגמ"ש של סוללת הנ"מ שהיתה לנו, הוולקנים, למקום שבו המסוק יוכל לאסוף אותי. עד היום אני פוגש אנשים שטוענים שפינו אותי. 30-40 איש לפחות..."

סרקו והאזינו ▶

"כל הזמן צריך להוכיח שאתה ראוי לחטיבה הזו"

דובי אמיתי, מפקד סוללת וולקן, שישה קנים שליוו את גרוד 74 וחטיבת גולני בלחימה מהכניסה ללבנון ועד ביירות: "היינו בפיתה גדולה שנבנתה בלילה והגנה עלינו מהסאגרים שנורו מהבניינים הגבוהים ממולנו. בשלב מסוים עמירם אמר שהוא מזהה מהיכן יורים עלינו ורוצה לירות חזרה. אמרתי לו: 'עמירם, מה אכפת לך, אנחנו מוגנים. הוא התעקש, עלה על הסוללה ועוד לפני שהספיק לירות פגז - נפגע.

"שלושתנו הגענו אליו במהירות. אני, גחטן וצביקה הרופא. הפנים של עמירם היו שחורות לגמרי. בקושי אפשר היה לזהות אותו. 'אני בסדר', אמר לנו, 'טטפלו קודם במט"ק שלי שנפגע'. צביקה הרופא הסביר לו שהמט"ק בסדר וחייבים לטפל בו.

"דיווחתי למפקד החטיבה, מאיר דגן, על הפגיעה ועל מצבו של עמירם. 'תוציא לי אותו חי'... מורה לי דגן. הוצאתי את כל הלוחמים מהנגמ"ש, נשארו רק אני והנהג. הכנסנו את עמירם פנימה, עם הרופא ועכשיו צריך לצאת מהפיתה, עם כל הסאגרים מסביב. הודעתי לנהג שהוא חייב לצאת הכי מהר. לא לעצור. ביקשתי מיסוך וצביקה המשיך בתוך הנגמ"ש לטפל בעמירם. הרגשתי שאנחנו חייבים להציל את עמירם. והצלחנו. הוא קיבל טיפול ראשוני מפלוגת הרפואה שהתמקמה בשדה התעופה

ומיד עם מסוק לרמב"ם."

סוללת הוולקן, כלי נשק אימתני שמסוגל לירות 3,000 פגזים בדקה, הייתה צמודה כל ימי הלחימה לגדוד 74. לוחמי ומפקדי הגדוד למדו להעריך את עוצמת האש הקטלנית והבינו שקנה וולקן אחד מייצר כוח אש זהה לפלוגה שלמה של גולני. מפצח קירות כשצריך. כשהסוללה הייתה בכפר דוחא, לפני הקרב לכיבוש כפר סיל, הגיח לפתע מטוס סורי, מיג 21. דובי אמיתי: "היו באוויר גם מטוסים שלנו, אבל ירינו עליו והוא נפגע. הסוללה שלי עשתה היסטוריה עולמית: לראשונה מיג 21 הופל מאש של סוללת וולקן."

לאחר ששוחרר מבית החולים, עם עין "חדשה", איתן ברקאי אחראי על הטיפולים ברכבי הגדוד. בבת גלים בחיפה היתה סדנה שבה טופלו הרכבים. באותו יום, 4.8, הוא הכניס לטיפול את הכרמל של עמירם, לא מודע כמובן לדרמה בפאתי ביירות. "בסדנה עבדו על הרכב, ואבא שלי הגיע לאסוף אותי משם. ממש לפני שנסענו הגיע מסוק למנחת של בית החולים, לא רחוק מהסדנה. אמרתי לאבי שייסע, אני רוצה לראות אם הגיעו פצועים. הגעתי למנחת וראיתי שמורידים פצועים מהמסוק ומשכיבים אותם על מיטות. מיהרתי לתפוס את אחת המיטות כדי לעזור, ואני רואה שעמירם שוכב עליה."

"מה אתה עושה כאן? הוא עושה לי תנועה עם היד."

"ומה אתה עושה כאן? אני מחזיר לו עם אותה תנועה... 'תראה איך אתה נראה...'

"בשלב הזה לא ידעתי מה קרה. אני הולך איתו לחדר טראומה, לאן שהולכים כולם, ומה אני רואה: את המיטה שלו משאירים במסדרון שלפני חדר טראומה והראשון שמכניסים זה מחבל פצוע."

"דפקתי בעיטה בדלת והתחלתי לצעוק: יצאתם מדעתכם?"

"אחד הרופאים הזהיר אותי שאם לא אפסיק להשתולל יקראו למשטרה ויעצרו אותי. לא נרגעתי. המשכתי לצעוק. 'יש לכם קצין פצוע קשה ואתם מכניסים קודם כול את המחבל?'

"הוציאו אותי מהחדר ואחרי כמה דקות הכניסו פנימה את עמירם."

ארבעה באוגוסט השחור

מיד לאחר הפציעה של עמירם מאיר דגן, מח"ט 188 החליט להוציא את הגדוד לאחור, לדוחא, וגדוד 71 מהחטיבה ייכנס במקומו לקו.

יובל בכרך: "ברמה הגדודית, הפציעה של עמירם היתה עבורנו מכה קשה. מורלית. המג"ד נפצע קשה... כנראה שזו הסיבה שהחליטו להוריד אותנו מהקו. אני נשארתי עם הפלוגה עד שהגדוד השני יגיע לעשות איתי חפיפה. מג"ד 71 אייל בן ראובן, הגיע יחד עם טובל (תולי) גבירצמן, מ"פ מ'. במשך הזמן הזה המחבלים המשיכו עם הסאגרים. כמות מטורפת של טילי נ"ט. כל הזמן החוטים שלהם עוברים מעלינו.

"עשינו חפיפה. חיכיתי עוד קצת עד שכל הכוח של הפלוגה הגיע ואז ירדתי לדוחא. נרדמתי לזמן קצר, קמתי ושמעתי את הבשורה הקשה על מה שהיה שם. פגיעה ישירה ותולי נהרג במקום, הוא ועוד כמה חיילים מגולני. זה היה יום שחור. הפציעה של עמירם והמוות של תולי".

מאיר גחטן: "אני קראתי ליום הזה, 4 באוגוסט, ארבעה באוגוסט הארור. חוץ מהפציעה של עמירם, ביום הזה נהרגו 13 חיילים. רובם מגולני ומחטיבה 188. כשהפלוגה מגדוד 71 הגיעה למקום נפגשתי עם המפקד

שלה, תולי. 'תיזהרו מהמקום הזה', אמרתי לו, 'זה בית זונות... אל תהיה גיבור'. וכמה שעות אחר כך זה קרה..."

בחטיבה 188 התחילו לדבר על מזל רע: בגדוד 71 אסור להיות מ"פ. שני מ"פים נהרגו. עוזי ארד נהרג ראשון, ביום השני למלחמה. עוזי החליף את גדי פישמן, שנפצע כמ"פ, באימון שטח הררי לקראת המלחמה, ועכשיו תולי. ובגדוד 74 אסור להיות סמ"פ. שניים נהרגו - שמעון שחר ובוועז ולטר ואחד נפצע - איתן ברקאי.

אודי בן-ארי, מ"פ ז': "באירוע הזה היו שני נסים... הנס הראשון - הפציעה של עמירם. זה יכול היה להיגמר אחרת. למעשה, עמירם כמעט הביא למותו במו ידיו. אנחנו באנו לשם כלילה. שתי פלוגות לשטח פלאטו, כמו כיכר המדינה, ומסביב הכול בניינים רבי קומות. הקונספט היה שמביאים מיד כמה די-9 ומרימים סוללה גבוהה שתגן עלינו. לא עמדות ירי, רק הגנה עלינו; לזה היא נועדה. סוג של 'פיתה' ואנחנו באמצע. התחלנו לקבל צרורות של סאגרים. אם הטנק צמוד לסוללה, הוא מוגן. ואז, עמירם מחליט שאם יורים עליו הוא יורה בחזרה ומתחיל לעלות לעמדת ירי על הסוללה, עמדה בלתי אפשרית בשום היבט, ושם הוא חוטף. המזל הגדול והנס הגדול זה שהטיל פגע במא"ג ולא ישר בו. זה נס בלתי נתפס. אם הפגיעה היתה ישירה בו - כלום לא היה נשאר ממנו..."

"הנס השני זה שאם הוא לא היה נפצע היינו נשארים שם וכל מה שקרה אחרי כמה שעות, תולי והגולנצ'יקים, היה קורה לנו. אפשר להגיד שבהחלטה הלא נכונה שלו לעלות לעמדת ירי על הסוללה, הוא הציל אותנו..."

"לימים קראתי כמעט כל מה שפורסם בנושא המלחמה, והמסקנה היא כי המהלך שבו התקדמנו לשטח הפתוח צפונית למסלולי נמל התעופה לא היה מאושר ככל הנראה על ידי הממשלה. זו כנראה הסיבה שהמהלך לא בוצע בסיוע של חיל האוויר וארטילריה. היתה ודאות מוחלטת כי עם עלות השחר נהיה בשטח הזה כמו ברווזים במטווח. לא היתה הפתעה. זה היה מהלך תמוה, מסוכן ביותר וללא כל תועלת למאמץ המלחמתי."

בבוקר שלאחר הפציעה, לאחר שיצא מחדר ניתוח וחזר להכרה בחדר

התאוששות, רקפת, קצינת החינוך של החטיבה ועתה בר"מ 2, הגיעה לבקר את המג"ד הפצוע. היא כבר מעודכנת במה שקרה בגדוד 71 והכירה היטב את תולי גבירצמן, קצין מצטיין בחטיבה. הכירה היטב גם את שיר הילדים שנכתב עליו, "טוליק", אשר הושמע לראשונה בפסטיבל שירי ילדים ארבע שנים קודם לכן:

טוליק יושב לו בשקט בחול
יושב ומביט על הים הכחול
העיניים של טוליק שני כוכבים
ואוכל הוא בנחת אשכול ענבים.

טוליק, הי טוליק, תן לי עינב
אך טוליק שותק, כמעט נעלב
העינב הוא של טוליק כל האשכול
רק לו, לו לטוליק, מותר לאכול.

טוליק יושב לו בשקט בחול
יושב ומביט על הים הכחול
בעיניים של טוליק דמעות עגולות
כי רינה הלכה לה לבד בחולות.

רקפת: "עמירם הבין שהיה אירוע קשה לאחר שפינו אותו, אבל לא ידע פרטים. הוא ביקש ממני שאוציא את כולם מהחדר ואספר לו מה קרה. 'תולי נהרג' אמרתי לו, ועד היום אני זוכרת את המכה שהוא נתן למיטה עם היד שלא נפגעה. עמירם, כמוני וכמו קצינים נוספים בגדוד הכיר היטב את תולי. הוא לקח את זה מאוד קשה".

מוקדם באותו בוקר הגיע רכב לקיבוץ עינת, מקום מגוריהם של עמירם ורחל לויין. רחל: "הגיע רכב גדול כמו של חברה קדישא. כל מי שהיה בחדר אוכל נעמד ליד החלונות לראות אל מי הוא בא להביא בשורת איוב... מסבירים לנהג איפה אני. עבדתי אז בבית תינוקות. הגיעו אלי. 'הבעל שלך נפצע ושוכב ברמב"ם. באנו לקחת אותך'. התארגנתי תוך שתי דקות, ביקשתי שיבואו להחליף אותי ונסענו. ישב ברכב רב אחד שהתחיל לנסות לדובב אותי. ביקשתי ממנו שישתוק ומהנהג ביקשתי שייסע כמה שיותר מהר..."

באחד מהביקורים שלה ברמב"ם רחל פוגשת את צביקה אביגדור, שהגיע לבקר את המג"ד. "כבר אין לי כוח לדברים האלה". היא אומרת לו, "זו כבר הפציעה הרביעית או החמישית שלו..."

עמירם לויין: "לאחר כמה ימים העבירו אותי לתל השומר, והגעתי לשני הרופאים הכי טובים בארץ בתחום: פרופ' מיכאל בלומנטל מנהל המחלקה, וד"ר גיורא טרייסטר שהיה מספר אחת בארץ ובעולם ברשתית. במקביל התחילו לטפל גם ביד שלי שהיתה עקומה מהפציעה, וברסיסים הרבים שהיו לי בפנים.

"בעין שנפגעה נשאר רסיס שלא הצליחו להוציא אותו. אמרו לי שאם יוציאו - אני עלול לאבד את העין. ד"ר טרייסטר אמר לי שאם ינסה להוציא את הרסיס - יש סיכוי של 90 אחוז שאאבד את העין... אבל אם אני לא מוציא, אתה תסבול כל הזמן ויכול להיות שתוך כמה שנים תאבד את העין כי הרסיסים מתחמצנים ומרעילים את העין. הוא מסביר לי.

"החלטנו יחד שלמרות הסיכונים - מנתחים. טרייסטר ניתח ועד היום, למעלה מ-40 שנה אחרי, אני רואה טוב יחסית. בשתי העיניים... ניתוח יוצא דופן שזכה אחר כך לפרסום רב במגזינים רפואיים בעולם.

"שתי אנקדוטות מתקופת הפציעה. הראשונה: ראש אכ"א בא לבקר פצועים מהמלחמה והגיע אלי. העין חבושה, גבס על היד והוא אומר שיש לו חדרות רעות... חטפו חייל מהגדוד שלך. מיד אמרתי לו שזה לא יכול להיות, לא חוטפים חיילים מהגדוד שלי. הוא אמר לי את שם החייל. לא הכרתי אותו, והתעקשתי: זה לא חייל מהגדוד שלי... לפנות ערב הוא חזר אלי: 'צדקת. זה חייל מגדוד 71'.

"אנקדוטה שנייה: התחלתי להחלים ורפול הודיע לי שאני מחליף את מאיר דגן. מתמנה למח"ט 188. דיברתי עם דגן שהודיע לי שעוד שבוע הוא מסיים את התפקיד.

"ומה קורה? שאלתי.

"יצחקי חן מחליף אותי".

"אבל סיכמתי עם רפול שאני מחליף אותך, אמרתי לו.

"דגן מבשר לי שהוא לא יודע על כך.

"התקשרתי לרפול. 'הרמטכ"ל, הבטחת' אני מזכיר לו.

"נכון, אבל אתה פצוע ודגן צריך לקבל את אזור דרום לבנון, אי אפשר לחכות'.

"מה זה פצוע? מח"ט לא נלחם כל רגע'. אני לא מוותר. רפול חושב רגע ומבקש שאביא אישור מקצין רפואה ראשי שאני כשיר.

"התקשרתי לקצין רפואה ראשי, ערן דולב. גם חבר וגם היה פעם הרופא של היחידה. הוא מגיע, מסתכל, בודק, ואומר: טוב, הבנתי. לא משנה מה הפציעה, אתה כשיר.

"קיבלתי מכתב שאני כשיר ושולחים אותי לחפיפה עם מאיר דגן, שמכין תרגיל חטיבתי - תרגיל פרדה מהחטיבה. חצי ראשון של התרגיל הוא יפקד, חצי שני - המח"ט שיחליף אותו.

"הגעתי לחפיפה. דגן יושב עם חן יצחקי. 'דגן, מה קורה פה?' אני שואל.

"אין לי מושג. אף אחד לא עדכן אותי. יצחקי חן מחליף אותי בעוד יומיים'.

"בנוכחות השניים התקשרתי לרפול שמדבר עם דגן ומעדכן אותו שאני זה שמחליף אותו. יצחקי נהיה לבן... זה לא נעים... קצין מעולה שלא מגיע לו להיות בסיטואציה כזו. התברר שמי שבישל את כל הדיסה היה אמיר דרורי, אלוף הפיקוד שלא עודכן שרפול החליט שאני אקבל את המינוי.

"וכך קיבלתי את חטיבה 188".

קשה להיכנס לנעליים הגדולות של עמירם

המעבר מעמירם לוין למג"ד החדש, רפי לנדסברג, לא היה חלק. גם לא לחיילים ולמפקדים וגם לא למג"ד עצמו. עמירם השאיר חותם בל יימחה על המפקדים והלוחמים בגדוד. במנהיגות, במקצועיות, בהבנת האנשים, ביכולת לדבר עם כל אחד בגובה העיניים. הפורמליות היתה ממנו והלאה. לא היה סיכוי למג"ד חדש לתפוס את מקומו של עמירם. רפי, המג"ד החדש, היה פורמליסט שנצמד לפקודות השריון. על רפי כמג"ד חדש עמדה המשימה "להחזיר את הגדוד לשגרה". משימה שהיתה מאתגרת כל מפקד, בטח לנכנס אליה אחרי עמירם.

גם לאחר למעלה מ-40 שנה, רבים בגדוד זוכרים כמה משפטים מהמפגש הראשון שלהם עם המג"ד החדש, מפגש היכרות ומוטיבציה שיום מיד לאחר פציעת המג"ד הנערץ וכניסתו לתפקיד: "אני יודע שזה כמעט בלתי אפשרי להיכנס לנעליים הגדולות של עמירם, אבל יהיה בסדר..." ומיד לאחר מכן: "הגיע הזמן שהטנקים יחזרו להיות טנקים ולא כמו עגלות של צוענים... תשכחו את עין אל-חילוה, תתחילו להיות שריונרים..."

"המג"ד החדש באמת נכנס לנעליים שהיו גדולות עליו בכמה מספרים". שחזר אחד הקצינים בגדוד, "הבחנו בזה כבר מהימים הראשונים. היתה תחושה של ריחוק מצדו. הוא שכח שעברנו מלחמה קשה. זה לא היה עמירם. כל כך רחוק ממנו".

אודי בן-ארי, מ"פ ז': "אחד הדברים שלמדנו במלחמה, למדנו על בשרנו, זה שצריך שיהיה לנו על הטנק כמה שיותר תחמושת. בעיקר אחרי מה שקרה בעין אל-חילוה, שם ירינו כל הזמן ירי מניעתי. כל חלון, כל דלת. פגז אחר פגז, צרור אחר צרור. גם תותחים וגם מקלעים. התוצאה היתה שמהר מאוד נגמרה התחמושת. פתאום, טנק שעומד ראשון בתוך המחנה נשאר בלי תחמושת וכל הזמן יש עליו איומים. נ"ט, נק"ל. המסקנה היתה שאנחנו צריכים כמויות תחמושת גדולות. פגזים, ארגזי פעולה למקלעים; הרבה יותר מהכמות התקנית לכל טנק. העמסנו כמה שיותר על הטנקים שבאמת קיבלו צורה חדשה. לא מוכרת... ארגזי פעולה בכל מקום אפשרי. הכול לא תקני, אבל מבחינתנו זה מה שהיה צריך. הבאתי לכל הטנקים בפלוגה שלי M203, מרגמה 60 מילימטר. הכול בניגוד לתקנים. הוספנו סלי צריח וארגנו אותם מאחורי הטנק, מעל התובה. משהו בלתי נתפס, אבל זה היה אחד הלקחים החשובים ביותר שהיו לנו במלחמה. חייבים כמה שיותר תחמושת.

"אחרי הפציעה של עמירם חזרנו לרמת הגולן, ואז המג"ד החדש מודיע לנו שהטנקים צריכים לחזור ולהיראות כמו טנקים. בקיצור, חייבים להוריד את כל ההתקנים שהוספנו. זה לא תקני... התחושה האישית שלי - האיש הזה נמצא בכלל במקום אחר. לא היה איתנו בעין אל-חילוה, הוא לא מבין איך זה שנשארים בלי תחמושת. קשה להסביר את הטראומה שלנו. מה יקרה אם נצטרך לחזור לשם? מפקדים וחיילים ממש התנגדו. זה הגיע כמעט לסירובי פקודה, אבל לא היתה לנו ברירה. הורדנו הכול".

אמיר מידרוני: "עמירם לא היה אומר לנו להוריד את זה. היה מבין מיד שזה לא כדי לשים שם לחמניות מהמאפייה או קופסאות שימורים. זה לתחמושת. את זה הוא היה מבין מיד. רפי לא עבר את מה שאנחנו עברנו במלחמה, לכן הוא התייחס אחרת לדברים".

חזרה לביירות

ב-14 בספטמבר, שלושה שבועות לאחר שנבחר לנשיא לבנון, נרצח מנהיג הפלנגות בשיר ג'ומאיל, כשמטען חבלה רב עוצמה התפוצץ בבניין שבו שהה בביירות. התגובה הישראלית היתה מהירה: מבצע "מוח ברזל" שהחל למחרת בבוקר ונמשך שלושה ימים, שבסיומם השתלט צה"ל על מערב ביירות בכוח של שתי אוגדות. אוגדה 96 שכבשה את החלק הדרומי של מערב העיר, ואוגדה 91 שהשתלטה על החלק הצפוני. מטרת המבצע - לייצב את המצב בעיר לאחר רצח הנשיא הנבחר, ולהשלים גירוש של כ-2,000 מחבלים שנשארו בעיר גם לאחר הפינוי שהסתיים בסוף אוגוסט. במהלך המבצע נכנסו אנשי הפלנגות למחנות הפליטים סברה ושתילה וטבחו במאות פלסטינים שהיו במחנות, ביניהם זקנים, נשים וילדים.

יובל בכרך: "היינו באימון ברמת הגולן כשהגיעה הידיעה על היערכות לכניסה למערב ביירות. מאיר דגן החליט שאין מצב שצה"ל ייכנס לביירות ובמורשת הקרב לא יהיה זכר לחטיבה 188. צריך שיהיה שם לפחות 'חץ' מהחטיבה והמשימה נפלה עלינו. פלוגה ו'. אנחנו היינו ה'חץ' שייצג את חטיבה 188 בכניסה למערב ביירות. קיבלתי הוראה להפסיק את האימון,

להעלות את הטנקים של הפלוגה על מובילים, יחד עם טנק מג"ד וטנק מח"ט – וקדימה, חוזרים ללבנון. בסך הכול לנו לא היתה שם מלחמה רצינית. מה שכן, דגן מפקד החטיבה היה צמוד לפלוגה שלנו, וכל פעם שהיה זמן התיישבנו לשחק שח. מפקד חטיבה או לא מפקד חטיבה... לא ויתרתי לו וניצחתי. בהמשך מינו אותנו לאחראים על הנמל הימי של ביירות."

אמיר מידרוני: "קיבלנו פקודה – חוזרים שוב לביירות. מקבלים את זה די קשה. עד לפני עין אל-חילוה אפשר היה להגיד שאנחנו לא יודעים לקראת מה אנחנו הולכים, אבל עכשיו אנחנו יודעים. ועיר כמו ביירות לא דומה בכלל למחנה פליטים. אומרים לי שאני צריך לחתוך את כל ביירות. בתים של 20 קומות, שאין לי איך להתמודד איתם. במחנה פליטים אני יכול לירות מנשק אישי, אני יכול לירות במקלעים. מול הבתים הגבוהים בביירות אין לי הרבה מה לעשות.

"כן, מתחיל חשש. למה מכניסים אותנו לשם? מה אני יכול לעשות שם? אם יש לי רחוב ישר, אני יכול לירות פגז על מטרה הנמצאת ברחוב, אולי על קומה שנייה בבניין, אבל כמה גבוה אני יכול לירות? זכרתי היטב את החברה שקפצו מולנו פתאום עם אר-פי-ג'. בעיר יהיה להם קל יותר. יעשו עלינו מטווח נ"ט. באמת שלא הבנו מה רוצים שנעשה שם."

סרקו והאזינו »

מגרשים את ערפאת מלבנון

עופר רונן החליף את ברקאי בתפקיד סגן מפקד פלוגה ו': "התפצלנו לשני כוחות. אחד עם גולני, אחד עם נח"ל. זו היתה סיטואציה מאוד מלחיצה. נוסעים בתוך רחובות, מסביב מבנים גבוהים. רק הטנק הראשון נלחם ויורה קדימה. הטנק שלי בקרן רחוב אחריו, וכלום. אני אפילו לא רואה מה קורה מקדימה".

בהמשך, המשימה של הפלוגה – לשמור על נמל ביירות. יושבים כמה ימים בחוסר מעש. המחבלים כבר פונו מהעיר, יושבים על המזח, מסתכלים על המים ולא עושים דבר.

אמיר מידרוני: "באחד הימים, כשאנחנו בנמל, מושכים את הזמן בלי לעשות יותר מדי דברים, מגיע אלי השליש הגדודי ושואל אם אני יודע שברשימות שלו אני מופיע כנפקד... לפני כמה ימים הייתי צריך להתייצב בבקו"ם ולהשתחרר. ממש לא שמתי לב... היה אמבולנס שנסע לארץ. אמרתי ליובל שאני נוסע איתו ואשאיר את הנשק בתוך האמבולנס. חוץ ממני היו עוד כמה מוארכי שירות בגלל המלחמה. המג"ד החדש ניסה לשכנע אותנו לחתום לעוד כמה חודשים. הבטיח צ'ופרים: קורס צניחה, קורס נהיגה. רק שנישאר. אם זה היה עמירם הייתי חותם. לא הייתי עוזב ככה".

ב-29 בספטמבר, עשרה ימים לאחר סיום המבצע, צה"ל מפנה את ביירות ומעביר את השליטה בעיר לידי צבא לבנון וכוח רב-לאומי. הטנקים של פלוגה ו' עולים שוב על מובילים וחוזרים לרמת הגולן. המלחמה הסתיימה אבל לא הלחימה בלבנון. גדוד 74, בהרכבים שונים, ישוב ללבנון עוד ועוד במהלך 18 השנים הבאות.

מה עשתה לי המלחמה

מאיר גחטן, סמג"ד ולימים מפקד חטיבה 188, מפקד אוגדה 252 וקצין שריון ראשי: "אחרי עין אל-חילוה הרגשתי שהפכנו לגדוד הרבה יותר מלוכד. יותר תומך אחד בשני, יד ימין עוזרת ליד שמאל. אין כזה דבר - יאללה, שישבור את הראש לבד. מנסים לפתור כל בעיה. לא מוותרים. לא נשברים. התמודדנו עם כל דבר. לא חששנו מכלום. כך הרגשתי במהלך המלחמה ואחריה".

אריה טסלר, "כוח אריה" במלחמה, לימים מח"ט 188 ומפקד אוגדה 143: "הדבר החשוב שלקחתי מגדוד 74 ובהמשך מתפקיד זוטרי יחסית - סמג"ד ומג"ד, עד לתפקידים ברמה הבכירה - זה לקבל את האחריות עליך. לעבוד כלפי מטה. אתה צריך להצטייר טוב אצל הפקודים שלך ולא אצל המפקדים שלך, כי מי שיהיה איתך במלחמה יהיו הפקודים שלך. לא אלה שמעליך. ומי שאתה צריך שיעריכו אותך, זה הפקודים שלך. כשאתה תגיד ללכת קדימה, הם צריכים ללכת איתך. אם לא יעריכו אותך, אם אתה לא תעבוד בשבילם, אז הם לא ילכו אחרריך. זה מה שלקחתי מגדוד 74".

משה נזרי, מט"ק פלוגה ח': "המלחמה הזאת חישלה אותי לכל החיים. היא שינתה אותי בהיבט של ערכים. מבחינתי הערך הכי חשוב היום הוא ערך החיים. לא צריך לבכות על כלום. נכשלת במבחן, יש משברים – הכול קטן עלי. עברתי מספיק דברים בחיים, התמודדתי עם כולם בקלות, כי למלחמה יש דבר אחד והוא ערך החיים. כל השאר קטן עליך. הכול אפשר לתקן, הכול אפשר לקנות מחדש, הכול אפשר לשנות והכול יהיה בסדר. אני כל הזמן אומר: תסתכלו על העיקר ולא על הטפל. תסתכלו על המהות שלנו בעולם הזה. מה שחשוב באמת זו המשפחה, והיכולת להתמודד עם משברים, וכל השאר זה שטויות.

"לא ידעתי לפני המלחמה שאני אהיה כל כך אמיץ, אבל זה מה שעשתה לי המלחמה".

מתי חן ציון, קמב"ץ וסגן מפקד פלוגה ח': "לפני המלחמה הורדתי את הכיפה, במלחמה ומיד אחריה החל תהליך הפוך. באירועים במלחמה הרגשתי שהייתי מאוד קרוב למוות וניצלתי בכל זאת. לאחר נפילתו של בועז ולטר, שהיה חבר מאוד קרוב, ירדנו להתארגנות על כביש החוף וניגשתי לאחד המט"קים בפלוגה, בחור דתי, ושאלתי אותו אם יש לו תפילין. 'כן' הוא אמר, וביקשתי שיביא לי. התחלתי ככה אחרי זמן שלא הנחתי תפילין. הרגשתי שעם הכיפה זה סוג של השתייכות. אני משתייך! אמרתי לעצמי. אלמלא המלחמה אני לא בטוח שהייתי חוזר לזה".

רם גלעד, תותחן פלוגה ח': "יצאתי מהמלחמה עם תחושה ברורה שרימו אותנו. ההנהגה. לא דיברנו פוליטיקה בפלוגה, אבל מהר מאוד הבנו שעברנו את צידון, שזה בערך 40 קילומטר מראש הנקרה, והמשכנו הלאה. אף אחד לא עצר אותנו. מה חיפשנו בביירות? מה חיפשנו בכל המקומות האלה? מה הקטע? איברנו אנשים לחינם. המלחמה היתה קצת מיותרת, אבל בצבא כמו בצבא הפוליטיקה נשארת בש"ג ואנחנו עושים מה שאומרים לנו".

שי לוי, מפקד מחלקה פלוגה ז': "היתה לי אחריות על אנשים. מה שאותי הטריד במיוחד ובו הייתי מרוכז - לוודא שהחיילים שנמצאים באחריות יוצאים מהדבר הזה בשלום. מחלקת טנקים זה שלושה טנקים - 12 לוחמים. כולם באחריות האישית שלי. זה הבדל משמעותי בין חייל לבין מפקד שיש לו אחריות לשלומם".

בועז דרור, תותחן פלוגה ז': "היה לנו הרבה מזל. אולי גורל שיצאנו משם בחיים. לבנון השפיעה על כל מהלך החיים שלי, עד היום. הייתי בסרט כל הזמן, סרט שחור-לבן של פליני. תקופה ארוכה פחדתי מנביחה של כלב בלילה. היתה תקופה שראיתי סרטי מלחמה והייתי אדיש למה שאני רואה. לקח הרבה זמן עד שזה נעלם וחזרתי להיות אנושי".

סרקו והאזינו ▶

30 שנה למלחמת לבנון הראשונה

עמית ברקן, מפקד מחלקה פלוגה ו': ידעתי שאני יוצא למלחמה כדי להגן על הבית. גם על הקיבוץ שלי, מעיין ברוך, וגם על המדינה. כשעברנו את הגבול אני מסתכל אחורה ורואה את הקיבוץ. היה ברור לי שנכנסים ללבנון כדי להגן עליו".

גדעון כהנר, נהג פלוגה ז': במשך הרבה שנים לא התעסקתי עם מה שקרה במלחמה. הדבר היחיד שעשיתי זה לספר לילדים שלי על הקרב שהיה לנו שבו נהרג יובל הראל. מתברר שלא סיפרתי הכול. הרבה דברים נשארו במגירות הזכרון הנעולות שלי. כנראה שלא שלפתי אותם מאז. לפני כמה שנים אחותו של יובל שלחה לי סרט שהכינה ובעקבות זה כתבתי משהו ושלחתי למרים, אמא של יובל".

סיום

זהו סיפורו של גדוד שיריון בו שולבו האחוה והרעות, תחושת השליחות ומשמעות המשימה, מקצועיות טנקאית ומנהיגות סוחפת ובעלת ניסיון לחימה.

ערכים של מחויבות, השקעה ומבצעים, יוזמה ויצירתיות, דוגמה אישית, גברו על ערכים של היררכיה, משמעת ועבודה על פי הפקודות.

העוצמה של כל אלה, חברה ועמדה במבחני המלחמה וייחודה את ביצועיו של הגדוד. יתכן שאם לא הייתה תקופת המתיחות והמלחמה, לא הייתה תקופה זו נחרטת בהיסטוריה של הגדוד.

מטבעה של יחידה סדירה, תוך פחות משנה מסיום המלחמה, מרביתנו כבר התפזרנו, חלקנו השתחררנו, אחרים המשיכו לתפקידים אחרים. איש איש המשיך בדרכו, ובנה את חייו.

גם אם הרגשנו את ייחודיות היחידה לה היינו שותפים, אולי לא הרגשנו את הצורך לאסוף את החוויות.

היו כאלה שדאגו לתחזוק ולשמר את הקשר, את המפגשים, את הליווי של משפחות הנופלים. מבלי לוותר לעומס חיי היום יום. במשך למעלה מ-40 שנה הם נשאו משימה חשובה זו על כתפיהם.

וככה פתאום אחרי 40 שנה, עלה הצורך לתעד. לספר, לשתף...

תחקיר מפקדת הגדוד, אוגוסט 1982

אפרת

ס ו נ ד י

אג"מ מה"ד הסטוריה
ענף סיקור צה"ל
2826 טל'

הד 226

י"ט באי"ר תשמ"ג
2 במאי 1983

עומק מספר 3, מתור 3, עומקים

המסמך מכיל 116.....דפים

40p

הנדון: מחקרי גודל 74 חטיבה 188

נערך בדוחא במאריך 18.8.82

פלוגה 1609 - 2175 - 2178

מחקר: סאיל אירל יעקב,

מחקר הסמנ"ד ע"י רס"נ רוזדיאל אריה.

נושאי המחקרים:

1. מחקרי המיו עמודים 9 - 2
2. מחקרי מפ' מפקדה עמודים 22 - 10
3. מחקרי שליש עמודים 33 - 23
4. מחקרי ק. חימוש עמודים 43 - 34
5. מחקרי סמנ"ד עמודים 87 - 44
6. מחקרי רובא עמודים 111 - 88
7. מחקרי ק. השד עמודים 116 - 112

אפרת	0	1	ד	י	אנימ מהיד הסטוריה
	-----				הד
	2				226
					עומת מספר
					3
					ממור
					עומתקים

מחקיר המינ נדוד 74-ידו מיליו

מינ נדוד 74- מינ המינ הנדוד מזה 9 מודיעי.

מההקר: מההיא הכשרמר?

המינ נדוד 74: אני במהקר איש שיריו, סימתי קורס מפרט טנהיס, משם המשכתי לכהיר 1 ואחרי זה עשיתי חצי הסבה לקציני מודיעי, ממור ידיעה שאני חוזר לשיריו.

מההקר: מה זה חצי הסבה?

המינ נדוד 74: זיא, אני עדיין שיר עכשיו מסיום הקורס עד שנה במשרת תפקיד של מינ נדוד אני שיר לחיל השיריו ואחרי זה אני עובר לחיל המודיעי, זה ההסכם בין חיל השיריו וחיל מודיעי, לבני קציני מודיעי, שחיל השיריו נמנע את הקציו מודיעי הנדודי ואחרי שנה הקצינים האלה עוברים לחיל המודיעי.

מההקר: עברת קורס המיניס?

המינ נדוד 74: בו.

מההקר: הייתי מבקש שתמאר לנו את המהלך של ההכנות למלחמה, מבחינת החומר המודיעיני, חומר השטח, נמנים, יעדי פחעי, כל מה שקשור לשלב ההכנה, מור דגש על דברים שהמטוררו במהלך הזמן, בדברים שחסרו, או המבקשת להשיב, ממי השנת?

המינ נדוד 74: אני הנעתי לגדוד בערך חצי שנה לפני מבצע יסלום-הנל"י, ולמעשה מרנע שהנעתי, כיכלנו את המוכנות הגדולה של כניסה ללבנו עד מכוואת בירות וביבוש שרה-התעופה, זו הייתה המוכנות המקורית, ולמעשה מאז ועד תחילת המבצע היינו למעשה, עסקנו רוב הזמן במוכנות, כשהשגדלנו לשמור על שירת הנדוד מבחינת אימונים ודברים כאלה, מה שמירי פעם היה נקטע עיי כוננויות שכלנו פעמיים ירידה רשיטתי ביוס.

ההכנות שלנו התמקדו בעיה, בשלב הראשוני, בירידה ליפירטי פריס, בלימוד כל נבעה, כל שכי, כל נמי, ולמעשה עד הזהרני הכרנו את כל השבילים בנזרה, את כל הצידים ואם הדרכים, בפרוט ממש נדוד, ידענו איפה מצויה כל מפקדת מחבלים, וסחיב לבני ההכנות לשלב הזה, הו היו מוכות מאוד.

מההרני צפונה למדנו את הציר שלנו, למדנו את אפשרויות העקיפה והעליה מציד החור ואם האינופים האפשריים ממזרח על גבי ההר, וסחיב לא התמקדנו בתוכנית המבצעית אלא יומד בלימוד של השטח, כדי שנוכל לפמור בעיות במידה וימקדורו בשטח.

אג'מ מהיד הסטוריה
 226 הד
 עזמה מספר 3
 חמור 3 עותקים

ס ד י

 3

אפרה

דרך אנכ, הרבר הזה הוביח את עצמו, כי סהיב אף אחד לא ידע איך יהיה המצב מההרג' צפונה מבחינת המוכנית הכלל צה"לית.

בשהגענו מצפון לזהרג' באמת התברר, שסהיב לא היה טעם להכנס לתוכנית מפורטת, כי היינו צריכים לעבוד לפי נתונים שהיו בשטח, לפימור בעיות, ומה שהתברר באמת, שמה שחשוב, זה היה הלימוד של השטח ולא ההכנסות לפריטים המבצעים, ועיי' בד' יכלנו לנכש מוכנית די במהירות, משום שאת השטח עצמו לא היינו צריכים ללמוד, הכרנו אותו, הכרנו את הדרכים ואת העקיפות דרכים שלמדנו.

מבחינת חומר מודיעין - חוסרים משמעותיים לא היו לנו, לקחנו איתנו למעשה, כמעט את כל חומר המודיעין שהיה בגדוד, שיה כלל למעשה כמות דינית של חומר שממש התעוררה בעיה איפה לקחת את זה, הננמיט היה ממש עמוס, אני יכול למאר את זה, ב-4 ארנזים של 105 ועור כ-8 ארגוזי ביטחון, כמות ממש גדולה של חומר, בסוף התברר שהשגשגנו רק בחלק קטן כמו שחשבנו, אבל העקרון בהכנות בעיקר, התייחסנו אל זה, שהגדוד יהיה מוכן למעשה לכל משימה שתוטל עליו ולא רק בגדוד של המבצע שלנו, זה היה העיקרון שהנחה אותנו ולכן לקחנו את כל החומר.

ממחקר: המניד היה מרוצה מממונה המודיעין שהיתה לו בשלבי המיכנות, הרגיש, או המניד ומפקדי הפלוגות הרגישו שיש להם את החומר המספיק, המספיק, על מנת ללמוד את הבעיות

המיני נדוד 74: אפשר לחלק את זה לשני תחומים -

תחום אחד, זה הנושא של הקרקע - מבחינת הנושא של הקרקע היו לנו עזרים טובים מאוד, החל מכל המפות שקיימות במצולמי אויר שהם היו ב' - - כלל גם כאלה, שאפשר היה לראות כל נבעה וכל נמיב, הקטן ביותר, מהבחינה הזאת זה היה בסדר גמור.

מבחינת האויב שהיה לנו, היה עם זה הצט בעיות, לא היתה לנו תמונה שוטפת של כל מה שלמעשה היה ידוע, לפעמים זה היה מניע באיחור מסויים (אני מדבר על כל השלב של ההכנות למבצע, שהם היו למעשה חצי שנה), לא היכלנו תמונה מלאה, הייתי אומר שמהבחינה הזאת היו חסרים לנו מדי פעם מפות הערכות אויב, שהיינו מקבלים אותם פעם בחודש בערך, ועוד עיכובים לגבי פעילות אויב שהיתה ידועה...

ממחקר: פעם בחודש מקצין המודיעין החטיבתי

המיני נדוד 74: ב"מ, שהיתה ידועה,

ממחקר: מפה שהוצאה עיי' הקמינ החטיבתי, או מפה שהיא היתה מפה מהאוגדה והועברה עיי' הקמינ החטיבתי?

קמיני נדוד 74: זה מפה שהפיקוד עושה אותה, מפת פינענות אחרי אויב, והיא יוצאת, אני לא יודע באיזה מדידות, שר פעם ביומיים, או שלושה, ולדמם הגדוד היא היתה מגיעה ממש לעיניים רחוקות.

אפרת	ס	ז	ד	י	אנימ מהיר הסטוריה
	5				הד 226 עומק מספר 3 ממור 3 עומקים
המינ נדוד 174:	בז				
מחקר:					איר הסגבר לר, בדיעבר, המודיעיו שהיה לר תור כר לחימה, כשנמקלע במציאות, האם הסתבר שהממונה שידעמם אומה מקודם, היא היתה אבו נכונה, באשר לתמוני קרע
או אויב?					
המינ נדוד 174:					תמוני קרע לא היה בעיות, זה דברים קבועים שלא משגנים, למדנו אותם.
מחקר:					תמוני אויב, הפעמות לא היו לנו, זיא, הפעמות אני מדבר בהנה מירה גורל, יכור להיות שמחבר זו במשך זמן מסויים, ולא ידענו על התנועה שלו, איזה קבוצה קטנה של מחבלים, עד שהגענו לכפר-סיר לא היתה לנו הפעמה.
					בכפר סיר לא ידענו על המצאות של גרוד קומנדר וב-20 טנקים, ידענו שהם נמצאים באזור שדה התעופה מרחק, לא גרוד של קימ/2 משם, וזה היה הגיוני שהם יעלו לשטח השולט שנמצא למעלה, אבל בוודאות לא... המטוס שסייר למעלה כמה שעות קודם, לא איתר אותם, איתר כסהיב 2...
מחקר:					מה זה המטוס שסייר למעלה?
המינ נדוד 174:					שלחו סיפן שם או...
מחקר:					סיפן או שלף?
המינ נדוד 174:					שלף, שסייר למעלה לפני המבצע, הוא איתר 2 או 3 טנקים בג.ג.-264, הינו מזרחית לכפר סיר וזהו, את הטנקים שהיו ביו הבתים לא הצליחו לזהות, סהיב בנימוח לאחור, אפשר היה לצפות לכך שהם יעלו לשם.
מחקר:					יכול להיות שגם, אני לא יודע מה התמונה שהיתה באוגדה או בפיקוד על המצב הזה, אבל לי בוודאות אף אחד לא אמר פה יש 12 טנקים וגרוד קומנדר, אז ידענו שיש שם כוחות, שסהיב נדוד 17 שניסה לנוע על ציר החור, דפקו לו שם 3 טנקים למעלה, מהאזור של גבעת הרדר (אם אתה מכיר אותה) שאת האזור הזה, נדמה לי תיהר נדוד 202 הצנחנים.
מחקר:					יש לר איזה שהם הדגשים מיוחדים לימי החימה, שהיית רוצה לציינו אותם, השתמשתם במצפיות? קיבלת תמונים ממצפיות של החטיבה, עם מי בעיקר עבדת, עם המינ 188
או עם המינ 17:					
המינ גרוד 174:					במשך בלחימה עבדנו עם חטיבה 1, 188 היתה, עד שנפגשנו בציד החור, היתה בכלל בנודה אחד, עד לכפר סיר וקצת אחרי זה עבדנו עם חטיבה 1 צמוד כל הזמן
מחקר:					עם חטיבה 1 עבדתם צמוד?

אנימ מהיר הסטוריה
הר 226
עונה מספר 3
ממור 3 עותקים

ס ד י

11

אפרה

מאיפה משכת מיספוקה?

ממחקר:

מיפ מפקדה:
בהמחלה היינו בנויים על 96 שעות, ואחרי זה היינו עם כל הדרגים מלאים פולי, זה סולר, וזה מחמושה, וזה מים, ומזון והכל, ביום השלישי של המחממה, רק המחיר המזון ומיספוקה להגיע, והגיע לצומת צלב-צובס, מעל הזהרני, ומשם משכנו את המיספוקה, והיינו כל יום בבוקר אחרי שבשרב הולכים למלא את הגדוד, בבוקר היינו נוסעים ממלאים את הדרגים מחדש, וחוזרים חזרה, לנקודה איפה שקבעת' לחכות לגדוד, והיינו מחכים בקריאה מהמגיד או מהסמלית שיקרא לנו, ואז היינו באים לגדוד.

ממחקר:

נוצרו איזה שהם מחסורים בדרגים מיוחדים, היו בעיות מיוחדות, שבעצם היה מחסור, ולא יכולת לפת להם פתרון?

מיפ מפקדה:

כן ב-4-3 ימים הראשונים צה"ל לא נעדר לקראת, היה מחסור בלחם, ואת זה ממש כולם הרגישו את זה, או שלא רחפו, או שהסתפקו בזה שיש בסקוויטים במנות קרוב, זה התבטא די רציני, עד שהלחם הגיע, ואז שהיילים דאן את הלחם, אז זה היה בשבילהם זה משהו גדול.

והלוחים מחמושה - חרול זה היה בהמחלה חסר וידינו, ומוהשי מאודה, ומדוחות עשו, זה דבר שנפטר רק לפני שבועיים, במשך כל המחממה, זה היה חסר כל הזמן.

ממחקר:

מים היה חסר?

מיפ מפקדה:
מים לא היה חסר, כי אנחנו לקחנו אימנו מיכלית מים צמודה כל הזמן, לקחנו 2 מיכליות סולר, ומיכלית דלק אחת, אז מבחינה זאת לא היה חסר.

ממחקר:

אמה נסעת בדרגים הגדודים עם מיכלית מים, מיכליות סולר, ומיכלית דלק?

מיפ מפקדה:

כן, נסעתי כל הזמן, כי זה מה שיצאנו מהגדוד, כשביום שבת שאמרנו שנכנסים בסוף עם הזחילים, אז לקחנו מהחטיבה עוד מיכלית סולר, ועוד מיכלית מים, ומלאנו את הכל.

ממחקר:

מבחינת הכפיפות שלך בנושא המחממה והמיספוקה, למי היית כפוף לחטיבה 1 או ל-188? מי דחף לך דברים בזמן המחממה, אל מי פנית בעיקר?

מיפ מפקדה:

האמת היא שמבחינה זאת אני הרווחתי מכל העסק הזה, שהייתי גם כפוף ל-188 וגם כפוף לחטיבה 1, כי במלחמה אנשים לא ידעו מי נדר מי בכרל, ואז מי שחטף ומי שלח הרוויח מזה, אז חלק מהדרגים לקחתי, ברוב המקרים לקחתי גם מ-188 וגם מחטיבה 1, כי מבחינת 188 אני חלק מהחטיבה שלהם, ומבחינת חטיבה 1 הם יודעים שאנחנו כפופים אליהם, במשך כל המחממה, וגם לפני המחממה היינו כפופים אליהם, אז ככה אנחנו הרווחנו משני הצדדים, גם מפה וגם מפה.

אנ"מ מה"ד הסטודיה
הר 226
עומת מספר 3
ממור 3 עומתים

ס ר י

12

אפרת

והיה מפקד אגד מחזקה, והסגנו שלו, שהיו אימנו גם ביחסים טובים, והאמת היא שהם עזרו לנו בהכל, אם זה מבחינת המחשבה, מבחינת אוכל והכל, אז היה לנו גם מפה, וגם מפה, וגם מהאגד מחזקה, ומבחינת זאת לא היה חסר כלום למעשה לאורך כל המרחבה, הגודל לא היה חסר לו כלום למעשה, לא היה חסר, הכל הגיע, הכל אירגנו, מה שביקשו הבאנו, וזה אחד הדברים שאפשר לציין את זה.

ראיתי למשל חטיבה 211, שהגיעה לפה ליד הדרגים, ואז היה חסר לה המחשבה וחסר לה סולר, ומה שקרה אחרי זה שבאו נתנו לגדוד פקודה, אני לא הייתי באותו רגע עם הגדוד, אני יצאתי ללוחם שיידה לכיוון הארץ, ואז נתנו פקודה לגדוד שיתן את הסולר ואת המחשבה לחטיבה 211, כי לא היה לו בכלל, ואז נוצר מצב כזה, שלגדוד לא היה בסוף הדרגים הגיעו לגדוד בשעה 03:30 לפנות בוקר, והיה בלי המחשבה, בלי סולר, ביום השלישי, ואז המגיד החליט להרחיק את מיפ מפקודה

ממחקר: בגלל שהוא נתן ל-211?

מיפ מפקדה: לא בגלל שנתנו, אלא זה המבטא בעוד כמה דברים אחרי זה.

ממחקר: הוא נתן מרצוננו, מי אמר לו לתת?

מיפ מפקדה: האמת היא שאני לא הייתי באותו רגע שנתנו לו את הפקודה הזאת, ואני אמרתי לו, אמרתי לו אפילו לא משנה מי ימו' לך את הפקודה, אתה לא צריך לבצע את זה, א' - זה הדרגים שלך, וב' - זה המחשבה והסולר שלך, הגדוד שלך נלחם, ולא יבדל להיות שאם בא נותן לחטיבה אחרת, מילא אם החטיבה אומרת לך נתנו את זה לאחד הגדודים שלך, אחד הגדודים של החטיבה, אז אתה מבין שזה הולך לטובת החטיבה, אבל לכאורה את זה לחטיבה אחרת, ואם אתה אחרי זה נוסע אחרי הגדוד בלי המחשבה, בלי סולר, אז למעשה אין לך מה לנסוע אחרי הגדוד, אתה מגיע ב-03:30 לפנות בוקר, אין לך המחשבה, אין לך סולר לתת לגדוד, והגדוד אחרי יום לחימה, מה אתה יכול לעשות, מה אתה יכול להגיד לאנשים, לתת אין לך, אמרתי לו, פקודה כזו לא הייתי צריך לבצע בכלל, זה חלק מהפקודות שמקבלים אומנם, אבל לא צריך לבצע אותם.

אחרי זה מיד אנחנו אירגנו המחשבה, ואירגנו שתי מיכליות סולר, מילקנו את הגדוד, מילממנו אותו הכל, והמשכנו.

אחרי זה היה עוד מקרה עם מיפ מפקדה, שהאוכלי המזון שהיה צריך לדחוף את זה לגדוד, הוא השאיר את זה עם חטיבה ג, הוא השאיר את זה עם חטיבה ג, ואז ב-05:00 בלילה היינו צריכים להמרוצץ אחרי כל השיירות של הדרגים שהיו פה על הכביש, שאין אחד לא יודע לאיפה הוא נוסע, ואין אחד לא יודע למי הוא שייך בכלל, ולר הממשל משאית שיש עליה מנוף קרב לגדוד.

חטיבה ג אמרה לנו, אנחנו נדחוף לך את זה, למעשה היא לא דחפה את זה, ואז החלינו להמרוצץ בלילה, וזה למעשה מה ששבר את יהגב של הגמלי, המגיד אמר לו: דוה, עד פה, מרגע זה אתה מפסיק לתפקד.

ממחקר: במה זמן הוא היה בגדוד?

אפרה	0101 ד י 16	אנימ מהיד הסטוריה הד 226 עומק מספר 3 ממור 3 עומקים
מיפ מפקדה:	לא מצאתי, אלא פנשתי אותם על האוטובוס והע' השליח של החטיבה לא ידע מה לעשות איתם.	
מתחקר:	מטיקים שהיו שייכים פעם לנדוד?	
מיפ מפקדה:	שהיו פעם בנדוד, והלכו לקורס קצינים, ואז באמי לע' השליח אמרתי לו תשמע, לי יש פצועים בנדוד, ומו לי אם המטיקים שהיו אצלי בנדוד, אלה מכירים את הנדוד, ואם נצטרך אותם, אז יהיה לנו אותם. האמת היא, שלקחתי את ה-10 עם עוד קצין אחד והם היו איתי 3-4 ימים עם הדרגים, ואחרי זה הבנתי אותם למקלים, החליפו אנשים שנפצעו,	
מתחקר:	הם פשוט נסעו עם האוטובוס, ללא שום מטרה, היו מיועדים למישהו?	
מיפ מפקדה:	היו מיועדים, אבל בהתחלה אף נדוד לא רצה.	
מתחקר:	לא רצה?	
מיפ מפקדה:	מה זה לא רצה? לא ביקשו אנשי צוות, וגם אצלי בנדוד לא ביקשו אנשי צוות, אני לקחתי את הצ'אנס הזה, אמרתי, אני אקח אותם, יהיו לי מחת היד, אם ירצו אותם ובמקום להשבית טנקים, בלי אנשי צוות, אז לפחות יש לי פה 10 עם עוד קצין, אז אפשר להכניס אותם, והאמת היא זה...	
מתחקר:	גם קצין נסע?	
מיפ מפקדה:	כן. וזה התבטא לקראת הסוף בשהנענו לכפר סיל, ואז שם לקחנו את הקצין, נכנס להיות מימ, באחת הפלוגות,	
מתחקר:	מאיפה הגיע הקצין הזה?	
מיפ מפקדה:	גם היה מדריך בבהיד 1.	
מתחקר:	היה מדריך.	
מיפ מפקדה:	כן, והוא היה גם בנדוד, וחלק מהמטיקים גם שיכצו אותם על טנקים והמשיכו יחד עם הנדוד, וגם שהיה חופש, אז זה גם התבטא, שהוצאו אנשים הביתה, ואז הכניסו את	המטיקים במקומם,
מתחקר:	היינו רוצה לנסות לראות אם אפשר לשחזר את כוח האדם בנדוד, המגיד היה עמירם רוז, ממתי?	

אכרת	ח ו ד י	אנ"מ מה"ד הסטוריה הד 226 עותק מספר 3 חמור 3 עותקים
מתחקר:	אתה נעם כל הזמן אחרי הגדוד, גם יצאנו יחד איתו למלחמה?	
מ"פ מפקדה:	נסעתי כל הזמן אחרי הגדוד, נכון, והיו נקודות למשל ביום, שהגדוד נלחם, אז לא יכלנו, היה אסור לנסוע אחרי הגדוד, אז תפסנו כל פעם נקודה, וחיכינו עד לערב.	
מתחקר:	היה כת שאיבטח אותכם?	
מ"פ מפקדה:	לא אנחנו אבטחנו את עצמנו.	
מתחקר:	אם איבטחנו את עצמכם?	
מ"פ מפקדה:	בו, ובכל נקודת ההתייה חיכינו למשל, היינו בבוקר הולכים לתדלק, אז עד שנחזור, היינו חוזרים להראת הצהריים, ובסביבות 17:00-18:00 היינו נוסעים אחרי הגדוד, לפעמים ישנו עם הגדוד, איפה שהוא נלחם, ורק להראת הבוקר חזרנו, ויש ימים שחזרנו באותו לילה.	
מתחקר:	מה כוללת פלוגת המפקדה?	
מ"פ מפקדה:	זה בורר מחלקת נהגים, מחלקת מטבח, אפסנאות, השר, מרפאה, חימוש, שליחות.	
מתחקר:	הקשר בפור אירי?	
מ"פ מפקדה:	כן, קשר, מרפאה, חימוש, כל אלה שצינתי אותם, כולם כפופים לפלוגת המפקדה.	
מתחקר:	השליש?	
מ"פ מפקדה:	גם השליש.	
מתחקר:	בזרם כפופים לך?	
מ"פ מפקדה:	כן.	
	במלחמה מצאתי 10 מטיילים שהיו בקורס הצינים, שהיו למעשה בגדוד.	
מתחקר:	מה זיא מצאת אותם?	

אנימ מהיד הסטוריה
הר 226
עומק מספר 3
מחור 3 עומקים

ס ד י

14

אפרת

היום השאר משהו במפקדה הנדוד, בעודי?

ממחקר:

לא היום אני הרח שם.

מיפ מפקדה:

מסרם את המחנה לימישהו אחר?

ממחקר:

מיפ מפקדה: לא, האמת היא, שהמגיד לא רצה להשאיר את הנדוד בכה בלי אף בו-אדם, אז השארנו שם איש קבע, וקצין אפסנאי ועוד 3 רסידיים מהמטבח, הגיעה לשם חטיבה (אני לא יודע איך קוראים לה) ואחר המיפיים שם, שהיה בנדוד, מיפ של פלוגה ו', ראה שהשער סגור והבלי, ולא רצו להם להכנס, אז הוא מכיר את הפירצה מצד שני של הנדוד, אז הוא נכנס דרך הפלוגה שהיה מיפ בה, נכנס בנדוד, התקמח שם, הרך בדרך טוטאלי שם, ישבו שם 3 שבועות, ואחייב באה עוד חטיבה, החטיבה שנכנסה אחריו, אמרה, החמיט שהיה שם, שמואלי, שהיה סמחית שילנו, אז הוא דאג את המצב בכה, אמר שלפני שאני מכניס את האנשים, הודם כל אנחנו נעשה ניקיון פה, והוא הוציא 30 משאיות וכל מהנדוד, והוא שמר על הנדוד, וכל 3-4 שבועות מתחלפ שם חטיבה, אבל בעיקרו השארנו שם אנשים, אבל לנו למעשה לא נשאר כלום בנדוד. חלה מהצידודים של החיילים שננכבו במשך המלחמה.

ננכבו מהנדוד?

ממחקר:

מיפ מפקדה: ננכבו מהנדוד, ופרצו שם את כל החודים ואת כל הארונות, ממש הנדוד היום הרח מבחינת ציודים.

ממחקר: נאמה מנהל את כל הדברים מכאן, אמה לא נעזר בשום חוליה עורפית של מהנדוד, ממפקדה להקצי

מיפ מפקדה: לא איו לי, האמת היא שיש לי פה איש קבע, שיש לו הצמ יחסים מבחוח, אני פעם בשבוע שולח אותו לארץ, כדי לארגו כל מיני ציודים, לעבוד כל יחידות, או כל מיני אנשים שאנחנו מכירים אותם, פה ושם מארגו ציודים.

ממחקר: יש איזה שהם דברים שאמה רוצה לציין אותם בתחום המנהלתי, נוספים?

מיפ מפקדה: כן, המושג הזה של מפקדה האמת שהיא הרבה... הטקיסטים למעשה, הם כל הזמן הבידו את הפלוגת מפקדה בפלוגה שצריכה לשרת. והם לא האמינו שבמלחמה, שפלוגת מפקדה תהיה מסוגלת לעשות את מה שהיא עשתה, שאנשי המנהלה הגיעו לכל מקום, אפילו עד הטנה הבודד, לכל מקום שהנדוד הגיע, הגיעו אנשי המפקדה, חילקו להם, נמנו להם את המחמאות, את הסולד, את המים, את המזון, והחליפו להם בגדים, ואני גם לא האמנתי, שאני אוכל להסגר כל כך טוב עם הדבר הזה של מפקדה, כי נדוד כלל הסוג של האנשים, זה לא כמו הסוג של אנשי צוות, ובמלחמה זה דווקא עבד טוב, עבד טוב, כי בורט ידעו לקרוא מה הם הולכים, וכולם עשו לסוגת הבלל, אני הייתי מופתע למעשה מהמפקדה.

אפרת	ס ו ד י	אנ"מ מהיר הסטוריה הד 226 עומק מספר 3 ממור 3 עומקים
מחקר:		אמר נעמ כל הזמן אחרי הגדוד, גם יצאת יחד איתו למלחמה?
מיפ מפקדה:		נסעתי כל הזמן אחרי הגדוד, נכון, זהיו נהדרות למשל ביום, שהגדוד נלחם, אז לא יכלו, היה אסור לנוע אחרי הגדוד, אז תפסנו כל פעם נהדרה, וחיכינו על לערב.
מחקר:		היה כח שאיבטח אותכם?
מיפ מפקדה:		לא אנחנו אבטחנו את עצמנו.
מחקר:		אם איבטחנו את עצמכם?
מיפ מפקדה:		כן, ובכל נהדרה השתייה חיכינו למשל, היינו בבוקר הולכים לתדלק, אז עד שנחזור, היינו חוזרים לקראת הצהריים, ובסביבות 18:00-17:00 היינו נוסעים אחרי הגדוד, לפעמים ישנו עם הגדוד, איפה שהוא נלחם, נרק לקראת הבוקר חזרנו, ויש ימים שחזרנו באותו לילה.
מחקר:		זה כוללת פלוגת המפקדה?
מיפ מפקדה:		זה כולל מחלקת נהלים, מחלקת מטבח, אפסנאות, קשר, מרפאה, חימוש, שליחות,
מחקר:		הקשר כפוף אליך?
מיפ מפקדה:		כן, קשר, מרפאה, חימוש, כל אלה שציננ"א אותם, כולם בפופים לפלוגת המפקדה.
מחקר:		השליש?
מיפ מפקדה:		גם השליש.
מחקר:		כולם כפופים לך?
מיפ מפקדה:		כן.
		במלחמה מצאתי 10 מטיקים שהיו בקורס קצינים, שהיו למעשה בגדוד.
מחקר:		מה ויא מצאת אותם?

אפרת	ט ו ד י	אנימ מהיר הסטוריה הר 226 עותק מספר 3 מחור 3 עותקים
מ"פ מפקדה:	16	
מחקר:		לא מצאתי, אלא פגשתי אותם על האוטובוס והי' השליח שלי החמיכה, לא ידע מה לעשות איתם.
מ"פ מפקדה:		מטיקים שהיו שייכים פעם לגדוד?
מחקר:		שהיו פעם בגדוד, והכנו לקורס קצינים, ואז באתי לע' השליח אמרתי לו משמע, לי יש פצועים בגדוד, ומו לי את המטיקים שהיו אצלי בגדוד, אלה מכירים את הגדוד, ואם נצטרך אותם, אז יהיה לנו אותם. האמת היא שלקחתי את ה-10 עם עוד קצין אחד והם היו איתי 3-4 ימים עם הדרגים, ואחרי זה הבנתי אותם למקלים, החליפו אנשים שנפצעו.
מחקר:		הם פשוט נסעו עם האוטובוס, ללא שום מטרה, היו מינעדים למישהו?
מ"פ מפקדה:		היו מינעדים, אבל בהתחלה אף גרוד לא רצה.
מחקר:		לא רצה?
מ"פ מפקדה:		מה זה לא רצה? לא ביקשו אנשי צוות, וגם אצלי בגדוד לא ביקשו אנשי צוות, אני לקחתי את הציאנס הזה, אמרתי, אני אקח אותם, יהיו לי מחת היד, אם ירצו אותם אז יש לי מה לתת, ובמקום להשביח טנקים, בלי אנשי צוות, אז לפחות יש לי פה 10 עם עוד קצין, אז אפשר להכניס אותם, והאמת היא זה...
מחקר:		גם קצין נסע?
מ"פ מפקדה:		בו. וזה המבטא להראת הסור בשהגענו לכפר סיל, ואז שם לקחנו את הקצין, נכנס להיות מימ, באחת הפלוגות.
מחקר:		מאיפה הגיע הקצין הזה?
מ"פ מפקדה:		גם היה מדריך בבהיד 1.
מחקר:		היה מדריך.
מ"פ מפקדה:		כן. והוא היה גם בגדוד, וחלק מהמטיקים גם שיבצו אותם על טנקים והמשיכו יחד עם הגדוד, וגם שהיה חופשות, אז זה גם המבטא, שהוצאו אנשים הביתה, ואז הכניסו את המטיקים במקומם.
מחקר:		הייטי דוצה לנסות לראות אם אפשר לשחזר את כוח האדם בגדוד, המניד היה עמירם לוי, ממתי?

אג"מ מהיד הסטוריה
הר 226
עונה מספר 3
מסור 3 עותקים

ס 1 ד י

17

אפרת

מיפ מפקדה: עמירם לווי, הוא שנה לפני זה, לפני המלחמה בסביבות יוני,

מתחקר: מיוני '81.

מיפ מפקדה: מיוני '81.

מתחקר: והמגיד?

מיפ מפקדה: הסמגיד היה (מגיד 21 היום) איילי, אחיב החליף אותו לחמו מאיר,

מתחקר: מאי החליף אותו החמו?

מיפ מפקדה: 3 חודשים לפני שהמלחמה פרצה,

מתחקר: במטה החטיבה מיפ המפקדה, מי היה מיפ המפקדה לפני זה?

מיפ מפקדה: מאיר נוראני היה מיפ מפקדה שבועיים לפני המלחמה.

מתחקר: ומי היה לפניו?

מיפ מפקדה: למעשה התחלפו כמה, וזה...

מתחקר: לא היו קבועים?

מיפ מפקדה: לא היה קבועים, במשך שנה התחלפו איזה 4 מיפים, 4 מיפ מפקדות בנדור.

מתחקר: אמה היית סמיפ המפקדה, מזה בשנתיים,

מיפ מפקדה: כן, 3-4 שבועות לפני שפרצה המלחמה, התחלף מיפ המפקדה מאיר נוראני, למעשה במלחמה הוא רצה לחזור, ואז הציו מחזקה של האונדה אמר שלא כדאי שיחזור לנדור, כי הוא יכול לעדער את המעמד של מיפ מפקדה בנדור, ואז הוא נשאר ב-166.

מתחקר: כמה זמן לפני המלחמה הגיע הציו השלישות?

אג'ימ מהיד הסטור'יה
הד 226
עומק מספר 3
ממור 3 עותקים

ט ו ד י

18

אפרג

גם חודש לפני המלחמה, הגיע אל הגדוד, והוא למעשה היה אמור להחליף את השליש, השליש היה צריך ללכת עם הקיש, ובסוף נשאר, גם הוא וגם השליש שהיה צריך ללכת

מיפ מפקדה:

לקיש,

ובזמן המלחמה היו שניהם?

ממחקר:

בזמן המלחמה היו שניהם.

מיפ מפקדה:

מה שמו של השליש הקודם?

ממחקר:

אלי שחר.

מיפ מפקדה:

אלי שחר, סג'ימ גם כן?

ממחקר:

סג'ימ, ולפני שהיינו כדמור, אז שם החליטו שירי לקיש לשחרר אותו, שיחררו אותו והיום הוא נמצא למעשה באחד הגדודים, הוא חזר להיות שלישי.

מיפ מפקדה:

חזר להיות שלישי, לא הכר לקהיש?

ממחקר:

לא הכר, מחכים שער שיהיה קהיש, ואז ישלחו אותו.

מיפ מפקדה:

יש לך קצין אפסנאות?

ממחקר:

יש לי קצין אפסנאות, שבחשד המלחמה היה בגדוד, השאדמ' ארגו לשחרר שם על הגדוד.

מיפ מפקדה:

הוא נשאר כמעלה במחנה הקבע של הגדוד.

ממחקר:

כן.

מיפ מפקדה:

כלומר בזמן המלחמה איתם, לא היה לך קצין אפסנאות.

ממחקר:

לא היה אף אחד.

מיפ מפקדה:

מה שמו ודרגתו?

ממחקר:

אפרת	ס ד י	אג'מ מה'יד הסטור'יה הד 226 עוהק מספר 3 מפור 3 עוהקים
מ'יפ מפקדה:	סג' קובי בן-יהודה.	
מחקר:	יש לך גם נגדים, ה'ה לך נגד אפסנאות שה'ה א'מר?	
מ'יפ מפקדה:	ה'יו כמה נגדים כ'ה: ה'יה א'מ'י. הרס'יר של הנדוד, שלמעשה ה'יום ממפקד כסמ'יפ מפקדה וגם רס'יר, וה'יו שני נגדים במחזוקה, וח'קה מהנגדים של הח'ימוש, וגם של המטבח, כל	
מחקר:	אלה ה'יו יחד א'מ'י.	
מ'יפ מפקדה:	הצ'יו הח'ימוש מה שמו?	
מחקר:	סד'קלר נ'יס'ים.	
מ'יפ מפקדה:	סד'קלר נ'יס'ים, מה דרגות?	
מחקר:	סג'.	
מ'יפ מפקדה:	ובמה זמו לפני המלחמה הוא ה'יה בגדוד?	
מ'יפ מפקדה:	הוא הניע גם יחד עם הסמו'יר, שלוש וחצי חודשים לפני שפרצה המלחמה.	
מחקר:	שמות המ'יפ'ים, יש עוד מ'ישהו במטה הנדוד ששכחתי אותו?	
מ'יפ מפקדה:	יש, בטח יש, את הקמ'ינ, ירון מ'זליו, ויש את הד'יר צב'קה רס', ויש את הצ'יו קשר נ'יר מא'יר, והשליש רני ו'י'ים, וזהו. ואנ'י במפקדה, מ'יפ מפקדה, ולמעשה ל'י יש את המטבח, את האפסנאות, ואת הדבב, שלמעשה הקצ'יו הח'יר'י ש'יש ל'י ב-3 המחלקות האלה, זה הקצ'יו האפסנאי, שהוא באפסנאות, ובשאר מחלקות יש ל'י סמל שהוא ה'יום קצ'יו רבב, ממפקד טוב-בגרסי שלמה, ובמטבח יש ל'י את כל המחלקה למעשה.	
מחקר:	הצ'יו האפסנאות ה'יום חזר חזרה לכאן, הוא לא יושב יותר במחנה הקבע.	
מ'יפ מפקדה:	לא, הורדנו אותו לפה, והוא ה'יום נמצא א'יתנו באפסנאות.	
מחקר:	מכח'ינל מפקד'י הפלונג - מ'י זה מ'יפ-א'י?	
מ'יפ מפקדה:	זה לא הולד מ'יפ-א'י, זה מ'יפ-ו', זה יובל בחרר.	

אפרת	ס ו ד י	אגים מהיר הסטודיה
	-----	הד
	20	עווק מספר 3
		ממור 3 עותקים

מתקרה:	יובל בחרר, דרגמו?
מיפ מפקדה:	סגן. ויש מיפ-ז', אורי בו-ארי גם סגן. ומיפ ח' צביקה אבינודר, סגן.
מתקרה:	הם תיפקדו במיפ'ים גם בזמן המלחמה?
מיפ מפקדה:	כן, הם היו במשר כל המלחמה מיפ'ים, היו עוד שני מיפ'ים שלמעשה הם עזבו את הנדוד 4-3 שבועות לפני שפרצה המלחמה, ואז במלחמה הם פתאום הופיעו בנדוד, חזרו אלינו, ואחד מהם היה קמביצ טסר...
מתקרה:	מה שמו?
מיפ מפקדה:	טסר אריה, סרן. הוא היה כל הזמן יחד עם עמירם, וגם סרן גיורא זלץ, הוא תפס, בלילה שנענו כיום שבת עם הטנקים ועם הדרגים, אז הוא ראה אותנו בלהבות הבשול, הוא נר שם, ועמד שם, אז כשהוא ראה, הנדוד עובר, אז הוא לא יכל לסבול את זה, אז הוא הלך עלה על מדים והגיע אחרינו ליפתח. וביפתח הוא הגיע אלי לשם, הוא אומר לי: תשמע, אני רוצה להבנס לנדוד. אמרתי לו: בסדר, תעלה, לקחתי אותו, והבנסתי אותו פנימה. הבנסתי אותו פנימה, והם נשארו אימנו במשר כל המלחמה.
מתקרה:	ומה הוא עשה?
מיפ מפקדה:	טסר היה קמביצ, זלץ נתנו לו עוד 3 טנקים אירגנו לו כמה טנקים, פיצלו את הפלוגה ונתנו לא עוד כח, היה עם עוד איזה 5 טנקים
מתקרה:	באיזה פלוגה?
מיפ מפקדה:	לא בשביל איזה פלוגה, לא עשו לו...
מתקרה:	הוא מעיד בח עצמאי.
מיפ מפקדה:	כן עצמאי.
מתקרה:	אמה יכול לפרט את שמות הממיימים, נלך לפי פלוגה?
מיפ מפקדה:	האמת היא, שזה אני לא יכול, לא זוכר, אני מכיר את כולם בפנים, אבל את השמות אני לא זוכר, את המיפ'ים, את המטה של הנדוד, את הממיימים בפלוגה מפקדה את זה אני זוכר, אבל את הממיימים בפלוגות, לא.

אפרג	ס	ז	ד	י	אנימ מהיד הסטוריה
	-----				הר 226
	21				עומק מספר 3
					ממור 3 עומקים

ממחקר:	שכחנו סמיפים בכר פלוגה, סמיפ-ו'?
מיפ מפקדה:	סמיפ-ו', איתו ברהאי, שהוא למעשה נפצע אחיב כיברושי, נפצע בעייו.
ממחקר:	יברושי זה המוצב ליד שדה המעופה.
מיפ מפקדה:	ליד השדה מעופה, הוא הלך לחלץ את הנגמ"ש שנשרף, היו שם 4 חיילים מנורני.
ממחקר:	זה היה לפני הפעולה האחרונה, ב-3 לאוגוסט, בהחלפת אוגוסט?
מיפ מפקדה:	לא, לפני, סוף יולי בערך, הוא הלך לחלץ נגמ"ש של נורני שחטף פניעה ישירה, וחטף רסיס בעייו, ועוד כמה רסיסים בראשו, הוא למעשה הסמיפ היחיד שנשאר, היו עוד סמיפ של פלוגה-ח', שמעון שחר זיל שהוא נהרג.
ממחקר:	מתי נהרג?
מיפ מפקדה:	במלחמה עצמה, בעי-אל-חילוזה.
ממחקר:	והחליף אותו מישהו?
מיפ מפקדה:	החליף אותו מישהו בו.
ממחקר:	אמה זוכר את שמו?
מיפ מפקדה:	לא, לא זוכר, ופלוגה-ז' החליף אותה כועז גולר, הסמיפ גם נהרג בכפר סיל, וסנימ שי אחיב החליף אותו.
ממחקר:	מי היה סמנימ שי, הוא היה מימ?
מיפ מפקדה:	היה מימ בפלוגה-ז', ואז החליף - - -
ממחקר:	אוקיי, זה בהקשר למבנה הנורר.

מאמר לוי סיכום - אגם אירגנתם איזה שהוא סיכום, הציוני המטה במבו כי אחר במחוס שלו, השליש סיכם נפגעים, הציו החימוש ארגו לעצמן נמונים, יש לכם בכלל נמונים מסובמים, איפה אמה שומרים את המסמכים, הניירת אם אגם עזבתם את מחנה ההכנה, איפה אגם מחזיקים את כל הדברים האלה, או שעדיין נשארו שם?

אנימ מהיר הסטוריה
הר 226
עומק מספר 3
ממור 3 עותקים

0 1 7 י

22

אכד

מיפ מפקדה: הסיכונים של המרחמה או של ה...?

מתחקר: כן, של המלחמה.

מיפ מפקדה: או את זה עושים פה, לא עושים בנורו.

מתחקר: בכגב יש לכס?

מיפ מפקדה: בכגב יש, כן, אבל לפני זה לפני שיצאו שם כל
הטמכים שלנו סגרנו את הכל...

מתחקר: במחנה הקבע?

מיפ מפקדה: במחנה הקבע, וכל אחד יצא עם הארנו ביטחון שלו, עם כל
מה שהוא צריך למעשה.

מתחקר: וכאן אגם לא מנהלים מילוקי משדד.

מיפ מפקדה: לא, האמת היא שלא, לא מנהלים, כי אין מה לנהל למעשה,
פה חיים את השיגרה ועושים את העבודה, אבל לכל אחד יש
לו את המשדד שלו, יש לו את הפיוה שלו, ועם האנשים
שלו, וכשמגיע דואר, אז עוברי על הדואר ולכל אחד שמם את זה בארנו שלו,
כי פה אי אפשר לנהל משדדים.

מתחקר: אוקיי, תודה רבה.

אנשים מהיד הסטוריה
הד 226
עומק מספר 3
מסור 3 עותקים

0 1 ד י

49

אפרת

סמניד גרוד 174: לא, הסדירים לא היגה בעיה, האלה תמיד יש להם אמ
הנהגים שלהם. הבעיה היא המחלקה המרגמות הנדודית,
המחלקה מידואים, היא מפסה אותנו ביום השני של המלחמה
אחריצ, הוא בעצם עשה מרדף אחרי הנדוד, הוא נויים ביום שנת בערב, אספי, ועם
5 נמרישים הוא היה, 5 נמרישים, והוא המחיל מרדף אחרי הנדוד, בצירים
שהנדוד נסע, ולקראת יום שני אחריצ בעיז-אל-חילוזה.

מתחקה: איך הוא ידע את הציר, הוא השתתף בנוהל הקרב?

סמניד גרוד 174: הוא לא השתתף בנוהל הקרב, הוא פשוט דרך הקשר עשה אמ
זה, בהתחלה הוא מפס את החטיבה, ואחרי זה הוא הצליח
ליצור קשר עם הנדוד, ואז פחות או יותר הוא היכל את
צירי התנועה, והוא המחיל לנוע עצמאית, והוא נע עצמאית ולבד.

ביום השני של המלחמה לקראת עיז-חילוזה הוא מפס את הנדוד, לקראת
הערב.

הוא הגיע עם נהגים, הנמרישים שלו הגיעו עם... לא היגה בעיה של
נהגים,

מתחקה: על מנת לסנור את המעגל עם הפרה שקורם למלחמה, נוהל
הקרב שלכם לקראת יאורנים בשמונה השונים, זכר הלאה,

סמניד גרוד 174: יוב צפוני, יבני דובים, יאורנים ושלינג קראו לזה
בסור.

מתחקה: אתם מרגלים מאז ומתמיד את הנושא של חבירה עם גולני,
והשתתפות בחימה עם גולני, או שהיו לכם גם משימות
אחרות?

סמניד גרוד 174: נוהל הקרב היה מסודר, בשורה התחנה הוא היה מסודר,
בגלל כל הבוננויות האלה, אנחנו לפני המלחמה, ירדנו
פעמיים לשטח מהשיטתי כינום עם גולני, בר ששם גולני
לא היגה לנו בעיה, גולני ידעו מי זה אנחנו, ואנחנו ידענו
מי זה גולני

רופא גרוד 174: גם עשינו אימם מרגיל חטיבה לפני שנה.

גם עשינו אימם מרגיל חטיבה לפני שנה, הגרוד שלנו.

סמניד גרוד 174: מרגיל חטיבתי גם עשינו עם גולני, גרוד 74

מתחקה: אמה היית אז הרופא ב...?

רופא גרוד 174: בו.

אגים מהיר הסטוריה
הו 226
עומק מספר 3
ממור 3 עומקים

ס ו ד י

50

אפרת

סמג'ד גרוד 74: כר שהגרוד היה מבחינת נזהל הרב היה מסודר. כולל נזהל קרב נדודי, כל אחד ידע לפירטי פרטים את המהלכים, בוא נביר שעד צידו, עד האולי ידענו בדיוק מה אנחנו הורכים לעשות, ואיר ואיפה.

מחקר: מ' ליווה אותכם בנוהל הקרב מחיט 188, ולא חשבו כרגע איזה מחיט לנו או יוסי, או שלמעשה מי שישב מעליכם זה מחיט 1.

סמג'ד גרוד 74: בעצם מי שליווה אותנו, הי'ת' אומר זה מחיט 188.

רופא גרוד 74: ליווה אותנו נפשי.

סמג'ד גרוד 74: נפשי, ומחית 1 קיבלנו את כל הפקודות, ואם איר העסק התבצע.

רופא גרוד 74: כל ההכנות נאמר, נעשו בחסות 188, אבל הדברים, מכיס מבחינת הצגת תוכניות, אישורי תוכנית כל הדברים האלה זה היה עם חטיבה 1.

סמג'ד גרוד 74: מחיט 1.

מחקר: שאר נוספת לי איר, אם כבר הזכרת את זה, הקשר אל חטיבה 1 בנוהל הקרב היה רק קשר של לבוא להציג את התוכנית ולהשתתף בנוהל הקרב, או גם להציג דרישות

לאמצעים וכר הלאה

רופא גרוד 74: הכל, אנחנו בוא נאמר, הפצנו על 2 חתונות באו, וברגע שהיה לנו הזדמנות אחי, כי המחויבות הקיסרית של חטיבה 188 אלינו במור גרוד שלהם, והשניה העובדה שאנחנו למעשה במלחמה אמורים להשתתף עם גולני, איפשרה לנו לעשות את כל הדרישות משני הצדדים, וזה באמת מה שעשינו, ובסהיב גם לפני המלחמה, גם במלחמה וגם אחרי המלחמה, נהנו משניהם.

מחקר: הסמג'ד, נחזור אליר, למעשה אנחנו באו לא הזכרנו את המגיד, את עמירס לוי, הי'ת' מבקש שפשוט שתתיחס, אנחנו נמחקר אותו, אבל בנוהל הקרב, מי משתתף, איפה משתתפים בקבוצות מיכנו, קבוצות פקודות, מי הסגל שיושב על התוכנית ומכיו, והורל לאישורי תוכניות?

סמג'ד גרוד 74: הודם המגיד כמו שאמרתי, זה סאיר עמירס לוי, אני מאחל לכל גרוד כזה מגיד במלחמה, זה מגיד שסחב את הנדוד כל אורל הדרד, עד אותו יום רביעי שבו הוא נפצע, והיה לו, הי'ת' אומר אפילו אני יודע מה...

מחקר: הוא נפצע עבשיו באוגוסט, ב-5 לאוגוסט בחלדה.

אג"מ מה"ד הסטוריה
הד 226
שומה מספר 3
ממור 3 עותקים

0 1 ד י

51

אפרח

סמ"ד ג'דו 74: הוא נפצע ב-5 לאוגוסט ב'וס דב"ע, לא נחלדה, קצת חצפון לחלדה, חצפון ישדה התעופה, מערבית לבורג-ברג'נה, הוא הכ'ו את הגדוד, הוא בעצם היה המגיד שהכ'ו את הגדוד למלחמה, שכנה את הגדוד למלחמה, ושהביל את הגדוד כל המלחמה, הי"ת אומר בצורה טובה ביותר, ושמעתי גם מגדודים אחרים, וראיתי גם מגדודים אחרים, הי"ת אומר ב... ג'דו 74 הוביל את ג'רני לכל אורך המלחמה.

מחקר: ג'דו 74 הוביל את...?

סמ"ד ג'דו 74: ג'דו 74 הוביל את ג'רני, ומ' שהוביל את ג'רני בעצם זה עמ"ס, ועמ"ס גם פה 80% מהבניות של ג'רני בכל המלחמה, והוא זה שסחב את ג'רני כל הזמן אחריו.

מחקר: עמ"ס זה זה שהיה ב- - -

סמ"ד ג'דו 74: ב.

מחקר: גמור, פנים שרופות?

סמ"ד ג'דו 74: ב. זה יצר מצב שעמ"ס פה, אני אגיד את זה: שכשעמ"ס נפצע ג'רני נאלמה דום חצי שעה בקשר. הם חטפו להם, כמונו אנחנו גם ב, עמ"ס היה, היה? יבדה לחיים ארוכים, עמ"ס זה למלחמה, אני לא מאמין שיכול להיות אחד יותר טוב ממנו.

לגבי נוהל הקרב - עמ"ס הכ'ו את כל נוהל הקרב רפ"ט פ"ט, נוהל הקרב שאני מדבר הוא כולל משה, מ"פ, וכל הקצ"ים של הגדוד, אנחנו הגענו גם עד לרמת מטיה, בפלודות ובמדר"כים ובס"ורים, ובמצ"ים עד לבנון ועל הקטעים עד אשר אקיא, הגענו גם עד לרמת מטיה, כשבצ"ם התבצע כל הנוהל קרב המסודר שיכול להתבצע, מקבלת פקודה וקבוצה מ"בנון, והצפיות, וס"ורים, ואישור מוכניות, ופקודה לרמת המ"פ, ופקודה לרמת המטיה, ופקודות במור הפלונות, וס"ורים במור הפלונות, וס"ורים של המטה בשטחים, בכל התבצע, וזה הכל עמ"ס בעצם, מי שסחב את הכל זה עמ"ס.

מחקר: מבחינת מוכנות מודיעינית, החומר שהיה לכם בג'דו, היה מספיק? היה טוב?

סמ"ד ג'דו 74: לא הרגשנו בעיה, ולא הי"ה לנו בעיה חומר, כל החומר היה לנו ולא היה חסר כלום, ידנו, אלא אם כן היה חסר משהו שאפילו לא הרגשתי.

סמ"ד ג'דו 74: לנכ" החומר שהיה במפוצה, והיה מיועד להגיע, אז הוא הגיע כולו.

מבחינת ההכנות שהי"ס מבחינת ארגון החומר, לא היה חסר לנו לא מכול, ולא מציאות, זה וסה"כ לנכ" הכנות אני חושב שהיינו מוכנים ולא הי"ה עם זה בעיה.

אבימ מהיד הסטוריה
הר 226
עוהק מספר 3
ממור 3 עוהקים

ס ד י

52

אפרת

סורה תחמונה אני מביו שהמוכנות שלכם למלחמה מכל
הבחינות הינה טובה.

ממחקר:

סמניד נדוד 74:

טובה מאוד אפילו.

רופא נדוד 74:

יש לי הערה אחת פה, בתוכניות שעשיתם, עשיתם את זה בצורה מאוד מאוד מפורטת אבל עד שלב מסוים, למעשה עד שלב חציית הזהרני, כל הקטע שהיה אמור להיות מהזהרני צפונה לאורך ציר החורף, תמיד נשאר נדוד פתוח בהמשך, או, זה נראה מה שיקרה שנגיע לשם, בקיצור, זה אף פעם לא מוכנו בצורה מפורטת, לפי דעתי זאת הינה בעיה שאנחנו הרגשנו אותה מהקטע הזה והלאה, ומסתכלים על זה הצת בטרנספקט, אז אנחנו רואים שכל הקרבות הכי קשים, כל המקומות הבעייתיים היו למעשה רק בקטע הזה, מהזהרני צפונה, עד לשם, היו בעיות הטנות פה ושם, לא משמעותיות.

זה בא לידי ביטוי, לפי דעתי, בכל הצבא, מהנסיונו שלנו אנחנו ישיבנו קצת בהבוצות פקודות של 188, שלא היינו שייכים אליהם, הם גם לא התייחסו לקטע מהזהרני צפונה, לנבי חטיבה 1, גם כן לא אף פעם לא התייחסו לקטע הזה מההמשך של הזהרני, וזאת לפי דעתי, במובן מסוים פשוט, זה דבר שהיינו צריכים לשים אליו לב, והיינו צריכים אולי לדרוש את זה יותר, אבל היות ואף אחת, כולם חיו באי ודאות הזאת, אי ידיעה מה באמת מתבצע, עד איפה ילכו, כמה ילכו, למרות שהתוכניות דיברו עד בייירות, בלי לעצור באמצע באיזה שהוא שלב, אז אנחנו בקטעים האלה היינו פחות מוכנים מאשר היינו צריכים להיות, כשאנחנו אומרים אנחנו, אני אומר הצבא, וזה כולל את הגדוד באופן כללי ממנו.

קמין נדוד 74:

אני רוצה להוסיף משהו בנקודה הזאת - זה נכון שלא תיכננו למעשה באופן מפורט מה שיהיה מצפון לזהרני, מצפון לזהרני תיכננו למעשה ציד מנועה, עם אפשרויות שאם יווצרו בעיות מסוימות, אז למצוא פתרונות אפשריים, אבל לא ירדנו עד פרוט הפלוגה, לדוגמה: הפלוגה הזאת תמפוט על השלוה הזאת, פריד ימשיך מכאן והלאה בחיפוי כזה, והאמת היא שגם היה קשה מאוד לעשות את זה, כי אנה לא יכול לצפות לאורך ציר של למעלה מ-80 ק"מ, איפה בדיוק תהיה לד בעיה, ואיפה יעשו כל את המארב, אז למדת את השטח די בנדוד.

מה שכן, עם מבט לאחור, לפי דעתי במיכנונים היה חוסר מספיק פרוט לגבי נקודה אחת, ופה למעשה נקטע הנדוד יומים וחצי, זה היה בעי-אריחילונה, לפי המוכנית המקורית הנדוד היה צריך לנוע על ציר החורף, וחטיבה 1, זיאת הנדוד שלנו עם עוד פלוגה מגורני, לנוע על ציר החורף וחטיבה 1 עם המחטיב...

ממחקר:

עם איזה פלוגה?

סמניד נדוד 74:

פלוגה מנדוד 13 כשהמיפ שלה זה זוהר.

קמין נדוד 74:

וחטיבה 1 עם המחטיב הינה צריכה לנוע יותר ממזרח, והיא הינה צריכה לנוע במור השטח הבנוי, מה שהמברר בשטח, ששטח בנוי זה בעיה לא רק למחטיב, אלא גם לחיילי, ואז אני לא יודע, מחיט נורני החליט מאיזה סביבה שלו, שחטיבה 1 תנוע על ציר החורף, ואנחנו ננוע באזור שממזרח ונסה לעבור ממש במור מחנה הפליטים, מה שהמברר בסוף שלחצות מחנה פליטים, זה משימה בפני עצמה לכל המלחמה.

אנימ מהיד הסטוריה
הד 226
עומה מספר 3
ממור 3 עותקים

ס ו ד י

53

אכרם

שהגדוד נכנס לעיו-אל-חילוה, המברר שהעסק שם הוא מאוד מסובך, הרבה מחבלים שהיו באזור שמדרום לזהרני, מחבלים מכל הסביבה, המברר שהם המברכו במחנה הפליטים הזה, משום שהם היו בטוחים שצה"ל לא יעז להכנס לגור מחנה פליטים, בגלל הבעיות שיש בזה, ואז ההתנגדות שם הייתה ממש רצינית, והמברר שאי אפשר לעבור שם, כי ברגע שאמה עובר, אתה לא מצליח לטהר את כל השטח שמסביב, ואז הם חוזרים המחבלים לאותם בניינים שכבר עברו.

ממחקר: את הנקודה הזאת של עיו-אל-חילוה, נפרט אותה במהלך הקרב, אנחנו בשלב ההכנות, ואתה להזכיר הצטרפת לנושא שהעלה אותו הדיר במזכנות הפחות טובה מהזהרני, צפונה. מבחינתר בקמינ, היו עזרים, מציאות, פוטוטטטים, מיהי שטח, לשטח מזהרני צפונה, כולל בידות?

ממין גרוד 74: כן, היה לנו הכל, פרט לתיק העיר בידות, לא היה לנו, המברר שהיתה פה טעות של החטיבה שלא הורידה לנו את זה, של החטיבה שלנו

ממחקר: בשאמה אומר שלנו, מצייו את המספר.

ממין גרוד 74: חטיבה 188.

ממחקר: מי אמור היה ליגל לר את זה? 188 או ממין 71

ממין גרוד 74: חטיבה 188, היא היתה מספקת לי את כל העזרים, פרט לזה אם היו עזרים ספציפיים, שירדו רק בגלל גזרת המכשע שלנו, שאומם הייתי צריך להקבל, עירכונים לגבי השטח שלנו, אומם הייתי אומר להקבל מחטיבה 1. אבל בכל המיכנונים שלנו אמרנו במפורש מחנה פליטים, לא ייהכנס לעקוף, ואחרי שהגענו לשטח, אני לא יודע משום מה, נימנה הוראה דווקא להכנס למחנה הפליטים ולעבור דרכו.

סמניד גרוד 74: גודם היתה הנחיה של הממית שלנו, מחיט 188 שאמר, ודו אמר את זה מההחלה, שעיו-חילוה זה צדו צדורות.

ממחקר: אתה הסמניד, הורם גם הזכר שהנושא של מעורבותו של המניד...

סמניד גרוד 74: זה שהמניד היה טוב, על זה לא חלוקים הדעות, ולפני חורש, באחת מקבוצות הפקודות לכבוש העיר בידות בפיקוד בערני, הדמטכיל מפס את המניד, ואמר לו במפורש, מניד לגרוד בשמי שהגדוד נחשב בגרוד סניד הכי טוב של צה"ל, שהמניד הכי הרבה טנקים, והכי הרבה כרים במהלך המלחמה. וכולם ידעו את זה, ולדעת, זה שגרוד 74 נכנס לעיו-חילוה, והוביל בעצם את גולני, וגרוד 74 בגודו היה שם בטהיב עם פלוגת חייר אחת, אחרי זה ביום השלישי היבחנו שם עוד פלוגת חייר אחת. היבל לפתוח את ציר פקח המפורסם הזה, זה רק בגלל עמירם, שעמירם הוכיח את היכולת שלו עד אז, וגהמשך עוד הלאה הדימה.

ממחקר: האם לשלב הזה של מוכנות הגדוד למלחמה, יש רמישהו מהציני המטה איזה שהיא מוספת.

אג"מ מה"ד הסטוריה
הד 226
עומק מספר 3
ממור 3 עומקים

ס ד י

74

אפר"ח

לילה ראשון אחרי 8 או 9 ימים

מחלק:

בו. אם אני לא מבין.

סמ"ד 74

המחלק ביום ראשון

מחלק:

בו. אני רק לא זוכר, צודק, ביום שני זה היה, ביום
שני הוענו לשם, לחנינו של הדקלים פה למטה, הצג צפונה
מבאר, לא הרבה.

סמ"ד 74

ואז ביום, במחלק יום שלישי, אני יודע, המחלקו להקדים עון הצג נגוס
הדינה מכפר סילי, זה היה שבוע אחרי זה בבלי, וענו לכיוון אונסימוס-18
במחלקו את הבטיח, לקחנו את שני המוצבים יבואשי ו-אלווי, שם נעמדנו הייתי
אומר איזה, אני יודע...

זה היה במאריך...

מחלק:

אני לא זוכר כבר מארבים שם, לקחנו שם את יבואשי ואת
אלווי, ובשדה הגעופה המישבנו על המסלול המראה,
ביהרדוף ויבואר, זה מוצבים שחלשו על מחלק מסלול
המראה, ישבנו שם איזה שבועיים, החליף אותנו 72, אחרי זה 188 נכנסה
לאוניברסיטה, אז כבר לא היה מי שיחליף אותנו יותר, בשבט ההוא עברנו מ"ב
188, אחרי זה חורנו מ"ב גולני, וכבר עבר איזה חודש, אחרי זה לקחו אותנו
הצג, ואז הגיעה 211.

סמ"ד 74

211 נכנסה למחנה, החליפה אותנו הצג, זה היה לפני שהמחית שלהם
הפטר, החליפו אותנו בשדה הגעופה, לא, לפני זה עון הספקנו לכבוש את
יסקי, ואת ית'רטי, אבל את זה כבשנו כשעמירם היה אמילי בכית, זה היה הדבר
היחיד שכבשנו כשעמירם היה בכית, הוא בא מהבית, והוא שמע שכבשנו, אז הוא
אומר לי: ימה זה, אמר לא קורא לי? המבצר, ששהיכ זה לא היה רציני, צביקה
היה הכח שהסגער מ"ב ח', אז הפלוגות היו שלנו, הם היו מ"ב שום דבר,
המחית של גולני, לי אישית הוא לא אישר להכנס יחד עם הכח שנכנס לשם, אז
נכנסתי לעמדת חיפוי במוצבים למעלה, ומסתבר שהחיפוי שם היה יעיל מאוד,
כלומר זה היה חיפוי אמיתי של מחממה, שיש נד השר עיני עם הטנק היורה, ואתה
מחפה, זה המצב קלאסי, שהוא נוסע כמה ואתה מחפה לו כמה.

שם היו המון צליפות, צביקה שם ישב שבוע ימים במוצב הזה, המישו אותו
לנמ"ד, כל הזמן צלכו שם, מחיי-א-סאלום, ומנבעת החמרה מעל הטריטוריה, על כל
צליפה היינו מחזירים איזה 50 פגז, אחרי שבוע החליף אותנו ג'דון 126,
הסמ"ד שלהם היה במקרה חבר שלי, הוא למד אימי בג'היט, הוא נד ליד, אז
הכנסנו אותו שם עם אש למוצבים, גור בדי חילופי אש, ואז הגדוד הצג נסע
אחורה להגארנו, זה בעצם מה שהוא היה צריך, אחרי איזה חודש ושבע, שהוא לא
נח דציני.

נה שיוגר חשוב לפני שהתחלפנו, יום אחרי שצביקה לקח את היעילי, מוצב
שקראנו לו יסקי אחרי זה, חטפנו ארטילריה בצורה דצינית אצלנו במוצבים, גם
אצל סמ"ד ז', אצל ש', והוא כמוכו הממנה להיות סמ"פ, אחרי שבוע נהדג, ואז
בעצם הוא היה שם מפקד המוצב, חטפנו כנסו אצלו ארטילריה, חטפנו באונסימוס
18 במחסום שלנו ארטילריה, ובאמת יום הזה יצאנו כנזה כבר, שם נהרג סקלר,

אגדת מהיד הסטוריה
הד 226
עומת מספר 3
מחור 3 עומתים

0 1 ד

25

אפרח

טקס דוד טען קשר מפרוזה ו' באובסיסמוס 18. נפצעו לנו שם עוד 6 חיילים.
מהם אחד קל שהוא באו, ועוד 5 טיפה יונד רציני, אחד מהם הוגדר בקשה, זה
וואנה שחטף כחזה ובגד רסיסים.

בבטו אצל שי גבי אסיריו ועוד חייל שלו נפצעו שם, לקראת ערב פינינו
את הטנק של גבי מהמוצב, מהסיבה שפשוט לא היה לו צוות, הוגדרנו אותו אחורה,
גבי שם בקשר הוא נפצע, ואיר שראיתי אותו, אנוחם סהיב החפיה שלנו, אז
ישבנו למעלה ב'ברושי', ויברושי זה מוצב שעולט על כולס, אז היה קשר עייו עם
כל המוצבים, איך שירד המטח הארטילרי, היה ברור לנו שיש לנו נכשעים, ואז
גבי לקח את המיצ ודינח כרשת הקשר שהוא פצוץ קשה מאוד, והוא שוגמ דמי,
והוא מרגיש שהוא הולך ונחלש, ושהוא גיבר נופלי, הוא נכנס כנראה קצת
לכאניקה או משהו, עמירם במובו היה חייב להגיד לו משהו, אז הוא אמר לו: אל
תדאג, זה יהיה בסדר, לדוד סער ידאג לך, יחלץ אותך, ישלח אותך למבטים, איז
לך מה לדאוג, זהו, באמת ככה זה היה.

שם אימו בדקאי, במובו הוא היה השד של פלונה ו' שם, הוא דע למחסום
שלו באובסיסמוס 18, מדרוני המים, מדרוני המנה להיות מימי, בכלל שעמית ברו
נפצע, הוא היה הרסיס שלהם, מדרוני היה מפקד המחסום, והוא היה בעצם הבחור
היחיד שם שלא נפצע, הוא ועוד אחד, אימו ישר ירד למטה עם הטנק שלו, ביצע
את החילוץ של הפצועים, יחד עם אמבולנס של הרופא של זל, שבמקרה היה שם,
הרופא שלנו היה בבית, צביקה היה בבית, זה כבר היה במצבי השיגרה, שצוותים
בבית ובו, ובסופו של דבר צאנו בנזק רציני באומו יום, זיא, זה היה מכה,
זה היה מכה מדרית רציני לפלונה ו', בעצם היא חטפה את הכל, שעד אז מצבה
היה בהשוואה לפלונה ז', שחטפה שני הרגלים, מצבה היה בלי אף הרגל, בלי שום
דבר, ושם נהרג הטנק, זהו, זה לפני הסיפור ש-126 החליף אותנו בקו.

בקיצור, 126 החליף אותנו בקו

מחקר: אתה זוכר באיזה תאריך הוא החליף אובסיס?

טמניר 174: 126 לא, נאפשר לשאול אולי רפי יודע? 126 החליף
אומנו, מהסיבה שלמחרת היינו אמורים לעבוד לבקע, ואמת
אכן, זל התחיל לנסוע ראשו לבקע, אחריו אני, המניד
נסע לעשות ביהוד משפחות שכולות ופצועים וכו', זהו, באמצע הדרך התזירו
אותי חזרה, זל המשיך לבקע, כש היה באו, חיבה שאני אחזר, ואז הוא עלה
ונסע לבקע, ואני נשאתי באו, נשאנו בדמור, זה היה החנינו המנהלתי שלנו,
ושם נדנו איזה שבועיים, עד שיום אחד נמאס לנו מהבאק, עמירם החליט שהוא
צריך למצוא איזה טקס יומר טוב, אז באנו הנה, לקולנו, הקולנו לה-פליה.

מכאן, וגם בדמור, המחנינו לעבוד כל הזמן על ביירות, ביירות, ביירות,
כל המובניות כלו נכנסים/לא נכנסים, כו נכנסים/לא נכנסים, יבני-דודים,
יבני-דודים, יבני-דודים.

ביום שבת אני הייתי בבית, יום שבת הנודד כבש את הטרימניל, ביום שבת
בכילה, אני הנעמ' כיום ראשוו

מחקר: הפעם עמירם היה פה? ואמה היית בבית?

טמניר 174: כו, אני הנעמ' כיום ראשוו ואני רואה את הנודד, בבוקר
יום ראשוו, היה ברור לי שזה הנודד שלי, שעתה את זה
ברדיו שבוחות צהיל, טנקים של צהיל מהקדמים על מסלולי
המראה, אז הכנתי שאיו הרבה אפשרויות, המקווה שלי הימה שזה לא אנוחם שזה

אפרת	ס	1	ד	י	אגית מהיר הסטוריה
					הד
					226
					עומק מספר
					3
					ממור
					3 עותקים

211, ב' סה"כ פנקים חור מזה באו בכזה לא יבול להיום, זה היה יכול להיות או נודד 126 או נודד 74, מסמכיו זה בכל אופן מה שעמיתם אמר לי, היה שם כמה דברים לא נעימים מהנחיות מלמעלה כלומר, כן לוקחים, לא לוקחים את השדה העופה וזה נמדת, ועמיתם התחיל להעזיב את הקצינים מהבית, ואחר זה נמו הודאות ביטול שיטתו בבית, וחלק לא קיבל, כבר היה בדרך, אז הרופא במקרה הספיק להגיע הנה, אז הנדוד לקח את השדה העופה, מי שיכוד לספר על זה יומר טוב, זה יובל נאודי כמובן, ובשלב הזה אני כמובן הייתי בבית.

בשאני הגעתי, אז כבר היה שם הכל אחרי, נסעתי עם הטנק, ראיתי פחות או יותר, פתאום התחלתי לנסוע על המסלול המראה, דבר שלפני זה לא עשינו, עמיתם טיפר לי פחות או יותר מה היה שם, שירו עליהם קצת מאחי המערבי של אל-עזאזי, הקטע של הבתים שצמודים ליס, וקצת באנלי המזרחי אחרי האנגרים של המוססים, עד לאנגרים של המוססים, לקראת אחר הצע עמיתם אמר לי, שהוא זו ראשון, הוא כבר אחרי איזה יומיים שהוא לא ישן, הוא זה הנה חדר הנה אנחנו נשארו שם, ולמחרת עם בוקר, עמיתם אירגן ש-211 יחזירו אותנו בקו, אז החיילים התחילו לקרוא לעצמם סירט, שידורי, כאם כובשים חוזרים חזרה, זה כבר הפך להיות נורמה, היינו לוקחים בכל הנסיגה האלה של מה שקראו ה'דוק המזור על ב' יורה, אז היינו פשוט הנדוד שננס די הבה.

ממחקר: אירי הינה ההרשעה שרשם מכל הנסיגה האלה, האם המחבלים נחלשו, המחשבה של הלוחמים

סמך 74: לא, לא היה הכדל בכמות האש, פשוט כן הזמן התקרב יורה, זה היה ההבדל היחיד, וזהו, חזרנו הנה וביים שני, זה כבר ממש טרי, יום שני נסעתי למעלה לרמה, לצמיץ קראו מה העניינים, צביה שם עשה צמיץ, ככה הביטוש של הטריטוריה פלוגה ח' לא הייתה, היה רק מחלקה, רק מחלקה עם סמיץ, המיץ העביר צמיץ ברמה, אז אני נסעתי לראות, אם יש לו בעיות, או משהו, וחזרתי ביזם שלישי.

ביזם שלישי לקראת צהריים ככה, אני מרים קשר מאזור צידו בדרך ינו, מה העניינים פה, מה נשמעתי עמיתם אומר לי: יתבוא מהרי, מה גבוא מהרי, אחרת לעצמי, מה כבר יבול להיום, אחרת לו, אני ב'ו כה בדרך, זה לא משנה, הוא אומר לי בסדר, תבוא אם אנחנו לא באו, תעלה עד הטנק שניר תתחיל לנסוע.

אני בא, אני שומע טוב, יבני דודים, היום בליה, לוקחים את כל הסיפור של אל-עזאזי, וחוזרים שם את ח'י-א-סאלום, ולוקחים את המחנה הצבאי וזה, עמיתם אומר לי: אבל אני לא מאמין שזה יתבצע, איזו אישור, יש אישור, איזו אישור, יש אישור, זהו הכל הלא חלק, עשינו את זה בהתאם להיכנון, בג'ינון הזה של יבני דודים, כל אחד ידע מה הוא עושה, חודש שחננו את זה, והצפידה, וס'ורים, והסליבים, וטוט, וכל מה שאמא לא רוצה, עשינו עם זה.

אני נעמדת עם איזה מחלקה פנקים מאחורה יורה, כמו עמית.

ממחקר: מתי זה היה?

סמך 74: זה היה יום שלישי בליה, לפני שבוע ויומיים, יום שלישי בליה, נעמדת עם איזה מחלקה פנקים, בהתחלה נעמדנו כולם, שפול מנר 12 והסמך שלו הרב דגליה, זה מה שנקרא בשקט ובדממה, התייצבו שם באזור המסגר של בורג-אל-ברג'נה, ואז הוא דיווח לנו שהוא מצא מהומות לטנקים. עמיתם הבנים את פלוגה ו', ואת פלוגה ז', חלק לא כולם, אני ועוד 4 פנקים מפלוגה ז', ושני פנקים מפלוגה ו' נשארו טיפה יורה מאחורה, איזה 600 מ' מאחור, זה יוצא קצת מסלולי ההמראה, ועם בוקר התחלנו בעצם לראות מה ב'דוק קורה שם, כשהתחילו לירות

עלינו סאגרים, והתחילו לירות המון טילים, באזור שעמרים ואודי, ויובל ישבו, ירו שם סאגרים בהצב של 1 לדהה, בלי הגומה, גם חוטם היו מלויים על הטנקים, על כל טנק היה מלוי חוט של סאגר, ו-ב' של פלוגה ו' חטם סאגר במא 9, הברטם עצר אותו, לא קרה לו כלום, ואז עמירם הורא לי בקשר ואומר לי... לפני זה היה עוד איזה שם ירו עליהם מאזור המסגר, והיה קשה להם מהזוית שלהם להודיד את זה, אז מהזוית שלי, זה היה יוהר נוח, אז אני שם עליתי והורדתי שם כמה בתיים, במקווה שזה עזר, אני לא כל כך יודע, הורדנו שם גם כל הזמן ארטילריה בצורה מסיבית, כשביליה עשינו את זה כמה שנקרא נצור, בלי אש, רק עם בוקר התחילה בעצם החנינה, התחילה בעצם ב-03:00 בבוקר.

בסביבות 06:30 עמירם הורא לי ואומר לי מבוא עם צביקה, וזהו כבשנו, ובוא נחליט פה כמה טנקים אנחנו משאירים, ונתחיל לדרג אחרה, אני מניע לעמירם עולה על הטנק שלו, אני וצביקה הרופא, איר שאנחנו עולים אנחנו חוטפים סאגר, כמה עובר ביו הראש שלי לראש של הרופא, החוטם נתנו אחר אצלי אחר אצלו על הבפ"ים, ואז עמירם אמר לנו לחזור חזרה לטנק שלנו, והוא החליט שהוא מזיד את הסאגר הזה, ויהי מה, וזה הסאגר שפצע אותו, הוא עלה למעלה, הוא נעמד בנראה נבזה מיד, ראיתי שם את המאג, ואז הוא חטף את הסאגר, המצב לא נעים, המגיד נפצע, ונפצע רציני, באוגו רבע שם זה נראה, הוא הוגד בפצוע הזה, אפילו פצוע משה מאוד, העיניים שלו היו סתומות, שפוכות דם, ואני הייתי ראשוני, ירדתי פשוט למטה, ישר לקחתי אותו, למתי איתו על הידיים שלי, השכנתי אותו מאחורי הטנק, כדי שאם נחטוף עוד, לפחות יהיה מחסה בצל הטנק.

והמזל השני היה, ששתי דקות לפני זה, פשוט אני והרופא הגענו, אז היה שם גם את הרופא, היה שם את צביקה, אז צביקה התחיל לטפל בו, הספקתי עוד אפילו לזרוק לו איזה שתי תחבושות על העיניים, עד שצביקה איבחו פחות או יותר מה יש לו, העיניו שלו פשוט נפתחה, כמו איזה כדור, שם נפתח לו איזה אני לא יודע, עורה אז ורד, לא יודע מה, עשו לו שם איזה חוסם, זהו המחיט שם ירד, וגם כו הסמבל, אורגל גם כן נפצע שם, הסמבליצ.

בקטע הזה, צביקה מיפ ח' היה בבית, הקמביץ היה בבית, הם נזרד בעסו שלא קראנו להם, ואז פינו את עמירם עם אורגו.

בולני נאדמה דום כששמעו שהודדו יזלזל' נפצע, זה היה הלם לכולם, אף אחד לא האמין שעמירם יכזר להפצע, הוא היה, הוא לא היה בעצם, הוא עדיין, הוא לוחם אמיתי, נועז, ממש לוחם נועז, כלי שום פרופורציה, וזה לא בחודר שלא יודע מה זה פחד, הוא כל פעם היה אומר ליי אני פחד, אבל אין לי ברירה, אט לא אני, אז מ' כן, ואם אני לא אחשוב אחרי, אם המיפ"ים, אז הפלונז פשוט לא יזוזו, וזה גם מה שהפך את גדוד 74 לגדוד טוב מאוד, את הכל צריך לזקוף לזכות, כיומר מוגד בלי מיפ"ים ובלי מטה, ובלי חיילים, ובלי אני לא יודע מה, לא יכול להיות טוב, אבל כשהוא טוב, והוא סוחי אחריו, בסה"כ אין הבדל בין האנשים שיש פה, ראשונים בגדוד אחר, או במקום אחר, החומר הוא פחות או יותר אותו חומר, העניין הוא, איר אתה מזיד את החומר הזה, איר אתה מתפטר אותו, ועמירם בכח המנהיגות שלו, פשוט טווי את בולס, בצורה הייתי אומר מעוררת הערצה.

עמירם נפצע, המצב לא נעים בקיצור, המחיס אומר לי: 'מטנה-2 תפוס פיקודי, לוחם פיקודי, מה כבר אני יכול לעשות שם, קודם כל זה צלצת מההלם, ואז המחיס אומר לי שהוא רוצה שיחלצו את הטנק של עמירם, הטנק בקטע שר התקו קיננו והמגן אפיקופי התחיל לבעור, אז הטראומה של איתו בקהאי, את זה בכלל שכחתי, נעבור על זה אחר זה, נעשה את זה רפרטואז'.

אפרט	ס	ו	ד	י	אנים מהיד הסטוריה
	78				הד 226
					עולה מספר 3
					ממור 3 עותקים

אימו ברקאי סמיפ ו' נפצע ביבדוש' במטח ארטילריה שחטפנו בלילה, באותו מטח נהרגו 4 חבדיה של גולני, שחטפו פגיעה 'סירה' במור ננמיש, אצלנו במור הפיתה, המור השחור של אותו רגע היה, שלא אני ולא המגיד היינו שם, כי שנינו היינו בקבוצת פקודות בגולני, ואז אימו ברקאי, הוא ישב למטה פה עם הפלוגה שלו, עם הפלוגה האחורית, היר כנסות לחלש אומס, ובשהוא ניסה לחלש אומס, אז פשוט הננמיש עשה עוד איזה פיצוץ אחד, והוא חטף בעיניים, הוא איבד עיניו בעיניו הזה.

הטראומה של אימו, של האיבוד עיניו והחילוש של החבדיה, עמדה לי באותו רגע מור העיניים, כי ידעתי שאני אף חייל במור הטנק, כלומר, כל החיילים היו על הקרקע ולדי, בד שלחתי אדם לא היינו צדיכים לדאוג בעניין הזה באותו רגע, מה שהיינו צדיכים לדאוג, זה לחיי אדם בריעבר, שאם הטנק הזה בו יתפוצץ, ואז זה יהיה מצב לא נעים, אבל אני אחד בפנים לא היה, הטנק היה מונע בעמדת אש.

עליתי פעם ראשונה, שמתי דבר ראשון, משפתי אבקה על העיניים, עליתי פעם ראשונה, לא הצלחתי לכבות, אבל הכנתי פחות או יותר שזה לא רציני, כלומר סה"כ זה לא היה רציני, האמת היא שזה מפחיד, אתה פשוט לא יודע איפה הוא בוער, ומה הוא בוער, לך מרע אם הוא לא מרביץ לך כום בזה מור בפרצוף, באותה שניה.

מתחקר: אתה לא יודע מהי הוא מתפוצץ.

סמג' 174: איר שהוא בפעם השניה פחות חששתי, בי דאיתי מה קרה לטנק, ביבתי את זה מהר מאוד, נכנסתי למאנה, כלומר הורדתי את הטנק אחורה, כשעשיתי את זה עם מיסור, שהצוות שלי פשוט זרקה, יחד עם מיפ ו', יחד עם יובל, זרקו דימוני עשן אפורים, ומיסור של העשו המידי של הטנקים, וזה כדי שלא ידע עלי כשאני מוריד את הטנק, כי סה"כ עמד בעמדת אש, הורדתי את הטנק, שמתי עליו את הצוות שלו, דיברתי איתם קצת, הרגעתי אותם, האמת היא שכשרב הזה הייתי צריך יותר להרגיע את עצמי אבל, אחרי זה עליתי ואמרתי לחבדיה שהמגיד נפצע ברשת ההשר, שכשרב זה אנחנו כאן, וזהו ואז המחזיט אמר לי שיהיה בסדר, איו מה לדאוג, שם הוא המחזיט להפריח בי כל הזמן...

מתחקר: איפה המחזיט היה כל הזמן בשלב זה?

סמג' 174: לדי, כל הזמן הוא היה על ידי, ואז המחזיט אומר לי... ואז שפיל קרא לי למטה, ליכר אימי קצת מגיד 12 ואמר לי שהוא רוצה לדלל טנקים, שפיל קיבל אחריו, על 2 המוצבים האלה, ואמר לי שהוא רוצה לדלל טנקים, היינו שם יותר מדי טנקים.

מתחקר: שפיל מיהול?

סמג' 174: מגיד 12 של גולני, אחרי שעה בערך קיבלתי אישור מהמגיד הנוכחי שלי, דהיינו קצין האג"מ, קיבלתי אישור מדפי לדלל אחורה, ולהשאיר פלוגת טנקים, מיפ נדרד החי"ר, השארתי את יובל, מיפ ו', אז גם המחזיט שם המחזיט בקשר כזה להבטם לרשתות ההשר הפלוגות, ולדבר אימי ברגע שלו, ושיהיה בסדר, ואיו מה לדאוג, לאט לאט זה עושה טוב על הלב, כשרב הזה הוא גם הודיע לי ש'אזכירי הפור להיות קודקוד 2, כלומר שקצין האג"מ הפור להיות המגיד שלנו, ושנדרד

אפרת	0	1	ד	י	אנחם מהיד הסטוריה
	79				הד 226
					עומה מספר 3
					ממור 3 עומקים

זל הביע מהבקה, והוא יחליף עוד כלונה-ו' שלי נס כוז, שהיב הגדור חוש מעטירם ואורגד, הוא לא חטר כלום בעצם, אבל עמירם זה בעיה, ואז מסמכר שהביאו את החבר שלי הנה, טולי' מיפ מ', טולי' הזה כשאני הייתי מיפ מ' שנה וחצי, והוא היה סמיפ שלי, הייתי סמיפ מ' עוד אידה חצי שנה, הוא היה אצלי מיפ, והייתי סמיפ חצי שנה צמיפ, אז הוא נס כוז היה אצלי מיפ, וכשהייתי רסיפ, אז הוא היה אצלי חילי, הקיצר זה בחור שגדל איתי לכל אורך הדור, והיינו חברים טובים.

פנשתי אותו העברתי לו חפיפה הסברתי לו, אמרתי לו שצריך להזהר שם מטיילים ומסאגרים שיש הרבה, כשבועם החפיפה שלי איתו, היא לא היה חפיפה שמתבצע בשטח, אלא המיפ שלי בעצם היה אמור לחפור איתו בפנים, המיפ שנשאר, אני רק נחתי לו את האיני מאמיו שלי, לפני שהוא נכנס להו, הספקנו אפילו להצטלם שם, הרסתי שלי כשעבר שם צילם אותי ואותו, וזאת בעצם התמונה האחרונה שלו, כי אחרי זה בשעה 17:00-16:00 בערך, הם חטפו את המטחי ארטילריה של ההרוגים, והו שם אחיב...

ממחקר: טולי היה רסיפ

טמניד 174: טולי היה סרו, את הרב סרו הוא קיבל אחרי המוות.

ממחקר: הוא פרק הזמן השתחרר בכלל מהצבא.

טמניד 174: טולי קיבל סרו ביום העצמאות, כחומר הוא היה סרו 4 חודשים, בערך 3 חודשים, היה סרו צעיר, הוא היה אמוץ להשתחרר לפני 4 שבועות, 4 שבועות לפני שהוא נהרג הוא היה אמוץ להשתחרר, מוזר הצו זה של הארבה, הוא נשאר, בשביל להשאיר את טולי בצבא, לא צריך לדבר עם טולי, טולי לא היה איכפת לו נס לחגום עוד, כשביל שטולי ישאב בצבא, צריך היה לדבר רק עם אמו שלו, מי שהיה מחליט אם טולי חוזם או לא, זה אמו שלו, ואמו שלו זה... טולי היה כשבילר הכלי, יש אמו וכו, שתמיד הבו כשביל האמא זה הכלי, שאצל טולי זה פשוט כלט מעל ומעבר, כלור אמו שהיך אותו טוב, והיה אצליהם בו ביה, והוא היה אצלי כוז בית בבית, אני פשוט מכיר את זה ויודע את זה.

ממחקר: אמה נס חדרתי

טמניד 174: אני לא חדרתי, אני מרמז השדור, אבל תשמע, אמה חי עם בו אדם שנתיים וחצי, אז אמה לוטד להכיר אותו, מה לעשות, וגם כשהייתי כלוויה, הספקתי להגיע, יצאתי מכאן ב-20:20 הנעמי לחזרה ב-05:00, הנעמי כלוויה, אז אמה של טולי שופר כלוויה היא אותה לי: תשמע, אני מכירה את הצבא, ואני יודעת איפה טולי, וזה, אבל בנתיים את מי שאני מכירה מהצבא זה רק אותה, אמה היחיד מהצבא שהיה מגיע הנה, - -

הקיצר, טולי דיברתי איתו, הספקנו להצטלם, והוא נכנס, ב-18:00 שמעתי פה אידה דיווח של-71 יש פצועים והרוגים בקו, ואז הסמכר ששם הנתישים חטפו פניעות ישידות, 9 חיליים של 12, נהרגו, 4 חיליים של 71 נהרגו, ולא אמרו לי שטולי נהרג, לא ידעתי שהוא נהרג, אמרו לי שרק טולי פצוע, ופצוע קשה מאוד, לא אמרו לי את זה אישית, זה עוד הצלחתי לשמוע ככה במקרה, אחרי זה עליתי על רשת הקשר הרפואית, ושאלתי את הרופא שלי שילד לבדוק מה עם מודקוד מיכה, הוא אמר לי שמוקדוד מיכה נהרג, לאבר מגיד בוקר, ואם טולי אחרי

אָנִים מַהִיד הַסְטוּרִיהַ	ס	ו	ד	אָ	אָפֶרֶט
הַדַּ	226				
עוֹתֶק חֲסֶפֶד	3			80	
מַמּוֹר 3 עוֹתֶקִים					

הַצֶּהֳרִיִּים, אָנִי אֶמְרָמִי: דִּי, זֶה נִמָּאס לִי מִהַמְלַחְמָה, זֶהוּ, אֲבָל זֶה עוֹד פֻּעֵם, זֶה עֲנִינִי שֶׁל זְמוֹ, אֵל חוֹטֵף, אַחֲרֵי חֲצֵי שָׁעָה, אִמָּה עוֹד פֻּעֵם מְרִים אֵל הָרָאשׁ וּמַמְשִׁיר לְלִבָּהּ, אִמָּה, דֶּה נִשְׁאָר עִם הַמַּשְׁקִים בְּמִדּוֹר הַלֵּב, לֹא יוֹתֵר מִזֶּה.

אָנִי פִּשְׁטֵן לִקְחָמִי אֵל הַטֶּנֶה שְׁלִי, יִרְדֵּתִי הַצֵּת לִים כֹּדֶה, לִשְׁבֵּת לְבַד עִם עֲצָמַי, אַחֲרֵי שְׁטוּרִי נִהְרָג, זֶאנִי נִסְעָתִי לְלוֹיָהּ שְׁלוֹ בְּיוֹם חֲמִישִׁי, פִּנְשֵׁתִי גַם אֵל הַהוּדִים שְׁלִי בְּלוֹוִיָּה שְׁלוֹ.

בְּיוֹם שִׁשִּׁי בְּבֹקֶר, אַחֲרֵי יוֹם חֲמִישִׁי בִּלְיָה, גַּם נִסְעָתִי לְעִתֵּרִם

מִמַּחֲקָר: טוּרִי אֲבָל לֹא הָיָה בּוֹ יָחִיד.

טַמְנִיד 74: לֹא, יִטוּרִי יֵשׁ, אַחֲמָה, אַחֲמָה יוֹתֵר נְדוּלָה מִמֶּנּוּ אוֹרֵיתִי, אוֹרֵית שֶׁם הַמַּקּוּרִי, וְיֵשׁ לוֹ עוֹד שְׁתֵּי אֲחִיּוֹת חוֹרְכוֹת, אֲבָא שֶׁל טוּרִי נִפְטֵר כְּשִׁטּוּרִי הָיָה בּוֹ 10-9 מִשְׁנֵה כֹּדֶה, זֶאמֵן אַחֲרֵי אֵיזֶה עוֹד 5 אוֹ 6 אוֹ 10 שָׁנִים, לֹא יוֹדַע בְּדִיּוֹק, הַמַּחֲמָה עוֹד פֻּעֵם, וְהַמַּחֲמָה עִם בְּחֹר שְׁקוּרָאִים לוֹ אִהְרֹו, וְאִהְרֹו הָיָה הֵבִיא 2 בְּנֹוֹת, וְאִמָּה שֶׁל טוּרִי הֵבִיאָה 2, כְּלוּמָר, אֵל טוּרִי וְאֵל דִּיתִי, זֶהוּ, זֶה טוּרִי, עַל טוּרִי אִפְשָׁר לִשְׁבֵּת וְלִכְמֹז סֶפֶר, אָנִי הַבְּטַחְתִּי לֵאמֹר שְׁלוֹ שְׁאֲנִי אֲכַמּוֹב, לֹא סֶפֶר אֵלָּה, בְּכָל אוֹכֹו אֵל 3-שָׁנִים שְׁאֲנִי עֲבַדְתִּי אִיתוֹ, הַבְּטַחְתִּי לֶה שְׁאֲנִי אֲכַמּוֹב, בִּ-30 שְׁלוֹ זֶה אָנִי אֵלֶּךְ לִשְׁמִי, נִעֲשֶׂה לֹא עֹדב זִכְרֹונֹוֹת שְׁאִהְרֹו אִמָּר שְׁהוּא יִקְלִיט אוֹתִי שֵׁם, נִדְבָר עֲלִיֹו הַצֵּת, לֹא נִעֲשֶׂה.

כֹּל הַמַּחֲמָה, אֵל שְׁלִי הָיָה אֲצִלּוֹ בַּמַּלְחָמָה, אֵל שְׁלִי מִטִּיָּה בִּ-71, הָיָה אִיתוֹ בִּלְ הַמַּלְחָמָה, כֹּל הַמַּלְחָמָה כֹּל שְׁעִתִּים הוּא הָיָה מְרִים לִי לְשִׁיר, יָנוּ, מִה נִשְׁמַע מִשְׁנֵה זְלוֹל, בְּסוּר אֵיךְ אִמָּה מְדַנִּישְׁלִי הָיִיתִי אוֹמֵר לוֹ בְּסוּר סוּחֲכִים, זֶה הוּא הָיָה אוֹמֵר לִי שִׁלָּא נָעִים לְהִיֹּת מְזוּבִּילִי, אֲבָל מִסְמָדִים עִם וְהוּא זֹכֵר בְּמַזְכִּיּוֹת הַמַּחֲוִרָוֹת, גַּם כְּשִׁאֲנִי הָיִיתִי מִיִּפ מִי, פְּלוּגָה מִי הָיָה אֲמוּרָה לְהוּבִיל, הָיָה פִּשְׁטֵן נִחְשָׁה לְפִלּוּגָה הַמּוֹבָה בְּיוֹמִי שֶׁל 180 בְּמַקּוֹפָה שְׁלִי בְּכָל אוֹפּוֹ, וְגַם בְּמַקּוֹפָה שֶׁל טוּרִי, כְּשִׁטּוּרִי הָיָה מִיִּפ מִי, הוּא פִּשְׁטֵן הַמְשִׁיר אֵל הַמְסוּרֶת, זֶה הָיוֹם אָנִי אוֹמֵר בְּלִי לְהַשְׁתַּחֲוֹת יוֹתֵר מִיִּדִי, זֶהוּ, הוּא הוּבִיל לְכָל אוֹרֵד הַדָּרֶךְ, יֵשׁ אִיזֶה מִשְׁפֵּט יִפָּה שֶׁל הַמַּחֲסִי בְּעִמּוֹן שֵׁם, שְׁהוּא אוֹמֵר: יְעוֹד סִיפּוֹר עַל אוֹמֵר לִי, וְהוּא מִסְפֵּר שֵׁם עַל טוּרִי, שֶׁכֵּךְ אוֹרֵד הַדָּרֶךְ הוּא הָיָה מִיִּפ הַמּוֹבִיל, וְהַכֵּךְ בְּסוּר אֲצִלּוֹ, וְנִלְחַם לְכָל אוֹרֵד הַדָּרֶךְ, זֶה הַכֵּתֵב שׁוֹאֵל אוֹתוֹ יוֹהֲבֵךְ בְּסוּר, הוּא חִיִּיִּי אֵל הוּא אוֹמֵר לוֹ: יִבּוֹ, מִי בְרִיא וְשִׁרְטִי, כְּמַסְנֶת כְּזֹאת לְמַטָּה הוּא מוֹטִיִּי: שְׁרִיִּי טוֹבֵל לִירְעָמֹו נִהְרָג שְׁנוֹעַ לְאַחֲרֵי הָרָאיוֹן, בְּיוֹם הַרְחִימָה, שְׁבוּ נִהְרָגוּ רַכּוֹ 18 חִיִּילִים, ו־100 פְּצוּעִים, וְכִיּוֹ, 13 מַמּוֹר הָיוּ 18-הוֹ בַּחֲטִיבָה, זֶה הָיָה מַכָּה, הִדְרוּ כֹּדֶה צוּרֵם וְכּוֹאֵב.

וְהוּא, זֶה סִיפּוֹר לְחִימָמוֹ שֶׁל נְדוּר 74, מִשְׁט קִיבְּלוֹ אֵל דְּפִי בְּמִדּוֹר מַגִּיד, קִיבְּלִיתִי אֵל דְּפִי בְּמִדּוֹר מַגִּיד, הַכְּנַסְתִּי אוֹתוֹ לְעֲנִינִים, כְּמָה שְׁאִפְשָׁר לְהַכְנִים אוֹתוֹ לְעֲנִינִים, הוּא עֲדִיִּי חֲלָק מִהֲעֲנִינִים, הוּא כְּכָר שׁוֹלֵט פִּיִּסְט, מִה שְׁטוֹב שְׁרִפִּי הוּא בְּחֹר שִׁלָּא בָּא מִכְּחֹוֹ, הוּא נָדַל כְּהָ, וְצִמְחָה כְּהָ, וְהוּא הָיָה שְׁנַעִים הַצִּיּוֹ אֲנִימִי הַצִּיּוֹ אֲנִימִי, זֶה הָרִי מִנְהֵל הַחֲטִיבָה בְּפּוֹעֵל, מַחֲסִי מִנְחָה, אֲבָל קִצִּו אֲנִימִי זֶה הַמְנַהֵל בְּפּוֹעֵל, וְהוּא מִנְיִר אֵל הַמַּעֲרֶכֶת, מִהַנְחִיגָה הוּאֵל לְכַחֲוֹ הַדְּרוּחָנוֹ, הַפְּסוּדֹו זֶה נְדוּר, אֲבָל מִהֲרֵע - - - מִיִּב.

מִמַּחֲקָר: בְּמִדּוֹר טַמְנִיד עֲבַדָּה אֵימָא?

טַמְנִיד 74: בְּמִדּוֹר טַמְנִיד, כְּשִׁרְפִי הָיָה טַמְנִיד אָנִי הָיִיתִי מִיִּפ, כְּשִׁרְפִי הָיָה הָצִיּוֹ אֲנִימִי, אָנִי הָיִיתִי מְכַבֵּץ חֲטִיבָה, כְּשִׁרְפִי הָיוֹם טַמְנִיד, אָנִי הַטַּמְנִיד שְׁלוֹ, כְּכָר שְׁלִי דְּפִי לֹא הָיָה זֶה, גַּם לְנְדוּר כְּנְדוּר, כּוֹרֵם מְכִירִים אֵל דְּפִי, כִּי דְּפִי הוּא קִצִּוֹ הַאֲנִימִי, הוּא הָיָה הַצִּיּוֹ

מפקדת גרוד 74

מג"ד: עמירם לוין	קמב"ץ: מתי חן ציון יורם אורגד	טען-קשר: בני עמר	תותחן: דני הופמן	נהג: אלי בלנגה
סמג"ד: מאיר גחטן	מפקד: רמי גרסאי	טען-קשר: שמואל שרמן	תותחן: חנן פחמני	נהגים: ברי סלע/ שמואל בכר
קש"א: אלי טוביאס				

שיבוץ קרבי פלוגה ו'

טנק	מפקד	טען-קשר	תותחן	נהג
ג	מ"פ יובל בכרך	מאיר שמחון	יואב קוטלר	איתן שם טוב
ד	סמ"פ איתן ברקאי/ אורי הוכשטטר	בועז כהן	אליהו יעיש	אבי שטודן
1	עמית ברקן/ אמיר מדרוני	שלום שמואלי	ברוך קופר	גדי וזאנה
2ב'	ניצן בשן	פיליפ בנט	יעיש מוריס	בועז יצחק
3	עופר רונן	עודד זוזן	משה דדוש	אמיר פרבר
3א'	לוביש - אריק שלו	ירון ברק	אסעד	דוד סקלר
3ב'	אמוץ זרטל	דב טכסלר	מריו גימלפרב	איציק נאור

* כל שיבוצי הגרוד שוחזרו, ככל הניתן, למועד היציאה למלחמה.

שיבוץ קרבי פלוגה ז'

טנק	מפקד	טען-קשר	תותחן	נהג
ג	מ"פ אודי בן-ארי	ראובן סבג	דני כרמי	דוד אונר
ד	סמ"פ בועז ולטר	מוטי שומלו	אמיר ששון	יעקב גלם
1	שי לוי	ניסים סאסי	פאר צברי	איתן סנדרס
1א'	גבי אסידו	איציק כהן	נצר כהן	ראובן דוייב
1ב'	דני הורוביץ	דני שטג	טל צביאלי	שמעון לוקין'
2	שמוליק רוזנפלד	יוסי אפשטיין	בועז דרור	גדעון כהנר
2א'	איציק פרה	דודי דרשן	פנחס אביזרץ	דני קרקליס
2ב'	אמיר כהן יואל מסוארי	יובל הראל	חזי זדה	יוסי מרציאנו
3ב'	אילן בלט	עמוס חייט	פרג' מקלדה	מוטי שפינדלר

חוליה טכנית פלוגה ז'	
מפקד: נפתלי לוי חשמלאי: פדרו משה מכונאי: אלי מסס	מכונאי: אלי חיון מכונאי: מוטי איפרגן טכנאי צריח: אלי בוכריס

- אבירם אור שובץ בטנק של בועז ולטר, לאחר פגיעתו.
- שימש רס"פ פלוגה ז' במקביל, עד החזרה הראשונה לרמת הגולן.
- נדב רודניק הצטרף עם סיום הקק"ש והמשיך כמ"מ בפלוגה ז', מספטמבר 1982.
- רס"פ: יואל מסוארי

שיבוץ קרבי פלוגה ח'

טנק	מפקד	טען	תותחן	נהג
ג	מ"פ צביקה אביגדור	יהודה ספירו	אבי קדוש	רועי וייס
ד	סמ"פ שמעון שחר	יחיעם דרוקר	אריאל פלג	משה כהן
1	צלי מליס			שי שטדלר
1א'	שמעון איפרגן		יורם כהן	תמיר כהן
1ב'	משה אלישע	שוקי פיל	אמיר מבור	שלומי אפריאט
2	יוסי גרייף	גלעד רם	אילן ועקנין	אדר רובין
2ב'	משה ניזרי	ניצן קרן	בועז בדלר	חגי ריינמן
3	מתי אלקיים	ריאד ראמאח	אמיר טל	אבי מנדלר
3ב'	מוטי מרציאנו	יעקב כהן	אסא נח	שאול סעדיה

סמ"פ - מתי חן ציון - החליף את שמעון שחר ז"ל כסמ"פ - עלה על טנק 3
 רס"פ - אבירם אור - החליף את מתי אלקיים כשנפצע על טנק 3, ובהמשך עבר
 לפלוגה ז'.

רונן גלבוע - עלה על טנק ד' לאחר ששמעון שחר נהרג.

כמו כן תגבר את הפלוגה: יחיאל קורץ

מטה הגדוד

קמב"ץ - מתי חן ציון
 קמ"ץ - ירון מיזלין
 רופא גדודי - צביקה רם
 קצין קשר - אמיר מאיר
 מ"פ מפקדה - פריד מועדי
 שלישי - אלי שחר, דני וייס
 קצין חימוש - ניסים סדלקר
 מ"מ חט"ג - שרעבי

"גדוד 74 היה הגדוד שפעל הכי טוב במלחמה. הרבה יותר טוב משאר גדודי השריון והחי"ר שהשתתפו בקרבות".

(הרמטכ"ל, רב אלוף רפאל איתן, רפול,

במפגש עם קציני הגדוד לאחר הקרב בכפר סיל).

"לאחר כפר סיל, כל פעולה שצריך היה לעשות - גדוד 74... צריך להתקדם לנמל התעופה - גדוד 74. צריך להחזיק את הקו אחרי נמל התעופה - גדוד 74. לא משנה שיש שם עוד אוגדות וחטיבות. צריך לתפוס את השטח הפתוח שבין נמל התעופה לבניינים הגבוהים בתוך ביירות - גדוד 74".

"על זחלים לביירות" - סיפורו של גדוד 74, חטיבה 188, במלחמת לבנון הראשונה. מרגע חציית הגדר בבוקר ה-6.6.1982 וההבנה שזו מלחמה, דרך הקרבות בדרך לביירות, ששיאם היה במחנה הפליטים עין אל-חילוה ובכפר סיל בפאתי ביירות. כפר שבו ישב כוח סורי גדול, שריון ואנשי קומנדו, שמנעו באש את המשך התנועה לכיוון בירת לבנון. לאחר קרב לילי, יחד עם לוחמי גולני, הושמד הכוח הסורי והוסרה החסימה בדרך לביירות.

40 שנה לאחר המלחמה, לוחמי ומפקדי הגדוד משחזרים את האירועים: את ההכנות למלחמה שנמשכו שנה שלמה, את האימונים ברמת הגולן, המוכנות למלחמה, רגע חציית הגדר, התחושות בטנק בתוך השיירה הארוכה שחוצה את כפרי דרום לבנון. הנחישות, המפגש הראשון עם האויב, הפחדים, החוויות, הרעות והאחוה. ההלם לאחר פציעתו של מפקד הגדוד, עמירם לוין, מטיל סאגר שפגע בטנק, לצד פציעתם של חיילים ומפקדים רבים, והכאב למשמע הבשורה המרה על אובדן חברים ומפקדים בקרב.